

סֵפֶר הַמִּדּוֹת

מִרְבֵּי נֶחֱמָן מִבְּרֶסֶלַב

בְּרֹאשׁ הַיּוֹמִיּוֹת יִקְרָא מַעֲשֵׂה אִישׁ וּפְקֻדָּתוֹ, בְּמָה
יִזְכֶּה נָעַר אֶת אֲרֻחוֹ לְהִיטִיב אַחֲרֵיתוֹ, יִרְיַע אֶף
יִצְרִיחַ מַעֲלֵת קִדְשָׁת כָּל הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת, יִקְר
תִּכְפָּאֲרֵת גְּדֻלָּתָם, וּלְעֲמֵת זֶה פָּגֶם הַגָּדוֹל וְהַנוֹרָא
שֶׁל כָּל מִדָּה רָעָה, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, עֲצֵם גְּנוּת
חֲרָפָתָם, שׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ יִרְחַק מֵהֶם לְבַל יִלְכֹּד
בְּרִשְׁתָּם. פִּקֹּחַ עֵינָיו וְרֹאֵה, בְּמָה גָדוֹל כַּחַ
הַמִּדּוֹת וּסְגֻלָּתָם יַעֲלֶה לְשָׁמַיִם שִׂיָּאם וְאַחֲזִיזָתָם,
אִם בַּעַל נַפֶּשׁ אֶתְּהָ תִּמְצָא מְרֻגָּז לְנַפְשָׁהּ, אֲשֶׁר
יֵיטֵב לָהּ לָעַד, לְמַעַן תִּלְךָ לְבִטָּח דְּרַכָּךָ וְאַשׁוּרָךְ
לֹא תִמְעַד.

תוכן העניינים

44	בִּטְחוֹן	1	אֶמֶת
46	בְּשׂוּרָה	6	הַכְּנָסֶת אֲוֵרָחִים
46	בְּרָכָה	7	אֶהְבָּה
47	בְּכִיָּה	9	אֶמוּנָה
47	גְּאוּה	17	אֶכִּילָה
51	גְּנִיבָה וּגְזֵלָה	20	אֶלְמָן
53	דַּעַת	21	אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל
59	דָּרֶךְ	22	אֶבְדָּה
61	דִּין	22	בָּנִים
62	הַמִּתְקַת דִּין	35	בֵּית
74	הַתְּבוּדָּוִית	38	בוֹשָׁה
74	הֶרְהוּרִים	41	בְּגָדִים

100	חַתּוּן	83	הַתְּנִשְׁאוֹת
102	טָבַע	88	הַעֲלָחָה
102	טֶלְטוּל	90	הֶרְיוֹן
103	טְהָרָה	91	הוֹרָאָה
103	יְשׁוּעָה	92	וְדוּי דְּבָרִים
105	יְרָאָה	92	וַתֵּרֶן
109	יְחוּם	92	זִיפּוֹן
109	כָּבוֹד	92	זְכוּת אָבוֹת
112	כַּעַם	93	זְכִירָה
115	כְּשׁוֹף	94	זִקְנִים
116	לְמוֹד	94	זְרִיזוֹת
127	לְשׁוֹן הָרַע	95	חֵלּוּם
129	לִיצְנוֹת	95	חֵן
130	מְרִיבָה	96	חֲנֻפָּה
144	מָמוֹן	97	חֻקִּירָה
156	מִפְּלֹת	98	חֲדוּשֵׁין דְּאוֹרִיתָא

176	סְגָלָה	157	מָסוּר
178	עֲנָה	157	מִשְׁקָה
180	עֲצָבוֹת	158	מְשִׁיחַ
183	עֲצִירוֹת	158	מוֹהֵל
183	עֲבָרָה	159	מִפְרָסִם
184	עֲצָלוּת	160	נְאוּף
184	עֲנָשׁ	166	נָדָה
185	עֲצָה	168	נְפִילָה
185	עֲזוֹת	170	נְבוּל־פֶּה
187	פֶּחַד	170	נִהְנֶה מֵאַחֲרִים
190	פְּדִיוֹן שְׁבוּיִים	172	נְגִינָה
192	פְּרִישׁוֹת	173	נִסְיוֹן
193	פּוֹסֵק	173	נֵר תָּמִיד
193	צָדָקָה	174	סְפִירַת הָעֹמֶר
201	צַדִּיק	174	סוֹד
225	קָלָלָה	174	סֵפֶר

242	שְׁלוֹם	226	קִלְפָּה
244	שְׁבוּעָה	228	קִנְיָאָה
245	שִׁבְת	228	קָרִי
245	שִׁנָּה	230	קִשּׁוּי לִילָד
246	שׁוּחַט	230	הַרְחַקַת רְשָׁעִים
247	תְּשׁוּבָה	233	רַחֲמָנוּת
257	תּוֹכָחָה	235	רְאִיָּה
259	תְּפִלָּה	236	רְפוּאָה
263	תִּיקוֹן הַכֹּלֵל	237	שְׂמִיחָה
301	פְּדִיוֹן	240	שְׂכָרוֹת
302	תְּפִילַת הַדֶּרֶךְ	241	שָׁרִים
		242	שְׁחָד

הקדמה

בזה הספר מבארים כל המדות והנהגות על סדר אלה-בית, ונחלק לשני חלקים, והם מכנים אצלנו בשם אלה-בית ישן ואלה-בית חדש. החלק הראשון הם לקוטים נפלאים, אשר לקט רבנו הטהור והקדוש בימי ילדותו, כל אשר השיגה יד חכמתו הגדולה להבין דבר מתוך דבר, ואסף מכל ספרי קדש, כל אשר מצא בהם, מה שנוגע למוסר ולהנהגות ומדות ישרות, וכתבם אצלו לזכרון. הן מה שמצא מבאר בדברי רבותינו, זכרונם לברכה, איזה מעלה של מדה טובה או להפך גנות מדה רעה, הכל כפאשר לכל היה מאסף על-יד על-יד והעתיקם אצלו על סדר אלה-בית אצל כל מדה ומדה, למען יהיה לו לזכרון לראות בעיניו מעלת כל מדה ומדה והפוכה, למען לכת בדרך טובים וארחות צדיקים לשמור. ונוסף לזה, השיגה חכמתו הרמה דברים רבים יקרים ונפלאים, אשר אינם מבארים בפרוש בדברי חכמינו, זכרונם לברכה, אך ברב עצם השגתו הבין דבר מתוך דבר והשיג חדושים יקרים בעניני המדות מתוך הפסוקים ומתוך דברי רבותינו, זכרונם לברכה, אשר אינם מבארים בדבריהם בפרוש, כי-אם ברמז למשכיל כמותו.

והכל אסף וקבץ ביחד על סדר אלה-בית, וברבות הימים נמצא אצלו חבור שלם על כל המדות, וצוה להעתיק הכל, ומפיו יקרא אלי, ואני כותב על הספר, למען לא ימוש

ספר הזה מפינו להגות בו תמיד, למען נחדל ממדות רעות. כי כל אחד בראותו מסדר עצם גנות מדה רעה וגדל הפסדה והפגם הנורא המגיע על-ידה, יחוס על נפשו ויאזר מתניו לעמד כנגדה ויבקש ממי שהרחמים שלו למלט נפשו מני שחת להצילו מאותן המדות רעות או תאוות רעות וכיוצא בהן, וכן להפך במדות טובות.

גם משכיל על דבר ימצא טוב, עצות נכונות איך להזהר מאיזה מדה, על-ידי שיהיה נשמר מהמדה הסמוכה אליה, כי הם שכנים זו לזו וכל אחד שומרת חברתה, כמבאר בסמוך בהקדמה ששמעתי מפיו הקדוש. ומעלת ספר זה אין מן הצורך לבאר לכל בעל אמת, החפץ באמת ומתגעגע לאחז בדרכי ישר, בודאי ימצא בו מרגוע לנפשו. אשרי שיאחז בו, אז טוב לו בזה ובבא, כי כל הספר הזה מיסד על פסוקי תנ"ך ועל דברי חכמינו זכרונם לברכה, כלם נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת.

החלק השני הוא גם-כן כעין החלק הראשון בצלמו ותבניתו, אין ביניהם הבדל, כי הוא גם-כן באור מעלת מדות טובות וגנות מדות רעות וכיוצא בזה.

אולם ההפרש ביניהם, כי הענינים המבארים בחלק הראשון על כל מדה ומדה הם דברים, המבארים בספרים בפרוש או על-כל-פנים ברמז, ומשכיל על דבר, והרוצה להעמיק עיונו להבין דבר מתוך דבר, יוכל להבין ולהשיג מהיכן הוציא הרב ענין זה, מאיזה פסוק או מאיזה מאמר חכמינו, זכרונם לברכה. כי כל הדברים המבארים באלף-בית הישן, לא נפלאות היא ולא רחוקה היא מהמעין לבוא עד תכונתו, להבין ולהשיג מהיכן הענין נובע. אם

אִמָּנִים, לוֹלֵא הָרַב אֲשֶׁר הָאִיר עֵינֵינוּ בְּדִבְרִים אֱלֹהִים, לֹא הָיָה בָּא
עַל לֵב הַמַּעֲיִן לְהוֹצִיא דִּבְרִים אֱלֹהִים מִתּוֹךְ הַסִּפְרֵי-קֹדֶשׁ, אֶךְ אַחֵר
אֲשֶׁר כָּבֵר גָּלָה לְעֵינֵינוּ דִּבְרִים אֱלֹהִים, יוֹכֵל הַמִּשְׁכִּיל, אֲשֶׁר לְבוֹ
שָׁלֵם בְּסִפְרֵי קֹדֶשׁ, בְּסִפְרֵי תנ"ך וְאַגְדוֹת רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרֹנִים
לְבִרְכָּהּ, וּשְׂאֵר מִפְּרָשִׁים, לְהַבִּין וּלְהַשִּׁיג מְקוֹר הַדִּבְרִים. אוֹלָם
הָעֲנִינִים הַמִּבְּאֵרִים בַּחֲלֹק הַשְּׁנִי הֵם עֲנִינֵי הַשְּׁגוֹת גְּבוּהוֹת
וְנוֹרָאוֹת, אֲשֶׁר הַשִּׁיג הַמַּחְבֵּר, זֵכֶר צְדִיק לְבִרְכָּהּ, בִּימֵי גְדֻלּוֹתוֹ,
וְכָל הַדִּבְרִים הָאֵלֶּה גְּבוּהוֹ מִשְׁכָּל הָאֲנוּשִׁי וְנִעְלָמוּ מֵעֵין כָּל, כִּי
כָּל עֲנִין וְעֲנִין יֵשׁ בּוֹ טַעַם נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד וְנִסְמָךְ עַל אֵיזָה
מִקְרָא אוֹ מֵאֵמֶר חֲכָמֵינוּ, זְכוֹרֹנִים לְבִרְכָּהּ בְּרָמְז נִפְלָא וְנִעְלָה
מְאֹד כְּדִרְכּוֹ הַנִּפְלָא כֹּאֲשֶׁר יֵרָאֶה הַרְוָאָה בְּעֵינָיו, כִּי יֵשׁ כַּמָּה
וְכַמָּה עֲנִינִים הַמִּבְּאֵרִים כָּאֵן בְּלִי שׁוּם טַעַם וִירָאָהּ, וּבִתּוֹךְ
הַחֲבִיר הַגָּדוֹל שֶׁל דְּרוּשִׁים מִבְּאֵר שֵׁם עֲנִין שָׁלֵם וְדְרוּשׁ נִפְלָא
וְנוֹרָא עַל עֲנִין זֶה בְּאִרְיכוֹת גְּדוֹל, וְזֶה תִּמְצָא בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.
כִּמוֹ כֵּן יִלְמַד סְתוּם מִן הַמִּפְרָשׁ, כִּי גַם בְּמִקְוֹם אֲשֶׁר לֹא בִּאֵר
הָעֲנִין בְּפִירוּשׁ, גַּם שֵׁם הַשִּׁיגָה יָדוּ הַגְּדוֹלָה הַשְּׁגָה שְׁלֵמָה עַל
זֶה, אֶךְ לֹא רָצָה לְבָאֵר כָּל הָעֲנִין מִטַּעַם הַכְּמוּס אֹתוֹ.

כִּי כָּל הַדִּבְרִים הָאֵלֶּה, כָּלֵם הֵם דִּבְרִים עֲלִיוֹנִים וּמִמְקוֹם
קָדוֹשׁ יִתְהַלְכוּ, מִמְקוֹר עֲלִיוֹן וְנוֹרָא מְאֹד מְאֹד, וְאִין בָּהֶם
דְּבַר אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה בּוֹ דְּרוּשׁ נִפְלָא וְנוֹרָא עַל מָה אֲדִנִּי הָעֲנִין
הַטְּבָעוֹ, טַעַמוֹ שֶׁל דְּבַר וְעֲנִינוֹ וְסִמְיכוֹת נִפְלָא וְעֵמֶק וְנִסְתָּר
מְאֹד מִתּוֹךְ תּוֹרָה שְׂבִכְתָּב אוֹ שְׂבַע-לִפָּה, וְלֹא עָלִינוּ לְהַרְבּוֹת
בְּעֵצָם שְׂבִיחַ דִּבְרִים אֱלֹהִים, כִּי כָּל הַמוֹסִיף גּוֹרֵעַ. כִּי לֹא נִעְלָם
מֵעֵינֵינוּ שְׁפָלוֹת עֲרִכְנוֹ וּגְדֻלַּת אֲדוֹנֵנוּ הָרַב הַקָּדוֹשׁ בּוֹצִינָא
עֲלָאָה, זֵכֶר צְדִיק לְבִרְכָּהּ, וְעֵצָם הָעֲלָמוֹ וְהַסְתָּרָתוֹ מֵעֵינֵי
הָעוֹלָם, אִי לְזֹאת עָלִינוּ לָשׁוּם לְפִינוּ מַחֲסוּם, הֵס כִּי לֹא

להזכיר, לבלי לספר בעצם שבחו הקדוש לא דבר ולא חצי דבר, והמשכיל כעת ידם, אל אלקים ה' הוא יודע וישראל הוא ידע. אשרי המחכה ויגיע לימים אשר יש בהם חפץ, בעת אשר תצמח קרן ישראל אמת מארץ תצמח וכו' שפת אמת תכון לעד. כוננת לא כתיב אלא תכון. סמא דמלתא - משתוקא, כל חד לפום דמשער בלבה יבין וישכיל עד היכן הדברים מגיעים.

אולם באנו בדברים האלה להעיר לב המעינים להודיעם מהות הספר ומעשהו, וחל עלינו להודיע לגלות אֲזַנִי אֲנָשִׁי שְׁלוֹמִנו אֲשֶׁר כְּבוֹד רַבֵּנו אֹר הַנֶּעֱלָם, זֶכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לְבָרָכָה, הַזֶּהִיר מְאֹד לַעֲסֹק בְּזֶה הַסֵּפֶר, וְשֵׁלָא יְמוּשׁ מִפִּינוּ כִּי הוּא חַיִּינוּ. וְכָתְבוּ בְּעֶצְמוֹ בְּכָרֶךְ קָטָן מְאֹד וְאָמַר שְׁכֻנָּתוֹ - כְּדִי שְׁיֻכַּל כָּל אֶחָד לְשִׂאתוֹ אֶצְלוֹ תָּמִיד, כִּי הַמְּדוּת הֵם יְסוֹד כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה - וּבְזֶה יִזְכֶּה נֶעַר אֶת אֲרָחוֹ לְשִׁמּוֹר כְּכֹל הַכָּתוּב בְּזֶה הַסֵּפֶר, אֲזִי יִצְלִיחַ אֶת דְּרָכָיו וְאֲזִי יִשְׁכִּיל. כִּי זֶה עֵקֶר עֲבוֹדַת הָאָדָם כָּל יְמֵי חַלְדּוֹ; לְבָרַח מִמְּדוּת רָעוֹת וּמִתְאַוּת רָעוֹת וּלְאַחֵז בְּמְדוּת טוֹבוֹת וְהִנְהָגוֹת יִשְׁרוֹת, הַמְּבֹאָרִים בְּזֶה הַסֵּפֶר.

אשרי איש שישמע לדברים האלה לקיים ככל הכתוב בו. לעולם לא ימוט, וענתה בו צדקתו ביום מחר כי יבוא על שכרו, במדה שאדם מודד - בה מודדים לו. אשרי הבוחר בחיים - ישלם ה' פָּעֻלוֹ, אם ללצים הוא יליץ, לא יעשר ולא יקום חילו, אוי לנפשו - כי גמול ידיו יעשה לו, ולא יטה לארץ מנלם, טוב לפני האלקים ימלט ממנו. מה רב טוב הצפון למולו, בשמחתו לא יתערב זר, נפש עמל עמלה לו, תשתפך נפשנו אל ה' לשום חלקנו עמו, להסתופף בצלו,

וְלֹא יִאָשְׁמוּ כָּל הַחוֹסִים בּוֹ, עֵין לֹא רָאָתָה אֱלֻקִּים זולָתָהּ,
יַעֲשֶׂה לְמַחֲכָה לוֹ.

דְּבָרֵי הַמַּעֲתִיק הַנֶּאֱמָר וְהַנִּדְכָּה עַל הַסִּתְלָקוֹת פֶּאֶר רָאשֵׁנוּ,
גֵּאוֹן עֲזָנוּ, מַחֲמַד עֵינֵינוּ, מֶה נִדְבָּר; הַמָּקוֹם יִנָּחַם
אוֹתָנוּ בְּקִרְוֹב; הַקָּטָן נָתַן בֶּן אָדוֹנֵי אָבִי מוֹרְנוּ הָרַב נִפְתָּלִי
הִירֵץ, גֵּרוֹ יֵאִיר, מִנְעַמְרָאב רַבְתִּי. חֲתַן הָרַב הַגֵּאוֹן הַמִּפְרָס
הַצָּדִיק מוֹרְנוּ הָרַב דּוֹד צָבִי זָכָר צָדִיק לְבָרָכָה, אֲבִי־בֵית־דִּין
דִּקְהֵלֶת מֵאֵהֻלֹּב.

וְהֵנָּה כָּבֶר נִדְפָס פַּעַם אַחַת זֶה הַסֵּפֶר הַקְדוֹשׁ, וְאִידִי דְחַבִּיבָא
קִפְצוּ עֲלֵיהוּ זְבִינֵי וְלֹא נִשְׁאַר מֵהֶם עַד אֶחָד, כִּי רַבּוֹ
הָעַם הַמִּתְאַוִּים לְסֵפֶר זֶה. לֵאשֹׁר בְּכֶרֶךְ קָטָן כֵּזֶה כְּלוּלִים כָּל
הַמִּדּוֹת וְכַמָּה דְּבָרִים וְעֲצוֹת בְּדַרְכִּים יִשְׂרָיִם לְעַבּוּדַת הַבוֹרָא,
אֵין דְּבָר בְּעוֹלָם נִמְנָע מִמֶּךָ שֶׁלֹּא יִדְבָּר מִמֶּנּוּ בְּסֵפֶר הַזֶּה, כֹּאֲשֶׁר
יִרְאֶה הַקּוֹרֵא בְּעֵינָיו, וְיִסּוּדָתוֹ בְּהִרְרֵי קֹדֶשׁ עַל פְּסוּקֵי תוֹרָה
נְבִיאִים וְכַתּוּבִים וְדְבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבָרָכָה בַּגְּמָרָא
וּמִדְרָשִׁים וּבִזְהַר הַקְדוֹשׁ וּשְׁאָר סִפְרֵי־הַקֹּדֶשׁ, עַל־כֵּן אִמְרָנוּ
לְהַדְפִּיסָם שְׁנִית בְּכַמָּה תְּקוּנִים וְהוֹסְפוֹת חֲדָשׁוֹת וְנִפְלְאוֹת.

וְזֹאת לְדַעַת, כִּי זֶה הַסֵּפֶר הָעֵתִיקָתִי אוֹת בָּאוֹת מִפִּי הַקְדוֹשׁ,
כִּי אֶצְלוֹ, זְכוֹרֵנוּ לְבָרָכָה, הָיוּ כְּתוּבִים עַל דְּפִין קְטֻנִּים
כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְיֹתֵר מִזֶּה אֶפְלוּ כְּפָלִים, וּמַחֲמַת שֶׁלֹּא הָיָה
רְצוֹנוֹ לְמַסֵּר לְהָעוֹלָם לְהָעֵתִיק כָּל דְּבָרָיו, שֶׁהָיוּ כְּתוּבִים אֶצְלוֹ
בְּדַרְכִּים כָּאֵלֶּה, עַל־כֵּן לֹא רָצָה לְמַסֵּר לִי כְּתָבִיו כִּהְיוּתָן
לְהָעֵתִיקָם, רַק טָרַח בְּעֲצָמוֹ וּבְכַבּוּדוֹ וְקָרָא לִפְנֵי בְּפִי הַקְדוֹשׁ
מֶלֶךְ בְּמִלָּה מִתּוֹךְ כְּתָבִיו הַנִּ"ל, וּמִפִּי יִקְרָא אֵלַי, וְאֲנִי כוֹתֵב עַל
הַסֵּפֶר. וְנִשְׁמַע מִפִּי שְׁאֵמַר, שֶׁעַל אוֹת רְפוּאָה לְבַד הָיוּ אֶצְלוֹ

כִּמָּה וְכִמָּה בּוֹיְגִין כְּתוּבִים, כַּמִּדָּמָה שְׁאָמַר מֵאֲתִים בּוֹיְגִין, אֵךְ
לֹא רָצָה לְמַסְרָם לְהַעוֹלָם.

וְגַם אֲנֹכִי שָׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְדוֹשׁ, שֶׁסֵּפֶר לְפָנַי, זְמַן רַב קֵדָם
שֶׁמָּסַר לִי לְהַעֲתִיק זֶה הַסֵּפֶר הָאֶל־בֵּית, שֵׁשׁ אֶצְלוֹ
כְּתָבִים כָּאֵלוֹ עַל כָּל הַמִּדּוֹת וְשָׂאָר עֲנִינִים וְהֵם דְּבָרֵי הַסֵּפֶר
הַזֶּה. וְאָז אָמַר לִי, שֶׁהַשִּׁיג כָּל הָרְפוּאוֹת שֶׁבָּעוֹלָם בְּתוֹךְ גְּבוּלֵי
אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל שֶׁבִּסְפָּר יְהוֹשֻׁעַ, כִּי שְׁמוֹת כָּל הָעָרִים הַכְּתוּבִים
שֵׁם אֶצֶל כָּל גְּבוּל וְגְבוּל הֵם צְרוּפֵי שְׁמוֹת שֶׁל כָּל הָרְפוּאוֹת
שֶׁבָּעוֹלָם, אִיךְ הֵם נִקְרָאִים בְּכָל הַלְשׁוֹנוֹת. כִּי אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הִיא
קוֹמָה שְׁלֵמָה, וְחִלּוּקַת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הִיא כְּפִי קוֹמַת אָדָם, הֵינוּ
שֹׁחֲלֵק וְגְבוּל זֶה הוּא בְּחִינַת רֹאשׁ, וְחֵלֶק וְגְבוּל זֶה הוּא בְּחִינַת
יָד יָמִין, וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה כָּל הַשָּׁנִים־עֶשֶׂר גְּבוּלִים שֶׁל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל,
שֶׁנִּתְחַלְקָה לְשִׁבְטִים, שֶׁכֻּלָּם הֵם כְּפִי חֵלְקֵי קוֹמַת אָדָם, כַּמּוּבָא
מִזֶּה בִּסְפָּרִים. וְאָמַר שְׁאֶצֶל כָּל גְּבוּל שֶׁל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כְּתוּבִים
שֵׁם הָרְפוּאוֹת הַשִּׁיכִים לְאוֹתוֹ הָאֵיבָר, שֶׁמִּכּוֹן כְּנֻגַּד זֶה הַגְּבוּל
כַּנִּ"ל.

כֹּל זֶה שָׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְדוֹשׁ כָּבֹד, וְהִבְנֵתִי מִדְּבָרָיו הַקְדוּשִׁים,
שֶׁכֹּל זֶה הַשִּׁיג בִּימֵי יְלָדוּתוֹ מִמֶּשׁ, אֲבָל לֹא זָכִינוּ לְקַבֵּל
מִמֶּנּוּ כִּי־אִם דְּבָרֵי הַסֵּפֶר הַזֶּה, אֲשֶׁר רָאָה וְהִבִּיט וְהָיָה מִפְּלֶס
הַדְּבָרִים בְּמַאֲזֵנֵי שִׁכְלוֹ הַקְדוֹשׁ, מֶה שֶׁצָּרִיךְ לְמַסֵּר לְהַעוֹלָם,
שֶׁהֵם הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה שֶׁמָּסַר לְהַעֲתִיקָם כַּנִּ"ל, וּמֶה שֶׁצָּרִיכִין
לְהַעֲלִים מִהַעוֹלָם שֶׁהִטְעִינָם שְׂרָפָה (כַּמְבָּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר).

וְהֵנָּה אֶצְלוֹ, זְכוּרָנוּ לְבִרְכָּה, הָיוּ כְּתוּבִים כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
שֶׁבִּסְפָּר הַזֶּה עִם צִיוֹן הַמְּקוֹמוֹת, שֶׁהוֹצִיא מֵהֶם
הַשְּׁגוֹת אֵלּוֹ. אֲבָל כְּשֶׁהַעֲתִיקָתִים מִפִּי הַקְדוֹשׁ, לֹא נָתַן לִי
לְהַעֲתִיק כִּי־אִם אֵלּוֹ הַדְּבָרִים לְבַד כִּהְיוּתָן וְלֹא הוֹדִיעַ מְקוֹמָם

אִיֶּה. אָבֵל מִכְתָּלֵי דְבוּרָיו הַקְדוּשִׁים הִבְנֵתִי, שִׁיכּוֹל כָּל אָדָם לִמְצֹא אֵיזָה מַרְאֵה מְקוֹם וְרִמְזוֹ לְאֵלוֹ הַדְּבָרִים, מֵהֵיכָן הֵם נוֹבְעִים; מֵאֵיזָה מְקָרָא אוֹ מֵאֲמֵר רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָּה, וּקְצָתָם הֵם מֵאֲמָרִים מִפְּרָשִׁים בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָּה, כַּאֲשֶׁר יֵרָאֶה הַרְוָאָה בְּעֵינָיו. וְכִבֵּר יִגְעוּ וּמִצְאוּ כִּמְהָ אֲנָשִׁים דְּבָרִים הַרְבֵּה מִסֵּפֶר הַזֶּה, הֵיכָן הֵם רְמוּזִים.

וְכַעַתָּה, בַּעַת עֲסֻקְנוּ לְהַדְפִּיסוֹ שְׁנִית, הָעוֹלָה עַל רוּחֵי הָיָה לְבָלִי לְהַעֲתִיק מֵאֵלוֹ הַרְמְזִים וְהַמַּרְאֵה מְקוֹמוֹת לֹא דָבָר וְלֹא חֲצִי דָבָר מִכִּמְהָ טַעְמִים, וְגַם מִחֲמַת שְׁעֵדִין לֹא יִצְאָנוּ יְדֵי חוֹבוֹתֵינוּ לִמְצֹא רִמְזֵי כָּל הַדְּבָרִים, עַל־כֵּן הָיָה בִּדְעָתִי לְבַלְתִּי לְהַצִּיג שׁוּם דָּבָר מֵהֶם. אֲךְ אַחֲרֵי שׁוּבִי נִחְמַתִּי, כִּי אִטּוֹ מֵאֵן דָּלָא יָכוֹל לְמַעְבֵּד כֹּלָּא מִצְוָה וְכוּ' וְכָל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכַחַד עֲשֵׂה, עַל־כֵּן נִמְלַכְתִּי לְהַצִּיג כִּמְהָ רִמְזִים אֲצֵל כִּמְהָ דְּבָרִים, אֲשֶׁר כָּבֵר מִצְאָה יְדֵי וַיֵּד בְּנִי־גִילִי לִמְצֹא רִמְזוֹ הַמַּרְאֵה מְקוֹם, הֵיכָא רִמְיָזָא מִלְתָּא דְנָא בְּאוּרִיתָא דְבִכְתָּב אוֹ בְּעַל־פֶּה, וּמַעַט מִזְעֵר שְׁשֻׁמְעָתִי מִפִּי הַקְדוּשׁ בְּעַצְמוֹ, כַּאֲשֶׁר יִבְאֵר בְּמִקְוֵמוֹ. כִּי יֵשׁ דְּבָרִים הַרְבֵּה הַכְּתוּבִים כָּאֵן בְּקִצּוֹר, וּבְאַמַּת גְּלָה עַל עֵנִין זֶה תוֹרָה אֲרַכָּה בְּבִאוֹר נִפְלָא וְנוֹרָא כְּדִרְכוֹ הַנִּפְלָא מֵאֵד.

וְהַמְעִין בְּאַמַּת, יְבִין מֵאֲלֵיו כִּי אַחֲרֵי כָּל אֵלֶּה, אֶפְלוּ בְּמִקְוֵם שְׁמִצְאָנוּ הַרְמְזוֹ הוּא רַק רִמְזוֹ וְאַסְמַכְתָּא בְּעַלְמָא, אָבֵל גּוֹף עֶצֶם הָעֵנִין בְּאֵיזָה דְּרָךְ הַשִּׁיגוֹ נֶעֱלַם מֵעֵינֵינוּ, כִּי כָּל דְּבָרָיו הֵם דְּבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים, שֶׁהַשִּׁיג כָּל דָּבָר וְדָבָר בְּמִקְוֵם שֶׁהַשִּׁיג, וְקָרָא אֲסַמְכְתָּא בְּעַלְמָא הוּא, כִּי לִיכָּא מִלְתָּא דָּלָא רִמְיָזָא בְּאוּרִיתָא, וְעַל־כֵּן אִי לָאו דְּדָלָא חֲסָפָא וְהִסִּיר מִסּוּהָ הָעוֹרוֹן, הַחוּפֵּף עַל עֵינֵינוּ וְגִלָּה הַשְּׁגוֹת הַלְלוּ לָא אֲשַׁכְחִינוּ

מרגניתא, כי אין בכחנו לדון וללמד בעצמנו דברים כאלה מפסוקים ודברי רבותינו, זכרונם לברכה, כי-אם מי שזוכה לקדש עצמו באמת עד שיזכה להשיג השגות מלמעלה, והחכם יבין מדעתו כל זה.

גם תקנתי עכשו הסדר של הדברים הקדושים האלה. כי ספר האלף-בית הראשון נדפס שלא בפני ועות המדפיס, שהדפיס האלף-בית השני בפני-עצמו וחלקו לגמרי מן הראשון, ולא כן אנכי עמדי, כי האף אמנם חלוקים הם בכמה חלוקים כאשר מבאר למעלה, אך אף-על-פי-כן אין להרחיקם זה מזה כי מאחר ששניהם כאחד טובים ושניהם מדברים ממהות המדות, מעלתם ופחיתותם וכו', בודאי ראוי להציג ביחד כל הדברים המדברים ממדה אחת, כגון אות א' אמת, טוב אשר יפה שיהיו מחברים יחד כל הדברים המדברים ממעלת האמת וגנות השקר, אף-על-פי שההשגות של האלף-בית השני שגבו ועצמו מאד מאד מן הראשון כנ"ל, אף-על-פי-כן פנימיות פונתם אחד ושניהם לדבר אחד נתכוננו, לגלות גנות השקר ומעלת האמת כדי שנתחזק בכל כחנו לבלי לדבר שקר, רק אמת בשם ה'. ובשביל זה גלה לנו כל התועלות המגיעים על-ידי האמת ולהפך, כל ההפסדים הבאים על-ידי השקר, ובאיזה דרך זוכין לאמת וכיוצא בזה. הן כל הדברים האלה – אם מקור חצבם ממקום שנובעים המה, משנים זה מזה כי גבוה על גבוה שומר וכו', עם-כל-זה כלם שבים למקום אחד, כדי שניזכה לאמת.

על-כן אמרתי להציג הכל בסדר, וכל הדברים יחדו יהיו תמים בסדר אחד על-פי אלף-בית. רק נטיתי קו בין הדברים של האלף-בית הראשון ובין ההשגות של האלף-בית

הַשָּׁנִי, וְהַצָּגְתִּי הָאֱלֹף־בֵּית הַשָּׁנִי בְּאוֹתִיּוֹת קִטְנוֹת, לְמַעַן יֵדַע הַקּוֹרֵא לְהַבְדִּיל בֵּינוֹ וּבֵין הָאֱלֹף־בֵּית הָרִאשׁוֹן. כִּי כָּבֵד גְּלִיתִי, שִׁשְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ, שֶׁדִּבְרִיו הָאֲחֵרוֹנִים שֶׁבָּאֱלֹף־בֵּית הַשָּׁנִי גָּבְרוּ וְגָבְהוּ מְאֹד מְאֹד מִהָרִאשׁוֹנִים, עַל־כֵּן גָּבוּל שִׁמְתִּי בִּינֵיהֶם לְהַבְחִין וּלְיַדַּע.

וְהַשֵּׁם הַטּוֹב יִנְחֵנוּ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר וְהָאֱמֶת, וְנִזְכֶּה לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד, לְשֹׁמֵר וּלְעֹשֵׂת וּלְקִיִּם אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַכְּתוּבִים כָּאֵן, וּלְהַבִּין וּלְהַשְׁכִּיל אֶת כָּל דְּרָכֵי הָעֲצוֹת, הַמְּבֹאָרִים כָּאֵן אֶצֶל כָּל מִדָּה וּמִדָּה, אֲזִי נִצְלִיחַ אֶת דְּרָכֵינוּ וְאֲזִי נִשְׁכִּיל.

גַּם זֹאת לְדַעַת, שֶׁכַּמָּה דְּבָרִים נִמְצְאוּ כְּפוּלִים בְּהָאֱלֹף־בֵּית הַשָּׁנִי. וְהַטַּעַם, כִּי יָדַע אַחִי, שֶׁסֵּפֶר הַשָּׁנִי מְסֹר לָנוּ רַבָּנוּ, זְכוֹרָנוּ לְבִרְכָּה, בְּכַתִּיבַת יָדוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְאֶצֶּלוֹ לֹא הָיוּ כְּתוּבִים הַדְּבָרִים עַל סֵדֶר הָאֱלֹף־בֵּית רַק כְּפִי סֵדֶר הַהִשְׁגוֹת, כְּפִי מֶה שֶׁהִשִּׁיג כָּל דָּבָר וְדָבָר בְּמִקְוֵמוֹ וּזְמַנּוֹ, וְצוּהָ עָלֵינוּ לְהַעֲתִיק הַדְּבָרִים וּלְסִדְרָם כָּל דָּבָר וְדָבָר לְמִדָּה הַשִּׁיכָּה לָזֶה עַל־פִּי סֵדֶר הָאֱלֹף־בֵּית, וְגַם פָּקַד עָלֵינוּ בְּפִירוּשׁ, שֶׁכָּל הַשִּׁיךְ לְשָׁנִים אוֹ לְשָׁלֹשָׁה דְּבָרִים, שֶׁנֶּרְשָׁם אוֹתוֹ שְׁתֵּים אוֹ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים אֶצֶּל כָּל מִדָּה וּמִדָּה, וְכֵן עָשִׂינוּ, כְּגוֹן לְמִשָּׁל בָּאוֹת ל' לְמוֹד (סִימָן ד): מִי שֶׁלְמוֹדוֹ בְּתוֹרָה וְכו', שֶׁאֲכִילָתוֹ וְכו', עַל־יָדֵי זֶה שׁוֹנְאָיו נִדְּוִנִין וְכו', זֶה הָעֲנִין שִׁיךְ לְלִמּוּד וְגַם שִׁיךְ לְמַרְיָבָה וְכֵן לָאוֹת א' אֲכִילָה, עַל־כֵּן נֶרְשָׁם בְּכָל אֵלּוֹ הַמְּקוֹמוֹת וּמִזֶּה תִּקְיֵשׁ עַל הַשָּׂאֵר. כִּי כּוֹנֵנִתוֹ הַקְּדוֹשָׁה הִיָּתָה כְּדִי שִׁיִּקֵּל עַל הַמַּעֲיִן הַחֲפִץ לְקַדֵּשׁ עֲצָמוֹ לְמִצָּא מִבְּקָשׁוֹ בְּנִקְלָה. שְׂאֵם יִרְצֶה לִידַע הַסִּגְלָה וְהָעֲנִין שֶׁל אֵיזָה מִדָּה, שִׁיּוּכָל בְּנִקְלָה לְמִצָּא עַל־פִּי סֵדֶר הָאֱלֹף־בֵּית בְּאֵיזָה עֲנִין שִׁיעֲלָה עַל דַּעַתוֹ, כְּגוֹן בְּמִשָּׁל הַנִּ"ל. לְפַעְמִים

הָאָדָם רוֹצֶה לְחַפֵּשׂ לְמִצָּא עֵינָיו לְמוֹד וּלְפַעֲמִים יִרְצֶה לְמִצָּא
מֵעֵינָיו קִדְשֵׁת הָאֲכִילָה וְכו', וְעַל־כֵּן טוֹב שֶׁיְהִי נִרְשָׁם בְּשָׁנֵי
הַמְּקוֹמוֹת כְּדִי שְׂיוּכַל לְמִצָּא מִבְּקָשׁוֹ בְּנֶקֶל בַּמָּקוֹם שִׁירְצָה וְכֵן
בְּשָׂאֵר הַמִּדּוֹת, וּמַחֲמַת זֶה הַדְּבָרִים כְּפוּלִים בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.
וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִנְחֵנוּ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, וְכַאֲשֶׁר זָכִינוּ לְסִדֵּר אוֹתָם כֵּן
נִזְכֶּה לַעֲשׂוֹתָם, עַד יָשׁוּבוּ יִשְׂרָאֵל לְגוֹיָהֶם כִּיּוֹנִים אֶל
אַרְבוֹתֵיהֶם בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

הַקִּדְמָה שְׁנִיָּה

מֵה שֶׁשִּׁמַּעְתִּי מִפִּי הַקָּדוֹשׁ בְּעֵינֵי הַמִּדּוֹת

דַּע, הִנֵּה בְּכָל מִדָּה וּמִדָּה יֵשׁ בָּהּ כַּמָּה וְכַמָּה בְּחִינּוֹת וְעֵינֵינִים,
וְכָל מִדָּה הִיא בְּחִינַת קוֹמָה שְׁלֵמָה. וְעַל־כֵּן כְּשֶׁחָסַר
לְאָדָם בְּחִינָה אַחַת מִהַמִּדָּה, אָף שְׁכָל הַמִּדָּה הִיא שְׁלֵמָה אֲצִלוֹ,
אֶף־עַל־פִּי־כֵן מַחֲמַת הַחֲסָרוֹן אֶחָד שֵׁישׁ לְאָדָם בְּהַמִּדָּה, אֲזִי
נִרְאָה לוֹ, כָּאֵלּוֹ כָּל הַמִּדָּה חָסְרָה אֲצִלוֹ. כִּמוֹ אֲצֵל הָאָדָם כְּשֵׁישׁ
לוֹ חֲסָרוֹן בְּאֵיבָר אֶחָד, אֲזִי כָל גּוּפוֹ מְבַלְבֵּל וּמְרָגִישׁ הַחֲסָרוֹן
בְּכָל הַגּוּף, כִּמוֹ־כֵן כְּשֶׁחָסַר לְאָדָם אֵיזָה חֲסָרוֹן בְּהַמִּדָּה נִרְאָה
לוֹ, כָּאֵלּוֹ חָסַר כָּל הַמִּדָּה.

וְהִנֵּה הַמִּדּוֹת הֵם שְׂכָנִים אֵלּוֹ לְאֵלּוֹ, עַל־כֵּן יְכוּלָה מִדָּה אַחַת
לְעֶזֶר לְמִדָּה אַחֶרֶת שֶׁהִיא שְׂכֵנָה אֲצִלָּה, כְּדִגְמַת שְׁאֲמָרוּ
רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרֹנָם לְבִרְכָּה: אֵיבָר מַחֲזִיק אֵיבָר, דִּהְיִנוּ כְּשֶׁאוֹכֵל
זֶה הָאֵיבָר מִהַבְּהֵמָה יִתְחַזֵּק אֵיבָר הָאָדָם, כֵּן אֲצֵל הַמִּדּוֹת יוֹכֵל
לְסַיֵּעַ חֵלֶק מִדָּה זוֹ, שֶׁהִיא בְּחִינַת אֵיבָר הַמִּדָּה לְאֵיבָר מִדָּה

השכנה אצלה. ועל-כן כשאדם רוצה לילך בדרך הקדש, צריך לשבר כל המדות רעות ולזכות למדות טובות, וצריך לבקש ולחפש עצמו תמיד ולחפש בכל מדה ומדה אם היא שלמה אצלו, וכשרואה איזה חסרון באיזה מדה, אזי יבקש עזר וסיוע מהמדה השכנה.

וזהו ענין הנאמרים באותיות הללו, ובענין, למשל, כשחסר לו ענוה, ויש מדה אחרת המסגלת לענוה, (א) כגון בטחון, אז צריך לסייע לו על-ידי בטחון לבוא לענוה, דהינו לפעמים הבטחון הוא בקל לו יותר להשיגו מענוה, ואז יעשה הקל, ועל-ידי זה יבוא להמדה, שהיא כבדה יותר אצלו. ולפעמים יש לו מדה האחרת, אלא שאינו משתמש עמה, וכשצריך לסייע לו מזו המדה למדה אחרת, צריך להתחיל להשתמש עמה. (פרוש, על-פי משל הנ"ל, הינו למשל מי שרוצה לבוא לענוה ורואה שבטחון מסגל לענוה, ובאמת כבר יש לו מדת הבטחון, רק שאינו משתמש עם זאת המדה של בטחון, אזי כשרוצים לזכות לענוה, צריך להתחיל להשתמש עם מדת הבטחון וכן כל כיוצא בזה בשאר המדות והבן.)

שייך להאלף-בית החדש אות ד' דעת סימן א', המתחיל: דע, כי לכל העולמות ולכל נברא יש קומה מיחדת, למשל מין האריה וכו'. וההבדלים כלם הם רמוזים בתמונת האותיות בצרופיהם, והזוכה להבין את התורה וכו', נראה לי שזה ענין השיחה, ששמעתי מפיו הקדוש קדם שבת חנכה תקס"ה מענין הבריות של העולם, שכל התמונות והצורות של כל בני-אדם כלם נכללים בתבת "אדם" הנאמר בתורה: "נעשה אדם". כי בזה התבה "אדם", שאמר השם יתברך:

"נַעֲשֶׂה אָדָם", בַּתְּבָה זוֹ נִכְלָלִים כָּל מִינֵי הַתְּמוּנוֹת שֶׁל כָּל בְּנֵי-אָדָם שֶׁבְּעוֹלָם. וְכֵן בַּתְּבַת "בְּהֵמָה וְחַיָּה" הֵנָּאמַר בְּמַעֲשֵׂי בְּרָאשִׁית, בָּזָה הַתְּבָה גַּם-כֵּן נִכְלָל כָּל הַתְּמוּנוֹת שֶׁל כָּל בְּהֵמָה וְחַיָּה וְכֵן שָׁאֵר הַנִּבְרָאִים. וְהָאֲרִיץ בְּשִׁיחָה זוֹ וְאָמַר אָז, שְׂיִשׁ חֲכָמוֹת אָפְלוּ בָּזָה הָעוֹלָם שִׁיכוּלִין לַחַיּוֹת בָּהֶם לְבַד בְּלִי שׁוּם אֲכִילָה וְשִׁתְיָה, וְהָאֲרִיץ בְּשִׁיחָה זוֹ הִרְבָּה, וְלֹא זָכִינוּ לְכַתְּבָהּ.

שִׁיךְ לְאֶלֶף-בֵּית הֶחָדָשׁ אוֹת דַּעַת סִימָן א' בְּסוּפוֹ: וְגַם יוֹדֵעַ הַתְּאַחֲדוֹתָם, הֵינּוּ רֵאשִׁיתָם וְתַכְלִיתָם, כִּי בְּרָאשִׁית וּבַתְּכָלִית הֵם בְּאַחֲדוֹת בְּלִי הֶבְדֵּל. אֶפְשָׁר שֶׁזֶּה הָיָה קִצָּת כּוֹנֵת רַבָּנוּ, זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָּה, בְּהַתּוֹרָה הַמִּתְחַלֶּת: "לָכוּ חֲזוּ מַפְעָלוֹת ה'", בְּלִקּוּטֵי תַנְיִנָא סִימָן ל"ט, כִּי לְכָל דָּבָר יֵשׁ הַתְּחִלָּה וְתַכְלִית וְכו', עֵינִי שֶׁם הֵיטֵב. וְאֶפְשָׁר הָיָה כּוֹנֵתוֹ עֵינֵן הַנִּ"ל, שֶׁצָּרִיכִין לְזַכּוֹת לִידֵעַ וּלְהַשִּׁיג עֵינֵן הַנִּ"ל, שֶׁבַּהַתְּחִלָּה וּבַתְּכָלִית הֵם בְּאַחֲדוֹת בְּלִי הֶבְדֵּל, כִּי זֹאת הַתּוֹרָה, לָכוּ חֲזוּ הַנִּ"ל, לֹא זָכִיתִי לְהַבִּינָה הֵיטֵב בְּשָׁעָה שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּי הַקָּדוֹשׁ, וְגַם כְּשֶׁרָאָה הַתּוֹרָה בְּכַתֵּב אָמַר, שֶׁבְּזֹאת הַתּוֹרָה לֹא כּוֹנֵנִי לְדַעְתּוֹ. וְאָמַר בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: לֹא כָךְ אָמַרְתִּי, וְגַם אָפְלוּ לֹא כָךְ הִיָּתָה כּוֹנֵנִי. וְאֶפְשָׁר הִיָּתָה כּוֹנֵנִי עֵינֵן הַנִּ"ל, וְזֶה לֹא בְּאֶרְתִּי שֶׁם בְּכַתֵּב, עַל-כֵּן אָמַר שֶׁלֹּא כּוֹנֵנִי לְדַעְתּוֹ; וְה' יוֹדֵעַ נִסְתָּרוֹת.

שִׁיךְ לְאֶלֶף-בֵּית הֶחָדָשׁ שֶׁחֲבֵר בִּימֵי יְלָדוֹתוֹ. עַל-יְדֵי זְרִיזוֹת, בִּנְקָל לִהְיוֹת פְּרָנָס הַדּוֹר בְּגִשְׁמִיּוֹת אוֹ בְּרוּחָנִיּוֹת. וְסִימָן לְדָבָר: לֶךְ אֶל נִמְלָה עֶצֶל, עַל זֶה כְּתִיב: מִשָּׁם רוּעָה אָבִן יִשְׂרָאֵל, דְּהֵינּוּ פְּרָנָס, הֵינּוּ שֶׁהַפְּרָנָסוֹת, לְזַכּוֹת לִהְיוֹת פְּרָנָס, זֶה עוֹמֵד עַל זְרִיזוֹת הַנִּלְמָד מִהַנִּמְלָה, כִּי מִשָּׁם רוּעָה אָבִן יִשְׂרָאֵל. וְעֵינֵן זֶה כָּבֵר נִדְפָס בְּאֶלֶף-בֵּית הֶחָדָשׁ בְּלְשׁוֹן אַחֵר, אֲךֹּ בְּסִגְנוֹן זֶה שָׁמַעְתִּי זֶה הָעֵינֵן מִפִּי הַקָּדוֹשׁ.

אמת

- א. מי שרוצה לדבק את עצמו בהשם יתברך, עד שילך במחשבתו מהיכל אל היכל ויראה את ההיכלות בעיני השכל, ישמר את עצמו מלומר שקר אפלו בטעות.
- ב. מתר לשנות בדבר השלום.
- ג. פת שקרים אינם מקבלים פני השכינה.
- ד. שרי להו לצדיקיא לסגויאי ברמאותא עם רמאי.
- ה. כל המוסיף גורע.
- ו. על-ידי שקר באים הרהורי עבודה-זרה.
- ז. על-ידי אמת לא ימות קדם זמנו הקצוב.
- ח. מרוח פיו של השקרן נעשה היצר הרע, וכשיבוא משיח אז לא יהיה שקר, ובשביל זה לא יהיה יצר הרע בעולם.
- ט. מי שהוא איש אמת, אזי הוא מכיר באחר, אם אחר דובר שקר אם לאו.
- י. הסימן של השקר בשלא יסכימו עליו רבים, והוא משלשה שהקדוש-ברוך-הוא שונאן.

יא. עֲשִׂיר מִבְּחַשׁ אֵין הִדְעַת סוּבְלוֹ וְהוּא נִבְּזָה בְּעֵינַי
עֲצָמוֹ.

יב. תִּקּוֹן לִפְּהַ שְׂחִיתָן צְדָקָה.

יג. עַל-יְדֵי אַמֶּת הָעוֹלָם נִשְׁמָר מִכָּל הַזִּיקוֹת.

יד. עַל-יְדֵי חֲנֻפָּה בָּא לְשָׁקֶר.

טו. מִי שֶׁנֹּתֵן צְדָקָה שֶׁכָּרוּ שְׂחִיזָה לְאַמֶּת.

טז. הַשִּׁקָּרן שׁוֹנֵא עֲנִיווּת.

יז. אָדָם נִכָּר עַל-יְדֵי מִשְׁרָתוֹ, אִם הוּא אוֹהֵב שָׁקֶר כִּי
זֶה בָּזָה תָּלוּי. לְפַעֲמִים מִשְׁרָתוֹ נֹפְלִים לַעֲבֵרוֹת
עַל-יְדֵי שֶׁהוּא שִׁקָּרן, וְלַפַּעֲמִים הוּא נֹפֵל לְשָׁקֶר
עַל-יְדֵי מִשְׁרָתוֹ, שְׂאִינָם הַגּוֹנִים.

יח. כְּשֶׁאֵין אַמֶּת אֵין חֶסֶד. גַּם אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת [חֶסֶד]
עִם בְּנֵי-אָדָם.

יט. הַשִּׁקָּר מַעֲכֵב אֶת הַיְשׁוּעָה, כִּי הַשִּׁקָּר מַגְלָה
עוֹנוֹתָיו, כִּדִּי שְׁלֵא יוֹשִׁיעוּ לוֹ.

כ. הָאַמֶּת הוּא פּוֹדָה מִכָּל הַצָּרוֹת.

כא. טוֹב לְאָדָם שְׂחִימוֹת, מִשְׂחִיחָה וְיִהְיֶה שִׁקָּרן בְּעֵינַי
בְּנֵי-אָדָם.

כב. כְּשֶׁיֵּשׁ אַמֶּת יֵשׁ שְׁלוֹם.

- כג. מִי שֶׁרְחוּק מֵאַמֶּת, רָחוּק מִצְדָּקָה.
- כד. עַל-יְדֵי אַמֶּת נִשְׁמַר אוֹת בְּרִית.
- כה. עַל-יְדֵי אַמֶּת יִזְכֶּה לְשֵׁם עוֹלָם.
- כו. אִישׁ וְאִשָּׁה שֶׁרְגִילִין לֹאמַר שֶׁקֶר, הַבָּנִים שְׁלָהֶם יִהְיוּ מִתְנַגְּדִים גַּם יִהְיוּ פּוֹגְמִים בַּבְּרִית.
- כז. הַשֶּׁקֶר בָּא עַל-יְדֵי שֶׁמֶקְבֵּל עַל עֲצָמוֹ פֶּחַד מִבְּנֵי-אָדָם.
- כח. עַל-יְדֵי הַשֶּׁקֶר שׁוֹכַחִין אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.
- כט. מִי שֶׁאֵין לוֹ בִּטְחוֹן, הוּא דוֹבֵר שְׁקָרִים, וְעַל-יְדֵי שְׁקָרִים אֵין יָכוֹל לִבְטַח בְּאַמֶּת.
- ל. לְפִי הֶרְחוּק מֵאַמֶּת כֵּן מִחֲזִיק אֶת הַסּוּר-מֶרַע לְשׁוֹטָה.
- לא. מִי שֶׁרוֹצֶה לָסוּר מֶרַע, וְרוֹאֶה שֶׁאֵין אַמֶּת בְּעוֹלָם, עוֹשֶׂה עֲצָמוֹ כְּשׁוֹטָה.
- לב. מִי שֶׁאֵינוֹ אוֹמֵר שֶׁקֶר, הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מוֹשִׁיעַ לוֹ בְּעֵת צָרָתוֹ גַּם בָּנִים יִהְיוּ לוֹ.
- לג. עַל-יְדֵי דְבוּר שֶׁאֵין בָּא מִכּוֹת בָּנִים.
- לד. מִי שֶׁמֶקְשָׁר לַשְׁוֹא, בָּא לְשִׁכְחָה.
- לה. עַל-יְדֵי שֶׁקֶר בָּא לְנֶאֱוָה, וּמִחֲזִיק יְדֵי מִרְעִים, שֶׁלֹּא יִחְזְרוּ בְּתִשׁוּבָה.

- לו. עַל-יְדֵי שְׁקָרִים אֵין לוֹ רְפוּאָה אֲפֹלוּ בְּהִרְבֵּה רְפוּאוֹת.
- לו. מִי שְׂדוּכֵר כְּזָבִים נוֹפֵל בַּחֲרָב. גַּם נַעֲשֶׂה שׁוֹמֵה.
- לח. עַל-יְדֵי יִרְאָה בָּא לְאַמֶּת.
- לט. מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת עֲצָמוֹ מִשְׁקֵר, הוּא מְנַצֵּחַ תָּמִיד.
- מ. מִתֵּר לְשָׁנוֹת, כְּדֵי לְהַצִּיל אֶת עֲצָמוֹ.
- מא. מִי שֶׁאוֹהֵב כְּזָבִים, הוּא מְבִיָּה אֶת הַצַּדִּיק גַּם הוּא בְּעֲצָמוֹ נִתְבָּזֶה.
- מב. מִי שְׂדוּכֵר כְּזָבִים, הוּא אוֹבֵד.
- מג. עַל-יְדֵי אֶמֶת נִצּוֹל מִלְּשׁוֹן-הָרַע גַּם תִּפְלֹתוֹ נִתְקַבֵּל. גַּם כְּשֶׁדָּנִים אוֹתוֹ לְמַעַלָּה, דָּנִים אוֹתוֹ לְפִי זִכִּיּוֹת שֶׁלוֹ.
- מד. עַל-יְדֵי חִלּוּמוֹת יֵדַע אָדָם אִם לְבוֹ אֶמֶת עִם אֱלֹקָיו.
- מה. מִי שֶׁמְקַיֵּם דְּבוּרוֹ, יָכוֹל לַעֲשׂוֹת פְּעֻלוֹת.
- מו. מִי שֶׁאֵין לוֹ גִּיאָה נִצּוֹל מִשְׁקֵר.
- מז. מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת עֲצָמוֹ מִשְׁחֹק שֶׁל הַתּוֹל, בִּידוּעַ שֶׁהוּא אִישׁ אֶמֶת.
- מח. מִי שֶׁהָיָה שֶׁקֶרֶן מִגִּלְגּוֹל הָעֶבֶר, עַל-יְדֵי-זֶה כְּשֶׁנִּתְגַּלְגַּל, נַעֲשֶׂה אִטֵּר-יָד.
- מט. מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת עֲצָמוֹ וְדוֹכֵר תָּמִיד אֶמֶת, כְּאִלוּ עָשָׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְאֵת הַיָּם וְאֵת כָּל אֲשֶׁר בָּם.

- ג. הַשָּׁקֶר אֵינוֹ אֵלָא בְּפִיו, אֲבָל לֹא בְּכַתָּב.
 נא. דִּבְרוּ תוֹרָה וְנִבְיָאִים וְחֻכָּמִים בְּלִשׁוֹן הַבֹּאִי.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. עַל-יְדֵי שָׁקֶר דִּבְרִיו אֵינָם נִשְׁמָעִים. גַּם עַל-יְדֵי שָׁקֶר
 מֵאֲלֻמֵּן, חֵם וְשָׁלוֹם, בְּפֹה נָשִׁים.
 ב. עַל-יְדֵי אֶמֶת נִתְגַּלָּה יְחִידוֹ בְּעוֹלָם.
 ג. בְּשִׂאתָה רוּאָה שְׁקָרָן, תִּדְעַ, שְׁגָם הַמִּנְהִיג שֶׁל הָאִישׁ
 הַזֶּה שְׁקָרָן.
 ד. עַל-יְדֵי שָׁקֶר בָּא לְיַד גְּלוּי-עֲרִיּוֹת וְשִׁפְיכוֹת-דָּמִים,
 וְגַם מִכְשִׁיל אֶת הַכְּשָׁרִים בְּגְלוּי-עֲרִיּוֹת וְשִׁפְיכוֹת-
 דָּמִים, וּמֵרָאָה הֵתֵר מִן הַתּוֹרָה.
 ה. מִי שֶׁאֵינוֹ מְשַׁנָּה בְּדַבּוּרוֹ, הוּא יָכוֹל לְהַשְׁפִּיל
 הַגְּבוּהִים וּלְהַגְבִּיחַ הַשְּׁפָלִים.
 ו. מִי שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר אֶחָד בְּפֹה וְאֶחָד בְּלֵב, אֵינוֹ מִתְיָרָא
 מִטְּבִיעַת מַיִם.
 ז. הָאֶמֶת מְבִיא שְׁבַע.
 ח. הַשְּׁלֵשׁוּל וְהָעֲצִירוֹת בָּא עַל-יְדֵי שָׁקֶר.
 ט. עַל-יְדֵי אֶמֶת בָּא הַקֵּץ.

הַכְּנֶסֶת אֲוֵרָחִים

- א. מִי שֶׁאֵין מִכְנִים אֲוֵרָחִים, בָּזָה מִחֲזִיק יָדֵי מִרְעִים,
שֶׁלֹּא יִחְזְרוּ בְּתִשׁוּבָה.
- ב. עִיר שֶׁאֵין בָּהּ הַכְּנֶסֶת אֲוֵרָחִים בָּאִים לְיָדֵי גְלוּי־
עֲרִיזוֹת, וְעַל־יָדֵי גְלוּי־עֲרִיזוֹת בָּא עֲלֵיהֶם הִרְיָגָה.
- ג. הַכְּנֶסֶת אֲוֵרָחִים מְזַכָּה אֶת הָאִשָּׁה לְבָנִים.
- ד. הַכְּנֶסֶת אֲוֵרָחִים כְּהַכְּנֶסֶת שֶׁבֶת.
- ה. הַמֶּאֱרַח תִּלְמִיד־חָכָם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ מַעֲלָה עָלָיו הַכָּתוּב
כָּאֵלוֹ הַקָּרִיב הַמִּידִין.
- ו. גְּדוּלָּה הַכְּנֶסֶת אֲוֵרָחִים מֵהַשְׁכָּמַת בֵּית־הַמִּדְרָשׁ
וְהַקְּבֻלָּת פָּנִי שְׂכִינָה.
- ז. כִּיּוֹן דִּלָּא שְׂכִיחֵי רַבָּנָן גְּבִיָּהוּ כְּכוֹתִיִּים דְּמִי.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. עַל־יָדֵי הַכְּנֶסֶת־אֲוֵרָחִים אֵימָתוֹ מִטְּלַת עַל הַבְּרִיּוֹת.
- ב. סִגְלָה לְהַחְזִיר לָאִשָּׁה וְסִתָּה עַל־יָדֵי הַכְּנֶסֶת־אֲוֵרָחִים.
- ג. עַל־יָדֵי קִנְדֵּשֶׁת הַנָּשִׁים יִתְבָּרֵךְ הַהִתְנַשְּׂאוֹת שֶׁל רָאשֵׁי־
הַדּוֹר בְּתַקְוָה וְעוֹז, וְעַל־יָדֵיהֶם נִחְשָׁב בְּעֵינֵי כָל הַמַּצֹּה

עַל הַכְּנֶסֶת-אֲוָרָחִים, וְעַל-יְדֵי-זֶה הַלּוֹמְדִים זֻכִּים
שֶׁהִלָּכָה כְּמוֹתָם.

❁ אַהֲבָה ❁

א. כְּשֶׁאֵין אַהֲבָה בֵּין בְּנֵי אָדָם, עַל-יְדֵי-זֶה הֵם הוֹלְכֵי
רָכִיל, וְעַל-יְדֵי רְכִילוֹת בָּאִים לְלִיצְנוֹת, וְעַל-יְדֵי
לִיצְנוֹת הֵם דּוֹכְרִים שָׁקֶר.

ב. עַל-יְדֵי שִׁנְאָה בָּא בְּהִלּוֹת, וְעַל-יְדֵי שִׁנְאָה בָּא שְׂרָפָה.

ג. עַל-יְדֵי אַהֲבַת הַיֵּשׁם יִתְבָּרֵךְ נִשְׁמָר הַנֶּפֶשׁ מִכָּל
פְּגָעִים רָעִים.

ד. כְּשֶׁתָּשׁוּב בְּתַחֲלָה עַל עֲוֹנוֹתֶיךָ, תּוּכַל לָבוֹא לְאַהֲבַת
הַיֵּשׁם יִתְבָּרֵךְ.

ה. מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל עַל יִשְׂרָאֵל בְּמִסִּירַת-נֶפֶשׁ, הַכֹּל אוֹהֲבִין
אוֹתוֹ.

ו. עַל-יְדֵי אַהֲבָה בָּא הַתַּחֲזִיקוֹת.

ז. כְּשֶׁתַּחֲזִיק אֶת הָאָדָם בְּעֲבוֹדַת הַיֵּשׁם יִתְבָּרֵךְ, הוּא
יֹאֲהֵב אוֹתְךָ.

ח. עַל-יְדֵי אֲמִירַת הַלֵּל בְּקוֹל גָּדוֹל, זֻכִּים לְאַהֲבַת הַיֵּשׁם
יִתְבָּרֵךְ.

ט. כְּשֶׁתְּהֵא נֹזֶהר מִשְׁנָאת חֲנָם, אֲזִי כְּשִׁיחֶיהָ לָךְ אִיזְהוּ
מִשְׁפֹּט עִם אֵלֶם שְׁאִינוּ רוֹצֶה לְפִשֵּׁר עִמָּךְ, עַל־יְדִיזְה
יִתְפֹּשֵׁר עִמָּךְ.

י. מִי שֶׁנֹּזֶהר מִשְׁבֹּעֵת שְׁקֶר, בְּוֹדֵאִי לֹא יַעֲבֹר עַל "לֹא
תִקֵּם וְלֹא תִטּוֹר".

יא. הַשּׁוֹם מִסְגָּל לְאַהֲבָה.

יב. הָעוֹבֵד מֵאַהֲבָה זְכוּתוֹ מִגֵּן עַד אֲלָפִים דּוֹר.

יג. בְּמָקוֹם שֶׁעוֹשִׂין תְּנָאִים [תְּנָאִי] אוֹ אִיזְה כְּרִיתוֹת
בְּרִית, הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ שֶׁם הוּא.

חֶלֶק שֵׁנִי

א. כְּשֶׁהֲצַמְחִים גִּדְּלִים בְּמִלּוֹאֵם, עַל־יְדִיזְה אַהֲבָה
בְּעוֹלָם.

ב. אַהֲבַת אִשָּׁה לְבַעְלָהּ גִּכָּר בְּזֻבּוּבִים וְיִתּוּשִׁים שְׁכַבְתִּית
גַּם עַל־יְדִי אַהֲבָתָם יְכוּלִין לִידַע כַּח הַיָּצָר הָרַע אִם
כָּבֵר נִחְלָשׁ אִם לָאוּ.

ג. חֲכָמֵי הַדּוֹר שֵׁישׁ בִּינִיָּהֶם אַהֲבָה, שְׂרֹאִים זֶה עִם זֶה
לְפָרְקִים, אֲזִי יֵשׁ כַּח בִּידָם לָדוֹן אֶת כָּל הָעוֹלָם
וְדִינֵיהֶם דִּין, וְאִין מִי שֶׁשִּׁשְׁנָה וַיִּבְטַל דִּינָם, כִּי
הִקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אֲבִית־דִּין שְׁלָהֶם.

- ד. עַל-יְדֵי שְׁנֵאת-חֲנֹם נִכְשָׁל בְּטִרְפוֹת.
- ה. עַל-יְדֵי תַאֲוֹת אֲכִילָה הוּא אוֹהֵב בֶּן אֶחָד יוֹתֵר מִשָּׂאֵר בָּנָיו.

אֱמוּנָה

- א. צָרִיךְ לְהֶאֱמִין בַּהֵשֶׁם יִתְבָּרֵךְ בְּדָרֶךְ אֱמוּנָה וְלֹא בְּדָרֶךְ מוֹפֵת.
- ב. עַל-יְדֵי עֲנֻוָּה תִּזְכֶּה לְאֱמוּנָה.
- ג. בְּרֵאוֹתֶיךָ שְׁנוּי מַעֲשֶׂה, אֵל תֹּאמַר מְקַרָּה הוּא, אֶלָּא תֶאֱמִין כִּי זֶה הַשְּׁגָחַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ.
- ד. יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵם מְבִיאִים הַיּוֹק גָּדוֹל לְעוֹלָם. וְהַדְּבָר קָשָׁה: לָמָּה נִבְרָאוּ? תִּדַּע, שֶׁבּוֹדָאִי יֵשׁ בָּהֶם צַד אֶחָד לְטוֹבָה.
- ה. מִי שֵׁיִשׁ לוֹ הֵנָּאָה מִדְּבוּר שֶׁל אֶפִּיקוֹרוֹם אִפְלוּ שְׂאִינוּ מִדְּבָרֵי אֶפִּיקוֹרְסוֹת, עַל-יְדֵי-זֶה בָּא לְהִרְהוּרֵי עֲבוֹדַת זָרָה.
- ו. עַל-יְדֵי אֱמוּנָה הָאָדָם חָבִיב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ כְּאִשָּׁה לְבַעֲלָהּ.
- ז. מִי שֵׂאִינוּ מְכִין אֶת לְבוֹ, אֵינוּ יָכוֹל לָבוֹא לְאֱמוּנָה.

- ח. מִי שֶׁנֶּאֱבָד לוֹ אִיזְהוּ דָּבָר, בִּידוּעַ שֶׁנֶּפֶל מֵאֲמוּנָתוֹ.
- ט. מִי שֶׁנֶּאֱבָד אֲמוּנָתוֹ מִמֶּנּוּ, יֵלֵךְ עַל קִבְרֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּסַּפֵּר הַחֲסָדִים, שֶׁעָשָׂה לוֹ הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.
- י. אֲמוּנָה תוֹלָה בָּפֶה שֶׁל אָדָם.
- יא. עַל-יְדֵי הַלְמוּד נִשְׁבָּרִים כָּל הַכְפִּירוֹת.
- יב. עַל-יְדֵי אֲמוּנָה נִתְבָּרָךְ.
- יג. עַל-יְדֵי רַבּוּי אֲכִילָה נּוֹפְלִים מֵאֲמוּנָה.
- יד. כְּשֶׁתִּסְתַּכֵּל בַּשָּׁמַיִם כְּשֶׁהֵם זָכִים וּבְהִירִים, תִּזְכֶּה לְאֲמוּנַת חֲכָמִים.
- טו. כְּשֶׁנוֹפֵל אִיזְהוּ קִשְׁיָא עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרָךְ, אֲזִי תִשְׁתַּק, וְעַל-יְדֵי הַשְׁתִּיקָה מִחֲשִׁבוֹתֶיךָ בְּעֶצְמָם יֵשִׁיבוּ לְךָ תְרוּן עַל קִשְׁיוֹתֶיךָ.
- טז. כְּשֶׁמִּחְרַפִּין אוֹתְךָ, וְאַתָּה שׁוֹתֵק, תִּזְכֶּה לְהִבִּין תְרוּן עַל קִשְׁיוֹתֶיךָ וְתִזְכֶּה לְרוּחַ בִּינָה.
- יז. כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם מִתְנַגְּדִים לוֹמְדִים וְעֹשִׂירִים גְּדוֹלִים, דַּע, שֶׁזֶּה נַעֲשֶׂה מִחֲמַת שֶׁנֶּפֶל כַּמָּה פְּעָמִים מֵאֲמוּנָה.
- יח. אֲמוּנָה חָשׁוּב כְּצִדְקָה.
- יט. עַל-יְדֵי אֲמוּנָה נִתְחַכֵּם.
- כ. מִתְחַלָּה צָרִיךְ לְהֶאֱמִין בַּהֵשֵׁם יִתְבָּרָךְ, וְאַחֲרֵכָּךְ יִזְכֶּה לְהִבִּין אוֹתוֹ בַּשָּׂכֵל.

- כא. וְזוֹנָא דְקִדְשָׁא-בְּרִיךְ-הוּא עַל-יְדֵי גְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל.
- כב. הַפֶּשַׁע שֶׁל אָדָם מִכְּנִים כְּפִירָה לְאָדָם.
- כג. כְּשֶׁנוֹפֵל מֵאֱמוּנָתוֹ יִכָּכֶה.
- כד. אֱמוּנָה בָּא עַל-יְדֵי שְׁתִּיקָה.
- כה. עַל-יְדֵי קִנְיָה אָדָם נוֹפֵל מֵאֱמוּנָתוֹ.
- כו. מִי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, בִּידוּעַ שְׂמֻלָּזַל בְּדַבְרֵי-תוֹרָה.
- כז. מִי שֶׁמִּנְקָה בְּכָל עֵת יָדָיו, עַל-יְדֵי-זֶה מְזַכֶּה אֶת לְבוֹ.
- כח. כְּשֶׁאָדָם נוֹפֵל מֵאֱמוּנָה, יֵדַע שֶׁדָּנִין אוֹתוֹ לְמַעְלָה.
- כט. כְּשֶׁנוֹפֵל מֵאֱמוּנָתוֹ בָּא לְיַד קָרִי וְלְיַד הִרְהוּרֵי אִשָּׁה וְלְיַד הִרְהוּרֵי עֲבוּדָה-זָרָה.
- ל. אֱמוּנָה בָּא עַל-יְדֵי צְדָקָה.
- לא. עַל-יְדֵי אֱמוּנָה יָכוֹל לְהַבִּין אֶת הָעֵשׂם יִתְבָּרֵךְ.
- לב. עַל-יְדֵי אֱמוּנָה יָכוֹל לָבוֹא לְבִטְחוֹן.
- לג. עַל-יְדֵי אֱמוּנָה הַקְדוּשָׁ-בְּרוּךְ-הוּא יִסְלַח לָךְ [עַל] כָּל עוֹנוֹתֶיךָ.
- לד. לְפַעֲמִים הַקְדוּשָׁ-בְּרוּךְ-הוּא שׁוֹלַח צֶעַר לְאָדָם וּמִכָּה אוֹתוֹ וְאֵין מִפִּיל אוֹתוֹ לְחִלָּה, אֵין זֶה כִּי-אִם בְּשִׁבִּיל אֱמוּנָה.
- לה. עַל-יְדֵי שְׁבוּעַת שֶׁקֶר נוֹפֵל מֵאֱמוּנָה.

- לו. מִי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה אֵינוֹ מְקַבֵּל מוֹסֵר.
- לו. מִי שֶׁאֵין מֵאֲמִין בְּדַבְרֵי הַצַּדִּיק לְסוֹף שֶׁאֵין נִהְיָה מִהַדָּבָר אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא רוֹאֶה.
- לח. מִי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, בְּנֵדָאֵי חֲקוֹת הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אֲצִלוֹ נִמְאָם.
- לט. מְשִׁיחַ יָבֹוא בְּפֶתַע פְּתֹאֹם, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִחֲמַת שְׂמֻחָה יִפְחָדוּ יִשְׂרָאֵל.
- מ. בְּשִׁיבֹוא מְשִׁיחַ, אֲזִי כָּל הַשָּׂרִים שֶׁל מַעֲלָה וְשֶׁל מַטָּה יִחָלוּ, אֲבָל עֲכָשׁוּ בְּשִׁישׁ עֲלֶיהָ לְאִיזָה שָׂר, אֲזִי יִשְׂרָאֵל הֵם חוֹלִים.
- מא. לָעֵתִיד לָבֹוא כָּל אֶחָד הַזֵּעִיר מִחֲבֵרוֹ בַּשָּׁנִים יִהְיֶה יוֹתֵר לְמַעֲלָה.
- מב. לֹא חֲרָבָה יְרוּשָׁלַיִם אֲלָא בְּשָׁבִיל שְׂחָלָלוּ אֶת הַשַּׁבָּת, וּבָטְלוּ קְרִיאַת־שְׁמַע, שַׁחֲרִית וְעֶרְבִית, וּבָטְלוּ תִינוּקוֹת שֶׁל בֵּית־רַבֵּן, וְלֹא הָיָה לָהֶם בִּשְׁת־פָּנִים זֶה מִזֶּה, וְהִשּׁוּוּ קָטָן וְגָדוֹל, גַּם לֹא הוֹכִיחוּ זֶה אֶת זֶה, גַּם בָּזוּ תַלְמִיד־יַחֲבָמִים, גַּם פָּסְקוּ מִמֶּנָּה אֲנָשִׁי אֲמָנָה.
- מג. אֵין יְרוּשָׁלַיִם נִפְדִּית אֲלָא בַּצַּדִּיקָה.
- מד. מִלְחָמָה אֶתְחַלְתָּא דְגֵאֲלָה הוּא.

- מה. מי שֶׁמִּגִּדֵּל חֲזִירִים, הוּא מְעַכֵּב אֶת הַנֶּאֱלָה.
- מו. לֹא יִבְנֶה יְרוּשָׁלַיִם, עַד שִׁיְהִי שָׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל.
- מז. מֶה שִׁישְׂרָאֵל הוֹלְכִים בַּנְּלוֹת מֵאֶמֶת לְאֶמֶת, הוּא סִימָן שֶׁיָּבוֹא מָשִׁיחַ.
- מח. כְּשֶׁאֲמוֹת מְחַרְפִּין אוֹתָנוּ בְּיוֹתֵר זֶה סִימָן עַל מָשִׁיחַ.
- מט. אֵין בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ נִבְנָה, עַד שִׁיְכָלָה גִּאּוּהָ.
- נ. עַל־יְדֵי אַחַדוֹת שִׁיְהִי בְּיִשְׂרָאֵל, יָבוֹא מָשִׁיחַ.
- נא. מָשִׁיחַ יָבוֹא בְּשָׁנַת בִּרְכָּה.
- נב. אֵין מָשִׁיחַ בָּא, עַד שִׁיְכָלוּ כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁבַּגּוֹף.
- נג. הַמָּשִׁיא בָּתוֹ לְתַלְמִיד־חֶכֶם, וְהַמְהַיְהוּ מִנְּכֶסִּיּוֹ, וְהַעוֹשֶׂה פְּרָק־מִטָּיָא לְתַלְמִיד־חֶכֶם, זוֹכֶה לְתַחִית הַמֵּתִים.
- נד. מְרוּחַ פִּיּוֹ שֶׁל הַשֶּׁקֶרֶן נַעֲשֶׂה יֵצֶר־הָרַע, וְכִשְׁיָבוֹא מָשִׁיחַ אֲזִי לֹא יִהְיֶה שֶׁקֶר, בְּשִׁבִּיל זֶה לֹא יִהְיֶה יֵצֶר־הָרַע בְּעוֹלָם.
- נה. מִי שֶׁהוּא אִישׁ אֱמֶת, הוּא יָכוֹל לְהַכִּיר בְּאַחֵר, אִם אַחֵר דּוֹבֵר אֱמֶת אִם לֹא.
- נו. הַשֶּׁקֶר לֹא יִסְכִּימוּ עָלָיו רַבִּים.
- נז. הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא שׁוֹנֵא לְזֶה הָאִישׁ, הַמְדַּבֵּר אֶחָד בִּפְּנֵי וְאֶחָד בִּלְב.

נח. עֲשִׂיר מִבְּחַשׁ אֵין הִדְעַת סוּבְלוֹ, וְגַם הוּא נִבְזָה בְּעֵינַי
עֲצָמוֹ.

נט. תִּקּוּן לִפְּה שְׂיִתֵּן צְדָקָה.

ס. עַל־יְדֵי הָאֱמֶת הָעוֹלָם נִשְׁמַר מִכָּל הַזִּיקוֹת.

סא. עַל־יְדֵי חֲנֻפָּה בָּא לְשָׁקֵר.

סב. מִי שְׁנוֹתֵן צְדָקָה שְׂכָרוֹ שְׂיִזְכֶּה לָאֱמֶת.

סג. עַל־יְדֵי שָׁקֵר בּוֹדְאֵי תִשְׁנֶא הָעֲנוּיִם.

סד. אָדָם נִכָּר עַל־יְדֵי מִשְׁרָתוֹ, אִם הוּא אוֹהֵב שָׁקֵר אִם
לֹא.

סה. בְּשֵׂאִין אֱמֶת אֵין חֶסֶד.

סו. בְּשֵׁישׁ לֶךְ שָׁקֵר, אֲזִי בְּשֶׁהִקְדוּשׁ־כְּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה
לַעֲשׂוֹת לֶךְ אֵיזָה יִשׁוּעָה, אֲזִי הַשָּׁקֵר מִגִּלָּה עוֹנֹנֹתֶיךָ,
כִּדִּי שְׁלֹא יוֹשִׁיעַ לֶךְ.

סז. עַל־יְדֵי אֱמֶת הִקְדוּשׁ־כְּרוּךְ־הוּא פּוֹדֶה אוֹתְךָ מִכָּל
הַצָּרוֹת.

סה. טוֹב לָאָדָם שְׂיָמוּת, מִשְׂיִחְיָה וְיִהְיֶה שֶׁקֶרֶן בְּעֵינַי
בְּנִי־אָדָם.

חֵלֶק שֵׁנִי

א. לַפְּעָמִים אָדָם בָּא לְאֵיזָהוּ מָקוֹם, וַיֵּשׁ לוֹ צֶעַר בָּזָה
הַמָּקוֹם, יֵדַע שֶׁזֶּה הַמָּקוֹם הָיוּ בוֹ אֲבוֹתָיו וְנִפְּל לָהֶם

איזה כפירה, או בָּנִיּוֹ יבואוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה לְאִיזָה
כְּפִירָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא סוֹבֵל עֲכָשׁוֹ צֶעַר בַּמָּקוֹם
הַזֶּה.

ב. עַל־יְדֵי חֲנֻפָּה בָּא לְיְדֵי כְּפִירָה.

ג. אֵין הַקְדוּשׁ־כְּרוֹךְ־הוּא עוֹשֶׂה מוֹפְתִים אֲלָא לָזֶה
שֶׁהוּא מֵאֲמִין בְּשֵׁנֵי עוֹלָמוֹת.

ד. עַל־יְדֵי אֱמוּנָה נִתְבַּטְּלִין הַגְּזֵרוֹת, שְׁאֵמוֹת גּוֹזְרִין
עָלֵינוּ.

ה. דַּע, שֵׁישׁ לְכָל עֹשֶׁב וְעֹשֶׁב כַּח מִיָּחַד לְרַפָּאוֹת אִיזָה
חוֹלָאת מִיַּחֲדָת, וְכָל זֶה אֵינוֹ אֲלָא לְמִי שְׁלֹא שָׁמַר
אֱמוּנָתוֹ וּבְרִיתוֹ, וְלֹא שָׁמַר אֶת עֲצֻמוֹ מִלְּעֵבֶר עַל
"אֵל תְּהִי בּוֹ לְכָל אָדָם". אֲבָל מִי שֵׁישׁ לוֹ אֱמוּנָה
בְּשִׁלְמוֹת, וְהוּא גַם־כֵּן שׁוֹמֵר הַבְּרִית וּמִקְיָם "אֵל תְּהִי
בּוֹ לְכָל אָדָם", אֵין רְפוּאָתוֹ תּוֹלָה בְּחֻלְקֵי עֹשֶׁבִים
הַמִּיַּחֲדִים לְחוֹלָאתוֹ, אֲלָא נִתְרַפָּא בְּכָל מֵאֲכָל
וּמִשְׁקָה בְּבַחֲיַנַּת "וַיְבָרֶךְ אֶת לַחֲמֶךְ" וְכו', וְאֵין צָרִיךְ
לְהַמְתִּין עַד שִׁיתַּרְמוּ עֹשֶׁבִים הַמִּיַּחֲדִים לְרְפוּאָתוֹ.

ו. עֵקֶר הַיְשׁוּעָה הַבָּאָה אִינָה אֲלָא עַל־יְדֵי אֱמוּנָה,
וּמִדַּת אֱמוּנָה הִיא לְפִי מִנְהִיגֵי הַדּוֹר.

- ז. כִּשְׁהוֹלֵךְ מֵרַב לְרַב, אִזְּ צָרִיךְ לְחַזֵּק אֲמוּנָתוֹ בְּאַחֲדוֹת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, כִּי הַלְמוּד מִהֶרְבֵּה מְלַמְּדִים מַזִּיק לְאֲמוּנַת הַיְחוד. וְכֵן הָרַב שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֲמוּנַת הַיְחוד, הוּא יָכוֹל לְהַאִיר לְכָל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד לְפִי כָחוֹ, וְכָל תַּלְמִיד אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ אֵלָּא מֶה שֶׁצָּרִיךְ לוֹ וְלֹא יוֹתֵר.
- ח. הִנָּחֲמָה בָּא עַל־יְדֵי אֲמוּנָה.
- ט. עַל־יְדֵי מַעוֹט אֲמוּנָה נִתְרַבּוּ הַזְּבוּבִים בְּעוֹלָם.
- י. מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת עֲצָמוֹ מִלְּעֵבֵר עַל "לֹא תִחַמַּד", עַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹל מִכַּעֵם וְגֵאָוָה וּמַחְסָרוֹן אֲמוּנָה, הַבָּאָה עַל־יְדֵי כַעַם וְגֵאָוָה.
- יא. עַל־יְדֵי שְׂאִין מוֹדִיעִין אֱלֻקוֹתוֹ לְאַמּוֹת הָעוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה אַמּוֹת הָעוֹלָם מְסִיתִין וּמְדִיחִין אֶת יִשְׂרָאֵל לִילֵךְ בְּחֻכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת.
- יב. עַל־יְדֵי קִלְקוֹל אֲמוּנָה נִתְעוֹרְרִין דִּינִים, וְעַל־יְדֵי הִרְהוּרֵי עֲבוּדַת־זֶרָה נִתְעוֹרְרִין דִּינֵי דִינִים, הֵינּוּ שְׂדֵנִים אֶת הַדִּינִים שֶׁנִּדּוֹן כְּבָר, אִם נִדּוֹן כְּרָאוֹי בְּלִי וַתְּרַנּוֹת.
- יג. שְׂכוֹל בָּנִים בָּא, חֵם וְשָׁלוֹם, עַל מִי שֶׁמִּפִּיל אֶת חֲבֵירוֹ מֵאֲמוּנָה.
- יד. אִשָּׁה הַזֹּהִירָה בְּחֻלָּה בָּנְיָה בְּעַל־יֶאֱמוּנָה.

- טו. עַל-יְדֵי אֱמוּנָה נִתְיָשֵׁב הַדַּעַת.
- טז. עַל-יְדֵי תוֹרָה בָּא לְאֱמוּנָה, וְעַל-יְדֵי אֱמוּנָה בָּא לְקִדּוּשׁ הַשֵּׁם.
- יז. מִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לֵישֵׁן, יַעֲלֶה עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ אֱמוּנַת תַּחֲית־הַמַּתִּים.
- יח. קִטְנִי אֶמְנָה קִשָּׁה לָהֶם לְהַשְׁיֵיג חֲדוּשֵׁין דְּאוֹרֵיתָא.

אֲכִילָה

- א. מִמָּה שֶׁאַתָּה אוֹכֵל תִּשְׁמַח, כִּדִּי שְׂיַחֲוֹל בְּרַכַּת הַשֵּׁם בְּמוֹנוֹתֶיךָ.
- ב. שֶׁלַּחֲנוֹ שֶׁל אָדָם מִטְהֵר לוֹ מִכָּל עֲוֹנוֹתָיו.
- ג. שֶׁלַּחֲנוֹ שֶׁל אָדָם מְזַכֶּה לוֹ לְעֵלְמָא דְאַתִּי וּמְזַכֶּה לְפִרְנָסָה, וְהוּא רָשׁוּם לְטוֹב לְעֵלְא וּלְעֵלְא, וּמְזַכֶּה לָהּ לְאַתּוּסְפָּא לָהּ כַּח וּגְבוּרָה בְּשַׁעָה שֶׁאַצְטְרִיךְ לָהּ.
- ד. בְּעוֹזֵן עֲנוּי הַדִּין וְעוֹת וְקִלְקוּל הַדִּין וּבִטּוֹל תוֹרָה בַּצֵּרֶת בָּא, וּבְנִי-אָדָם אוֹכְלִים וְאֵינָם שְׂבִיעִים וְאוֹכְלִים לַחֲמֵם בְּמִשְׁקָל.
- ה. בְּשֶׁאוֹכֵל קֶצֶת, לְבוֹ נִמְשָׁךְ יוֹתֵר אַחֲרֵי אֲכִילָה, מִמִּי שֶׁלֹּא אָכַל כָּלֹל וְנִתְיָאֵשׁ מִלֶּאכֹל.

- ו. מִפְּנֵי מַה נִּתְחַיְּבוּ יִשְׂרָאֵל כָּלֶיָּהּ, מִפְּנֵי שְׁנֵהֶנוּ מִסְּעָדָה שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע.
- ז. מִזִּבְחַ מִזִּיחַ גְּזֵרוֹת רָעוֹת וּמִכִּפּוּר עֲוֹנוֹת וּמִזִּין וּמִחִיב. וְהַשְׁלָחַן דּוֹמֶה לַמִּזְבֵּחַ.
- ח. הָאוֹכֵל בֹּלֵא נְטִילַת-יָדִים, כְּאִלּוּ בָּא עַל אִשָּׁה זוֹנָה, וְהַמְזֻלָּל בְּנְטִילַת-יָדִים, נֶעְקָר מִן הָעוֹלָם.
- ט. אֵין שׁוֹתִין מִים בְּפְנֵי רַבִּים.

חֶלֶק שֵׁנִי

- א. מִי שֵׁשׁ לוֹ צֶלֶם-אֱלֹקִים, עַל-יָדֵי אֲכִילָתוֹ דָּבָר מִן הַחַי נִתְעַלָּה וְכֵן לְהִפְךָ.
- ב. אֲכִילַת הַדָּגִים מְעוֹרְרִין תַּאֲוֹת הַזִּוּג.
- ג. עַל-יָדֵי בְרֶכֶת-הַמָּזוֹן נִתְוַדַּע הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּעוֹלָם.
- ד. עַל-יָדֵי בְרֶכֶת-הַמָּזוֹן נִתְיָשֵׁב הַמַּלְכוּת מִן הַמְרִיבוֹת וְהַמְלַחְמוֹת.
- ה. מִי שֶׁלְמוּדוֹ בַּתּוֹרָה בְּמַחֲזִין זָכִים, שֶׁאֲכִילָתוֹ כָּל-כֶּךָ בְּקִדְשָׁהּ, שְׁנִזּוֹן מִמָּזוֹן שֶׁהַמְּלָאכִים נִזְוָנִין מִמֶּנּוּ, עַל-יָדֵיהֶּם שׁוֹנְאִיו נִדְוָנִין בְּחִנּוּק. וְסִימָן לַדָּבָר: "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בִּהְיוֹת הַבֶּקָר", "וּבִבְקָר הָיְתָה שֹׁכֶבֶת הַטָּל", "וַיְהִי בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֶּקָר". (פְּרוֹשׁ סִימָן זֶה שֶׁמֵּעֲתִי

מפיו הקדוש, כי "ויהי ביום השלישי בהיות הבקר" נאמר במתן-תורה, שזהו בחינת מה שמבאר לעיל, מי שלמודו במחין זבים. "ובבקר היתה שכבת הטל" נאמר בפסוק, שהוא מזון שהמלאכים גוזזין ממנו, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה. "ויהי באשמרת הבקר" נאמר בקריעת ים-סוף, שנטבעו המצרים בים, שזהו בחינת חנק כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה. ולמד בקר מבקר, על-ידי-זה מצא [השגה] ה"ל בתוך התורה).

ו. מי שאינו מרגיש טעם באכילתו, ידע שנתק ממנו השם יתברך.

ז. אכילת הצדיקים גדולה יותר מהקרפנות ומזיווגן.

ח. הדגים שמנים בזכות הקרפנות.

ט. מי שכלב נשכו, בידוע שרחמי שמים מסלקין ממנו, גם בידוע שנכשל במאכלות אסורות.

י. מי שזוהר ממאכלות אסורות, הוא נצול מחיות רעות.

יא. מי ששונאיו נתרוממים, הוא נופל לתאות אכילה.

יב. על-ידי תאות אכילה הוא אוהב בן אחד יותר משאר בניו.

יג. ל'כו ל'חמו ב'לחמי ו'שתו – ראשי-תבות לולב; "ביין" עם האותיות גימטריא ראשי-תבות של

אֶתְרוֹג הַדָּם עֲרָבָה; "מִסְכְּתִי" בְּחִינַת סְבוּת.
 עַל־יְדֵי מְצוֹת נְטִילַת אֲרֻבָּעָה מִיָּנִים וְעַל־יְדֵי סֶכָה
 אָדָם זוֹכֶה לֶאֱכִילָה וְשִׁתְיָה וּמִלְבוּשִׁים, וְגַם לְחַיּוֹת
 הַנְּשָׁמָה; עַל־יְדֵי סֶכָה זוֹכֶה לְמִלְבוּשִׁים, בְּחִינַת
 "בְּשׁוּמֵי עֲנָן לְבוּשׁוֹ". עַל־יְדֵי עֲרֻבֵי נַחַל זוֹכֶה לְשִׁתְיָה,
 עַל־יְדֵי הַדָּם זוֹכֶה לְחַיּוֹת הַנְּשָׁמָה וְעַל־יְדֵי לוֹלֵב
 וְאֶתְרוֹג זוֹכֶה לֶאֱכִילָה, כִּי יֵשׁ בָּהֶם פְּרִי, שֶׁהֵם מִיָּנֵי
 מֵאֵכֶל.

יד. אֲכִילָה וְשִׁתְיָה בָּא עַל־יְדֵי חֶק וּמִשְׁפָּט.

טו. מֶה בְּשֹׁאֲדָם שׁוֹתָה מִתְחִיל לִזְמֹר וּלְנַגֵּן וְלֹא בֵּן
 בִּאֲכִילָתוֹ, מִחֲמַת שֶׁאָמְרוּ שִׁירָה עַל הַבָּאֵר, וְלֹא
 אָמְרוּ שִׁירָה עַל הַמֶּן.

אַלְמָן

א. מִי שִׁמְתָה אִשְׁתּוֹ, יֹאמֶר בְּכָל יוֹם פָּרַשְׁתָּ אִשָּׁם (ויקרא
 ה,ז), עַד שֶׁיֵּשָׂא אִשָּׁה אַחֶרֶת.

חֶלֶק שְׁנִי

א. עַל־יְדֵי שֶׁקֶר דִּבְרָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים, גַּם עַל־יְדֵי שֶׁקֶר
 מֵאֲלָמָן, חֵם וְשָׁלוֹם, כִּמָּה נָשִׁים.

ב. כְּשִׁמְתָהּ אִשְׁתּוֹ שֶׁל אָדָם, אֲזִי כָּאֵלֹו נֶחֱסֵר לוֹ עֵצֶם
מִעֲצָמָיו, אֲבָל הַצַּדִּיק, אֶף-עַל-פִּי שְׂאִשְׁתּוֹ מֵתָה, אֵינוֹ
נֶחֱסֵר לוֹ עֵצֶם. וְזֶהוּ: אֶלְמָן אוֹתִיּוֹת אִחַת מ'הִנָּה ל'א
נ'שְׁבָרָה.

אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל

חֵלֶק שְׁנִי

- א. עַל-יְדֵי יְשִׁיבַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל מְשִׁיגִין הַשְּׂגָחַת הַנֶּשֶׁם
יִתְבָּרֵךְ עַל הָעוֹלָם.
- ב. לְפִי הַחֲדוּשׁ שְׂאָדָם מְחֻדָּשׁ בַּתּוֹרָה, כֵּן נִמְשָׁךְ לוֹ
הָאָרֶז מִקִּדְשֵׁת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל.
- ג. עַל-יְדֵי הַשְׁתוֹקְקוֹת שְׂאָדָם מְשִׁתּוֹקֵק לְבִיאת אֶרֶץ-
יִשְׂרָאֵל, עַל-יְדֵי-זֶה נִשְׁפָּע פִּרְנָסָה גְדוֹלָה.
- ד. מִי שֶׁהוּא מִפְּרִנִּים אֶת הָרַבִּים, עַל-יְדֵי-זֶה מִמְשִׁיךְ
הַבְּרָכָה מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל לְחוּץ לָאָרֶץ.
- ה. מִי שֶׁמְשִׁתּוֹקֵק לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, עַל-יְדֵי-זֶה מְעוֹרֵר
הַשְׁתוֹקְקוֹת אֶצֶל אָבִיו וְאִמּוֹ, הֵינּוּ נִשְׁמוֹתֵיהֶם, וּבָאִים
לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כָּא עִמָּם וּמִצָּפִים
וּמְשִׁתּוֹקְקִים אֵלָיו.

ו. על-ידי הממון שנותן לעניי ארץ-ישראל, על-ידי-זה
ממונו נתקיים בידו.

ז. מי שיודע מארץ-ישראל, שטעם באמת טעם ארץ-
ישראל, הוא יכול להכיר באחר, אם היה אצל צדיק
[אמתי] על ראש-השנה אם לאו. כי מי שזוכה
להיות אצל צדיק אמתי על ראש-השנה, אזי בכל
מקום שהאיש הזה מסתכל, נעשה אותו האויר
בחינת אוירא דארץ-ישראל, ועל-כן מי שיודע
מטעם ארץ-ישראל, כל אחד כפי ערכו, הוא מחיב
להרגיש ארץ-ישראל, כשפוגע ומתועד יחד עם זה
האיש, שהיה אצל צדיק אמתי על ראש-השנה, כי
על-ידו נעשה האויר בבחינת ארץ-ישראל כנ"ל.

אבדה

חלק שני

א. מי שמחזיר אבדה לבעלים, בכח הזה מגיר גרים.

בנים

א. כל הבוכה ומתאבל על אדם כשר, זוכה לגדל את
בניו.

- ב. צָרִיךְ לְשָׁמֹר אֶת הַתִּינוּק, שֶׁלֹּא יִלְךְ בְּגִלּוֹי הָרֹאשׁ.
- ג. אֵין צָרִיךְ לָאָדָם לְדַאֵג עַל פְּרִנְסַת בָּנָיו, כִּי כַּשֶּׁהֶם גְּדֻלִּים גְּדֻלָּה פְּרִנְסָתָם עִמָּהֶם.
- ד. מִי שֶׁמְבַטֵּל אֶת חֲבֵרוֹ מִפְּרִיָּה וּרְבִיָּה, הוֹלֵךְ לְשָׂאוֹל בְּלֹא וָלֶד.
- ה. כָּל הַכּוֹפֶה אֶשְׁתּוֹ לְדַבֵּר-מִצּוֹה, הֵיוּ לָהּ בָּנִים שְׂאִינָם מִהַגָּנִים.
- ו. אִשָּׁה שֶׁדָּמְיָה מְרַבִּים צֶעַר גְּדוֹל בָּנִים שֶׁלָּהּ יוֹתֵר בְּעֶצְבוֹן.
- ז. בֵּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל, בֵּת תְּלָמִיד-חֹכֶם לְעַם-הָאָרֶץ וְרַע אֵין לָהּ.
- ח. הַתַּעֲנִית שֶׁל חֲמִישֵׁי בְּשַׁבַּת מְסַגֵּל לְגְדוֹל בָּנִים.
- ט. צְנִיעוּת שֶׁבְּאִשָּׁה מְזַכָּה לָהּ לְבָנִים הַגּוֹנִים.
- י. עַל-יְדֵי שְׂמִיחַת יוֹם-טוֹב וְעַל-יְדֵי הִנָּחַת תְּפִלִּין כָּרְאוּי, תֵּלֵד אֶשְׁתּוֹ בָּנִים זָכָרִים.
- יא. לְפַעֲמִים מִי שְׂאִין לוֹ בָּנִים, וְכַשֶּׁמֶתְפַּלְלִין עָלָיו שְׂיִהְיָה לוֹ בָּנִים, הוּא מֵת.
- יב. בְּעוֹזֵן נְדָרִים בָּנִים מֵתִים.
- יג. שְׁנוּי מָקוֹם גּוֹרֵם לְבָנִים.

- יד. בָּנִים גְּדוֹלִים אֵינָם מֵתִים בְּעוֹזֶן אֲבוֹתֵיהֶם, אֲבָל
בְּמָקוֹם שֵׁשׁ חֲלוּל הַשֵּׁם אָפְלוּ גְדוֹלִים מֵתִים.
- טו. דֹּאכְלָא בִּשְׂרָא וְשִׁתְיָא חֲמָרָא, הָיִי לֵה בָּנִים בְּרִיאִים.
- טז. הַמִּסְתַּכֵּל בַּעֲקֵבָהּ שֶׁל אִשָּׁה וּבְאַשְׁתּוֹ נִדָּה, הָיִי לֵה
בָּנִים שְׂאִינָם מְהֻנָּגִים.
- יז. הַדָּר עֶשֶׂר שָׁנִים בְּאַרְץ־יִשְׂרָאֵל וְאִין לוֹ בָּנִים, יוֹצִיא,
שָׂמָא לֹא זָכָה לְהַבְנוֹת מִמֶּנָּה.
- יח. מַה יַּעֲשֶׂה אָדָם, וַיְהִיָּה לוֹ בָּנִים זְכָרִים, יֵשֶׁא אִשָּׁה
הַהוֹנָגָת לוֹ, וַיִּקְדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בַּשְּׁעֵת תַּשְׁמִישׁ, וַיִּבְקֹשׁ
מִמִּי שֶׁהַבָּנִים שָׁלוּ.
- יט. כָּל הַמּוֹלִיד בְּדוּמָה לוֹ הוּא מוֹלִיד.
- כ. יִשְׁמַר אָדָם אֶת עַצְמוֹ, מִלִּקֵּן אִיזָה אֵילָן בְּלֹא זְמִנָּה,
כִּי זֶה מַזִּיק לְגִדּוֹל בָּנִים.
- כא. כָּל הָרוֹדֵף צְדָקָה, זוֹכֶה לְבָנִים בְּעָלֵי עֶשֶׂר, בְּעָלֵי
חֲכָמָה, בְּעָלֵי אֲגָדָה.
- כב. מַה יַּעֲשֶׂה אָדָם וַיְהִיָּה לוֹ בָּנִים; יַפְיֹר מְעוֹתָיו לַעֲגִיִּים,
וַיִּשְׁמַח אֶת אִשְׁתּוֹ לִפְנֵי תַשְׁמִישׁ.
- כג. כָּשֶׁם שֶׁאֶסּוּר לְהִרְגַּ אָדָם, כֵּן אֶסּוּר לִקְנֹן אֵילָן מֵאֲכָל
קֶדֶם זְמָנוֹ.

כד. יוֹאֵב, שְׁלֹא הִנִּיחַ בֵּן כְּמוֹתוֹ נֹאמֵר בּוֹ מִיתָה, דָּוִד,
שֶׁהִנִּיחַ בֵּן כְּמוֹתוֹ נֹאמֵר בּוֹ שְׂכִיבָה.

כה. בַּת תַּחֲלָה לֹא שָׁלְטָה בָּהּוּ עֵינָא בִישָׁא.

כו. כָּל הַמְּגִדֵּל יָתוּם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, כָּאֱלוֹ יִלְדוּ.

כז. כָּל הַמִּלָּמֵד בֶּן חֲבֵירוֹ תוֹרָה, כָּאֱלוֹ יִלְדוּ.

כח. אַרְבָּעִים יוֹם קִדְּם יִצִּירַת הַיֶּלֶד יִתְפַּלֵּל עַל אִשְׁתּוֹ,
שֶׁתִּלְד זָכָר.

כט. מִי שֶׁמְהַרְהֵר בְּזָנוּת, גַּם אִשְׁתּוֹ בָּאָה לְיָדֵי הַרְהוּרִים,
וּכְשֶׁאִשְׁתּוֹ מְהַרְהֶרֶת, עַל-יְדֵי-זֶה הַקְּלָפוֹת בָּאִין עָלֶיהָ
בַּחֲלוּם, וְעַל-יְדֵי-זֶה הַבָּנִים שָׁלָה מֵתִים.

ל. מִי שֶׁמְזַנֶּה, אִשְׁתּוֹ מְזַנֶּה עָלָיו.

לא. כָּל הַשּׁוֹרֵף תְּבוּאָתוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ, אֵינוֹ מַנִּיחַ בֵּן לִירֵשׁוֹ.

לב. אִשָּׁה שֶׁמְשַׁכֶּלֶת בְּנִיהָ, בַּשָּׁעַת לֵדָה תַּנִּיחַ עַל רֹאשָׁהּ
תַּפּוּיחַ.

לג. כָּל הָעוֹשֶׂה דְּבַר-מִצְוָה וְלֹא גָמְרוֹ, קוֹבֵר אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו.

לד. הַנוֹשֵׂא אִשָּׁה לְשֵׁם מָמוֹן הַיּוֹן לָהּ בָּנִים שְׂאִינָם
מִהֶגְגִּים, וּמִפְסִיד אֶת הַמָּמוֹן בְּזִמָּן קָצָר.

לה. הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה וּבִגְמִילוּת-חֲסָדִים, זוֹכֶה לְהֶרְבֵּה
בָּנִים.

לו. אֵין הַבָּנִים מֵתִים בְּעוֹזֵן הָאָבוֹת, אֶלָּא כְּשִׂאוּחִים
מַעֲשֵׂה אֲבוֹתֵיהֶם בִּידֵיהֶם.

לז. הַתְּשֻׁמִּישׁ יָפָה לְוֹלָד, לְלַבְנוֹ וּלְזָרְזוֹ וּלְהִיּוֹת בַּעַל-צוּרָה
וּבַעַל-כַּח.

לח. מִי שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים, יִקְבֹּל עַל עֲצָמוֹ גָּלוּת.

לט. הַיּוֹרֵד לְאַמְנוֹת חֲבֵרוֹ, כְּאֵלּוֹ בָּא עַל אִשָּׁת רֵעֵהוּ.

מ. כְּשֶׁנִּמְסַר אָדָם בְּיַד שׁוֹנְאָיו, הָיָה כִּמוֹ שְׂכּוֹל בָּנִים.

מא. מִי שֶׁבָּא עַל הַכּוֹתִית אוֹ זָכָר, אוֹ הִרְהֵר בַּעֲבוּדָה-
זָרָה, לֹא יִהְיֶה לוֹ בֶּן תַּלְמִיד-חָכָם, וְאִם יִלְמַד בְּנוֹ
תּוֹרָה יִהְיֶה שֶׁכֶּחֶן.

מב. בָּנִים הַטּוֹבִים רְפוּאָה גְּדוֹלָה לְאָבוֹת.

מג. עַל-יְדֵי שֶׁקָּר הַבָּנִים מֵתִים.

מד. כָּל שֶׁאֵינוֹ פּוֹרֵשׁ מֵאִשְׁתּוֹ סָמוּךְ לְוִסְתָּהּ, אֶפְלוּ הָיָה
לָהּ בָּנִים כְּבָנֵי אֶהֱרָן מֵתִים. וְכָל הַפּוֹרֵשׁ, הוֹיֵן לָהּ
בָּנִים זְכָרִים וִרְאוּיִין לְהוֹרָאָה.

מה. כָּל הַמְּבָדִיל עַל הַיֵּין בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, הוֹיֵן לָהּ בָּנִים
זְכָרִים וִרְאוּיִין לְהוֹרָאָה.

מו. הַמְּקַדֵּשׁ אֶת עֲצָמוֹ בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ דֶּרֶךְ צְנִיעוּת, הוֹיֵן
לָהּ בָּנִים זְכָרִים.

מו. יִזְהַר מְאֹד שְׁלֹא יֵינֵק הַיֶּלֶד מֵאִשָּׁה רָעָה, כִּי חֵלֶב
מִטֵּמֵּא וְחֵלֶב מִטֵּהָר.

מח. חֲמִין וְשֶׁמֶן מְבָרִין אֶת הַיֶּלֶד.

מט. מִי שֶׁאֵינוֹ עוֹצֵר אֶת עֲצָמוֹ מִלְּהִטִּיל מַיִם, תִּפְלָתוֹ
שְׁמַת־פֶּלֶל עַל בָּנָיו נִשְׁמַעַת.

נ. הַיֶּלֶד הַיֶּלֶד אַחֵר צוֹרֵת אָב וָאִם.

נא. קָשָׁה תִּרְבוֹת רָעָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם יוֹתֵר
מִמִּלְחָמָת גּוֹג־וּמָגוּג.

נב. יִקְדִּים וַיַּחֲשִׁיךְ לְבֵית־הַכֶּנֶסֶת, עַל־יְדֵי־זֶה יֶאֱרִיךְ יָמֵי
בָּנָיו.

נג. אֵל יִשְׁנֶה אָדָם בָּנוּ בֵּין הַבָּנִים.

נד. עַל־יְדֵי חֲנֻכָּה וְגֵר שֹׁכֵת הָיִי לָהּ בָּנִים תִּלְמִידֵי־
חֲכָמִים.

נה. דְּרָחִים רַבָּנָן הָיִי לָהּ בָּנִין רַבָּנָן, דְּמוֹקִיר רַבָּנָן הָיִי לָהּ
חֲתָנוּתָא רַבָּנָן.

נו. בְּעוֹזֵן נְדָרִים גַּם בְּעוֹזֵן בִּטּוּל תּוֹרָה גַּם בְּעוֹזֵן מְזִיזָה
גַּם בְּעוֹזֵן צִיצִית גַּם בְּעוֹזֵן שְׁנֵאת חֲנָם בָּנִים מֵתִים
כְּשֶׁהֵם קִטְנִים.

נז. מִי שֶׁנֹּחַתֵּן מַעֲשֵׂר מִן מַעֲוָתָיו, בָּנָיו נִצּוּלִים מֵהַחֲלִי
הַנִּקְרָא סַמָּקָא.

- נח. תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית־רֶכֶן נִתְּפָסִין עַל הַדּוֹר.
- נט. עַל־יְדֵי הַדָּסִים בְּשֵׁבֶת זֹכָה לְבָנִים תִּלְמִידֵי־חֲכָמִים.
- ס. אִשָּׁה שֶׁמְשַׁכֶּלֶת אֶת בְּנִיהָ, הַסֵּגְלָה לָזָה, שֶׁתִּרְחֵץ אֶת הַכֶּלֶה קֹדֶם הַחֲפָה.
- סא. לְפִי אֲכִילוֹתָיו שֶׁל אָדָם בֵּן בָּנָיו וּבְנוֹתָיו.
- סב. מִי שֶׁבָּנָיו מֵתִים אֵל יִשְׁמַשׁ מִטָּתוֹ בַּחֹל, כִּי־אֵם מְשַׁבֶּת לְשֵׁבֶת.
- סג. דְּרִיכַת הַקֶּשֶׁת בַּל"ג בְּעֶמֶר הוּא סֵגְלָה לְבָנִים. גַּם הַתִּפְלָה שֶׁמִּתְפַּלְּלִין לְפָנֵי הָעַמּוּד בְּנִגְיָנָה הוּא סֵגְלָה לְבָנִים.
- סד. צָרִיד לְלַמֵּד אֶת הַתִּינוּק דֶּרֶךְ־אֶרֶץ מְנַעֲוָרָיו.
- סה. הַעֲשִׂירוֹת וְהַתְּשַׁבְּחוֹת, שְׁאוּמְרִין קֹדֶם אֹר הַיּוֹם, הוּא סֵגְלָה לְבָנִים. גַּם לְאִשָּׁה שֶׁנֶּחֱסַר חֲלָבָהּ. גַּם לְאִשָּׁה רָעָה שֶׁהִיא בַּעֲסָנִית.
- סו. מִי שֶׁהוּא מְקַטֵּין אֶת עַצְמוֹ בְּפָנֵי רַבּוֹ וְשׂוֹאֵל מִמֶּנּוּ כָּל הַסִּפְקוֹת, אֶף־עַל־פִּי שֶׁרַבּוֹ מְבִישׁ אוֹתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה זֹכָה, שִׁיּוּצָא מִמֶּנּוּ בֵּן שֶׁהוּא גָּדוֹל בַּתּוֹרָה יוֹתֵר מִרַבּוֹ.
- סז. מִי שֶׁמְקַבֵּל אֶת הַיְסוּרִים בְּאַהֲבָה, זֹכָה לְזֶרַע שִׁי־אֲרִיכוֹ יְמֵיהֶם.

סח. פִּעֲלוֹת הַשֵּׁם נִמְשָׁכִין אַחֲרֵי הַשֵּׁם שֶׁל אָדָם, כִּי שָׁמָּה גָּרִים.

סט. מִי שֶׁמִּגְבִּיהַ קוֹלוֹ כִּדְּי לְהִתְפָּאֵר בּוֹ, בָּאִים בָּנָיו לִשְׁבִּיהַ.

ע. מִי שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים, יֵהָא רָגִיל בְּשָׁמֶן.

עא. וְלַפְעָמִים יַעֲקֹר דִּירָה וַיִּחִיו בָּנָיו.

עב. עַל־יָדֵי רְדִיפַת שָׁלוֹם מַצִּיל אֶת בָּנָיו מִמִּיתָה וּמִגְלוֹת.

עג. מִי שֶׁעוֹשֶׂה אֵיזָה דָּבָר, וְהַדָּבָר הוּא אַחֲר־כֵּךְ מְכַשּׁוֹל לְבְנֵי־אָדָם, עַל־יָדֵי־זֶה הַטּוֹבָה נִפְסָק מִזֶּרְעוֹ.

עד. לַפְעָמִים מִחֲמַת אֲהָבָה גְּדוֹלָה שָׁכִין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ אֵינָה מוֹלֶדֶת.

עה. לָרַב הָעֲקָרוֹת כְּשֶׁהֵם נִפְקְדוֹת, מוֹלִידוֹת זָכָר.

עו. עַל־יָדֵי אוֹנָאֵת דְּבָרִים הַבָּנִים מֵתִים.

עז. יֵשׁ כַּח בֶּיד הַצִּדִּיק לְקַלֵּל אֶת הָאָדָם, שֶׁלֹּא יִהְיוּ לוֹ בָּנִים הַגּוֹנִים.

עח. מִי שֶׁהַצִּדִּיק נֶעֱשֶׂה אַכְסֶנְיָה אֶצְלוֹ, נִתְפָּרֵךְ בְּבָנִים.

עט. מִי שֶׁמִּשְׁתַּוְּקָק לַעֲשׂוֹת אֵיזָה מַצָּוָה וְאֵין זֹכֶה לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ, עַל־יָדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְבָנִים, וְגִדְּלָתוֹ מוֹרִישׁ לְבָנָיו, וּבָנָיו יִזְכּוּ לַעֲשׂוֹת הַמַּצָּוָה הַזֹּאת.

- פ. מִי שֶׁמִּקְפַּח פְּרִנְסָה, לְסוֹף שְׁבָנָיו מֵתִים.
- פא. מֵאֲגִינַט סֶגְלָה לְבָנִים.
- פב. בָּנָיו שֶׁל אָדָם מֵתִים, כְּשֶׁעוֹסֵק בְּשִׁמוֹת הַטְּמָאָה אוֹ בְּכִשְׁפִּים אוֹ שְׁמָאֲמִין בָּהֶם.
- פג. כְּשֶׁאִישׁ וְאִשָּׁה רוֹחֲצִים יְדֵיהֶם וְנוֹתְנִים צְדָקָה קֹדֶם הַתְּשׁוּמִישׁ, בָּזָה הֵם מִסִּירִים אֶת רוּחַ הַטְּמָאָה מֵהַיָּלָדִים, שֶׁהֵם מוֹלִידִים.
- פר. יֵשׁ אִשָּׁה שֶׁמִּגְדֶּלֶת נִקְבוֹת, וְאִינָה מִגְדֶּלֶת זָכָרִים.
- פה. אֲמִירַת פְּרָשֶׁת צִיצִית בְּמִסִּירוֹת־נֶפֶשׁ וּבִירְאָה גְּדוֹלָה גַּם הַלְבָּשֶׁת עֲרוּמִים, עַל־יְדֵי־זֶה זֹכָה לְבָנִים זָכָרִים.
- פו. שָׁנָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ בִּרְכָה, סִימָן שֶׁגַּם יִשְׂרָאֵל יִפְרוּ וְיִרְבּוּ.
- פז. אִשָּׁה שֶׁעוֹסֶקֶת בְּכִשְׁפִּים, בָּנִיָּה מֵתִים וְנִעֲשִׂית אֱלֻמָּנָה.
- פח. מִינֻקָּת שְׁנַחֲסֵר חֲלָבָה הַסֶּגְלָה לָזֶה שִׁית־אֵבֶל בַּעֲלָהּ עַל יְרוּשָׁלַיִם.
- פט. מִכּוֹת בָּנִים בָּא עַל־יְדֵי שְׂוֹא, גַּם הַמָּקוֹם גּוֹרֵם.
- צ. מִי שֶׁמְשַׁמֵּחַ חֲתָן וְכֻלָּה, יִזְכֶּה שְׁתֵּלֵד אִשְׁתּוֹ זָכָרִים.
- צא. גַּם עַל־יְדֵי הַזְהָרוֹת יָרוֹת.
- צב. שָׁנָה שֶׁיֵּשׁ הֶרְבֵּה גִשְׁמִים, סִימָן שֶׁנּוֹלָדִים בָּזָה הַשָּׁנָה הֶרְבֵּה זָכָרִים.

צג. אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ יֵשֶׁהֶם מְקַלְלִים אֶת עֲצָמָם, אֵין מְגִדְלִין אֶת בְּנֵיהֶם.

צד. סָגְלָה לְגִדּוֹל בָּנִים: תִּזְרַע אֵיזָה מִין תְּבוּאָה, וּכְשֶׁתִּקְצֹר אוֹתָהּ, תִּתֵּן אוֹתָהּ לְעֲנִיִּים, וְאִתָּהּ לֹא תִהְיֶה מִמָּנָה.

צה. מִי שֶׁמָּטִיל אִמָּה יִתְּרָה עַל דּוֹרוֹ, אֵין מִתְקַיֵּמִין לוֹ בָּנִים חֲכָמִי לֵב.

צו. מִי שֶׁאֵין לוֹ רַחֲמָנוּת עַל בָּנָיו, בְּיָדוּעַ שֶׁאֵין לוֹ חֶלֶק בְּשֶׁכֶּל דְּקִדְשָׁהּ.

צז. כְּשֶׁאֵינוֹ חוֹזֵר עַל לְמוּדוֹ [וְשׁוֹכַח] עַל-יְדֵי־זֶה הַבָּנִים מֵתִים.

צח. עַל-יְדֵי זְנוּת אֵין מְגִדְלִים בָּנִים.

צט. שֵׁם "אֱלוֹהִי" שְׁמִירָה לְבָנִים.

ק. מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל שְׂיִהְיֶה פֶּרָנָסָה לְדוֹרָשֵׁי הַשֵּׁם, עַל-יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה שְׁלֹא יֵצְאוּ בָּנָיו לְתַרְבוֹת רָעָה.

קא. עַל-יְדֵי אֲמוּנַת צְדִיקִים הַבָּנִים חַיִּים וְקַיָּמִים.

קב. כְּשֶׁזָּכַר בָּא לְעוֹלָם חֶסֶד בָּא לְעוֹלָם.

קג. מִי שֶׁמִּצְעֵר אֶת אָבִיו וְאִמּוֹ עַל-יְדֵי־זֶה אֵינוֹ זֹכֶה לְגִדּוֹל זְכָרִים.

קד. מִי שֶׁרוֹדֵף שָׁלוֹם עַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לִרְאוֹת בָּנִים לְבָנָיו.
 קה. קִלְקוּל הַדָּלָת אוֹ הַחֲלוּן זֶה סִימָן לְחִלָּשֶׁת בָּנִים.
 קו. הַמַּחֲלָקֶת זֶה סִימָן רָע לְבָנִים, וְשָׁלוֹם זֶה סִימָן טוֹב לְבָנִים.

קז. הַבָּנִים שׁוֹטִים, כְּשֶׁאַבְיָהֶם כְּעֶסֶן.
 קח. עַל-יְדֵי כְבוֹד אָב הַתִּזְכָּה לְבָנִים זְכָרִים.

חֵלֶק שֵׁנִי

א. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ צֶעַר גָּדוֹל בָּנִים, יִקְרָא בְּכָל יוֹם מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית. גַּם עַל-יְדֵי הַקְרִיאָה נִצּוֹל מִעֲלִילוֹת שָׁל גְּזֻלָּה.

ב. סִגְלָה לְבָנִים, לְהַקְטִין אֶת עֲצָמוֹ.

ג. מִטַּע הַכָּרֶם מִזִּיק לְגָדוֹל וְלָדוֹת.

ד. הַשְׁתַּדְּלוֹת בְּפִדְיוֹן-שְׁבוּיִים מְסַגֵּל לְהוֹלִדָּה.

ה. אֲמִירַת הַמַּעֲמָדוֹת טוֹב לְבָנִים.

ו. אִשָּׁה שֶׁבִּנְיָה מֵתִים בַּחֲלֵי הַנִּקְרָא סִמָּקָא, הֵינּוּ זְדוּשִׁין, תִּרְחִין אוֹתָם בְּשֶׁמֶן, וְהַשֶּׁמֶן הַזֶּה תִּדְּלִיק אוֹתוֹ אַחֲר־כֵּן בְּטָבִילַת מִצֻּוֹה.

ז. מִי שֶׁקָּמִים עָלָיו רַבִּים וְחוֹלָקִים עָלָיו עַל אֲמוּנָתוֹ וְהוּא עוֹמֵד כְּנֶגְדָם וְטוֹעֵן כְּנֶגְדָם דְּבָרִים הַנִּתְקַבְּלִים,

עַל-יְדֵי־זֶה זֹכָה לְבָנִים רַבִּים, וְהָעוֹלָם נִתְמַלֵּא
מִזִּרְעוֹ.

ח. הֵיא הַנַּעֲשֶׂה מִכֶּסֶף, מְסַגֵּל לְפָרִיָּה וְרַבִּיָּה.

ט. לְפַעַמִּים בְּנֵין הַבֵּית גּוֹרֵם לְאִשָּׁה שְׁלֹא תֵלֵד,
כְּשֶׁהַעֲצִים שֶׁבְּבִנְיָן אֵינָם מִנְּחִים כַּסֵּדֶר הַנָּתֵן לָהֶם
מִשִּׁשֶּׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית, וְאִזּוּ הַבֵּית נִקְרָא הָרוֹם אֲפֹלוּ
בְּבִנְיָנוּ, וְהַהָרוֹם הַזֶּה בָּא וּמִזִּיק לְאִשָּׁה וְאִינָה מוֹלְדֵת.

י. צָרִיךְ לַחֲזֹר אַחֵר מוֹהֵל צַדִּיק וִירֵא־שָׁמַיִם, כִּי
כְּשֶׁהַמוֹהֵל אֵינוֹ טוֹב, יָכוֹל לְהִיּוֹת שְׁלֹא יִהְיֶה מוֹלִיד,
חֵם וְשָׁלוֹם, הַנִּמּוֹל עַל-יָדוֹ. גַּם עַל-יְדֵי שֶׁהַמוֹהֵל אֵינוֹ
טוֹב, עַל-יְדֵי־זֶה בָּא הַתִּינוּק, חֵם וְשָׁלוֹם, לִידֵי חָלִי
נוֹפֵל.

יא. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֶּן עוֹסֵק בַּתוֹרָה, כְּאֵלוֹ לֹא מֵת.

יב. הַחֲלָב שֶׁל צִדְקָת הוּא טוֹב לַתִּינוּק לִירֵאת־שָׁמַיִם וְגַם
נוֹתְנוֹת לוֹ מִמֶּשְׁלָה בָּעוֹלָם הַזֶּה.

יג. שְׂכוּל בָּנִים בָּא, חֵם וְשָׁלוֹם, עַל מִי שֶׁמִּפִּיל אֶת חֲבֵרוֹ
מֵאֲמוּנָה.

יד. כְּשֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם מַלְכוּת, עַל-יְדֵי־זֶה נוֹלָדִים בְּיִשְׂרָאֵל
בְּעָלֵי הוֹרָאָה.

טו. מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת עֲצֻמוֹ גַּם אֶת הָעֵת וְהַזְמַן שְׂמֻזָּג, שְׁלֹא יִהְיֶה לֹא הוּא וְלֹא הָעֵת וְהַזְמַן חֹם בְּיוֹתֵר וְלֹא קָר בְּיוֹתֵר, עַל־יְדִיָּזָה בָּנָיו הַנוֹלָדִים יִהְיוּ חֲכָמִים גְּדוֹלִים.

טז. מִי שֶׁהוּא שׁוֹלֵט בְּיָצְרוֹ, בָּנָיו אֵינָם יוֹצְאִים לְתַרְבוֹת רָעָה, וְעַל־יְדִיָּזָה מָמוֹנוֹ נִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדִיָּזָה לֹא יָבוֹא לְיָדֵי נָסִיוֹן.

יז. אֶפְלוּ אִשָּׁה צְדָקָת כְּשֶׁהִיא אֵינָה מִיַּחֲסֶת, עַל־יְדִיָּזָה מוֹלֶדֶת בָּנִים שְׂאִינָם הַגּוֹנִים.

יח. בְּזִמָּן שֶׁהַדָּגָן רַב בְּעוֹלָם, זֶה סִימָן לְלֵדֶת זָכָרִים, וּבְזִמָּן שֶׁהַיֵּין רַב בְּעוֹלָם, זֶה סִימָן לְלֵדֶת נְקִבּוֹת.

יט. מִי שֶׁאֵין לוֹ בֶּן זָכָר, יִרְגִּיל אֶת עֲצֻמוֹ לְהַבִּיא מַתָּנוֹת לְתַלְמִידֵי־חֲכָמִים, וַיֹּאמֶר פֶּרָשָׁה שֶׁל בְּכוֹרִים וְגַם יִלְמַד גִּמְרָא הַרְבֵּה וַיִּמְעַט בְּלַמּוּד אֲגָדָה, כִּי לַמּוֹד אֲגָדָה הוּא מְסַגֵּל לְבָנוֹת.

כ. עַל־יְדֵי לַמּוֹד פּוֹסְקִים, עַד שֶׁיֵּדַע לְהוֹרוֹת הוֹרָאוֹת, עַל־יְדִיָּזָה גּוֹרֵם פְּקִידָה לְכַמָּה עֲקָרוֹת.

כא. לְפַעֲמִים עַל־יְדֵי תְּפִיסָה נִצּוֹל מִכִּלְיוֹן בָּנִים.

כב. עַל־יְדֵי צְדָקָה זוֹכֶה לְבָנִים.

כג. סָגְלָה לְמִקְשָׁה לִילָד, שֶׁתִּתְּלָה עַל צִוְּאָרָה מִפֶּתַח שֶׁל הַבֵּית-עֶלְמִין. גַּם הַמִּפְתָּח הָיָה מְסֻגָּל לַעֲקָרָה.

כד. הַבָּנִים מֵתִים, חֵם וְשָׁלוֹם, עַל-יְדֵי רֵאִית קָרִי.

כה. יֵשׁ עֲצִים הַמוֹנְעִים הַהוֹלָדָה וְהַגְדוֹל בָּנִים בְּשַׁעוֹשֵׁין מִטָּה, וְיֵשׁ עֲצִים הַגּוֹרְמִין הַהוֹלָדָה וְהַגְדוֹל בָּנִים.

כו. מִי שֶׁבָּנִיו מֵתִים בְּשָׂהֶם קִטְנִים, תַּעֲשֶׂה לוֹ אִמּוֹ בְּתִנָּת, וְהוּא יֵלֵךְ בּוֹ תָּמִיד עַד שִׁיגְדֵל.

כז. בְּשִׁישְׁרָאֵל פָּרִים וְרָבִים, אֲזִי הָאֲמוֹת מְחַדְּשִׁין עָלֵינוּ גְזֵרוֹת.

כח. הַסְּגוּפִים מוֹעִילִים לְהוֹלָדָה.

כט. הַקּוֹצִים מְסֻגָּלִים [מוֹעִילִים] לְהוֹלָדָה.

ל. מִי שֶׁנּוֹלַד מֵהוֹל, בִּידוּעַ שֶׁכַּח הַמִּדָּה שֶׁלוֹ טוֹב וְיִפָּה.

❁ בֵּית ❁

א. בֵּית שְׂאִין דָּרִין בּוֹ יִזְהַר מְלַהֲכָנִם בְּתוֹכוֹ, כִּי הוּא מְקוֹם שְׂדִים.

ב. מָאן דְּבִישׁ לֵה בְּמָתָא דָּא יֵלֵךְ לְמָתָא אַחֲרִיתָא.

- ג. כְּשֶׁהֵבִית מְזֻמָּן לְבָרָכָה, אֲזִי כְּשֶׁהֲצַדִּיק בָּא לְבֵית הַזֶּה
גַּם הַבָּרָכָה בָּאָה.
- ד. יֵשׁ מָקוֹם מְזֻמָּן לְטוֹבָה וְהוּא הַדִּין לְהַפְּךְ.
- ה. לְעֲנִין טוֹבוֹת וְרָעוֹת הַבָּאוֹת לְאָדָם קָרוֹב לְדֶרֶךְ
הַטֶּבַע, הַכֹּל לְפִי הַזְּמַן וּלְפִי הַמָּקוֹם.
- ו. דְּפָרַע קִנְיָא מִחֲרִיב בֵּיתוֹ.
- ז. מָקוֹם שְׂאָדָם יוֹצֵא מִמֶּנּוּ אֵינוֹ מִתְאַוֶּה לְאוֹתוֹ מָקוֹם
לְהֵנּוֹת מִמֶּנּוּ.
- ח. אִם עַם־הָאָרֶץ חָסִיד, אֶל תְּדוּר בְּשִׁכּוּנָתוֹ.
- ט. כָּל בֵּית שֶׁנִּשְׁמָעִין בּוֹ דְּבַר־תּוֹרָה, שׁוֹב אֵינוֹ נִחָרֵב.
- י. עִיר שֵׁישׁ בָּהּ מַעְלֹת וּמוֹרָדוֹת מְזַקֵּינִין בַּחֲצֵי יְמֵיהֶם.
- יא. אִם [אִי] נִשְׁפָּךְ בַּבֵּית יֵין כַּמִּים אֵיכָּא בָּרָכָה.
- יב. אֶל תִּכְנֶם לְבֵית שֵׁישׁ בּוֹ צִלָּמִים.
- יג. מִי שְׂרוּצָה לְהַכְנֶם לְבֵית לְדוּר בְּתוֹכוֹ, יֹאמַר הַתּוֹרָה
כִּלְהָ וְאַחֲר־כֵּךְ יִכְנֶם לְדוּר בְּתוֹכוֹ.
- יד. מִי שֶׁאֵין לוֹ קַרְקַע, אֵינוֹ אָדָם.
- טו. יֵשׁ מָקוֹם הַגּוֹרֵם לַעֲבוֹר עֲבֵרוֹת.
- טז. כַּעַם וְזָנוֹת שֶׁל אִשָּׁה מִחֲרִיב אֶת הַבֵּית.

יז. כְּשֶׁנֶּחָרַב אֶסְקַפַּת הַבַּיִת אוֹ פֶתַחֲהָ הוּא סִימֵן רָע לַבַּיִת.

חֶלֶק שֵׁנִי

א. לָדוֹר בַּעֲלֶיהָ הוּא טוֹב יוֹתֵר לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרָא מִלָּדוֹר בְּבֵית תַּחְתּוֹן.

ב. לַפְּעָמִים בְּנֵין הַבַּיִת גּוֹרֵם לְאִשָּׁה שְׁלֹא תֵלֵד, כְּשֶׁהַעֲצִים שֶׁבְּבִנְיָן אֵינָם מִנְּחִים כַּסֵּדֶר הַנִּתֵּן לָהֶם מִיִּשְׁשֶׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית, וְאִזּוֹ הַבַּיִת נִקְרָא הָרוֹם אֶפְלוֹ בְּבִנְיָנוֹ, וְהַהָרוֹם הַזֶּה בָּא וּמִזִּיק לְאִשָּׁה וְאֵינָהּ מוֹלֶדֶת.

ג. בַּפֶּתַח בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם נֶפֶר, אִם תָּמוּ זְכוֹת אֲבוֹתָיו אוֹ אִם חָלָה זְכוֹת אֲבוֹתָיו.

ד. צָרִיךְ לְהִזָּהֵר בְּבִנְיָנֵי הַבַּיִת, שְׁלֹא יִהְיֶה בְּבִנְיָנוֹ עֵץ מֵאֵילָנֵי הָעוֹשִׁין פִּירוֹת.

ה. הָעֲצִים שֶׁבְּבִנְיָן, זָכָה אָדָם הֵם בְּבַחֲיִנַת שְׂרָפִים עוֹמְדִים, וְעוֹמֵד הַבִּנְיָן זִמֵּן רַב, לֹא זָכָה הַשְּׂרָפִים נִשְׂרָפִים, וְזֶהוּ הַשְּׂרָפוֹת דִּשְׁכִּיחִי.

ו. כְּשֶׁאָדָם בּוֹנֶה חוֹמָה וְנוֹפֵל כִּפְתּוֹ, יֵדַע שֶׁזֶה סִימֵן רָע, חֵם וְשָׁלוֹם, לְזִרְעוֹ.

ז. אִין אָדָם נִהְיָה אֶלָּא כְּשֶׁדָּר בַּמָּקוֹם שֶׁדָּרוּ אֲבוֹתָיו.

- ח. סגלה בשנכם לבית חדש לגור, יבנים לשם חרב או סבין או שאר כלי-זין. וסימן לדבר: בחכמה יבנה בית כלי ח'מם מ'ברותיהם, חרבותיהם, מגורותיהם.
- ט. הכפה של בית הוא סימן לחבורה או משפחה מה שיקרה להם.

❁ בושה ❁

- א. מי שמביש פני חברו, נתאלם ושוכח.
- ב. מתר לביש את הרבנים, ששוכרין את הרבנות לשם גאווה, וראוי לבזותן ולהקל בכבודן, ואין עומדין בפניהם, ואין קורין אותן רבי, והטלית שעליו כמרדעת של חמור.
- ג. טוב לבלול תורה מלביש בן ישראל.
- ד. המבזה תלמיד-חכם או חברו בפני תלמיד-חכם הוי אפיקורוס, גם נקרא מגלה פנים בתורה.
- ה. בתנת של צדיקים מכפרת על שפיכות דמים.
- ו. בשבגי-אדם מחרפין אותו, תתענה ותבכה.
- ז. בשבושה בא עליך, אין זה אלא בשביל שתעשה תשובה על העוונות, שאיתה דש בעקב.

- ח. גַּם בּוֹשָׁה בָּא, כְּשֶׁאַתָּה מְשַׁמַּח בְּצֶרֶת חֲבֵרֶיךָ.
- ט. תִּצְיֵר לְפָנֶיךָ אוֹתִיּוֹת אֱמוּנָה, וּבָזָה לֹא יָבוֹא עָלֶיךָ שׁוֹם בּוֹשָׁה.
- י. מִי שֶׁנִּצְרָךְ לְלוֹוֹת עַל הַמִּשְׁכּוֹן, בִּידוּעַ שְׂאֵלוֹ הַדְּבָרִים הַמִּמְשָׁכִּים הָיוּ נְבוֹזִים בְּעֵינָיו בְּגִלְגּוֹל אַחֵר.
- יא. כְּשֶׁבֹא עַל אָדָם אֵיזָה בּוֹשָׁה, יִצְפָּה לִישׁוּעָה.
- יב. מִי שֶׁרוּצָה לְהִתְבַּיֵּשׁ, יִצְיֵר דְּמוּת שָׁל אָמוֹ.
- יג. עַל־יְדֵי צְדָקָה לְשֵׁם שָׁמַיִם תָּבֹא לְמִדַּת בּוֹשָׁה.
- יד. כְּשֶׁבֹא עַל אָדָם אֵיזָה בּוֹשָׁה, בִּידוּעַ שְׂאֵין לוֹ בְּטָחוֹן.
- טו. מִי שֶׁכּוֹרֶה בּוֹר, סוֹף שֶׁבֹא לִידֵי אֵיזָה בְּזִיוֹן, וְלִפְעָמִים הַדְּבָר גּוֹרֵם שֶׁנַּעֲשֶׂה שִׁיחָה בְּפִי בְּנִי־אָדָם.
- טז. עַל־יְדֵי בְּטָחוֹן לֹא יָבוֹא עָלָיו בּוֹשָׁה.
- יז. מִי שֶׁגּוֹזֵל אֶת הָעֶנִי, בּוֹשָׁה בָּאָה עָלָיו.
- יח. כְּשֶׁאָדָם מְחַרֵּף וּמְבַיֵּשׁ אוֹתְךָ, וְהוּא אֵינוֹ אוֹיֵב לָךְ, תִּשָּׂא וְתִסָּבֵל אֶת הַבּוֹשָׁה, כִּי זֶה מִן הַשָּׁמַיִם שִׁיחָרֵף אוֹתְךָ. וּבָזָה הַבְּזִיוֹן תִּהְיֶה נִסְתָּר וְנִחְבָּא מִן הַשָּׁטָן, שֶׁהוּא שׂוֹנֵא אוֹתְךָ וְהוּא מַגְדִּיל אֶת עֲצָמוֹ תָּמִיד עָלֶיךָ וּמְקַטְרֵג עָלֶיךָ, וְעַל־יְדֵי זֹאת הַבּוֹשָׁה שֶׁתִּסָּבֵל מִמִּי שְׂאֵינוֹ אוֹיֵב לָךְ, עַל־יְדֵי־זֶה לֹא יִגְדִּיל עָלֶיךָ הַשׂוֹנֵא הַשָּׁטָן.

- יט. עַל-יְדֵי חֲנֻפָּה תִּהְיֶה בְּזוּי בֵּין הָאָמוֹת, וְהָאָמוֹת יִקְלְלוּ אוֹתָךְ וַיִּקְצְפוּ עָלֶיךָ.
- כ. כְּשֶׁאֶחָד מִבְּנֵי אוֹתָךְ אוֹ שׁוֹחֵק מִמֶּךָ, בִּידוּעַ שְׂאֵתָה בִּישֵׁת אֶת אֲבוֹתָיו.
- כא. כְּשֶׁהַכֹּל מִבְּזִין אוֹתָךְ וְעוֹשִׂין לָךְ צֶעַר, תִּדְּם וְלֹא תֵצֵא מִפֶּתַח בֵּיתְךָ.
- כב. כְּשֶׁמִּבְּיָשִׁין אוֹתָךְ, תִּתֵּן צָדָקָה.
- כג. עַל-יְדֵי צָדָקָה תִּזְכֶּה לְמִדַּת בּוֹשָׁה.
- כד. בְּזִיוֹן הַמֶּלֶךְ; הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִפְרָע אֶפְלוֹ אִמָּה, שְׁבֻנָּה מֶלֶךְ אַחֵר שֶׁלֹּא מֵאֲמָתָה.
- כה. הַחוּטָא יִתְבַּיֵּשׂ בְּעוֹלָם-הַבָּא בְּפָנֵי רַבּוֹתָיו [אֲבוֹתָיו].
- כו. הַמִּבְּנֵי תִלְמִיד-חָכָם, אֵין לוֹ רְפוּאָה לְמַכָּתוֹ.
- כז. נֶכּוֹן כַּאֲשֶׁר יִשְׁמַע מִרְעֵהוּ דְּבַר כָּזָב אֶל יִקְפֹּץ וַיִּבְיַשְׁהוּ, אֶלָּא יִרְמֹז לוֹ בַּתְּנוּעָה, כִּי שִׁכִּיר כִּי לֹא בֶן הוּא.
- כח. מִצּוּה לְפָרְסָם אֶת הָרָשָׁעִים.
- כט. הַמִּתְבַּיֵּשׁ לֹא בְּמִהְרָה הוּא חוּטָא.
- ל. מִי שֶׁאֵין לוֹ בּוֹשָׁה, בִּידוּעַ שֶׁלֹּא עָמְדוּ רַגְלֵי אֲבוֹתָיו עַל הַר-סִינִי.

לא. נח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים.

לב. כשחברך מבישך, תודה לדבריו.

לג. המלבין פני חברו ברבים, כאלו שופך דמים ויורד לגיהנום ואינו עולה.

לד. נח לו לאדם שיבוא על ספק אשת איש ואל ילבין פני חברו ברבים, ואין לו חלק לעולם הבא.

לה. אל תביש עם שאהך בתורה ומצוות, אבל לבעל-עבירה מתר לבישו ולהונו בדברים.

לו. כל השערים ננעלו חוץ משערי אונאה.

לז. הכל נפרע ביד שליח חוץ מאונאה, ואין הפרגוד ננעל בפניו.

בְּגָדִים

א. בגדי אדם מרמזים על מדותיו של אדם.

ב. מי שהולך יחף, בידוע שהוא חוטא.

ג. על-ידי עזות-מצח נענש בבגדים גם על-ידי שבועות.

- ד. מי שאינו נזהר להסתכל בפערות אביו, לסוף שילכו בניו "ערום ויחף".
- ה. מי שאוכל קדם התפלה, הוא נענש בבגדים.
- ו. על-ידי גאווה נענש בבגדים.
- ז. מי שמסית את חברו מדרך הטובה לדרך הרעה, על-ידי-זה אין לו במה ללבש.
- ח. מי שהוא ערב בעד עכו"ם, הוא נענש בבגדים.
- ט. לעתיד הקדוש-פרוך-הוא יהא נפרע מאותם המלבישים מלבוש עכו"ם.
- י. מי שהולך בבגדים קרועים מחמת עניות, תקנתו הבכיה לפני השם יתברך.
- יא. כל המבזה בגדים, לסוף אינו נהנה מהם.
- יב. מי שעושה מלבוש לעני, על-ידי-זה נצול מבזיונות.
- יג. מי שהוא נזהר מלביש שום אדם, זוכה למלבושים.

חלק שני

- א. על-ידי ספורי-מעשיות של צדיקים ממשיכין אורו של משיח בעולם, ודוחה הרבה חשך וצרות מן העולם גם זוכה לבגדים נאים.

ב. הָרָגִיל בְּקִלְלָהּ, עַל־יַד־יָזָה לֹא יִהְיֶה לוֹ בְּגָדִים עַל שַׁבָּת.

ג. מִי שְׁמִיפָה תָּמִיד אֶת רִגְלָיו בְּלְבוּשֵׁין נָאִים, לְמַשָּׁל בְּמִנְעָלִים יָפִים בְּיוֹתֵר אוֹ בְּמִכְנָסִים, עַל־יַד־יָזָה בָּא לַגְּנֵבֶת הַדַּעַת.

ד. הַמְּזַלְזֵל בְּמַצּוֹת צִיצִית, אֵינוֹ זוֹכֶה לְקְבוּרָה.

ה. הָעוֹשֶׂה בְּגָדִים לַחֲבֵרוֹ, יָכוֹל לְשַׁנּוֹת רְצוֹן חֲבֵרוֹ לְכָל מָה שִׁירָצָה, הֵן בְּגֶשְׁמִי הֵן בְּרוּחָנִי.

ו. כְּשֶׁאָדָם לּוֹבֵשׁ לְבוּשׁ שֶׁל אָבִיו, עַל־יַד־יָזָה בְּנִקָּל לוֹ לִילֵךְ בְּמִדּוֹתָיו שֶׁל אָבִיו.

ז. לָכוּ ל'חֲמוֹ ב'לַחְמִי ו'שָׁתוּ רָאשֵׁי־תִבּוֹת לוֹלֵב; "בֵּיין" עִם הָאוֹתִיּוֹת גִּימָטְרִיָּא רָאשֵׁי־תִבּוֹת שֶׁל א'תְּרוּגָה' ה'דָם ע'רְבָה; "מִסְכָּתִי" זֶה בְּחִינַת סְכוּת. עַל־יַדִּי מַצּוֹת נְטִילַת אֶרְבָּעָה מִיָּנִים וְעַל־יַדִּי סֶכָה אָדָם זוֹכֶה לֶאֱכִילָה וּשְׁתִּיָּה וּמְלָבוּשִׁים וְגַם לַחֲיוֹת הַנְּשָׁמָה, עַל־יַדִּי סֶכָה זוֹכֶה לְמְלָבוּשִׁים, בְּחִינַת "כְּשׁוּמִי עֲנֵן לְבוּשׁוֹ", עַל־יַדִּי עֲרֵבִי נַחַל זוֹכֶה לְשְׁתִּיָּה, עַל־יַדִּי ה'דָם זוֹכֶה לַחֲיוֹת הַנְּשָׁמָה וְעַל־יַדִּי לוֹלֵב וְאֶתְרוּגָה זוֹכֶה לֶאֱכִילָה, כִּי יֵשׁ בָּהֶם פָּרִי, שֶׁהֵם מִיָּנִי מֵאֲכָל.

בטחון

- א. מי שיש לו בטחון, אין לו שום פחד.
- ב. על-ידי בטחון בא שלום.
- ג. בטחון בא על-ידי יראת-שמים.
- ד. על-ידי אמונה יבא לבטחון.
- ה. מי שאין לו בטחון, הוא דובר שקרים.
- ו. על-ידי שקרים אינו יכול לבטח בפאמת.
- ז. מי שפטוח בהשם יתברך, הקדוש-ברוך-הוא מצילו מכל צרות ובפרט מהריגה.
- ח. על-ידי בטחון אין אדם צריך לחברו גם אין אדם מכלימו.
- ט. על-ידי בטחון אדם נצול מדאגה.
- י. על-ידי בטחון יזכה לידע שמות הקדש.
- יא. מי שאין לו מדת הבטחון, ישמר את עצמו שלא לביש שום אדם גם יזהר להתפלל בכונת הלב.
- יב. מי שיש לו בטחון, לא יתקצרו ימיו.
- יג. מי שאין לו בטחון, יקום קדם אור הבקר ויאמר בקשות בקול רם.

- יד. עַל-יְדֵי שְׁתִּיקָה יִזְכֶּה לְבְטָחוֹן.
- טו. עַל-יְדֵי זְהִירָה מְלִתָּן תִּקְיַעַת-כַּף יִזְכֶּה לְמִדַּת הַבְטָחוֹן. גַּם עַל-יְדֵי שְׁלֹא יִתְחַבֵּר עִם רָשָׁעִים.
- טז. עַל-יְדֵי חֲנֻפָּה נֶאֱבָד הַבְטָחוֹן.
- יז. מִי הֵי־רֵדֵן הֵם סֶגְלָה לְבְטָחוֹן.
- יח. עַל-יְדֵי הַבְטָחוֹן הָאָדָם נִתְקָרֵב לַהֵשֶׁם יִתְבָּרֵךְ.
- יט. מִי שְׁבוּטִיחַ בְּעַכּוּ"ם, דִּילָה דִּילָהוֹן.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. בְּשַׁעוֹשָׁה אָדָם אֵיזָהוּ דָּבָר בְּאַמוּנָה וְנִכְשָׁל בְּאֵיזָה מִכְשׁוֹל, יִבְטַח שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יִצִּילוֹ, וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הַזִּמִּין לוֹ אֶת הַמִּכְשׁוֹל כִּי שִׁיעֲשֶׂה דָרֶךְ כְּבוֹשָׁה לְבָנָיו בְּזֹאת הַמִּכְשׁוֹל, שִׁינָּצְלוּ מִמֶּנּוּ.
- ב. מִי שֶׁנִּשְׁמַר מִהֲרָהוּרֵי עֲבוּדָה-זָרָה, זֹכֶה בְּכָל פַּעַם לְבְטָחוֹן עַד שְׁאִינוֹ דּוֹאֵג מַה יֵּאָכֵל לְמַחֵר, וְהוּא בְּמִדְרַגַּת "בְּרוּךְ ה'" יוֹם יוֹם", וְעַל-יְדֵי-זֶה [הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא] לֹא הִבִּיט אָוֶן וְלֹא רָאָה עֲמָל בּוֹ, וְכָל הַנוֹגֵעַ בּוֹ כָּאֵלּוּ נֹוגֵעַ בְּבֵת-עֵינוֹ.

בשורה

- א. מי שֶׁהוא רָגִיל לֹא־מֵר בְּשׁוֹרוֹת טוֹבוֹת, הוּא נִתְלַבֵּשׁ מִבְּחִינַת אֱלֹהִים.
- ב. אֵל תִּבְשֹׁר בְּשׁוֹרָה רָעָה, כִּי מִחֲמַת בְּשׁוֹרָה רָעָה מֵתוּ בַּמָּה נִפְשׁוֹת.
- ג. הָעוֹשֶׂה מִצְוָה כְּמֵאמָרָה אֵין מִבְּשָׂרִין אוֹתוֹ בְּשׁוֹרוֹת רָעוֹת, וְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא גּוֹזֵר וְהוּא מְבַטֵּל.
- ד. הַמְבִשֵּׁר בְּשׁוֹרוֹת רָעוֹת, נוֹפֵל לְמַחִין דְּקַטְנוֹת.

חלק שני

- א. מי שֶׁהוא רָגִיל לְבִשֵׁר בְּשׁוֹרוֹת טוֹבוֹת, עַל-יְדֵי-זֶה לֹא יִכָּאֲבוּ לוֹ רַגְלָיו.

ברכה

חלק שני

- א. הַמֵּתְבַרֵךְ צָרִיךְ לִתֵּן לְמִבְרָךְ אִיזָה מִתְנָה.
- ב. אֵל תִּהְיֶה בְּרַכַּת גּוֹי קִלְהָ בְּעֵינֶיךָ.
- ג. מִי שֶׁמִּקְרַב אֶת הָרְחוּקִים לְעִבּוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ הַבְּרָכוֹת מְסוּרִים בְּיָדוֹ.

בְּכִיָּה

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. מִי שְׁאִינוּ יָכוֹל לְבָכוֹת, יִסְתַּכֵּל עַל הָרָקִיעַ, כִּי הוּא גֵרָם בְּכִיָּה לַמַּיִם.
- ב. הַבְּכִיָּה מְבַטֵּל הַרְהוּרֵי זְנוּת.
- ג. סֶגְלָה לְחוּלֵי הַצֹּאֵר, שְׂיִכְכָּה עַל חֶרְבֵּן הַבֵּית-הַמִּקְדָּשׁ.

גִּאָוָה

- א. אִין מְשִׁיחַ בָּא, עַד שְׂיִכְלָה [כָּל] גִּאָוָה מִן הָעוֹלָם.
- ב. עַל-יְדֵי גִאָוָה בָּא לְיַדֵּי תַאֲוֹת מְשַׁכְּב־זָכָר גַּם בָּא לְיַדֵּי כַעַס, גַּם לְפַעֲמִים אִין אִשָּׁה מִתְּעַפָּרֶת מִחֲמַת שְׂהִיָּא מְקַשָּׁטָה וְהִיא בַעֲלַת-גִּאָוָה.
- ג. עַל-יְדֵי גִאָוָה בָּא רָעַב לָעוֹלָם.
- ד. עַל-יְדֵי גִאָוָה בָּא לְשִׁכְרוּת וְהוּא הִדִּין לְהַפְּדָּה.
- ה. עַל-יְדֵי גִאָוָה בָּא לְפִחָד.
- ו. סֶגְלָה לְבַטֵּל גִּאָוָה, לִיתֵן צִדְקָה.

- ז. מִי שֶׁנֹּהֵג רַבָּנוֹת בְּעַל-כָּרְחָם בְּגֵאוּה, הַקְדּוֹשׁ-כְּרוֹךְ-הוּא מְעוֹרֵר עָלָיו שׁוֹנָאִים.
- ח. מִי שֶׁלָּבּוֹ רָם עָלָיו, יֵדַע שֶׁהַשָּׁעָה מַצְלַחַת עָלָיו.
- ט. מִי שֶׁמוֹשִׁיעַ לַעֲנִיִּים, יֵשׁ בּוֹ כַח בְּהַסְתַּכְלוּת עַל בְּעַל־גֵּאוּה לְהַשְׁפִּיל אוֹתָם.
- י. מִי שֶׁהוֹלֵךְ בַּשּׁוּק וְנוֹפֵל, בִּידוּעַ שֶׁהוּא גִדְּלָן.
- יא. סֶגְלָה לְבַטֵּל גֵּאוּה, שִׁישְׁתַּתֵּף בְּצָרְתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל.
- יב. עָנִי שֶׁהִרְשַׁע רוֹדֵף אוֹתוֹ תִּדַּע שֶׁהָעָנִי הוּא בְּעַל-גֵּאוּה.
- יג. עַל-יְדֵי גֵּאוּה נוֹפֵל מֵאַמוּנָתוֹ.
- יד. עַל-יְדֵי גֵּאוּה נִסְגָּר הַלֵּב וְעֵינֵי הָאָדָם מִלְּהִבִּיט בְּפִלְאוֹת [בְּפַעּוּלֹת] הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, לִירְאָה מִלְּפָנָיו.
- טו. אִין לְהַתְנַאוֹת בְּהַשְׁגוֹת גְּדוּלוֹת אוֹ בְּמַעֲשֵׂים טוֹבִים, כִּי הַכֹּל עַל-יְדֵי הַצַּדִּיק שֶׁבְּדוֹר, וְהוּא אֵצֶל הַצַּדִּיק כְּעֵט אֵצֶל סוֹפֵר.
- טז. אֲכִילָה וְשִׁתְיָה מֵבִיא לְגֵאוּה.
- יז. תִּקּוּן לְגֵאוּה שִׁיתַּעֲנֶה.
- יח. סֶגְלָה לְגֵאוּה שִׁסְתַּכֵּל עַל הַשָּׁמַיִם.
- יט. מִבְּהִילִין אֵת הָאָדָם בַּחֲלוּמוֹת, כִּדִּי לְהַסִּיר מִמֶּנּוּ גֵּאוּה שְׁקוּעָה, שֶׁהוּא מִכֶּסֶה מִמֶּנּוּ, שְׁאִינוֹ מִכִּיר בָּהּ.

- כ. כָּל הַמִּתְיָהָר חֲכָמָתוֹ וְנִבְיאוֹתוֹ מִסֵּתִלָּקֶת.
- כא. דַּל גִּאָה אֵין הִדְעַת סוּבְלוֹ. גַּם הוּא בְּעֶצְמוֹ מִתְחַרֵּט
לְאַחַר זְמַן וְנִבְזָה בְּעֵינֵי עֶצְמוֹ.
- כב. אִי אֶפְשָׁר לְגִאָה [לְנָאָה] לְהַשְׁפִּיל דַּעְתּוֹ וּבֹא לְיָדֵי
שְׂכֻחָה.
- כג. יְהִיר בַּעַל־מוֹם הוּא.
- כד. לְפִי צֶרֶךְ הָעֵנִין יֵשׁ הֵתֵר בְּדָבָר לַעֲשׂוֹת דָּבָר, הַנִּרְאָה
בְּאֵלוֹ מִתְגִּאָה.
- כה. מִי שֵׁישׁ בּוֹ גַּסּוֹת, לְסוֹף נִכָּשֵׁל בְּאַשְׁת־אִישׁ; וְהוּא
בְּעוֹבֵד עֲבוּדָה־זָרָה; וּכְאֵלוֹ כּוֹפֵר בְּעֶקֶר; וּכְאֵלוֹ בֹּא
עַל עֲרִיּוֹת בָּלָם; וּכְאֵלוֹ בָּנָה בָמָה; וּמִתְמַעֵט
מִחֲשִׁיבוֹתוֹ וְאֵינָנו; וְרֹאוּי לְגַדְעוֹ כְּאַשְׁרָה; גַּם אֵין
עֹפְרוֹ נִנְעָרֶת; וְשִׁכִּינָה מִיִּלְלָת עָלָיו.
- כו. הַכּוֹבֵעַ שֶׁל צַדִּיק סֶגְלָה לְהַסִּיר הַגִּאָוָה.
- כז. עַל־יָדֵי אֱמוּנָה יִהְיֶה לָךְ כֹּחַ לְשַׁבֵּר אֶת עֲצָמְךָ
מִגִּאָוָה, וְתִמְשַׁל עַל מִדַּת גִּאָוָה.
- כח. בַּעַל־גִּאָוָה מִחֲשִׁבוֹתָיו אֵין מַצְלִיחִין.
- כט. בְּשִׁנּוּדֵימֶן לָךְ עֲבָרָה בְּלִי דַעַת בּוֹדֵאֵי יֵשׁ לָךְ גִּאָוָה,
וּבִזָּה מֵרֹאִין לָךְ, שְׁעֵדִין אֵין אֶתָּה צַדִּיק.

- ל. בְּשָׂבָא לָךְ אֵיזָה גְּדִלוֹת, תִּדְאָג מִפְּרָעָנוֹת.
- לא. עָנִי שֶׁהוּא שְׁפַל־רוּחַ, אֶף־עַל־פִּי שְׁאִינוּ נוֹתֵן צְדָקָה, הוּא טוֹב מִעֲשִׂיר בֶּעַל־גִּיאָה, אֶף־עַל־פִּי שְׁנוֹתֵן צְדָקָה.
- לב. בְּשִׁנּוּפֵל לָךְ גְּדִלוֹת, תִּצְיֹר לְפָנֶיךָ דְּמוֹת אָבִיךָ.
- לג. גִּיאָה הוּא סִימָן עַל שֹׁכֵר, חֵם וְשָׁלוֹם.
- לד. גִּיאָה בָּא עַל־יָדֶי שְׁלֹא תִקְנֶת חֲטָאת נְעוּרִים.
- לה. מִי שְׁיִינוּ מַחְמִיץ, בִּידוּעַ שֶׁהוּא בֶּעַל־גִּיאָה.
- לו. מִי שְׁיֵשׁ לוֹ גִּיאָה, מְדוּרוֹ אֵינוּ מִתְקַיֵּם.
- לז. מִי שְׁיֵשׁ בּוֹ גִּיאָה, אֵין אָנִי וְהוּא יְכוּלִין לְדוֹר בָּעוֹלָם. וְאִפְלוּ רוּחַ קִמְעָא עוֹכְרָתוֹ; וְאֵין תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמָעַת; וְאֵין לוֹ רְפוּאָה; וְבָא לְיָדֵי עֲנִיּוֹת שֶׁל תּוֹרָה; וְאִשְׁתּוֹ מִבְּנָה אוֹתוֹ.
- לח. מִי שְׁמַלְבִּישׁ אֶת עֲצָמוֹ בְּמַלְבוּשׁ שֶׁל תַּלְמִיד־חֶכֶם וְהוּא אֵינוֹ תַלְמִיד־חֶכֶם, אֵין מִכְנִיסִין אוֹתוֹ בְּמַחְצָתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא.
- לט. גִּיאָה מְעַכְבֶּת אֶת מְשִׁיחַ וּמַטְרִיד אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם.

מ. הַפְּסוּק: "אִם יַעֲלֶה לַשָּׁמַיִם שִׁיאוֹ" (איוב כו),
וְהַפְּסוּק: "כִּי לֹא לְעוֹלָם חֶסֶן" (משלי כז, כד), הֵם
מִסְגָּלִים לְשֹׁבֵר אֶת הַגִּבּוֹרָה.

גְּנֻבָּה וּגְזֵלָה

- א. מִי שֶׁנִּפְתָּה לְבוֹ לְגֵזֹל וְכִינוֹן שְׁהִתִּיר לְעַצְמוֹ גְּזֵלָת
חֵבְרוֹ, הֵרִי הוּא מוֹכֵן לְכָל חֲטָא וְעוֹן, וְאֵין תַּקָּנָה
לְהַסִּירוֹ מִדֶּרֶכּוֹ הָרָעָה.
- ב. בְּעוֹזֵן הַגֵּזֹל הַגּוֹבֵא עוֹלָה וְרָעַב הָוָה וּבְנֵי-אָדָם
אוֹכְלִין בְּשֵׁר-בְּנֵיהֶם.
- ג. מִי שֶׁאֵינוֹ מְהֵנָּה אֶת אַחֵרִים מִמֶּמוֹנוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה
גְּזֵלָנִים בָּאִים עָלָיו.
- ד. הַגֵּזֵל אֶת חֵבְרוֹ שְׂוֵה פְּרוּטָה, כְּאִלּוּ נוֹטֵל נִשְׁמָתוֹ
וְנִשְׁמַת בָּנָיו וּבְנוֹתָיו וְאֶפְלוּ גֶרֶמָא.
- ה. מִי שֶׁלֹּא חָס עַל מָמוֹן חֵבְרוֹ, בִּידוּעַ שֶׁהוּא גֶנֶב.
ו. אוֹנָאֵת מָמוֹן מִתֵּר לְהִנְאוֹת אֶת עוֹבְד־אֱלִילִים.
- ז. מִי שֶׁקּוֹפֵץ יָדוֹ מִצְדָּקָה, גְּזֵלָנִים בָּאִים עָלָיו.
- ח. מִי שֶׁשָּׂם בְּטַחוֹנוֹ עַל הַגּוֹיִים לְסוֹף לִוְקָחִין מִשָּׁלוֹ
בְּעַל-כָּרְחוֹ.

ט. עַל-יְדֵי הַדִּינִים וְהַמִּלְמָדִים שְׂאִינָם טוֹבִים גַּם שׁוֹחֲטִים, עַל-יְדֵי-זֶה הַשּׁוֹנְאִים אוֹכְלִים פֶּרֶנְסָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

- י. מִי שֶׁמָּעַרַב מִשְׁקָיו בָּמִים, גִּנְבִים בָּאִים עָלָיו.
- יא. מִי שֶׁנוֹטֵל חֶלֶק מִגִּנְבָה, לְסוֹף שְׂחִית־גִּלָּה הַדָּבָר.
- יב. עִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ גִּנְבִים, בִּידוּעַ שֶׁהָרַב אוֹהֵב שָׁחַד.
- יג. עַל-יְדֵי דְבָרִים בְּטִלִּים בָּאִים גִּנְבִים.
- יד. מִתֵּר לְגִנְבַּת דַּעַת הַבְּרִיּוֹת, כִּדִּי לְהַצִּיל נַפֶּשׁ מִיִּשְׂרָאֵל.
- טו. מִי שֶׁמְבַיֵּשׁ פְּנֵי חֲבֵרוֹ, לְסוֹף שֶׁמְקִים עֲדוּת שֶׁקֶר, כִּדִּי שְׂחִיזָל מָמוֹן.
- טז. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בִּפְתָחוֹן מִנְעוּרָיו, הוּא נִצּוֹל מִגִּזְלָנִים.
- יז. עַל-יְדֵי שְׂמִיעַת דְּבָרֵי שְׂטוּת, הַגִּנְבִים בָּאִים.
- יח. עַל-יְדֵי שֶׁקֶר גִּנְבִים בָּאִים.

חֶלֶק שֵׁנִי

- א. עַל-יְדֵי גִנְבַת דַּעַת בָּא, חֵם וְשָׁלוֹם, חָלִי הָרָאָה וְחָזָה.
- ב. עַל-יְדֵי גִנְבַת דַּעַת בָּא לִידֵי הָרְהוּרֵי זְנוּת עִם גּוֹיָה.
- ג. עַל-יְדֵי גִנְבָה מִפְסִיד אֶת הַדַּעַת.
- ד. הַגִּנְבָה מְזִיק לְעֵינִים.

- ה. עַל-יְדֵי אֲמִירַת תִּקּוּן חַצוֹת נִצּוֹל מַגִּנָּבִים.
- ו. מִי שֵׁשׁ לוֹ צֶעַר גָּדוֹל בָּנִים, יִקְרָא בְּכָל יוֹם מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית, גַּם עַל-יְדֵי הַקְּרִיאָה נִצּוֹל מִעֲלִילוֹת שֶׁל גּוֹלָה.

דַּעַת

- א. פְּעָמִים הַקְּדוֹשׁ-שׁ בְּרוּךְ-הוּא מְבִיא עַל הָאָדָם דְּבָרִים, כִּי־יֵיבֵן מִהַדְּבָרִים רַחֲמָנוּתוֹ וְאֶלְקוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ.
- ב. מִי שֶׁמָּחֹו מְבַלְבֵּל, יִהְיֶה רָגִיל בְּתַפְלַת חֲבִקוּק הַנָּבִיא.
- ג. גַּם לְמוֹד שׁ"ךְ [שִׁפְתֵי-כֹהֵן] סִגְלָה לָזֶה גַּם אֲכִילַת חַטִּים.
- ד. מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם מוֹלִידִין טַבַּע בָּאָדָם לְפִי טַבָּעִם.
- ה. טַעַם דָּגָן מְבִיא דַּעַת לָאָדָם.
- ו. חֲמָרָא וְרִיחָנִי פִקְחִין.
- ז. עַל-יְדֵי הַמַּחֲלָקֶת אֵין הַדַּעַת מִיִּשְׁשֶׁבֶת.
- ח. אָדָם מִצְטַעַר מִדְּבָר, הַנִּרְאֶה לְעֵינָיו יוֹתֵר מִהַצֶּעַר, שֶׁמִּצְעַר מִהִידִיעָה.
- ט. הָעוֹסֵק בַּתוֹרָה וּבִגְמִילוּת-חֲסָדִים, זוֹכֶה לְהַבְנָה.
- י. עַל-יְדֵי פֶת שַׁחֲרִית נִתְחַכֵּם.

- יא. הַקְדוּשָׁ-בְרוּךְ-הוּא מִשְׁרָה נְבוֹאָתוֹ עַל נְבִיא שֶׁל
שְׁלִיחוֹת בְּהֶפְסֶק, אֶפְלוּ אִינוּ חָכָם.
- יב. הַחֲכָמִים יְכוּלִים לְהַשְׁיג בְּחִכְמָה דְּבָרִים הַרְבֵּה שְׂאִין
בְּשִׁבְלֵי הַטָּבַע לְהַשְׁיג.
- יג. הַרוּצָה לְהַחֲכִים יִדְרִים.
- יד. כְּשֶׁאָדָם רוּצָה לֵידַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּאִיזָה דָּבָר, יִפְתַּח
סֵפֶר וַיְבִין אֵיךְ לְהִתְנַהֵג.
- טו. שְׁמֵן-זַיִת מִפֶּקַח הַלֵּב.
- טז. מִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּתַמִּימוֹת, נַעֲשֶׂה מִשְׁכִּיל.
- יז. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה, זֹכֶה אַחֲר־כֵּךְ לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם
בְּדַעַת גָּדוֹל.
- יח. עַל-יְדֵי יִרְאָה תִּזְכֶּה לְדַעַת.
- יט. עַל-יְדֵי הַפֶּרֶת צַדִּיקִים תִּזְכֶּה לְבִינָה וְדַעַת.
- כ. מִי שֶׁהוּא הַצִּנֵּעַ-לָכֶת מִחֲשֻׁבוֹתָיו צָלוּלִים.
- כא. מֶה שֶׁרוּאָה עֵין, יוֹתֵר נִקְלָ לְהִבִּין אוֹתוֹ הַדָּבָר.
- כב. מִי שֶׁיִּשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מִבְּשׁוּלֵי עֵכוּ"ם וּמִנֶּסֶךְ, זֹכֶה
לְחִכְמָה וּמִבֵּין בְּכָל סֵפֶר.
- כג. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ גִּאּוּהָ, לֹא יִזְכֶּה לְהִבִּין מִמְּשַׁלַּת הַשֵּׁם
יִתְבָּרֵךְ עַל הַכֹּל.

- כד. בְּשֵׁאִין אֶתָּה עוֹשֶׂה חֶסֶד, עַל־יְדֵי־זֶה אֵין לָךְ דַּעַת.
- כה. בְּשֵׁאֶתָּה עוֹשֶׂה שׁוּם הֶזֶק, יָדִיעַ לַהֲוֵי לָךְ שְׁפָגְמָתָ בַּדַּעַת.
- כו. מִי שֶׁנִּתְגַּלָּה לוֹ אֵיזֵהוּ שֶׁכָּל, בְּיָדוּעַ שִׁיתְרוּמָם בְּמִהְרָה אֵיזֵהוּ הִתְרוּמָמוֹת.
- כז. בְּשַׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה בְּכָל לֵב, הַקָּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לָבוֹ לַדַּעַת תַּאֲוָתוֹ וְרָצוֹנוֹ.
- כח. מִי שֶׁלֹּא תִקֵּן עֲוֹנוֹתָיו, אֵינּוּ יָכוֹל לִידַע אֶת הַקָּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא.
- כט. עַל־יְדֵי אֱמֶת תִּזְכֶּה לַדַּעַת דְּרֹךְ הַשֵּׁם.
- ל. גַּם עַל־יְדֵי הַכֶּנֶסֶת־אֲוָרָהִים.
- לא. בְּשִׁתְּעֶשֶׂה חֶסֶד שֶׁל אֱמֶת עִם צַדִּיקִים, תִּזְכֶּה לַדַּעַת, שֶׁכָּל הַדְּרָכִים הֵן תִּפְלָה הֵן אֲכִילָה הֵן שְׁאָר תַּעֲנוּגִים בָּלָם הֵם דְּרֹךְ הַשֵּׁם.
- לב. עַל־יְדֵי רְנָה שֶׁל שִׂמְחָה תִּהְיֶה בַּר־דַּעַת.
- לג. מִי שֶׁמְשַׁלְּמִין לוֹ רָעָה תַּחַת טוֹבָה, הַקָּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְרַחֵם עָלָיו וְנוֹתֵן לוֹ שֶׁכָּל גָּדוֹל בַּעֲבוּדַת הַבּוֹרֵא.

לד. לפי הגדלת מעשים טובים של אדם בן הקדוש-
ברוך הוא מעמיק מחשבותיו של אדם, הינו שנותן
לו מח גדול.

חלק שני

א. דע, כי לכל העולמות ולכל נברא יש לו קומה
מיחדת ובנין מיחד. למשל מין האריה קומתו נבדל
ממין הצאן הן בכחו והן בבנין איבריו, [והן בקולו]
וכן במין האריה [בעצמו] יש הבדל בין כל אחד
ואחד, וכן בכל הנבראים ההבדלים הן כלם רמוזים
בתמונת האותיות ובצורפיהם. והזוכה להבין את
התורה, יוכל להבין רמזות כל ההבדלים שבין כל
הנבראים וגם ידע התאחדותם, הינו ראשיתם
ותכליתם כי בראשית ובתכלית הם באחדות בלי
הבדל.

ב. דע, לפי גדל ידיעת התורה וטבעי העולם בן נמר
ונשתעבד העולם תחתיו. ולפיכך היו נכנעים
האריות תחת דניאל, כי דניאל היה חכם גדול, וכל
רו לא אנים לה, והיה יודע טבע האריה, והטבע
מתנהגת בידיעת התורה, והיא תחת יד הידיעה.
(אמר המעתיק: שמעתי מפי מורנו ורבינו הרב רבי נתן, זכר צדיק

לְבָרְכָהּ, שְׁוֹהָה הָאוֹת ב' שִׁינָּה לָאוֹת א' הַקְדוּם לוֹ, לָמָּה שֶׁמִּבְּאֹר שָׁם:
 "וְהַזֹּכָה לְהִבִּין אֶת הַתּוֹרָה יוּכַל לְהִבִּין רְמִיזוֹת כָּל הַהִבְדָּלִים וְכוּ',
 שְׁוֹהָה הוּא בְּחִינַת כָּל טַבְעֵי הָעוֹלָם", וְעַל זֶה סוֹבֵב הוֹלֵךְ סִימָן ב':
 "דַּע, לְפִי גִדָּל יָדִיעַת הַתּוֹרָה וְטַבְעֵי הָעוֹלָם", הִינוּ כָּפִי שְׁוֹזֹכָה לְהִבִּין
 צְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה; כִּי כָּפִי גִדָּל הִבְנָתוֹ בְּאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה
 וּבְצֻרֹתֵיהֶם וְכוּ' כִּמּוֹ כֵּן גִּדּוּלָהּ יָדִיעַתוֹ בְּטַבְעֵי הָעוֹלָם וְהִבֵּן. וְעֵינַי
 בְּלִקּוּטֵי הַלְכוֹת "יִוְרָה־דַּעַה" הַלְכוֹת מִיֵּלָה הַלְכָה ה' אוֹת כ"ג וְאוֹת
 כ"ד מִשָּׁם עַד גִּמְרַת הַהִלְכָה, עֵינַי שָׁם בְּאוֹר נִפְלָא בָּזָה, וַיִּנָּעַם לָךְ
 לָעֵד. וְהֵאֱמַת, שְׁמִי שְׁמִיטָה בְּעֵין טוֹבָה, בְּעֵין אֱמֶתִי, בְּלֵב יִשְׂרָאֵל, אֵין
 קִשְׁיָה לוֹ כָּלָל; אֲדַרְבָּא, רוּאָה מִזֶּה נִפְלְאוֹת גִּדּוּלַת הַשֵּׁם וְצִדִּיקוֹ
 הָאֱמֶתִיִּים. וְלִהְיוֹתֵנּוּ הַדּוֹבָרִים עַל צִדִּיק עֲתִיק, הַמְּבִיטִים מֵעֲקָרָא
 בְּסִפְרֵי הַקְדוּשִׁים בְּרַע עֵינַי לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ עֲלִילָה, לֹא יִסְפִּיק שׁוּם
 בְּאוֹר. כִּי אַחֲרַי כָּל הַדְּבָרִים וְהֵאֱמַת הָאֱלֹהִים יְחַפֵּשׂ וַיִּבְקֹשׁ תּוֹאֲנָה
 וְעֲלִילָה, לְדַבֵּר עַל הַצִּדִּיק הַזֶּה וְתַלְמִידָיו, וְכוּתָם יִגְנוּ עָלֵינוּ, עֲתִיק
 בְּנֵאֻמָּה וְכוּ', אֵין אֶפְרַיִם־עַל־פִּי־כֵן לֹא יִכְלָתִי לְהִתְאַפֵּק מִלְּהֲצִיג מֶה
 שֶׁשִּׁמְעֵתִי מֵעַט בָּזָה, וְקִשְׁטָא קָאִי, וְעַד אֲרֻנִּיעָה לְשׁוֹן שְׁקָר וְאֱמֶת
 ה' לְעוֹלָם, וַיִּצִּילֵנוּ מִחֶרֶב פִּיפִּיּוֹת; כִּי־אֲשֶׁר עַד הֵנָּה עֲזָרוּנוּ רַחֲמָיו
 יִתְבָּרֵךְ, כֵּן אֵל יַעֲזִיבֵנוּ לְנֻצָח, אֲמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. וְעֵינַי גַּם־כֵּן בְּלִקּוּטֵי
 א' סִימָן יט בְּהַתּוֹרָה "תְּפִלָּה לְחִבְקוֹק" וְתִבִּין קֶצֶת וְעֵינַי שָׁם גַּם־כֵּן
 סִימָן יז.

ג. על-ידי ההשגה שהאדם משיג, שהקדוש-ברוך-הוא הוא אחד ואין שני לו, על-ידי-זה מכריח את מלאכי מרום, שיגלמו בגלם ויליך בשליחותו.

ד. כשפא לאדם הרהורי עבודה-זרה והוא מבטל אותם במחשבת אמונתו, אזי נעשה מהרהוריו בחינת טל של ברכה. גם על-ידי-זה המחשלו נתקנים ואין נתבלבל לעולם, אפלו כשנתיגע המחש, על-ידי שמשויטט באיזה עיון עמק, אזי הקדוש-ברוך-הוא מזמין לו מחשבות הנותנים ניהא למחיו.

ה. על-ידי מפרנסי עניים נצולין המון-עם מן המגפה בזכותם, גם בזכותם מחין דגדלות קודמין למחין דקטנות.

ו. אפלו בהוללות וסכלות יש חכמה.

ז. הקול היוצא מפרדעת שבקדשה מסגל ליראה.

ח. על-ידי בלבול הדעת נתקלקל היראה. גם על-ידי בלבול הדעת ממשלתו נופלת.

ט. חכמי הדור הם פניי הדור, לפי חכמתם פן התקרבות הדור והשגתם או להפך, הינו התרחקות, חם ושלום, מהשם יתברך. ולעתיד לא יצטרכו

לְהַשִּׁיג אֶלְקוּתוֹ עַל-יְדֵי חֲכָמוֹת, כִּי יִקְיָם בָּנוּ: "וְלֹא יִכְנָף עוֹד מוֹרֶךְ" וְכו'.

י. מִי שְׁרוּצָה לְהַעֲמִיק וּלְעֵין בְּשֹׁכְלוֹ בְּאַיִזָּה עֲנִין, צָרִיךְ לְקַשֵּׁר אֶת שֹׁכְלוֹ לְבֵית-הַמִּקְדָּשׁ. וְסִימָן לְדַבָּר: "אִשָּׁא יַדְעִי לְמִרְחוֹק" "וַיֵּרָא אֶת הַמָּקוֹם מִרְחוֹק".

יא. עַל-יְדֵי אֱמוּנָה נִתְיָשֵׁב הַדַּעַת.

יב. עַל-יְדֵי גִּרִים נִתּוֹסֵף הַדַּעַת בְּעוֹלָם.

יג. אֶפְלוּ הַנְּבִיאִים אֵינָם יוֹדְעִים אֵלָּא מֶה שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ-הוּא מְגַלֶּה לָהֶם.

יד. מִי שֶׁהוּא גָּבוֹר, אֵין בּוֹ כָּל-כֶּךְ דַּעַת.

טו. הַפְּסִיעָה גָּסָה מְבַלְבֶּלֶת אֶת הַמַּחֲשָׁבָה מְלַעֵין.

טז. עַל-יְדֵי גִּנְבָה מִפְּסִיד אֶת הַדַּעַת.

יז. כְּשֶׁעֲבִיּוֹת שָׁל זֶה בָּא לְתוֹךְ מַחֲשַׁבֶּת חֲבֵרוֹ וְעֲבִיּוֹת שָׁל חֲבֵרוֹ לְתוֹךְ מַחֲשַׁבְתּוֹ שָׁל זֶה, מִזֶּה נַעֲשֶׂה תִּקְרָת הָעוֹלָם.

דֶּרֶךְ

א. מִי שְׁרוּצָה לַעֲבֹר עַל הַיָּם, יוֹלִיךְ עִמּוֹ אִיזָּה צִפּוֹר וְאִיזָּה דָג הַיָּם, וְזֶה סִגְלָה לַעֲבֹר אֶת הַיָּם בְּשָׁלוֹם.

- ב. וְמִי שֶׁשִּׁמְחָה אֶת עַצְמוֹ בְּשִׂמְחַת חֵתָן וּבִלְהָ, בְּשִׁוּצֵאִין מִן הַחֶפֶה, אֵינוֹ נִזְוֵק בַּדֶּרֶךְ.
- ג. בְּשָׂעָה שֶׁבִּעְלֵי-עֲגָלָה מִטְרִיחִין אֶת עַצְמָן בְּעֲגָלָה וּבְסוּסִים תִּתְפַּלֵּל תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ.
- ד. סֶגְלָה לְמִי שֶׁהוֹלֵךְ עַל הַיָּם, יֵשֵׁא עִמּוֹ סִיד וַיִּנָּצֵל.
- ה. מִי שֶׁמְכִין פֶּרָנָסָה לַצַּדִּיקִים, מִבֶּטֶח שִׁישְׁמֹר אוֹתוֹ הַיָּשָׁם הֵן בַּדֶּרֶךְ הֵן בָּיִם.
- ו. מִי שֶׁרוֹכֵב עַל סוּם, יוֹלִיךְ עִמּוֹ "הוֹשַׁעְנוֹת".
- ז. בְּשִׁתְרָצָה לִילֵךְ בַּדֶּרֶךְ, תִּקְוֶה אֶת עַצְמוֹ קֹדֶם בְּמִדַּת הַבֶּטָחוֹן, וְעַל-יְדֵי-זֶה לֹא יִגַּף רִגְלָךְ.
- ח. בְּשִׁתְלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, תִּתֵּן קֹדֶם לַצַּדִּיקָה.
- ט. כָּל הַדֶּרְכִּים שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בָּהֶן הַכֹּל מֵהַיָּשָׁם יִתְבָּרֵךְ וְהֵם רְצוֹן הַיָּשָׁם. אֲבָל אֵין לָךְ אָדָם שֶׁיִּכְבִּין אֶת דְּרָכּוֹ אֶלָּא מִי שֶׁהוּא עָנוּ.
- י. בְּשִׁתְשָׂא אֶצְלָךְ אֲבָנִים הַנִּמְצָאִים עַל-פְּנֵי הַשָּׂדֶה, תִּנָּצֵל מִחַיּוֹת רָעוֹת.
- יא. תְּפִלָּה שֶׁל יוֹנָה הַנָּבִיא הִיא סֶגְלָה לּוֹמֵר עַל הַיָּם.
- יב. עַל-יְדֵי לְוִיָּה הָאָדָם נִשְׁמֹר מִכָּל הַזֵּק בַּדֶּרֶךְ.
- יג. מִי שֶׁאֵין לוֹ לְוִיָּה, יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה.

יד. הָאָדָם קוֹנֶה מְקוֹם הַלּוֹכוֹ.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. עַל-יְדֵי וְדוֹי דְּבָרִים גּוֹרְמִין, שֶׁהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְזַמֵּן מַלְאֲכֵי תִּינוּקוֹת שְׁלֹמֻדִים בְּאַמִּינָה.
- ב. גַּם גּוֹרְמִין שְׁנֵת־תִּקְנִים הַדְרָכִים מִמְכָּשׁוּלוֹת.
- ג. סִפְנֵת הַדְרָכִים בָּא עַל-יְדֵי פָגַם הַבְּרִית, וְסִמָּן לַדְּבָרִ: "אֲרָחִי וְרַבְעִי זֵרִית" וכו'.
- ד. עַל-יְדֵי נִסְיַעַת הַדְרָכִים הָאָדָם נַעֲשֶׂה מִבֵּין.
- ה. בְּלִילָה שֵׁשׁ לֶךְ פֶּחַד בַּשָּׁעַת שְׁנָה, אֵל תֵּלֵךְ בַּדֶּרֶךְ בַּיּוֹם.
- ו. הַדְרָכִים מְבִיאִים אֶת הָאָדָם לְלִשׁוֹן הָרַע, עֲבוּדָה-זָרָה, גְּלוּי-עֲרִיּוֹת וְשִׁפְיַכַּת-דָּמִים, וְאֵלּוּ הָעֲבֵרוֹת מִפְּסִידִין אֶת הַפְּרָנְסָה.
- ז. הַפְּסִיעָה גִּסָּה מִבְּלָבָלָת אֶת הַמַּחֲשָׁבָה מִלְּעֵין.

דִּין

- א. כָּל דִּין שָׂדֵן אֱמֶת דִּינָיו אֵינָם בְּטָלִים וְנִתְקַיֵּם אִפְּלוּ שְׁלֹא בִרְצוֹן בְּעַלֵּי הַדִּינִים.

- ב. על-ידי שהדין-תורה הולך ונתמעט, על-ידי-זה
הפרנסה נתמעטת, וכן להפך.
- ג. על-ידי העמדת דינים שאינם הגונים באים הרהורי
עבודה-זרה.
- ד. על-ידי חתון עם תלמיד-חכם על-ידי-זה נתמנים
דינים פשירים.
- ה. על-ידי דינים פשירים התורה חביכה בעולם.
- ו. על-ידי הבזיונות שמבזין את הדינים, התבואה
נשתלח בה מארה.
- ז. על-ידי הבזיונות שמבזין דיני ישראל, על-ידי-זה
היקר הוה בעולם.
- ח. בפשיזוהו רשע נתגדל, אזי קשה לחדש איזהו סברה
בפוסקים. גם דברי הדינים אינם נשמעים באזני
הבעלי-דינים.
- ט. התחדשות המסים וארנוניות הוא על-ידי הדינים.

המתקת דין

- א. בשעה שמשגרין על האדם את היסורין, משביעין
עליהם שלא ילכו אלא ביום פלוני ולא יצאו אלא

- בְּיוֹם פְּלוֹנִי וּבְשָׁעָה פְּלוֹנִית וְעַל-יְדֵי סָם פְּלוֹנִי. אָבֵל
 "תְּשׁוּבָה תִּפְלָה וְצַדִּיקָה" מִבְּטָלִין הַשְּׁבוּעָה.
- ב. חֲלִישׁוֹת הַדַּעַת, הֵינּוּ עֲצָבוֹת עַל-יְדֵי-זֶה בָּא רַע מִזֵּל,
 וְעַל-יְדֵי רַע מִזֵּל מִדַּת הַדִּין שׁוֹלֵט.
- ג. פָּרַשְׁת חֲשָׁן (שְׁמוֹת כח, טו) תִּקּוֹן לְדִינִים.
- ד. בְּשֵׁישׁ לְאָדָם צַעַר, יִתֵּן צַדִּיקָה, וְהַצַּדִּיקָה הִיא כְּמוֹ
 שְׁנוֹתֶיךָ שֶׁכָּר לָדוֹן, וְעַל-יְדֵי-זֶה הַדִּינִים נִמְתָּקִים, כִּי
 הַנוֹטֵל שֶׁכָּר לָדוֹן דִּינָיו בְּטָלִים.
- ה. עַד הֵיכָן תִּכְלִית הַיְסוּרִין.
- ו. כָּל שֶׁעָבְרוּ עָלָיו אַרְבָּעִים יוֹם בְּלֹא יְסוּרִין, קִבֵּל
 עוֹלָמוֹ וּפְרָעַנִיּוֹת מִזְמַנָּת לֹו.
- ז. הַמוֹכִיחַ אֶת חֲבֵרוֹ לְשֵׁם שָׁמַיִם, מוֹשְׁכִין עָלָיו חוֹט
 שֶׁל חֶסֶד.
- ח. שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים מְזַכְּרִין עוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם: קִיר גִּטּוּי
 וְעִיּוֹן תִּפְלָה וּמוֹסֵר דִּין עַל חֲבֵרוֹ.
- ט. אַרְבָּעָה דְּבָרִים מְקַרְעִין גִּזְרֵי-דִינוֹ שֶׁל אָדָם: צַדִּיקָה,
 צַעֲקָה, שְׁנוּי־הַשֵּׁם, שְׁנוּי־מַעֲשֵׂה.
- י. צַעֲקָה מוֹעִיל לְיַחִיד דְּיוֹקָא קֹדֶם גִּזְרֵי-דִין.
- יא. גִּזְרֵי-דִין שֵׁישׁ עִמּוֹ שְׁבוּעָה אֶפְלוֹ לְצַבּוֹר אֵינוֹ מִתְקַרֵּעַ.

יב. עַל־יְדֵי הַתַּעֲנִית שֶׁבַשְׁנֵי רָעָבוֹן נִצּוֹל מִמִּיתָה מְשֻׁנָּה.
 יג. בְּשִׁנְגֹזָר עַל אָדָם אֵיזָהוּ דִין, נִגְזָר הַדִּין עָלָיו דּוֹקָא
 בְּמָקוֹם מְסִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לְהַצִּיל [עֲצָמוֹ] בְּשִׁנּוּי
 מָקוֹם.

יד. מִי שֵׁשׁ לוֹ כָּאֵב עֵינַיִם אוֹ כָּאֵב מַעֲיִם, בִּידוּעַ שְׂדֵינִין
 שׁוֹרִין עָלָיו.

טו. צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ צַעֲרוֹ לָרַבִּים, וְרַבִּים יִבְקָשׁוּ עָלָיו
 רַחֲמִים.

טז. בְּשֵׁשׁ אֵיזָהוּ דִין עַל יִשְׂרָאֵל, חֵם וְשָׁלוֹם, אֲזִי
 הַקְדּוֹשׁ־שֶׁבְּרוּךְ־הוּא מוֹדִיעַ לַצַּדִּיקִים, בְּדִי שִׁתְּפִלָּהוּ
 עַל יִשְׂרָאֵל, וּמִי שֶׁאִינוֹ מִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם, הַקְדּוֹשׁ־
 בְּרוּךְ־הוּא כּוֹעֵם עָלָיו.

יז. בְּשִׁרְוֹאָה אָדָם, שְׂדֵינִין שׁוֹרִין עָלָיו, יִסְפֹּר מִשׁוֹנָאִיו
 וַיִּצְדִּיק אוֹתָם.

יח. עַל־יְדֵי הַעֲמֻדַת דִּינִים בְּשָׂרִים נִתְבַּטַּל הַצָּרוֹת.

יט. מִי שֶׁנָּדַר, וְלֹא שָׁלַם נִדְרוֹ, הַקְדּוֹשׁ־שֶׁבְּרוּךְ־הוּא מֵבִיא
 עָלָיו יִסּוּרִין. וּבְשִׁשּׁוֹתֶךָ נִחַשְׁבָּ לּוֹ, כְּאֵלּוֹ שָׁלַם נִדְרָה.

כ. הַמִּקְבֵּל יִסּוּרִים בְּאַהֲבָה כְּאֵלּוֹ הַקָּרִיב קָרְבָן.

כא. בְּשִׁאָדָם הוֹלֵךְ וְנוֹפֵל, סִימָן שֶׁנִּפְקַד לְמַעַלָּה לְאֵיזָה
 בְּשָׁלוֹן.

- כב. עַל-יְדֵי טְבִילַת מְקוֹה נִתְבַּטַּל הַצָּרוֹת וַיִּשׁוּעָה בָּאָה.
- כג. בְּשִׁגְזוֹרִין אֵיזָה [גִּזֹּר] דִּין עַל הָאָדָם, קֹדֶם שִׁיּוּדְעִין מִזָּה בְּנִי-אָדָם הוּא בְּנִקָּל לְהִתְהַפֵּךְ.
- כד. מִי שֶׁנּוֹפֵל מֵאֲמוּנָתוֹ, יֵדַע שֶׁדִּינִין אוֹתוֹ לְמַעַלָּה.
- כה. מִי שֶׁדִּינִין שׁוֹרִין עָלָיו, יִסְתַּכֵּל בְּכָל פַּעַם עַל הַשָּׁמַיִם.
- כו. מִי שֶׁמּוֹרָה דֶּרֶךְ הַטּוֹב לְרָשָׁעִים, הַקְדּוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מַצְדִּיק אוֹתוֹ בְּדִין.
- כז. עַל-יְדֵי אֶמֶת הַקְדּוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד, שְׂאִינוֹ מְלַבֵּשׁ בְּדִין.
- כח. מֶה שֶׁהַקְדּוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מַסְתִּיר פָּנָיו מִמֶּךָ, הוּא מַחֲמַת כְּפִירוֹת שֵׁשׁ בָּךְ.
- כט. עַל-יְדֵי בִטְחוֹן נִמְתָּק הַדִּין וְנִמְשָׁךְ הַחֶסֶד.
- ל. עַל-יְדֵי אֲמוּנָה תוֹכֵל לְדַבֵּר וּלְהִנְהִיג אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְרִצּוֹנָךְ.
- לא. עַל-יְדֵי צְדָקָה מְהֵרָה הַמִּשְׁפָּט וְהַדִּין לְמִדַּת חֶסֶד.
- לב. מִי שֶׁאֵין לוֹ אֲמוּנָה, בְּיָדוֹעַ שֶׁהַקְדּוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא סֹלֵק חֶסְדּוֹ מִמֶּנּוּ.
- לג. בְּשֶׁהַחֶסֶד [בְּשִׁדְיָנִים שׁוֹרִין וְהַחֶסֶד] יָקָר וְאֵינוֹ בִּנְמָצָא, תִּדַּע שֶׁבְּכִיָּה מוֹעִיל לָזֶה. (שְׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקְדּוֹשׁ

בשעת כתיבתי זאת לפניו, שרמזי דבר זה הוא בפסוק "מה יקר חסדך אלקים", פרוש מה יקר חסדך – הינו פשהחסד יקר ואינו בנמצא, דהינו שדינין שורין, חס ושלום, אזי הפעלה לזה ובני אדם ב'צל ב'נפיד ו'חסיון ראשי-תבות בכי, כי בכיה מועיל לזה כנ"ל).

לד. על-ידי דעת נמשך חסד.

לה. על-ידי צדקה שנותנין לאדם הגון, תזכה להמשך חסד גם לאוהבך.

לו. מי שאינו מקבל תוכחה, יסורין באין עליו.

לז. להמתקת הדינין תאמר קפיטל ל"ט [למניצח על ידותון].

לח. מי שמחזיק את עצמו קדם התפלה ועושה הכנה גדולה, אף-על-פי שאחר-כך אינו מתפלל כראוי, על-ידי-זה יסורין בידלין ממנו.

לט. להמתקת הדינין, תגיד [תלמד] משניות "זרעים".

מ. לפעמים הקדוש-ברוך-הוא מכלה הצרות על האב, כדי שיהיה שלום לבנו.

מא. על-ידי נדר נתעבב החמה של השם יתברך.

מב. להמתקת הדינין תאמר קפיטל ע"ז.

מג. מי שמקשר את עצמו בלילה למדת אמונה, נמתק מעליו הדין.

- מד. עַל-יְדֵי גֵאָוָה נִסְתַּלַּק הַחֶסֶד לְמַעַלָּה.
- מה. עַל-יְדֵי תִקּוּן חַצוֹת נִמְתָּק הַדִּין.
- מו. כְּשֶׁתִּהְיֶה גֵעוּר כָּל הַלֵּילָה, בָּזָה אֶתָּה נִצּוֹל מִדִּינִים.
- מז. עַל-יְדֵי הַצָּרוֹת שֶׁבָּאִין עַל אָדָם, יָכוֹל לְהִשָּׁיג וּלְהִבִּין אֶת עֲוֹנוֹתָיו.
- מח. עַל-יְדֵי שֶׁבָּא אֶל הַצַּדִּיק, בִּיאָתוֹ בְּעֶצְמָה יָכוֹלָה לְהִמָּתִיק הַדִּינִין.
- מט. גַּם הַמַּעוֹת שֶׁנּוֹתְנִין לַצַּדִּיק, הַנִּתְיָנָה בְּעֶצְמָה מִמָּתִיק הַדִּין.
- נ. עַל-יְדֵי עֲצָבוֹת חוֹשְׁבִים עָלָיו לְמַעַלָּה לָרַע לוֹ.
- נא. עַל-יְדֵי לְמוּד תּוֹרָה יִשׁוּבוּ הַמְּקַטְרָגִים אַחֲזֹר.
- נב. כְּשֶׁהוֹלֵךְ וְנוֹפֵל לַפְּעָמִים, נִגָּזֵר עָלָיו לָמוּת, וְעַכְשָׁיו נִתְּבַטֵּל עַל-יְדֵי הַנִּפְיִלָּה.
- נג. עַל הַגִּזְרוֹת רָעוֹת, שֶׁאֵמוֹת גּוֹזְרִין עַל יִשְׂרָאֵל, יֹאמְרוּ קִפִּיטָל ס"ב.
- נד. עַל-יְדֵי יְשִׁיבָה בַּמְּקוֹה תַּחַת הַמַּיִם, עַד שֶׁלֹּא יוֹכֵל לְהַחֲזִיק בְּעֶצְמוֹ הָרוּחַ וְהַנְּשִׁימָה, נִמְתָּק הַדִּין.
- נה. לַפְּעָמִים הֵיִן מְעוֹרֵר דִּין.
- נו. הַנּוֹתֵן פֶּתוֹ לְמִי שֶׁאֵין בּוֹ דַּעַה יִסּוּרִין בָּאִין עָלָיו.

נז. מִי שֶׁאֵין בּוֹ יָדְעָה, לְסוֹף גּוֹלָה.

נח. בֵּת דִּינָא בָּטֵל דִּינָא.

נט. הַלּוֹמֵד תּוֹרָה לְשִׁמְהָ, מַעֲשִׂים שְׁלוֹם בְּכַמְלִיא שֶׁל מַעֲלָה וּבְכַמְלִיא שֶׁל מַטָּה.

ס. הַקּוֹרֵא פָּסוּק בְּזִמְנוֹ, מְבִיא טוֹבָה לְעוֹלָם.

סא. יֵשׁ עֵתִים וּמְקוֹמוֹת מְזֻמָּנִים לְטוֹבָה וְהוּא הַדִּין לְהִפְךָ.

סב. לְפַעְעִמִּים מִתְעַכֵּב הַדִּין עַל-יְדֵי רֹאשׁ הַדּוֹר וּלְפַעְעִמִּים עַל-יְדֵי הַדּוֹר.

סג. עַל-יְדֵי הַשּׁוֹנְאִים יָכוֹל לֵידַע הַדִּין שְׁלִמְעָלָה.

סד. בְּשֹׂאדָם מִסֵּפֶר לַחֲבֵרוֹ צִעְרוּ, צָרִיךְ הַשּׁוֹמֵעַ לְהַחֲכִים בְּשַׁעַת הַשְּׂמִיעָה, שֶׁלֹּא יָבוֹא עָלָיו הַצַּעַר הַזֶּה.

סה. הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בְּלִילָה, הַקְדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מוֹשִׁיךְ עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד בִּיּוֹם.

סו. צָרִיךְ לִהְיוֹן מָמוֹן עַל פְּדִיוֹן.

סז. כָּל זְמַן שֶׁתּוֹכַל לְהַנְצִיל עַל-יְדֵי מָמוֹן, אֵל תִּשְׁמַשׁ בַּתְּפִלוֹת.

סח. כְּשִׁישׁ פְּלִגְתָּא לְמַעְלָה בְּאִיזָה דְּבָר, הֵם סוֹמְכִין אֶת עֲצָמָן עַל הַצַּדִּיק שֶׁבְּעוֹלָם הַזֶּה.

סו. בַּשָּׁעָה שֶׁדָּנִים אֶת הָאָדָם לְמַעַלָּה, דִּנּוּן שְׁמוֹ,
וְלַפְעָמִים הַשְּׁלוּחִים מִחֲלִיפִין בְּשֵׁם אֲחֵר, וְעַל-יְדֵי-זֶה
בָּא הַמּוֹת אוֹ הַצָּרָה עַל אָדָם אֲחֵר.

ע. מִי שֶׁאִינוֹ מְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל דּוּרוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה נֶעְנֵשׁ.
עא. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלָה אוֹ צֶעַר בְּבֵיתוֹ, יֵלֵךְ אֶצֶל הַחֲכָם
וַיִּבְקֹשׁ עָלָיו רַחֲמִים אוֹ שְׂיִכְרָךְ אוֹתוֹ.

עב. בְּשִׁשּׁוּמְעִין שְׂאֶחָד מִקְטָרָג עַל יִשְׂרָאֵל צָרִיכִין
הַשּׁוּמְעִין לְלַמֵּד בְּפִיהֶם זְכוֹת עַל יִשְׂרָאֵל וְצָרִיכִין
לְטַרַח בְּדִי לְמִצָּא זְכוֹת.

עג. בְּשֶׁהַקְדוֹשׁ-שֶׁבְּרוּךְ-הוּא רוֹאֶה, שֶׁמְקַנְאִין לְכְבוֹדוֹ, עַל-
יְדֵי-זֶה מַשִּׁיב חֲרוֹן אַפּוֹ.

עד. עֶקֶר הַפְּדִיוֹן אוֹ הַתְּפִלָּה אֵינוֹ אֶלָּא בַּיּוֹם.

עה. אֵין הַכֹּל בְּעִשְׂרִין לַעֲשׂוֹת פְּדִיוֹן.

עו. מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַמְתִּיק דִּינִים, אֵל יִשְׁתָּה יֵין כָּל הַיּוֹם.

עז. בְּעֶנְוָה מְרָצִין אֶת הַקְדוֹשׁ-שֶׁבְּרוּךְ-הוּא.

עח. בְּשִׁישׁ דִּין יִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוֹת.

עט. בְּנִין הַבֵּית שֶׁל אֲבָנִים הוּא סְכָנַת מִיתָה.

פ. הַצִּדְקָה מִמֶּתִּיק הַדִּין.

פא. הַמְקוֹנָה מִמֶּתִּיק הַדִּין.

פב. אַחֲרֵי הַגְּזֵר־דִּין צָרִיךְ לְהִלְבִּישׁ אֶת הַתְּפִלָּה בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיֹת.

פג. עַל־יְדֵי פְתִיחַת סֵפֶר תּוֹרָה נִמְתָּק הַדִּין וְנִתְיָשֵׁב עַל מְקוֹמוֹ.

פד. עַל־יְדֵי הַשְׁתִּיקָה נִמְתָּק הַדִּין.

פה. הַצּוּם וְשֵׁק הֵם סִגְלָה לְבִטּוֹל גְּזֵרָה.

פו. לְהַמְתִּיק הַדִּין תֹּאמַר הַפְּרָשָׁה שֶׁל אַחַת־עֶשְׂרֵה יְרִיעוֹת עֲזִים (שְׁמוֹת כו, לו), וְקִטְרֶת (שְׁמוֹת ל') וְאַחַת־עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת שֶׁבֶרֶךְ מַעֲשֶׂה אֶת הַשְּׁבָטִים (דְּבָרִים לג) וּמִרְכָּבָה שֶׁל יִחְזִקְאֵל (יִחְזִקְאֵל א').

פז. וּפְרָשַׁת נְדָרִים (בְּמִדְבָּר ל') וּמִשְׁנֵיֹת שֶׁל מִסֶּכֶת שְׁבוּעוֹת.

פח. עַל־יְדֵי הַכְנָעָה מְבִטֵּל הַדִּין.

פט. עַל־יְדֵי שִׁיר־הַשִּׁירִים נִמְתָּקִים הַדִּינִים.

צ. מִי שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְאִינוֹ עוֹסֵק, יִסּוּרִין בָּאִין עָלָיו.

צא. מִסֶּכֶת אֶהְלוֹת מְסִגָּל לְהַמְתִּיק הַדִּין.

צב. מִי שֶׁמְגִידֵל כָּלֵב, מְעוֹרֵר דִּין.

צג. לְפַעֲמִים הַקְּדוֹשׁ־שֶׁבְּרוּךְ־הוּא מְפִיל אֶת הָרָשָׁע לְאִיזָהוּ צָרָה, שִׁילָךְ אֶצֶל הַצַּדִּיק וַיִּבְקָשׁוּ לְהַתְּפִלָּל עָלָיו.

צד. הַמִּתְקַת הַדִּינִים הוּא עַל־יְדֵי הַגּוֹרֵל כְּמוֹ לַעֲזֹאזֵל.

(פֶּרוּשׁ דָּבָר זֶה שָׁמַעְתִּי מִפִּי הַקָּדוֹשׁ בְּשַׁעַת כְּתִיבָתִי לְפָנָיו, שִׁיקַח שְׁנֵי מַטְבְּעוֹת וַיַּפִּיל עֲלֵיהֶם גּוֹרֵל, גּוֹרֵל אֶחָד לַה' וְגּוֹרֵל אֶחָד לַעֲזֹאזֵל. וְהַמַּטְבֵּעַ שֶׁעָלָה עָלֶיהָ הַגּוֹרֵל לַה' יִתֵּן אוֹתָהּ לְצִדְקָה, וְהַשְּׁנִיָּה שֶׁעָלָה עָלֶיהָ הַגּוֹרֵל לַעֲזֹאזֵל יִשְׁלֹךְ אוֹתָהּ לְאִבּוֹד, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִמְתָּק הַדִּינִים).

צה. לַפְעָמִים צָדִיק הַדּוֹר בְּכַעַסוֹ, שִׁיכָּעַם עָלָיו מִמִּתִּיק דִּינִים.

צו. בְּשָׁקָם מֶלֶךְ חָדָשׁ בְּאַמּוֹת אוֹ שָׁר חָדָשׁ, אֲזִי הַדִּין נִתְעוֹרֵר.

צז. עַל־יְדֵי קַשְׁיוֹת עֶרְף כְּנֶגֶד הַתְּשׁוּבָה, מֵבִיא עַל עַצְמוֹ שָׁכָר גָּדוֹל בְּאֵין מַרְפָּא.

צח. לֹא טוֹב לְשֹׁנֵי בְּנֵי־אָדָם שֶׁשְּׂמוֹתֵיהֶן שְׁוִים, שִׁידוּרוֹ בְּדִירָה אֶחָת.

צט. עַל־יְדֵי עֲצָבוֹת מְעוֹרֵר הַדִּין.

ק. עַל־יְדֵי הַבּוֹשָׁה נִמְתָּק הַדִּין.

קא. צָרוּךְ לְהוֹדִיעַ צִעְרוֹ לָרַבִּים.

קב. כְּשֶׁנִּתֵּן רְשׁוֹת לַמַּשְׁחִית, אֵין מִבְּחִין בֵּין צָדִיק לְרָשָׁע, וְלֹא עוֹד אֵלָּא שְׂמִתְחִיל מִהַצָּדִיק.

קג. שְׁנוּי מָקוֹם קוֹרֵעַ גְּזֵר־דִּין.

- קד. עַל-יְדֵי הַרְחָמֹנוֹת מִמִּתִּיק הַדִּין.
- קה. לַפְעָמִים אָדָם מֵת מִחַמַּת פֶּחַד אוּ מִיָּתָה אַחֲרַת פֶּתְאוּמִית, תֹּאמִין שְׁזָה הָעֵת וְהַזְמַן שָׁלוֹ.
- קו. עַל-יְדֵי הַשְּׁפָלוֹת יוּכַל לְבַטֵּל גִּזְר־דִּין.
- קז. עַל-יְדֵי שְׁמוֹשׁ צְדִיקִים גִּמְתָּק הַדִּין.
- קח. בְּזָכוֹת בְּקוֹר־חוֹלִים אֵין מֵת מִתּוֹךְ יְסוּרִין.
- קט. כִּיֹּן שֶׁהִגִּיעַ מִדַּת־הַדִּין שֶׁל מַעֲלָה עַל הָאָדָם, אֶף־עַל־פִּי שְׁעָדִין אֵינָם שׁוֹלְטִין עָלָיו, יָכוֹל לְהִרְגִּישׁ אֶת מִדַּת־הַדִּין עַל-יְדֵי הַזְּבוּבִים שֶׁבַּבִּית.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. מִי שֶׁעוֹסֵק לְהַמְתִּיק דִּינִים, עַל-יְדֵי־זֶה בְּנִקֵּל לוֹ לְקַדֵּשׁ הָשֵׁם בְּלִי מוֹנֵעַ גַּם עֵינָיו אֵינָם פֶּהוֹת.
- ב. עַל-יְדֵי הַצָּרוֹת נַעֲשׂוּ עֲטָרוֹת.
- ג. מִי שֶׁמְקַבֵּל יְסוּרִים בְּשִׁבִּיל לְהַקֵּל יְסוּרִים מֵעַל יִשְׂרָאֵל, עַל-יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ.
- ד. פֶּרְשִׁיּוֹת הַמוֹעֲדִים הַכְּתוּבִים בַּפָּרָשָׁת פִּינְחָס מְסַגְּלִים בְּקָרִיאָתָם לְבַטֵּל דִּינִים, וּמְסַגְּלִים לְזָכוֹת בְּדִינֵי עֲבוּרִים.

ה. עַל־יְדֵי צְדָקָה מִמֶּתִיק הַדִּין שֶׁל לָעֵתִיד לָבוֹא, הֵינּוּ יוֹם הַדִּין שֶׁל עֵתִיד לָבוֹא.

ו. מִי שִׁוִּידַע, כְּשִׁרְוָאָה, אֵיזָהוּ דִּין עַל יִשְׂרָאֵל, לַהֲפֹךְ אֶת הַדִּין עַל אֶחָד מֵאַמּוֹת בְּבַחֲיַנַת "וְאַתָּן אָדָם תַּחֲתֶךָ", עַל־יְדֵי־זֶה [כָּל] הַנִּבְרָאִים מַחְזִירִים כָּחֶם וְנִכְלָלִים בּוֹ בְּזֶה הָאִישׁ, כִּדִּי לְחַדֵּשׁ כָּחֶם, גַּם עַל־יְדֵי־זֶה נִפְתָּח הַשַּׁעַר שֶׁל מִינֵי מַשְׁלִים בָּעוֹלָם.

ז. אֵלּוּ גּוֹמְלֵי־חֲסָדִים, הָעוֹשִׂים חֶסֶד וְלִפְעָמִים גּוֹרָמִים עִם הַחֶסֶד לָרָעָה וְעוֹשִׂים עֲצָמָן כְּאֵלּוּ אֵינָם רוֹאִים הָרָעָה, הַצּוֹמַחַת מִחֲסָדָם, וְזֶהוּ בְּחִינַת הָאֲזֻהָרָה שֶׁהִזְהִיר לְכַהֲנִים בְּחִינַת חֶסֶד "שֶׁלֹּא יִפְסִיעוּ פְּסִיעָה גִּסָּה", עַל־יְדֵי־זֶה גּוֹרָמִים שֶׁהַדִּין שֶׁלֹּמַעְלָה, חֶם וְשָׁלוֹם, אֵינּוּ בְּמַתִּינוֹת. וְכֵן לַהֲפֹךְ, כְּשֶׁמִּדְּקוֹדָקִים בְּחֲסָדָם, שֶׁלֹּא יִצְמִיחַ רָעָה, עַל־יְדֵי־זֶה הַדִּין בְּמַתִּינוֹת.

ח. מִי שֶׁבּוֹעֵט בִּיסוּרִין, כְּאֵלּוּ אוֹמֵר לֵאל: סוּר מִמְּנִי.

ט. כְּשֶׁאָדָם לּוֹמֵד עַד שְׁנֵת־יָגַע, בְּזֶה מִמֶּתִיק דִּינִים וּמַעֲזִיר רַחֲמִים, גַּם עַל־יְדֵי־זֶה מַעֲזִיר רַחֲמִים אֶצֶל אָבִיו בַּקָּבֶר.

י. לְפָנִים מִדַּת הַדִּין אֵינּוּ בְּיָדִים רִיקָנוֹת.

יא. מי שֶׁכָּלֵב נִשְׁכּוּ, בִּידוּעַ שֶׁרַחֲמֵי הַשֵּׁם מְסַלְקִים מִמֶּנּוּ,
גַּם בִּידוּעַ שֶׁנִּכְשֵׁל בְּמַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת.

יב. לִפְעָמִים מִסְתִּירִין אֶת הָאָדָם מִמִּדַּת־הַדִּין, בְּזֶה
שֶׁהַצַּדִּיק מִגְבִּיהַּ וּמִתְפָּאֵר אֶת עַצְמוֹ עַל [וּמִשְׁפִּיל
אֶת] זֶה הָאָדָם.

✿ התבודדות ✿

א. מי שֶׁמִּתְבּוֹדֵד אֶת עַצְמוֹ וּבוֹדֵל אֶת עַצְמוֹ מִבְּנֵי־אָדָם,
מִזְדַּקְקִין עָלָיו מְלַמְעָלָה.

ב. עַל־יְדֵי הַתְּבּוֹדּוֹת וּמִפְנֵה לְבוֹ לְבַטָּלָה בָּא לְבָעֵם.

חלק שני

א. הַשְׁיִיחָה שֶׁאָדָם מַשִּׁיחַ בִּינוּ לְבֵין קוֹנּוֹ, הַשְׁיִיחָה הַזֹּאת
נַעֲשִׂית אַחֲר־כֵּךְ גִּאֻלָּה וַיִּשְׁוּעָה לְבָנָיו.

✿ הרהורים ✿

א. עַל־יְדֵי עֲנוּהַ יִנָּצֵל מִהֲרָהוּרֵי עֲבוּדַת־זָרָה.

ב. כְּשֶׁאִתָּה מִתְפַּלֵּל וְנוֹפֵל לְךָ הֲרָהוּרֵי עֲבוּדַת־זָרָה תִּכּוֹן
בְּשֵׁם "אֱלֹהֵינוּ".

- ג. מִחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת בָּאִים עַל-יְדֵי וְדוּי, שְׁמִתּוּדִים לְפָנַי הַתְּלַמִּיד-חֶכֶם.
- ד. מִי שֶׁמִּסְפֵּר מַעֲשִׂיֹת שְׂאֲרָעוֹ לַצַּדִּיקִים, עַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁכִין לוֹ מִחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת.
- ה. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, יָדִין אֶת כָּל בְּנֵי-אָדָם לְכַף זְכוֹת תְּמִיד.
- ו. עַל-יְדֵי דְמָעָה נִמָּאֲסִים כָּל הַתְּאוּוֹת.
- ז. מִי שֶׁאֵינוֹ מֵאֲמִין בַּצַּדִּיק, עַל-יְדֵי-זֶה אֵין לְבוֹ נָכוֹן עִם הָעָם יִתְבָּרֵךְ.
- ח. הַחֲגוּרָה שֶׁחֲגוּר בָּהּ אֵיזָה צַדִּיק כְּשֶׁתְּחַגֵּר בָּהּ הוּא סֶגְלָה לְבִטּוֹל הִרְהוּרִים.
- ט. עַל-יְדֵי שֶׁקֶר נִתְחַלֵּל הַבְּרִית קֹדֶשׁ.
- י. מִי שֶׁמְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ וְעוֹלָה עַל מִחֲשַׁבְתּוֹ הַתְּפָאֲרוֹת, כְּשֶׁיִּשְׁבֵּר הַהִתְפָּאֲרוֹת, יִשְׁיג וְיִקְנֶה הַתּוֹרָה.
- יא. הַצֶּעֱקָה מְבַטֵּל אֶת הַפְּנִיּוֹת.
- יב. עַל-יְדֵי לְמוּד אֲרַבְּעָה "שְׁלַחַן-עֲרוּךְ" יִתְבַּטֵּל הַפְּנִיּוֹת.
- יג. כְּשֶׁתְּחַשֵּׁב אֵיזָה תּוֹרָה שֶׁחֲדַשְׁתָּ, הוּא סֶגְלָה לְבִטּוֹל הַמִּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת.

יד. מִי שֵׁשׁ לוֹ מַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, יִדְבֹּר לְעַצְמוֹ דְּבָרֵי בְּזִיוּנוֹת.

טו. אֲכִילָה וְשִׁתְיָה מִטְרִידוֹת אֶת הַמַּחֲשָׁבָה.

טז. עַל-יָדֵי כַּעַם בָּא הִרְהוּרֵי עֲבוּדָה-זָרָה.

יז. כְּשֶׁמְבֹנֶה אֶת הַמוֹעֲדוֹת, בָּא לְהִרְהוּרֵי עֲבוּדָה-זָרָה.

יח. מִי שִׁיוֹשֵׁב בֵּין אֲנָשֵׁי נְאוּף אוֹ בְּמָקוֹם שֶׁהִיא בּוֹ נְאוּף, עַל-יָדֵיהֶּנּוּ בָּא לְהִרְהוּרִים רָעִים.

יט. אִין הַיֵּצֵר הָרַע תָּאֵב אֶלָּא לְדַבֵּר שֶׁהוּא אָסוּר לוֹ.

כ. הַתַּאֲוֹת מְלַבֵּשׁ בָּהֶם חֶסֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ.

כא. עַל-יָדֵי מַחִילַת עֲוֹנוֹת תּוֹכָה לְבַר-לֵבָב.

כב. עַל-יָדֵי הֶרַחֲמָנוּת יִתְבַּטֵּל מִמֶּךָ הַתַּאֲוֹת.

כג. עַל-יָדֵי עֵינִים הַלֵּב מִתְאַוֶּה.

כד. עַל-יָדֵי תַּאֲוֹת הַלֵּב אֵי אֶפְשָׁר שְׁלֹא יִדְבֹּק בָּךְ מְאוּמָּה.

כה. לְהִרְהוּרֵי זְנוּת סִגְלָה, שִׁישְׁתָּה סֵם הַמְּשַׁלְּשֵׁל.

כו. הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא בְּכּוֹנֶנֶת הַלֵּב הִיא פּוֹתַחַת כָּל הַפְּתָחִים שֶׁל מַעֲלָה.

כז. מִי שֵׁשׁ לוֹ הִרְהוּרֵי עֲבוּדָה-זָרָה, אֵל יִשָּׂא אֶצְלוֹ שׁוֹם זָהָב.

כח. עַל-יְדֵי שְׁכָרוֹת בָּא הַרְהוּרִי עֲבוּדָה-זָרָה.

כט. עַל-יְדֵי אֲהַבַת נָשִׁים הַכָּבוֹד נָטַל מִמֶּךָ. גַּם אִשְׁתְּךָ
אֵינָה קוֹלָטַת הַזֶּרַע וּמִפְלָת, וּבִשְׁעַת הַלֵּדָה הַתִּינוֹק
מֵת.

ל. עַל-יְדֵי הַמַּחְלָקָת בָּאִים הַרְהוּרִי עֲבוּדָה-זָרָה. גַּם בֵּית
שֵׁשׁ בּוֹ מַחְלָקָת יִהְיֶה בֵּית עֲבוּדָה-זָרָה.

לא. בְּשָׁבָאִים לְאָדָם מַחְשָׁבוֹת זָרוֹת, יִגְבִּיהַ קוֹלוֹ כְּאִלּוּ
הוּא בּוֹכָה, וּבָזָה יָסוּרוֹ מִמֶּנּוּ הַמַּחְשָׁבוֹת זָרוֹת.

לב. עַל-יְדֵי שְׁבוּעוֹת וּקְלָלוֹת בָּאִים מַחְשָׁבוֹת רָעוֹת.

לג. עַל-יְדֵי בְטָחוֹן לֹא יָבוֹאוּ לָךְ מַחְשָׁבוֹת רָעוֹת.

לד. חֲרִיקַת הַשָּׁנִים הוּא סִגְלָה לְבַטֵּל מַחְשָׁבוֹת רָעוֹת.

לה. לְפִי הַמָּקוֹם שֶׁבִּתְפִלָּה בֵּין הַנִּיצוּצוֹת הַקְּדוּשִׁים
מִלְבִּישִׁים אֶת עֲצָמָם בַּפְּנִיּוֹת וּבָאִים לְאָדָם כִּי
לְתַקְנָם.

לו. מִסְפַּקת יָדִים הִיא סִגְלָה לְבַטֵּל מַחְשָׁבוֹת רָעוֹת.

לז. מִי שֶׁתְּפִלָּתוֹ אֵינָה אֶלָּא בְשִׁבִּיל הַשְׂכִּינָה, לֹא יָבוֹא
לוֹ מַחְשָׁבוֹת זָרוֹת.

לח. עַל-יְדֵי שְׁלוֹם נְתֻרוֹמָם שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ.

לט. כְּשֵׁאִישׁ אֹו אִשָּׁה חוֹשְׁבִים בְּשַׁעַת הַשְּׁמִיִּשׁ בְּאִיזָה גּוֹי
אֹו בְּגוֹיָה, וְהַמִּחְשָׁבָה הִיא בְּאַהֲבָה לְאִיזָה גּוֹי אֹו
גּוֹיָה, אִזִּי הַנּוֹלֵד הַנּוֹלֵד מִזֶּה הַתְּשֻׁמִּישׁ נִשְׁתַּמֵּד.

מ. הַצִּיצִית הֵם גָּדֵר לְעֶרְוָה.

מא. עַל־יְדֵי בְּקוֹר־חוֹלִים נִצּוֹל מִיֵּצֵר הָרָע.

מב. אִין יֵצֵר הָרָע שׁוֹלֵט אֵלָּא בְּמָה שְׁעֵינִיו רּוֹאוֹת.

מג. בֶּן עֲשָׂרִים שָׁנָה וְלֹא נָשָׂא אִשָּׁה, כָּל יָמָיו בְּהִרְהוּרֵי
עֲבָרָה.

מד. מִי שְׁעָבַר עֲבָרָה, וְאַחֲר־כֵּן מְהִרְהֵר בָּהּ לַעֲשׂוֹת עוֹד
אַף־עַל־פִּי שְׁלֹא עָשָׂה, נִפְרָעִין עַל הַהִרְהוּר.

מה. לְדַחוֹת אֵת הַיֵּצֵר הָרָע יֹאמַר: רַחֲמָנָא נִגְעֵר יְהִי
בְּשִׁטָּן.

מו. הַחֲמֻדָּה וְהַמִּחְשָׁבָה רָעָה הָעוֹלָה עַל הַלֵּב פְּתָאוּם,
שְׂאִין בְּרִשּׁוֹת הָאָדָם לְהַמְנֵעַ מִמֶּנָּה, אִין נִעְנָשִׁין
עָלֶיהָ, אֵלָּא כַּאֲשֶׁר יְהִרְהֵר וְחוּזֵר וּמְהִרְהֵר.

מז. לָרַב מִדּוֹת הָרָעוֹת טוֹב לְהִקְיֹז דָּם.

מח. עַל־יְדֵי אֲכִילַת דָּגִים נִתְרַפָּה הַתְּאֻוָּה.

מט. מִי שְׂאוּכַל בְּזָכוֹת אָבוֹת, נוֹפְלִים לוֹ הַרְהוּרֵי עֲבוּדָה
זָרָה.

- נ. עַל-יְדֵי מִשְׁכַּב-זָכָר בָּא לְיַדִּי הַרְהוּרִי עֲבֹדֶה-זָרָה.
- נא. הַמְהַרְהֵר בְּכֹתִית, בָּא לְיַדִּי הַרְהוּרִי עֲבֹדֶה-זָרָה.
- נב. הַמְסַתֵּכַל בְּעֶרְוָה, קָשָׁתוֹ נִנְעָרֶת.
- נג. הַמְבִּזֶּה אֶת הַמוֹעֲדוֹת, כָּאֵלֹ עוֹבֵד עֲבֹדֶה-זָרָה.
- נד. מִי שֵׁישׁ לוֹ אֲמוּנָה, הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִגֵּן עָלָיו, שֶׁלֹּא יָבֹא לְיַדִּי הַרְהוּרִי וְאֵזִיל לְהֵהוּא עֲלֵמָא בְּלֹא חֲטָא, וְהַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְסִיעַ לוֹ.
- נה. בְּזִמָּן שְׁעוֹסְקִים בַּתוֹרָה וּבִגְמִילוּת-חֲסָדִים, יִצְרֵם מְסוּר בִּידָם.
- נו. מִי שֵׁישׁ לוֹ הִנָּאָה מְדַבֵּר אֶפִּיקוֹרְסוֹת, לְסוֹף שֵׁיכְפוּ אוֹתוֹ לְעֲבֹדֶה-זָרָה.
- נז. כְּשִׁימְנֵעַ עֲצָמוֹ מֵעֲבֵרוֹת וַיִּבְקֵשׁ כַּפָּרָה, זֶה יִגְרֵם שְׂאֵפְלוֹ בַּמַּחֲשָׁבָה לֹא יִחַטָּא.
- נח. הַבָּא עַל הַכֹּתִית, הוּא מִמַּשִּׁיךְ עַל עֲצָמוֹ הַזֵּהָמָה, וְאַחֲר־כֵּן כְּשֶׁבֹא עַל אִשְׁתּוֹ וְהוֹלִיד וְלָד, הוֹלִיד יִהְיֶה מוֹמָר.
- נט. אֲבִיט תִּקּוֹן עַל הַרְהוּרִים.
- ס. מִי שֵׁישׁ לוֹ הַרְהוּרִי נָשִׁים, בְּטוֹלָם עַל-יְדֵי שֶׁלֹּא יִגְנֹב דַּעַת הַבְּרִיּוֹת.

סא. גַּם עַל-יְדֵי צְדָקָה.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. כְּשֶׁבָא לְאָדָם הִרְהוּרֵי עֲבוּדָה-זָרָה, וְהוּא מְבַטֵּל אוֹתָם בְּמַחֲשַׁבַת אֲמוּנָתוֹ, אֲזִי נַעֲשֶׂה מִהִרְהוּרָיו בְּחִינַת טַל שֶׁל בְּרָכָה. גַּם עַל-יְדֵי-זֶה הַמַּח שֶׁלֹּו נִתְקַיֵּם וְאִין נִתְבַּלְבֵּל לְעוֹלָם, אֲפֹלוּ כְּשֶׁנִּתְיַגַּע הַמַּח עַל-יְדֵי שְׂמִשּׁוּטִט בְּאִיזָה עֵיוֹן עֵמֶק, אֲזִי הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְזַמֵּן לוֹ מַחֲשָׁבוֹת הַנּוֹתָנִים נִיחָא לְמַחוֹ.
- ב. מִי שֶׁנִּשְׁמָר מִהִרְהוּרֵי עֲבוּדָה-זָרָה, זֹכֶה בְּכָל פַּעַם לְבִטְחוֹן עַד שֶׁאֵינֹו דוֹאֵג מַה יֵּאֲכַל לְמַחֵר, וְהוּא בְּמִדְרַגַּת "בְּרוּךְ ה' יוֹם יוֹם", וְעַל-יְדֵי-זֶה הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, לֹא הִבִּיט אָוֶן וְלֹא רָאָה עֲמָל בּוֹ, וְכָל הַנּוֹגַע בּוֹ כְּאִלוּ נּוֹגַע בְּבֵת-עֵינֹו.
- ג. לְהִרְהוּרֵי עֲבוּדָה-זָרָה יַעֲלֶה עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ וְיִקְבֹּל עַל עֲצָמוֹ, שִׁיעֵםֶם בְּגִמְלֵי-חֲסָדִים וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְבַּטֵּל מִהִרְהוּרֵי עֲבוּדָה-זָרָה.
- ד. עַל-יְדֵי הִרְהוּרֵי עֲבוּדָה-זָרָה נִשְׁימָתוֹ מִתְקַצֶּרֶת, וְאֵינֹו נִהְיָה מְבֹשָׁרוֹת טוֹבוֹת.
- ה. כְּשֶׁבָאִין לְאָדָם הִרְהוּרֵי עֲבוּדָה-זָרָה, יֵדַע שֶׁדָּנִין אוֹתוֹ לְמַעֲלָה.

- ו. לְמוֹד הַפּוֹסְקִים מִבְּטָלִים הִרְהוּרִי עֲבוֹדַה־זָּרָה.
- ז. עַל־יְדֵי הַעֲמִידָה דִּינִים שְׂאִינָם הַגּוֹנִים בָּא הִרְהוּרִי עֲבוֹדַה־זָּרָה.
- ח. כְּשֶׁבָּאִין לְאָדָם הִרְהוּרִי עֲבוֹדַה־זָּרָה, יֵדַע שְׂיָבֹא לְיָדֵי אִיזְהוּ חוֹלָאֵת אוֹ לְיָדֵי אִיזְהוּ עֲלִילָה מִהַשָּׁר.
- ט. עַל־יְדֵי הִרְהוּרִי עֲבוֹדַה־זָּרָה לְסוֹף נִצְרָךְ לְיָדֵי הַשְׁתַּמְשׁוֹת בַּשְּׁמוֹת הַקְדוּשִׁים.
- י. עַל־יְדֵי מַעֲשֵׂר נִתְבַּטְּלִים הִרְהוּרִי זְנוּת.
- יא. לְפַעֲמִים עוֹלָה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁל אָדָם, וְחוֹשֵׁב בְּאִיזְהוּ חוֹלָאֵת, וְזֶה סָבָה מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, כִּדִּי שְׂיִזְכֹּר אֶת עֲצֻמוֹ לְתֵקֶן הַמַּחֲשָׁבָה רָעָה, שֶׁהַחוֹלָאֵת בָּאָה עַל־יָדוֹ.
- יב. הִרְהוּרִי עֲבוֹדַה־זָּרָה וְהִרְהוּרִי זְנוּת וְשִׁפְיכוֹת־דָּמִים וְלִשׁוֹן־הָרֶעַ, הֵם בָּאִים עַל מִי שֶׁרָגִיל בְּגִדְרִים, אֲבָל נִתְבַּטְּלִים עַל־יְדֵי הַמְּנַהִיג שֶׁבָּעִיר, הַמְּסִידֵר הַגְּבִיּוֹת וְהַמְּסִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי עֶרְכּוֹ שְׂיֻכַּל לְסַבֵּל.
- יג. כְּשֶׁאָדָם יוֹצֵא לְשׁוֹק וּמִתְיָרָא, שְׁלֹא יָבֹא לְיָדֵי הִרְהוּרִי עַל־יְדֵי רְאִיָּה, שֶׁיִּרְאֶה נָשִׁים יְפוֹת, יֹאמַר הַפְּסוּק: "הֵן אֶרְאֶלֶם צָעֵקוֹ" וְכו' (חֲצָה מִלֵּאכִי שָׁלוֹם מֵרַ וּבְכִיּוֹן. יִשְׁעִיהָ לַגּוֹ), וְעַל־יְדִיָּזָה יִנָּצֵל מִרְאוֹת.

יד. מִי שֵׁישׁ לוֹ הַרְהוּרֵי עֲבֹד־הַזָּרָה, יֵדַע שֶׁיֵּד אֲמוֹת
הָעוֹלָם יִשְׁלַט בּוֹ.

טו. בְּעִיר שֵׁישׁ שָׁם יְרִידִים וַיּוֹמָא דְשׁוֹקָא גְדוֹלִים, שָׁם
הַרְהוּרֵי עֲבֹד־הַזָּרָה בְּיוֹתֵר, וְהַסְגָּלָה לָזֶה שִׁיעָם־ק
בְּיוֹמָא דְשׁוֹקָא בַּתּוֹרָה, וְלֹא יָבֹאוּ לוֹ הַרְהוּרֵי
עֲבֹד־הַזָּרָה.

טז. כְּשֶׁמְבַטֵּל הַרְהוּרֵי עֲבֹד־הַזָּרָה, עַל־יְדֵי־זֶה מוֹחֲלִין לוֹ
כָּל עֲוֹנוֹתָיו.

יז. הַסִּתְּכָלוֹת לְמִזְרַח מְבַטֵּל הַרְהוּרֵי זְנוּת.

יח. הַבְּכִיָּה מְבַטֵּל הַרְהוּרֵי זְנוּת.

יט. בְּטוֹל הַרְהוּרֵי עֲבֹד־הַזָּרָה, עַל־יְדֵי הַתְּלַהֲבוֹת.

כ. עַל־יְדֵי גְּנִיבוֹת דַּעַת כָּא לִיְדֵי הַרְהוּרֵי זְנוּת עִם גּוֹיָה.

כא. מִי שֶׁכָּא לוֹ הַרְהוּרֵי זְנוּת עִם בֵּת אֵל גִּכְר, בְּיָדוּעַ
שְׂחִיָּה לֹא אֵיזָהוּ נְפִילָה אוֹ חוֹלָאֵת יָבֹא עַל אִשְׁתּוֹ
וּבָנָיו.

כב. עַל־יְדֵי הַרְהוּרֵי עֲבֹד־הַזָּרָה שׁוֹנְאִים כָּאִים
וְנִתְרוֹמָמִים עַל אָדָם.

כג. לְבַטֵּל הַרְהוּרֵי זְנוּת, יִצִּיר דִּמּוּת אָבִיו. עֲצָה עַל
הַרְהוּרִים, לְכַעַם עַל אֵיזָה דְּכָר, וְרָמָז: "רָגְזוּ וְאֵל
תִּחַטָּאוּ". (שְׁמַעְתִּי מִרְפָּנוּ, וְכִרְוָנוּ לְבָרְכָהּ, בְּפִרוּשׁ, שְׁהַכּוֹנֶה לְרָגֹז

וְלִכְעֵם עַל עֲצָמוֹ. וְזֶה מִרְמֹז בְּדַבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ, וְזָכוּנָם לְבִרְכָּה: לְעוֹלָם
 יִרְגִּיז אָדָם יֵצֵר טוֹב עַל יֵצֵר הָרַע שְׁנֵאֵמַר: "רְגִיז" וְכו', הֵינוּ לְרַגֵּז
 וְלִכְעֵם עַל עֲצָמוֹ, אֲבָל חֲלִילָה לִכְעֵם מִמֶּשׁ, כִּי עוֹזֵן הַכֶּעַם חָמוּר
 מְאֹד (כִּידוּעַ). גַּם סִגְלָה, לְנִתֵּק מִמְּקוֹמוֹ וְלִילֹךְ לְמָקוֹם
 אֲחֵר, גַּם טוֹב לְקַפֵּץ מִמְּקוֹמוֹ.

הַתְּנִשְׁאוֹת

- א. מִי שֶׁמִּטִּיל אִימָה יִתְרָה עַל הַצָּבוּר שֶׁלֹּא לְשֵׁם
 שָׁמַיִם, אֵינוֹ רוֹאֶה בֶּן תַּלְמִיד-חֶכֶם.
- ב. הַמִּתְחִיל בְּדַבֵּר מַצָּוָה וְאֵינוֹ גּוֹמְרָהּ, מוֹרִידִין אוֹתוֹ
 מִגִּדְּלָתוֹ.
- ג. כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִפְרָע מִשׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל, מִמֶּנֶּה
 לָהֶם פְּרָנִסִּים שְׂאִינָם טוֹבִים.
- ד. מִנְּשֵׂאִין אֶת בֶּן צַדִּיק, כְּשֶׁאֵינוֹ הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל, כִּדִּי
 שִׁילֹךְ בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל.
- ה. עַל-יְדֵי הַצִּדְקָה מִתְנַשֵּׂא.
- ו. אֵין אָדָם עוֹלָה לְגִדְּלָהּ אֶלֶּא-אִם-כֵּן מוֹחֲלִין לוֹ כָּל
 עוֹנוֹתָיו.
- ז. כְּשֶׁמִּנְשֵׂאִין אֶת אָדָם חָשׁוּב, אֵין מוֹרִידִין אוֹתוֹ.

- ח. עַל-יְדֵי חֲכָמָה וְשִׁפְלוּת וּמַעֲרֵב בֵּין הַבְּרִיּוֹת, דְּבוּרוֹ נִתְקַן לְמַעַלָּה.
- ט. בְּשֶׁרוּצִים לְנִשְׂא אִיזָה צַדִּיק וּלְפָרֶסם אוֹתוֹ, אֲזִי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שׁוֹלַח מַחֲלָקֶת בֵּין הָרָשָׁעִים.
- י. בְּשֶׁאֶחָד מִבְּיָה אוֹתָךְ, וְאַתָּה מְקַבֵּל בְּשִׁמְחָה, עַל-יְדֵיזָה תִּזְכָּה לְכָבוֹד וְהַתְּנִשְׁאוֹת בְּשִׁמְחָה.
- יא. מִי שֶׁאִינוֹ מְקַבֵּל תּוֹכָחָה, עַל-יְדֵיזָה אִינוֹ נִתְגַּדֵּל.
- יב. הַתְּנִשְׁאוֹת בָּא לְמִי שֶׁמַּחֲזִיר תָּמִיד עַל לְמוּדוֹ.
- יג. הַתְּנִשְׁאוֹת בָּא עַל-יְדֵי תּוֹכָחָה.
- יד. מִי שֶׁה' אֶלְקָיו עִמּוֹ, יִהְיֶה לוֹ עֲלִיָּה.
- טו. עַל-יְדֵי שְׁנוּי הַשֵּׁם נִשְׁתַּנָּה הַמִּזֵּל.
- טז. עַל-יְדֵי הַנְּסִיעָה שְׁנוּסִעִים מִכָּפָר לְכָפָר וּמֵעִיר לְעִיר, דְּבָרָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים.
- יז. מִי שֶׁמְלַמֵּד זְכוּת עַל יִשְׂרָאֵל, זֹכֶה לְעֲלִיָּה גְדוֹלָה.
- יח. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ הַתְּנִשְׁאוֹת וַיֵּרָא שְׁלֵא יִצְטָרֵךְ לָמוֹת מַחֲמַת שְׁהִגִּיעַ עַת שֶׁל חֲבֵרוֹ לְקַבֵּל אֶת הַהַתְּנִשְׁאוֹת הַזֹּאת, יָנוּם מִהַתְּנִשְׁאוֹת הַזֹּאת, אוֹ לַעֲשׂוֹת תַּחְבוּלָה שְׁיָנוּם חֲבֵרוֹ מִהָעִיר הַזֹּאת.
- יט. בְּשֶׁבְנֵי-אָדָם בָּאִים אֶצֶל אֶחָד וְאוֹמְרִים לוֹ: לְמַדְנוּ דֶּרֶךְ הַשֵּׁם, בִּידוּעַ שִׁיתְנִשָּׂא.

- כ. אִין אָדָם גַּעֲשֶׂה מִפְּרָסִם אֶל־אֶם־כֵּן הַקְדוֹשׁ־שֶׁפָּרוּךְ־
הוא מוֹפִיעַ עָלָיו מִלְמַעְלָה.
- כא. הַהִתְנַשְּׁאוֹת בָּא עַל־יְדֵי הַבִּטְחוֹן שֶׁבְשַׁעַת צָרָה.
- כב. מִי שֵׁישׁ לוֹ שֶׁכֵּל, בּוֹדֵאי יְרוֹם בְּמִהְרָה.
- כג. בְּשֶׁהֲצַדִּיק נִתְרוֹמֵם, אֲזִי הָעוֹלָם תִּמְהִים עָלָיו.
- כד. מִי שֶׁשׁוֹנֵא גָזֵל, עוֹלָה לְגִדְלָה.
- כה. עַל־יְדֵי חֲכָמָה אוֹ הַצִּלָּחָה גַּעֲשֶׂה מִפְּרָסִם.
- כו. אָדָם שֶׁאֱמוֹת הָעוֹלָם נוֹתֵנִין לוֹ מִתְּנוּת, יֵדַע
שֶׁהַתְּנִשְׁאוֹת שֶׁלוֹ נְכוֹנָה מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ.
- כז. עַל־יְדֵי אֱמִירַת תְּהִלִּים נִתְרוֹמֵם.
- כח. בְּשֶׁנִּתְנֶשֶׂא אָדָם, הָיִי כְּאֵלֵי הַיּוֹם נוֹלָד.
- כט. עַל־יְדֵי זְכוּרַת שְׁמוֹת עֲבוֹדַת־זָרָה אֵינוֹ מִתְנַשֵּׂא.
- ל. עַל־יְדֵי לְמוֹד אֶגְרָה בַּלִּילָה מִתְנַשֵּׂא.
- לא. הַתְּנִשְׁאוֹת בָּא עַל־יְדֵי שֶׁשׁוֹנְאִים שָׁקָר.
- לב. עַל־יְדֵי אֲהֶבֶת צַדִּיקִים מִתְנַשֵּׂא.
- לג. עַל־יְדֵי עֲבֹדוֹת בַּדַּעַת, לֹא כְּמִצּוֹת אֲנָשִׁים מְלַמְּדָה,
בּוֹדֵאי יִתְנַשֵּׂא.
- לד. הַתְּנִשְׁאוֹת בָּא עַל־יְדֵי דְבוּרִים.
- לה. גַּם עַל־יְדֵי הַכְּנָעָה.

- לו. עַל־יְדֵי קְדוּשַׁת־הַשֵּׁם הָאָדָם נִתְרוֹמֵם.
- לז. הַתְּנִשְׁאוֹת בָּא עַל־יְדֵי רַחֲמָנוּת.
- לח. עַל־יְדֵי אֱמוּנָה הוּא מוֹשִׁיל עַל בַּעֲלֵי־גִּאּוֹה.
- לט. מִי שֶׁמַּעֲמִיד דִּין שְׂאִינוֹ הֶגְוֵן, לְסוֹף שְׂיִפֹּל בְּיַד שׁוֹפְטֵי אֲמוֹת.
- מ. עַל־יְדֵי תוֹכָחָה לְשֵׁם שָׁמַיִם זוֹכָה לְהַתְּנִשְׁאוֹת.
- מא. עַל־יְדֵי בְּנִין שְׂבוּנָה בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, זוֹכָה לְהַתְּנִשְׁאוֹת.
- מב. עַל־יְדֵי כְבוֹד הַתּוֹרָה זוֹכָה לְהַתְּנִשְׁאוֹת.
- מג. לֹא בְּכָל עֵת יָכוֹל אָדָם לְהִנָּהֵג נְשִׂאוֹתוֹ, כִּי לְפַעֲמִים בָּא עֵת, שְׂאִין לָעֵת הַזֹּאת חַיּוֹת כִּי־אֵם מִנְּשִׂיא אַחֵר.
- מד. מִי שֶׁנִּשְׁאָא אוֹתוֹ הַקְּדוּשָׁ־שֶׁכְּרוּךְ־הוּא, תִּנְהַג בּוֹ כְבוֹד וְתִלַּךְ אֶצְלוֹ.
- מה. הַתְּנִשְׁאוֹת שֶׁל הָאָדָם הִיא טוֹבַת הַשָּׁעָה.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. מִי שֶׁנִּכְנָם בְּתַחוּמוֹ שֶׁל חֵבְרוֹ, גִּדְּלָתוֹ נִתְמַעֵט.
- ב. אִין הַקְּדוּשָׁ־שֶׁכְּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן גִּדְּלָה לְאָדָם, עַד שֶׁבּוֹדְקוֹ בְּדָבָר קָטָן.

- ג. עַל-יְדֵי בְּלִבּוֹל הַדַּעַת נִתְקַלְקַל הַיְרָאָה. גַּם עַל-יְדֵי בְּלִבּוֹל הַדַּעַת מִמַּשְׁלָתוֹ נּוֹפֶלֶת.
- ד. עַל-יְדֵי זְרִיזוֹת זּוֹכָה לְהִיּוֹת רוּעָה נְאֻמָּן. וְסִימָן לַדָּבָר: לֶךְ אֶל נִמְלָה עָצַל וּכְתִיב: מִשָּׁם רוּעָה אָבִן יִשְׂרָאֵל.
- ה. כְּשֶׁנּוֹתְנִין מָמוֹן לְהַעֲשֹׂר בְּשִׁבִּיל אֵיזָהוּ הַתְּמִנוֹת, שִׁיעֲבִיר אֶת חֲבֵרוֹ וַיִּמָּנֶה אוֹתוֹ, זֶהוּ כְּמוֹ כְּשׁוּף.
- ו. הִרְהוּרֵי עֲבוּדָה-זָרָה וְהִרְהוּרֵי זָנוּת וְשִׁפְיַת-דָּמִים וּלְשׁוֹן הָרַע, הֵם בָּאִים עַל מִי שֶׁרָגִיל בְּגִדְרִים, אֲבָל נִתְבַּטְּלִים עַל-יְדֵי הַמִּנְהִיג שֶׁבָּעִיר, הַמְסִידֵר הַגְּבִיּוֹת וְהַמְּסִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי עֲרֻכּוֹ, שִׁיּוּכָל לְסַבֵּל.
- ז. כְּשֶׁאֵיזָה רָשָׁע נִתְגַּדֵּל, אֲזִי קָשָׁה לְחַדֵּשׁ אֵיזָהוּ סְבָרָה בְּפוֹסְקִים. גַּם דְּבָרֵי הַדִּינִים אֵינָם נִשְׁמָעִים בְּאָזְנֵי הַבְּעַל־דִּינִים.
- ח. אָדָם כָּשֶׁר צָרִיךְ לְהַקְטִין אֶת עַצְמוֹ, כְּשֶׁרוֹאֶה מִמַּשְׁלַת הָרָשָׁע.
- ט. מִי שֶׁנּוֹטֵל שְׂרָרָה לְעַצְמוֹ, עַל-יְדֵי-זָה בָּתוֹ נַעֲשִׂית זִוְנָה.
- י. מִי שֶׁמִּנִּיחַ צָרִכִּי צָבוּר וְעוֹסֵק בְּצָרִכִּי עַצְמוֹ, כְּאִלּוּ לֹקַח שׁוֹחֵד.

- יא. על-ידי ודוי דברים זוכה להתנשאות.
- יב. על-ידי קנשת השם יתברך, ההתנשאות של ראשי הדור בתקף ועז, ועל-ידי-זה נחשב בעיני כל המצוה של הכנסת אורחים, ועל-ידי-זה הלומדים זוכים שהלכה כמותם.

הצלחה

- א. כל המוציא מעשרותיו כראוי, אינו מפסיד כלום.
- ב. תתחבר למצליח ותצליח.
- ג. אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין.
- ד. הצלחה סיעתא דשמיא היא.
- ה. מי שנפסקה לו ההצלחה ואינו מצליח, לא במהרה יצליח.
- ו. תכף לתלמידי-חכמים ברכה במעשה ידיהם.
- ז. עסק התורה היא סגולה להצלחה.
- ח. מי שאינו משיר פת על שלחנו, אינו רואה סימן ברכה לעולם.
- ט. כיון שלא הזכיר אלא צד אחד הטוב ולא ההפך, אין זה נחוש.

- י. בֵּית, תִּינוּק וְאִשָּׁה יֵהם סִימָן לְהַצִּלְחָה.
- יא. מִי שֶׁמִּגִּרָשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, אֵינוֹ מַצְלִיחַ.
- יב. מִי שֶׁהִשְׁעָה מַצְלַחַת לוֹ, לְבוֹ רָם עָלָיו גַּם אֵימָתוֹ מִטָּלַת עַל הַבְּרִיּוֹת.
- יג. מִי שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר דְּבָרִים בְּטִלִּים, מַצְלִיחַ בְּכָל מַעֲשָׂיו.
- יד. מִי שֶׁאֹמֵר תָּמִיד אֱמֶת, הוּא מַצְלִיחַ.
- טו. עַל-יְדֵי וְדוּי תַּצְלִיחַ.
- טז. הַצִּלְחָה בָּא, לְמִי שֶׁמֵּאכִיל תִּלְמִיד-חֶכֶם עַל שְׁלָחָנוֹ.
- יז. בְּשֵׁאִין לֶךְ אֱמֶת, אֲזִי נִטֵּל מִמֶּךָ הַהַצִּלְחָה וְנִתֵּן לְאֵמוֹת.
- יח. לְהַצִּלְחָה תִּשְׁמַע בְּשֶׁהֲצַדִּיק אֹמֵר יַחֲוֹד הַשֵּׁם, הֵינּוּ שֹׁמְעֵי יִשְׂרָאֵל.
- יט. עַל-יְדֵי אֱמוּנַת חֲכָמִים בָּא הַצִּלְחָה.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. מִי שֶׁהוּא שֹׁמֵחַ תָּמִיד, עַל-יְדֵי-זֶה הוּא מַצְלִיחַ.
- ב. צָרִיךְ לְכַבֵּד לָזֶה שֶׁהִשְׁעָה מִשְׁחָקָת לוֹ.
- ג. מִי שֶׁהוּא מַצְלַח, הֵזֶמֶן בְּיָדוֹ.

הֶרִיזוֹן

- א. עַל-יְדֵי שְׁקָרִים, אִשָּׁה יֵשׁ לָהּ צֶעַר בַּהֲרִיזוֹן.
- ב. סֶגְלָה לְהֶרִיזוֹן שֶׁתִּשָּׂא אֶצְלָהּ עֵץ קָטָן מִגַּג שְׁעַל קֶבֶר הַצַּדִּיק אוֹ מִגֵּיט וְלִתֵּן צִדְקָה.
- ג. דָּגִים קִטְנִים מִפָּרִיז וּמִרְבִּין.
- ד. עֲבָרוֹת וּמִינִיקוֹת לֹא יֵאָכְלוּ שׁוּמִין וּבָצָלִים.
- ה. אִשָּׁה שֶׁשָּׁנוֹאִין מַעֲשֵׂי רָשָׁעִים בְּעֵינֶיהָ, עַל-יְדֵי-זֶה נִפְקָדֶת.
- ו. הַמִּקְבֵּל גָּלוּת עַל עֲצָמוֹ, הוּא סֶגְלָה לְהֶרִיזוֹן.
- ז. אֲכִילַת בָּשָׂר בְּהֶמָּה דִּקָּה וְשִׁתִּית שְׁמֶן-זַיִת הִיא סֶגְלָה לְהֶרִיזוֹן.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ יְכוּלָּה לְהִתְעַבֵּר, תִּבְיט עַל הַסִּבִּין שֶׁל מִילָה אַחֵר הַמִּילָה.

✻ הוֹרָאָה ✻

א. הַמוֹרָה הוֹרָאוֹת שֶׁהוּא נִכְנַע לְפָנֵי גְדוֹלִים מִמֶּנּוּ, עַל-יְדֵי-זֶה הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שׁוֹמְרוֹ, שֶׁלֹּא יִפְשֵׁל בְּדַבַּר הוֹרָאָה.

ב. מְקוֹם הַהוֹרָאָה הִיא מוֹעֶלֶת לִירָאָה.

ג. בְּשֹׂאֲרֵעַ לְאָדָם טִרְפָּה בְּבֵיתוֹ עַל-יְדֵי תַעֲרֻבַת אִסּוּר בְּהִתֵּר, וְאִין בְּהִתֵּר לְבַטֵּל אֶת הָאִסּוּר, זֶה מֵרָאִין לוֹ, שֶׁפָּגַם בְּאִיזוּהוֹ יְחִיד וְזוּוּג עֲלִיוֹן, כִּי הַיְחִיד וְהַזּוּוּג הוּא בְּחִינַת בְּטוּל הָאִסּוּר בְּהִתֵּר בְּבְחִינַת: "מוֹצִיא אֲסִירִים בַּכּוֹשֵׁרוֹת".

ד. בְּשֵׁישׁ שְׁלוֹם-מַלְכוּת, עַל-יְדֵי-זֶה נוֹלָדִים בְּיִשְׂרָאֵל בָּנִים בְּעָלֵי הוֹרָאָה.

ה. מִי שֶׁמִּחְמִיר לְאַחֲרִים וּמִקַּל לְעַצְמוֹ וְאוֹמֵר עַל מֶה שֶׁלֹּא שָׁמַע שֶׁשָּׁמַע, עַל-יְדֵי-זֶה אֵינוֹ זוֹכֶה לְרֹאוֹת בִּיפִי הַמֶּלֶךְ, כִּי הַקְלָפָה שֶׁל אָדוֹם שֶׁהוּא יֵרָאָה רָעָה, מִחֲשִׁיד מְאֹר עֵינָיו מְלַהֶסֶתְכֵל בִּיפִי פָנֵי הַמֶּלֶךְ.

ו. עַל-יְדֵי גֵאוּף נוֹפֵל לְתַפִּיסָה אוֹ לְחָלִי כְּאֵב רַגְלִים. גַּם תַּלְמִיד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְהוֹרָאָה וּמוֹרָה נוֹפֵל לָזֶה. גַּם מִזִּיקִין שׁוֹלְטִין עָלָיו.

✿ ודוי דברים ✿

חלק שני

- א. על-ידי ודוי דברים גורמים שהקדוש-ברוך-הוא מזמין מלמדי תינוקות, שלומדין באמונה.
- ב. גם גורמים, שנתקנים הדרכים ממכשולות.
- ג. על-ידי ודוי דברים זוכים להתנשאות.
- ד. מי שאינו מתודה על עונותיו, מורא בא עליו.

✿ ותָּרַן ✿

חלק שני

- א. מי שהוא ותָּרַן, אין עונותיו יכולין להכריע זכיותיו.

✿ זִיכּוֹן ✿

- א. על-ידי זיוף בא לענש בית האסורים.
- ב. על-ידי זיוף הוא מתחבר עם המתנגדים.

✿ זכות אבות ✿

- א. על-ידי טבילת מקוה מזכירין זכות אבות.

חֶלֶק שֵׁנִי

- א. עַל-יְדֵי מַפְלָגִי וַחֲרִיפֵי הַדּוֹר מְאִירִין אֶת הַיְרָאָה, וְעַל-יְדֵי הַיְרָאָה מִתְנוּצֵץ זְכוּת אָבוֹת, וְעַל-יְדֵי הַתְנוּצָצוֹת הָאָבוֹת נִתְעוֹרֵר תְּשׁוּבָה בְּעוֹלָם.
- ב. בְּפֶתַח בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם נֶכֶר, אִם תָּמוּ זְכוּת אָבוֹתָיו אוֹ אִם חָלָה זְכוּת אָבוֹתָיו.
- ג. הַגּוֹמֵל חֲסִדִּים, אֵין צָרִיךְ לְזְכוּת אָבוֹת.

❁ זְכִירָה ❁

- א. מִי שֶׁמְבִישׁ פָּנֵי חֲבֵרוֹ, נַעֲשֶׂה שְׂכָחָן.
- ב. עַל-יְדֵי דִאָגָה בָּא שְׂכָחָה.
- ג. עַל-יְדֵי לְמוֹד בְּפֶה מָלֵא בָּא זְכִירָה.
- ד. עַל-יְדֵי צַעַר בָּא שְׂכָחָה.
- ה. כְּשֶׁתִּצִּיר לְפָנֶיךָ צוּרַת אָבִיךָ וְאִמָּךְ, תָּבוֹא לְזְכִירָה.
- ו. עַל-יְדֵי מַצּוֹת מַעֲשִׂיּוֹת הָאָדָם נִתָּר מִמִּדַּת שְׂכָחָה וְנִקְשָׁר בְּמִדַּת זְכִירָה.
- ז. עַל-יְדֵי נְאוּף מְאִבֵּד הַזְכָּרוֹן.
- ח. עַל-יְדֵי כְּזָבִים בָּא שְׂכָחָה.

- ט. מי שֶׁאֵין לוֹ זְכוּר, יַחֲזִיר אֶת בְּנֵי-אָדָם בְּתִשׁוּבָה.
 י. מי שֶׁאֵין לוֹ זְכוּר, בְּיָדוּעַ שְׁלֹא תִקַּן חַטָּאוֹת נְעוּרִים.
 יא. מי שֶׁהוּא שֹׂכֵחַ, יִתֵּן צְדָקָה.
 יב. מי שֶׁאֵין לוֹ זְכוּר, יִקְדֹּשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּקִדְשָׁה גְדוֹלָה.
 יג. עַל-יָדֵי שְׁפָלוֹת תִּזְכֶּה לְזְכוּר.
 יד. עַל-יָדֵי עֲצוּת בָּא שֹׂכֵחַ.
 טו. הַמַּצִּיעַ תִּלְמוּדוֹ בְּצִנְעָה, אֵינוֹ מְשַׁכֵּחַ.

זְקֵנִים

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. זְקֵנִים מַעֲמִידִים אֶת יִשְׂרָאֵל וְעֹצְתָם טוֹבָה לָנוּ.
 ב. לְפִי הַזְקֵנִים שֶׁבִּדּוֹר כֵּן הַפְּרָנְסָה.
 ג. אִם הַזְקֵנִים אֵינָם חֲכָמִים סִימָן לְדָבָר שֶׁעָקַר
 חֲשִׁיבוּתָם הוּא אֵצֶל נָשִׁים הַיְלָדוֹת.

זְרִיזוֹת

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. עַל-יָדֵי זְרִיזוֹת זוֹכֶה לְהִיּוֹת רוּעָה נְאֻמָּן, וְסִימָן לְדָבָר:
 לֶךְ אֶל נִמְלָה עֶצֶל, וּכְתִיב: מִשָּׁם רוּעָה אָבִן
 יִשְׂרָאֵל.

חֵלֹם

- א. לַחֲלֹם רָע תֹּאמַר בַּבֶּקֶר: הַחֲלֹמוֹת שְׁוֹא יִדְבְּרוּ.
- ב. לַחֲלֹם טוֹב תֹּאמַר בְּלִשׁוֹן תְּמִיחָה: וְכִי חֲלֹמוֹת שְׁוֹא יִדְבְּרוּ וְהָא כְּתִיב: "בַּחֲלֹם אֲדַבֵּר בּוֹ".
- ג. הַצָּנוּעַ בְּבֵית־הַכֶּסֶּא חֲלֹמוֹתָיו מֵיִשְׁבִּין עָלָיו.
- ד. עַל־יְדֵי הַדְּבֹר רָע עַל אֵיזָה צַדִּיק מֵת מֵרֵאִין לֹ חֲלֹמוֹת מְבַהֲלִין.
- ה. מִי שְׁרוּאָה חֲלֹמוֹת מְבַהֲלִין, זֶה סִימָן לְבֵן אֹ תִלְמִיד שִׁיקָדִיחַ תִּבְשִׁילוֹ בְּרַבִּים.

חֶלֶק שְׁנִי

- א. מִי שְׁרוּצָה שִׁיתְקַיְמוּ חֲלֹמוֹתָיו, יִכְתֹּב אוֹתָם בְּפִנְקָסוֹ וְאֵת הַיּוֹם וְאֵת הַשָּׁעָה וְאֵת הַמָּקוֹם.

חֵן

- א. עַל־יְדֵי צַדָּקָה זֹכָה לְחֵן.
- ב. עַל־יְדֵי שְׂפָלוֹת זֹכָה לְחֵן.
- ג. לְחֵן יִכְנִים אוֹרְחִים.

- ד. גַּם יִשְׁמַר אֶת עֲצָמוֹ מִמֵּאֲכָלִי אֶסּוּר, וַיִּשְׁמַר אֶת פִּיו מִדְּבוּר אֶסּוּר.
- ה. מִי שֶׁמִּפְּנֵי מְעוֹתָיו בִּשְׂבִיל לְקִנּוּת לְעֲצָמוֹ רַב לְלַמֵּד מִמֶּנּוּ, עַל-יְדֵי-זֶה יִמָּצֵא חֵן.
- ו. בְּשִׁתְּעִבִּיר עַל מִדּוֹתֶיךָ, תִּמָּצֵא חֵן.
- ז. עַל-יְדֵי תוֹכָחָה תִּשָּׂא חֵן.
- ח. שְׁמֵן-זֵית מְסֻגָּל לְחֵן.
- ט. סֻגָּלָה לְחֵן תִּכְתֹּב עַל קֶלֶף; כֶּסֶף וְזָהָב חֶסֶד וְאַמֶּת אֱלוֹף.
- י. עַל-יְדֵי הִירָאָה מִתְלַמֵּיד-חֶכֶם תִּזְכֶּה לְחֵן.
- יא. דְּבוּרִים הַיּוֹצְאִים בְּנִיחוּתָא נְתַקְבָּלִים אֶצֶל בְּנֵי-אָדָם.
- יב. יֵשׁ דָּגִים שֶׁהֵם מְסֻגָּלִים לְחֵן.
- יג. עֶסֶק הַתּוֹרָה בְּדֶרֶךְ נֹתֶנֶת חֵן.

חֶלֶק שֵׁנִי

- א. בְּשִׂאָדָם בָּא לָעִיר לְדוּר, וְשִׁלַּח בָּשָׂר לְעֵנִי הָעִיר, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִשָּׂא חֵן בְּעֵינֵי שָׂרֵי הָעִיר.

חֲנֻכָּה

- א. עַל-יְדֵי הַחֲנֻכָּה בָּא לִידֵי גְבוּל-פָּה, וְהוּא הַדִּין לְהַפְּךָ.

- ב. עַל-יְדֵי חֲנֻפָּה נַעֲשִׂית אִשְׁתּוֹ אֶלְמָנָה וּבָנָיו יְתוּמִים
וְאִין מְרַחֵם עֲלֵיהֶם.
- ג. עַל-יְדֵי חֲנֻפָּה בָּא פֶּחֶד.
- ד. מִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּשׁוּק וְנוֹפֵל, בִּידוּעַ שֵׁישׁ בּוֹ חֲנֻפָּה.
- ה. עַל-יְדֵי חֲנֻפָּה בָּא כְּאֵב-לֵב.
- ו. מִי שֶׁבִּטְחוֹנוֹ עַל אֲחֵרִים, בָּא לִידֵי חֲנֻפָּה.
- ז. מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת עֲצָמוֹ מִחֲנֻפָּה, עַל-יְדֵי-זֶה בָּא לוֹ
יְשׁוּעָה.
- ח. מִתֵּר לְהַחֲנִיף לְרָשָׁעִים בְּעוֹלָם-הַזֶּה.
- ט. עַל-יְדֵי חֲנֻפָּה נִתְעוֹרֵר הַדִּין.
- י. גַּם תִּפְלֹתוֹ אֵינוֹ נִשְׁמָעַת וּמָאוֹם בְּעֵינָי כָּל.

חֶלֶק שֵׁנִי

- א. עַל-יְדֵי חֲנֻפָּה בָּא לִידֵי כְּפִירָה.

חֻקֵּיהָ

- א. עַל-יְדֵי הַחֲקִירוֹת בְּעוֹלָם הַתְּהוֹ, הֵינּוּ מֶה לְמַעֲלָה מֶה
לְמַטָּה וְכו', עַל-יְדֵי-זֶה גּוֹרֵם קִלְלָה, וְהַשׁוֹמֵר אֶת
עֲצָמוֹ מִחֲקִירוֹת הָאֵלוֹ גּוֹרֵם בְּרָכָה.

- ב. עַל-יְדֵי הַחֲקִירָה בָּמָה לְמַעַלָּה וּמָה לְמַטָּה וְכו',
עַל-יְדֵי-זֶה מְזוֹנֹתָיו בִּיגִיעָה רַבָּה.
ג. הַמַּעֲמִיק בְּעֵינָיו בַּמַּעֲשֵׂי מְרַכָּבָה, נִסְתַּלֵּק קֹדֶם זְמָנוּ.

חֲדוּשֵׁי דְאֻרִיתָא

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. לְפִי הַחֲדוּשׁ שְׁאָדָם מְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה, בֵּן נִמְשָׁךְ לוֹ
הָאָרֶה מִקְדָּשֵׁת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל.
ב. עַל-יְדֵי אִסְמִכְתּוֹת נִשְׁפָּע פְּרִנָּסָה גְדוּלָּה לְעוֹלָם. וְזֶה
כִּי יֵשׁ בָּמָה דְּבָרִים, שְׁלֹא מְצִינוּ לוֹ מִקְרָא מִן הַתּוֹרָה,
וְטָרְחוּ חֲכָמֵינוּ, זְכוּרָנָם לְבָרְכָה, לְמִצָּא לָהֶם
אִסְמִכְתָּא בְּעֵלְמָא.
ג. עַל-יְדֵי חֲדוּשֵׁי דְאֻרִיתָא נִתְגַּלָּה הַשְּׁגָחַת הַשֵּׁם
יִתְבָּרֵךְ יוֹתֵר לְבְנֵי-אָדָם.
ד. בְּשֶׁאֶחָד מִבְּנֵי-יִשְׂרָאֵל נִתְפָּס בַּתְּפִיסָה, עַל-יְדֵי-זֶה
לְפִי בְּחִינָתוֹ נִסְתָּמוּ מַעֲיָנוֹת הַחֲכָמָה מִחֲכָמֵי הַדּוֹר,
וְלִהְפֹךְ כְּשִׁיּוּצָא מִהַתְּפִיסָה.
ה. עַל-יְדֵי חֲדוּשֵׁי דְאֻרִיתָא נִתְוַסַּף גְּרִים.
ו. בְּשֶׁאָדָם רוּצָה לְהַשְׁיֵג אִיזָהוּ הַשְּׁגָה בַּתּוֹרָה, אִזִּי
נִתְעוֹרֵר עָלָיו קְטָרוֹג גְּדוֹל, וְאִזּוּ הוּא בְּסַכָּנָה גְדוּלָּה

וְצָרִיד לְהִתְלַבֵּשׁ אֶת עֲצָמוֹ בְּקִלְסֵתָר פָּנִים שֶׁל
אֲבָרָהָם וְאִזְנֵי נִצּוֹל מִהֶקְטָרוֹג.

ז. מְחַדְשֵׁי אוּרִיתָא צְרִיכִים לְלַמֵּד קֹדֶם הַחֲדוּשׁ פּוֹסְקִים
וְגַם אַחֲר־כֵּךְ. וְהַלְמוּד פּוֹסְקִים הוּא הַשְׁמִירָה שֶׁל
הַחֲדוּשֵׁין, שֶׁלֹּא יִגַע בָּהֶן זָר. גַּם בְּשִׁרּוּצָה לַעֲשׂוֹת
צִדְקָה צָרִיד לַעֲשׂוֹת כֵּן כִּמוֹ בְּחֲדוּשֵׁין.

ח. הַחֲדוּשֵׁין דְּאוּרִיתָא וְהַצִּדְקָה, כָּל אֶחָד מֵעוֹרֵר אֶת
חֲבֵירוֹ.

ט. לְפִי הַחֲדוּשֵׁין דְּאוּרִיתָא כֵּן נִתְחַדֵּשׁ חֲדוּשֵׁין בְּמַעֲשֵׂה
בְּרֵאשִׁית.

י. לֹא כָּל הַחֲדוּשֵׁין שְׂאֲדָם מְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה מִתָּר לֹא
לְכַתֵּב, כִּי יֵשׁ שֶׁלֹּא נָתַן לְכַתֵּב אֶף־עַל־פִּי שְׁנִתְּנוּ
לְדָרֵשׁ. וּמִי שֶׁיּוֹדֵעַ אִיזָהוּ לְכַתֵּב וְאִיזָהוּ לֹא, הוּא יוֹדֵעַ
וּמִכִּיר יְהוּדֵי אֶחָד בֵּין אֵלֶּף [אַלְפִים] מִן הָאָמוֹת.

יא. צָרִיד אָדָם לְשָׁמֵר מְלֻמֵּר דְּבָרֵי תּוֹרָה בְּעֵת וּבְמָקוֹם
שְׂאִינָם נִשְׁמָעִים, וְאַפְלוּ בְּעֵת וּבְמָקוֹם שְׁנִשְׁמָעִים,
צָרִיד לְשַׁקֵּל אוֹתָם כַּמָּה יֹאמֵר, שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּבַחֲיִנַת
"כָּל רוּחוֹ יוֹצִיא כְּסִיל". כִּי עַל־יְדִיזָה מִבִּיא חוֹלָאֵת
שְׁקוֹרִין "גִּישׁוּוֹיִלִּיכֵץ", כִּי הַחוֹלָאֵת הַזֹּאת בָּא עַל־יְדֵי

הַתְּגַבְרוּת הַמִּים שֶׁבָּדָם, וְזֶה "לַעֲשׂוֹת לְרוּחַ מְשָׁקֶל
וַיִּמָּן תִּכֵּן בְּמִדָּה".

- יב. עַל-יְדֵי חֲדוּשֵׁין דְּאוֹרִיתָא זֹכָה לְטָלִית נָאָה.
יג. הַצַּדִּיק מִתְיַגֵּעַ אֶל אִיזְהוּ חֶפֶץ אוֹ עַל אִיזְהוּ דְּבַר
תּוֹרָה לְהַשְׁיִגָּה, וְאַחֲר־כֵּךְ בָּא זֶה הַדְּבָר לְאָדָם פְּחוּת
בְּלִי יְגִיעָה וְעֵמָל, וְכָל זֶה כִּי כָּבֵד הִפְתַּח פְּתוּחַ.
יד. כְּשֶׁאִיזְהוּ רָשָׁע נִתְגַּדֵּל, אֲזִי קָשָׁה לְחַדֵּשׁ אִיזְהוּ סְבָרָא
בַּפּוֹסְקִים. גַּם דְּבָרֵי הַדִּינִים אֵינָם נִשְׁמָעִים בְּאֲזִנֵּי
הַבַּעַל־דִּינִים.
טו. כְּשֶׁמְגַלָּה אִיזְהוּ טַעַם מַטְעָמֵי הַתּוֹרָה, עַל-יְדֵי־זֶה רוּחַ
הַבְּרִיּוֹת נוֹחָה הֵימָנוּ.
טז. קִטְנֵי אֲמָנָה קָשָׁה לָהֶם לְהַשְׁיִג חֲדוּשֵׁין דְּאוֹרִיתָא.

❁ חתון ❁

חלק שני

- א. מִי שֶׁקָּשָׁה לוֹ לְמַצֵּא זְווגוֹ יֹאמַר בְּכֻנָּה שִׁירַת הַיָּם.
ב. קְדוּשׁ לְבָנָה סְגֻלָּה שֶׁיִּמָּצֵא אָדָם אֶת זְווגוֹ. וְסִימָן
לְדָבָר: "לְבָנָה" בְּתוֹלָה נִשְׁאֵאת לַיּוֹם הָרְבִיעִי.
ג. עַל-יְדֵי חַתּוֹן עִם תְּלִמִּיד־חֶכֶם בָּאִים טוֹבוֹת וּבְרָכוֹת
לְאָדָם.

- ד. על-ידי חתון עם תלמיד-חכם נצול מענש הבא,
על-ידי שיעץ עצות רעות על חברו.
- ה. על-ידי חתון עם תלמיד-חכם על-ידי-זה נתמנים
דינים פשרים.
- ו. מי שקשה לו למצא זוגו, ירגיל את עצמו לקרות
בקרבות הנשיאים (במדבר ז).
- ז. השדוך שדוכרים אף-על-פי שאינו נגמר השדוך
בעצמו, גם זה מן השמים, והשדוך לחוד עושה
רשם בו ובה.
- ח. הכסוי שמכסין פני הכלה קדם החפה יש לה כח
ההולדה.
- ט. על-ידי התכלה יכול לשנות זוגו הנכרז בשמים.
- י. מי ששומר את עצמו מללון וגם לדור שני זוגות
בבית אחד, על-ידי-זה זוכה לחתנותא כהנים ובני-
אדם חשובים גדולים.
- יא. כשאדם נושא אשה אחר מיתת אשה הראשונה,
אשתו הראשונה מצטערת בקבר.

חלק שני

- א. בְּרִיאוֹת הַגּוֹף וְחַיֵּיו וְטַבְעוֹ שֶׁל אָדָם, הַכֹּל הוֹלֵךְ לְפִי טַבַּע וְחַיֵּי וּבְרִיאוֹת אָבִיו וְאִמּוֹ.
- ב. מִי שֶׁשֹּׁעֲרוֹתָיו מִרְבִּין שְׁלֹא עַל־פִּי הַטַּבַּע, זֶה עֲלֹל לְנֻזְקִים הַרְבֵּה וּלְפָגְעִים רָעִים מִהַסְטֵרָא־אֲחֵרָא, סִגְלָתוֹ שִׁיקָרָא הַפְּרָשָׁה שְׁקוֹרִין בְּיוֹם־כַּפּוֹר (ויקרא טז, כב).

חלק שני

- א. עַל־יְדֵי הַטְּלָטוּל זֹכִין לְשֵׁם טוֹב.
- ב. עַל־פִּי רַב הִירָאִים פֶּרְנָסָתָם בָּא עַל־יְדֵי טְלָטוּלִים.
- ג. לְפַעֲמִים הַצַּדִּיק בָּא לְטְלָטוּלִים, בְּדִי שְׂיָבוֹא לְעוֹלָם־הַבָּא וַיִּזְכֹּר כָּל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהָיָה בָּהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יָבוֹאוּ טוֹבוֹת לְאֵלֹו הַמְּקוֹמוֹת.
- ד. לֹא בְּכָל מָקוֹם אָדָם זֹכֶה לְסִגְל תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. בְּשִׁבְלִי זֶה הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְסַבֵּב סְבוּבִים, שִׁיִּצֵּא זֶה הָאָדָם מִמָּקוֹם הַזֶּה לְמָקוֹם אֲחֵר.

ה. לַפְעָמִים נִתְחַיֵּב אָדָם אֵיזְהוּ גְלוּת וְנִתְחַלֵּף לוֹ עַל אֵיזְהוּ חוֹלָאת.

טְהָרָה

חֵלֶק שֵׁנִי

א. אִשָּׁה בְּשָׂרָה מְטַהֶרֶת הַבֵּית מִצָּרְעַת.

יְשׁוּעָה

א. אֵין עוֹשִׂין גַּם אֵלָּא לְמִי שֵׁישׁ לוֹ מִסִּירוֹת-נֶפֶשׁ עַל קְדוּשַׁה־הַשֵּׁם.

ב. הַשְׂמִיחַ בִּיסּוּרִין, מֵבִיא יְשׁוּעָה.

ג. עַל-יְדֵי הַתְּבוּדוֹת בָּא יְשׁוּעָה.

ד. עַל-יְדֵי נִסְיוֹן עוֹשִׂין לוֹ גַּם.

ה. עַל-יְדֵי צָדָקָה בָּא יְשׁוּעָה.

ו. עַל-יְדֵי צְנִיעוּת שֶׁל אָדָם מִחֲזִירִין לוֹ כָּל הַטּוֹבוֹת, שֶׁנִּטַּל אָדָם אַחֵר בְּתַפְלוּתוֹ.

ז. אֵין עוֹשִׂין גַּם לְנוֹאֵף.

ח. אֵל תִּסְמֹךְ עַל הַנֶּם, כָּל זְמַן שֶׁאַפְשָׁר לָךְ לְהַנְצִיל בְּמִמּוֹן אוֹ בְּדָבָר אַחֵר.

- ט. קָדַם שְׁעוֹשֶׂה הַקְדּוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא גַם לְאָדָם, הָאָדָם הַזֶּה נוֹפֵל לָרָעָה, וְהַכֹּל לִפְנֵי גֹדֶל הַנֶּם.
- י. מִי שְׁאִינוּ מְזַכִּיר שֵׁם עֲבוּדָה-זָרָה, הַקְדּוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה לוֹ טוֹבוֹת.
- יא. מִי שֶׁצָּרִיךְ לְאִיזָה יְשׁוּעָה, יִשְׁמַח אֶת הַצַּדִּיק.
- יב. עַל-יְדֵי בִטְחוֹן הָאָדָם נִפְלֹט מִצָּרוֹתָיו.
- יג. עַל-יְדֵי צְדָקָה תִּזְכָּה, שְׁלֹא תִצְטָרֵךְ לִישׁוּעַת אָדָם.
- יד. עַל-יְדֵי בִטְחוֹן תִּזְכָּה לְהִבִּין, שִׁישׁוּעָתְךָ מֵאֵת הַקְדּוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְלֹא מֵאָדָם.
- טו. גַּם עַל-יְדֵי אֱמֶת תִּזְכָּה לָזֶה.
- טז. כְּשֶׁאָדָם בָּא לְאִיזָה נִסְיוֹן, יֵדַע כְּשִׁיעֵמּוֹד בָּזֶה הַנִּסְיוֹן, שֶׁהַקְדּוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יַעֲשֶׂה לוֹ גַּם.
- יז. עַל-יְדֵי בִטְחוֹן יִזְכָּה לְשִׂמְחַ בְּחֶסֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ.
- יח. עַל-יְדֵי לְמוּד בְּעֶמֶידָה מִפֶּר עֲצַת הָאֱמוּנוֹת.
- יט. עַל-יְדֵי תַעֲנִית הָאָדָם נִצּוֹל מִמִּיתָה.
- כ. עַל-יְדֵי בִטְחוֹן יַעֲשֶׂה לָךְ חֶסֶד.
- כא. עַל-יְדֵי עֲנוּהָ בָּא יְשׁוּעָה.
- כב. מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּשִׂמְחָה, יִזְכָּה לְשִׂמְחַ בִּישׁוּעָתוֹ.
- כג. הַנֶּם בָּא עַל-יְדֵי אֱמֶת.

- כד. הַיָּם בָּא עַל-יְדֵי יְרֵאָה.
- כה. מִי שֶׁמוֹדִיעַ דָּרֶךְ ה' לְרַבִּים, עַל-יְדֵי-זֶה אֶפְלוּ כָּשָׁהוּא
בֵּין הַגּוֹיִים, הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מוֹשִׁיעַ לוֹ.
- כו. מִי שֶׁמֶתְפַּלֵּל כָּל הַיּוֹם, עַל-יְדֵי-זֶה מִקְבֵּל [יִזְכָּה
לְקַבֵּל] יְשׁוּעָה.
- כז. כְּשִׁישְׂרָאֵל דּוֹבְרֵי אֱמֶת, עַל-יְדֵי-זֶה נִשְׁפָּע לָהֶם
הַחֶסֶד מִן הַשָּׁמַיִם.
- כח. עַל-יְדֵי הַנְּגוּנִים שֶׁאֵתָה מְשׁוֹרֵר, אֵתָה מְעוֹרֵר אֶת
הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁיִּסְתַּכֵּל בְּאַמָּה הַזֹּאת, שֶׁאֵתָה
מְשׁוֹרֵר אֶת הַנְּגוּן שֶׁלָּהּ לָמָּה הִיא מְשַׁעֲבֶדֶת בָּךְ.

יְרֵאָה

- א. מִי שֶׁאִינוּ חָכִים בְּעֵינֵי עֲצָמוֹ, יָכוֹל לָבוֹא לְיְרֵאָה.
- ב. מִי שֶׁמִּקְרָב אֶל הַזִּיקָן וְסוֹבֵל כְּעָסוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכָה
לְיְרֵאָה.
- ג. כְּשֶׁנִּזְדַּמֵּן לָידוֹ אֵיזָה גְּמִילוֹת-חֶסֶד, וְאִינוּ גּוֹמֵל,
עַל-יְדֵי-זֶה נוֹפֵל מִיְרֵאָתוֹ.
- ד. מִי שֶׁמִּמַּעֵט בְּשִׁיחָה, יִזְכָּה לְיְרֵאָה.

ה. מִי שֶׁמִּדְבֵּר וַיִּמָּסִית אֶת חֲבֵרוֹ לִירְאֶת־שָׁמַיִם, כָּל הַדְּבוּרִים שְׁמוּצִיא מִפִּיו, בַּשָּׁעָה שֶׁמִּדְבֵּר עִם חֲבֵרוֹ, נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ סֵפֶר.

ו. מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִרְאֶת־שָׁמַיִם דְּבָרָיו נִשְׁמָעִין.
ז. בְּכִיָּה עַל מִיתַת אָדָם כָּשֵׁר הִיא חֲשׁוּבָה כְּמוֹ יִרְאֶת־שָׁמַיִם.

ח. יִרְאֶת־הַשֵּׁם תּוֹסִיף לְאָדָם יוֹתֵר מִמָּה שְׁמוּלוֹ מְחַיֵּב וְהוּא הַדִּין לְהַפְּךְ.

ט. עַל־יְדֵי שְׁמוּשׁ צַדִּיקִים יָבֹוא לִירְאֶת־שָׁמַיִם וְהוּא הַדִּין לְהַפְּכָה.

י. הַבּוֹשֶׁה מֵבִיא לִידֵי יִרְאֶת־חֵטָא.

יא. זְכוּת הַיִּרְאָה עַד אֶלֶף דּוֹר.

יב. מִי שֶׁאִינוֹ מַנִּיחַ בֵּין אֹרֶךְ תַּלְמִיד, זֶה נִקְרָא "לֹא יִרְאֶת־אֱלֹקִים".

יג. הַכֶּסֶף שֶׁל הָרֹאשׁ מֵבִיא לִידֵי יִרְאָה.

יד. אָדָם שֶׁהֵמוֹן עִם מִתְבָּרְכִין בּוֹ, בְּיָדוּעַ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִרְאֶת־שָׁמַיִם.

טו. מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִרְאֶת־שָׁמַיִם, יָכוֹל לְשַׁבֵּר אֶת לֵב הַמִּתְנַגֵּאִין.

- טז. וּמִמָּשִׁיךְ אֶת הַשְּׂכִינָה בְּעוֹלָם.
- יז. וּבֹא לְיָדֵי הַכְּנָעָה.
- יח. גַּם הַמִּסִּית לֹא יָכוֹל לְהַסִּית אוֹתוֹ.
- יט. מִי שֶׁדְּבֹק תָּמִיד בִּירְאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה לוֹ נִסִּים.
- כ. מִי שֶׁמְקַשֵּׁר תָּמִיד בִּירְאֵת־הַשֵּׁם, וְאֵינוֹ שָׂכוֹחַ מִמֶּנּוּ, מוֹחֲלִין לוֹ כָּל עֲוֹנוֹתָיו.
- כא. מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִרְאֵת־שָׁמַיִם, בּוֹדֵאֵי יִשְׁמַע לְקוֹל הַצְּדִיקִים.
- כב. גַּם יָבוֹא לְמִדַּת הַבִּטְחוֹן.
- כג. עַל־יָדֵי יִרְאָה הַקְדוֹשׁ־שֶׁבְּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לוֹ שָׁלוֹם.
- כד. מִי שֶׁאֵין בּוֹ יִרְאָה, אֵינוֹ הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַשֵּׁם.
- כה. עַל־יָדֵי יִרְאָה, יָבוֹא לְאַמֶּת.
- כו. מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִרְאָה אֵינוֹ נוֹפֵל מִגְּדֻלָּתוֹ וְהוֹלֵךְ וְגִדֵּל.
- כז. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֲכָמַת אֱלֹקִים בְּלִבּוֹ, הָעַם יִירָאוּ מִלְּפָנָיו.
- כח. מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִרְאָה, כְּשֶׁבָּא פֶּחַד לְעוֹלָם הוּא לֹא יִפְחַד, אֲבָל גַּם יִשְׁמַח.
- כט. מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִרְאָה, בּוֹדֵאֵי, יִכְנִיעַ אֶת עַצְמוֹ לְפָנֵי הַצְּדִיק.

- ל. עַל-יְדֵי גִּאָוָה אֵין יִרְאָה.
- לא. לִירְאָה תִּלְךָ לַמִּקְוָה.
- לב. עַל-יְדֵי קִנְיַת הַשֵּׁם תָּבוֹא לִירְאָה.
- לג. הַפְּשָׁעִים מְסִירִין אֶת הַיִּרְאָה מִנֶּגֶד עֵינָיו.
- לד. מִי שְׂאִינוּ נֹתֵן אֶל לְבוּ יוֹם הַמִּיתָה, עַל-יְדֵי־זֶה אֵין לוֹ יִרְאָה.
- לה. כְּשֶׁאָדָם נֹפֵל מִיִּרְאָתוֹ, בִּידוּעַ שְׂדֵנִין אוֹתוֹ לְמַעַלָּה.
- לו. עַל-יְדֵי מַתָּנָה שְׁנוֹתֵנִין לְצַדִּיקִים זֹכִין לִירְאָה.
- לז. גַּם שׁ"י [שֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת וָעֶשְׂרִי] טְבִילוֹת מְסַגְּלִין לִירְאָה.
- לח. הַחֲשֵׁק שְׁחוּשֵׁק הָאָדָם לַעֲשׂוֹת מִצְוָה הוּא סִמָּן שֶׁיֵּשׁ לוֹ יִרְאָה.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. עַל-יְדֵי הַיִּרְאָה וְהַחֶסֶד נִצּוֹל מֵאֵשׁ וְזֹכֶה לְפִרְנָסָה.
- ב. מְקוֹם הַהוֹרָאָה הִיא מוֹעֶלֶת לִירְאָה.
- ג. עַל-יְדֵי לְמוּד "שִׁלְחַן-עֲרוּךְ" בָּאִים לִירְאָה.
- ד. עַל-יְדֵי מִפְלְגֵי וַחֲרִיפֵי הַדּוֹר מְאִירִין אֶת הַיִּרְאָה, וְעַל-יְדֵי הַתְּנוּצָצוֹת הָאֲבוֹת נִתְעוֹרֵר תְּשׁוּבָה בְּעוֹלָם.

- ה. יֵשׁ כַּחַּ בְּיַד הַיָּחִיד לְפָרֵק עַל שָׁמַיִם, וְאֵין בְּיַד הָרַבִּים לְפָרֵק עַל שָׁמַיִם.
- ו. הַקּוֹל הַיּוֹצֵא מִבְּרִדָּעַת שְׂבָקֵי דָשָׁה מְסַגֵּל לְיִרְאָה.
- ז. עַל-יְדֵי בִלְבּוֹל הַדַּעַת נִתְקַלְקַל הַיִּרְאָה, גַּם עַל-יְדֵי בִלְבּוֹל הַדַּעַת מִמַּשְׁלֵתוֹ נּוֹפֶלֶת.
- ח. הָרַבִּית מִפְסִיד הַיִּרְאָה.
- ט. אֵלּוּ הַמִּקְרָבִים לְיִרְאֵי-הַשֵּׁם, גַּם הֵם זֹכִים לְיִרְאָה וּלְדַעַת.

יְחֻם

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. אֵין כַּחַּ הַקְלָלָה חָל עַל מִיָּחָם.
- ב. אֲפֹלוּ אִשָּׁה צַדִּיקַת כְּשֶׁהִיא אֵינָה מִיַּחֶסֶת, עַל-יְדֵי-זֶה מוֹלֶדֶת בָּנִים שְׂאֵינָם מְהֻנָּגִים.
- ג. קָשָׁה לִפְנֵי הַקְדוֹשׁ-שְׁפָרוּךְ-הוּא לְהַעֲבִיר וּלְבַטֵּל גְּדוּלֵי הַיְּחֻם.

כְּבוֹד

- א. כְּשֶׁרוֹצִין לְדַחוֹת אֵיזָה אָדָם מִעֲבוֹדַת אֱלֹקוֹת, נוֹתְנִים לוֹ כְּבוֹד כְּדֵי לְטַרְדּוֹ.

- ב. מִי שְׁדוּבֵר עַל צַדִּיק, לְסוֹף שְׁנִתְבְּוָה בְּעֵינֵי כָל.
- ג. מִי שְׁמִבְּוָה אֶת עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם בְּעֵינֵי עַצְמוֹ,
עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה שְׁשֻׁמוֹ אִינוֹ שְׁכוּחַ מִפִּי הַבְּרִיּוֹת, וּבְנֵי
אָדָם יִקְרְאוּ אֶת בְּנֵיהֶם בְּשֻׁמוֹ.
- ד. תִּקּוּן חַצוֹת הוּא סִגְלָה לְכָבוֹד.
- ה. מִי שֶׁהִקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא נִתְרוֹמֵם עַל יְדוֹ לְמַעַלָּה,
הוּא נַעֲשֶׂה מְפָרָם.
- ו. מִי שֶׁפּוֹגַע בְּכָבוֹד שֶׁל צַדִּיקִים, עַל־יְדֵי־זֶה נּוֹפֵל
לְחֻלָּשָׁה.
- ז. חֲבוּק הַסֵּפֶר תּוֹרָה מְסֻגָּל לְכָבוֹד.
- ח. עַל־יְדֵי עֲנוּהָ בָּא כָבוֹד.
- ט. לְפַעֲמִים יֵשׁ לְאָדָם כָּבוֹד וְגִדְלָה בְּשִׁבִּיל זְכוּת שֶׁל
אֶחָד מִבְּנֵי בֵיתוֹ.
- י. מִי שֶׁאֹמֵר לֹא חָטָאתִי, הוּא מִבְּוָה בְּעֵינֵי כָל.
- יא. רַב הַבְּזִיוּנוֹת הַבָּאִים עַל הָאָדָם הֵם בְּשִׁבִּיל חַטָּאוֹת
נְעוּרִים.
- יב. צִמְאוֹן הַמִּפְלָג הוּא סִימָן לִירִידַת הַכָּבוֹד.
- יג. מִי שֶׁמְצִיל סֵפֶר־תּוֹרָה מִשּׁוּם דְּבַר הַמַּאֲבֵד אוֹתוֹ,
זוֹכֶה לְכָבוֹד.

- יד. אִישׁ נִכְבָּד בְּדַבָּרוֹ קִיָּמִים.
- טו. כְּשֶׁאַתָּה נֹתֵן כְּבוֹד לְאָדָם, תִּתֵּן כְּבוֹד גַּם לְמַשְׁמָשׁוֹ.
- טז. כְּשֶׁנֶּחֱטִיטִים הַמֵּתִים, בִּידוּעַ שְׂרָצָה הַקְדוֹשׁ-שֶׁכְּרוֹךְ-הוּא לְהָבִיא אֵיזָה בְּזִיוֹן עַל הַחַיִּים, וְנִתְּהִפֵּךְ הַדָּבָר.
- יז. מִי שֶׁעוֹבֵר עַל צוּוֵי שֶׁל הַצַּדִּיק, הוּא נֹפֵל מִחֲשִׁיבוֹתוֹ.
- יח. עַל-יְדֵי רְדִיפַת הַכְּבוֹד בָּא לִידֵי הִרְהוּרֵי עֲבוּדָה-זָרָה.
- יט. אָדָם שֶׁהוּא בַּחֲשִׁיבוֹת אֵין צָרִיךְ לְבִזּוֹתוֹ, אֶף-עַל-פִּי שֶׁהוּא רָשָׁע.
- כ. צָרִיךְ לִיתֵּן כְּבוֹד לַמַּלְכוּת, אֶף-עַל-פִּי שֶׁהוּא עוֹבֵד עֲבוּדָה-זָרָה.
- כא. עַל-יְדֵי כְבוֹד שֶׁמִּכְבְּדִין אֶת הַתּוֹרָה, אָדָם נִצּוֹל מִשׁוֹנְאָיו.
- כב. כְּבוֹד הַיָּם לָבֹא בְּהִצְנָע.
- כג. מִי שֶׁהוּא מְבֻזָּה, בִּידוּעַ שֶׁהוּא אוֹהֵב כְּזָבִים.
- כד. הַבְּגָדִים שֶׁל הָאָדָם מִכְבְּדִין אֶת הָאָדָם.
- כה. הַכְּבוֹד תּוֹלָה בְּנֶפֶשׁ.
- כו. הַכְּבוֹד תּוֹלָה בְּרָצוֹן הַלֵּב.
- כז. כְּשֶׁאַתָּה נִרְדָּף, תִּזְכֶּה לְכְבוֹד בְּעוֹלָם הַזֶּה.

כח. עַל-יְדֵי בְּקוֹר-חֻלִּים הַכֹּל מִתְכַּבֵּדִין בּוֹ.
 כט. מִתְכַּבֵּד בְּקִלּוֹן חֲבֵירוֹ, לֹא יִזְכֶּה לְסֶפֶר, שִׁיקְרָא עַל שְׁמוֹ.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. בְּנֵי אָדָם הַמְכַבְּדִין זֶה אֶת זֶה, בְּיָדוּעַ שֶׁהֵם מְהַגְנִים וְכֵן לְהַפְּךָ.
- ב. כָּל הַכְּבוֹד שֶׁל כָּל הַמַּלְכוּתִּים נִכְלָלִים בְּאַרְבַּע מַלְכוּתִּים, וְעַל-יְדֵי מַעֲשֵׂה מְנוּחָה וְקִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ וְקִטְרֶת וְשִׁמְיָה מִן מַאֲכָלִים טִמְאִים, כָּל הָאַרְבַּע מַלְכוּתִּים מַחְזִירִים אֶת הַכְּבוֹד שֶׁבְּתוֹכָם לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ.
- ג. בָּזֶה שִׁיּוּצָאִין לְקִרְאָת אָדָם חָשׁוּב, נִתְעוֹרְרִין עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת, שֶׁבִּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם. גַּם עַל-יְדֵי קִרְבַּת הָרַחוּקִים גַּם-כֵּן.
- ד. צָרִיךְ לְכַבֵּד לָזֶה, שֶׁהַשָּׂעָה מְשַׁחֲקֶת לוֹ.

כַּעַם

- א. מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת עֲצָמוֹ מִכַּעַם, שׁוֹנָאִיו אֵינָם שׁוֹלְטִים עָלָיו.

- ב. גַּם יֵשְׁכֵן בְּבֵיתוֹ, לֹא יָדוּרוּ אַחֲרֵים בְּמִקְוָמוֹ.
- ג. עַל-יְדֵי הַכַּעַם נִתְּבָה.
- ד. לֹא תִרְתַּח וְלֹא תִחָטָא.
- ה. כָּל הַכּוֹעֵם חֲכָמָתוֹ וְנִבּוּאָתוֹ מִסְתַּלְקֶת, וְאַפְלוּ פּוֹסְקִין לוֹ גִּדְלָה מִן הַשָּׁמַיִם, מוֹרִידִין אוֹתוֹ מִגִּדְלָתוֹ.
- ו. הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אוֹהֵב לְמִי שְׂאִינוֹ כּוֹעֵם וְלְמִי שְׂאִינוֹ מַעֲמִיד עַל מִדּוֹתָיו.
- ז. הִרְתַּחֵן חַיֵּיו אֵינָם חַיִּים.
- ח. גַּם כָּל מִינֵי גִיהֶנֶם שׁוֹלְטוֹת בּוֹ.
- ט. וְתַחַתּוֹנִיּוֹת שׁוֹלְטֹת בּוֹ.
- י. שְׂכִינָה אֵינָה חֹשׁוֹבָה כְּנֶגְדּוֹ.
- יא. וּמִשְׁכַּח תִּלְמוּדוֹ.
- יב. וּמוֹסֵף טַפְשׁוֹת.
- יג. וּבִידוּעַ שְׁעוֹנוֹתָיו מְרַבִּים מְזִכִּיוֹתָיו.
- יד. כַּעַם אַחֵר אֹכִילָה מִזֵּיק מְאֹד.
- טו. כַּעַם שֶׁל אִשָּׁה מַחְרִיב אֶת הַבַּיִת.
- טז. עַל-יְדֵי כַּעַם בְּשָׂרוֹ נִכְחָשׁ.
- יז. סֶגְלָה לְכַעַם שְׂיֹאכַל פֶּת שַׁחְרִית.

יח. אָדָם שָׂאִין מִתְלוֹנֵן עַל הַבְּרִיּוֹת, יֵהָא יָקָר בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת.

יט. עַל-יְדֵי שָׁקָר בָּא כַּעַם.

כ. מִי שֶׁהוּא כַּעֲסָן, יֵדֵר נֶדֶר וַיִּשְׁלַם תְּכָף, עַל-יְדֵי-זֶה יִבָּטֵל מִמֶּנּוּ הַכַּעַס.

כא. מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּפָנָיו שָׁקָרָן, בָּא לְיְדֵי כַּעַס.

כב. עַל-יְדֵי קִנְיָאָה בָּא לְכַעַס.

כג. עַל-יְדֵי כַּעַס מְגֵרָה עַל עֲצָמוֹ דִּינִים.

כד. עַל-יְדֵי כַּעַס מוֹלִיד בָּנִים שׁוֹטִים.

כה. עַל-יְדֵי כַּעַס נִתְקַצְרוּ יָמָיו.

כו. סִגְלָה לְכַעַס שְׁתַּשְׁפִּיל גֵּאִים.

כז. כְּשֶׁלֹּא יִהְיֶה לָךְ כַּעַס, עַל-יְדֵי-זֶה תוּכַל בְּהִסְתַּכְלוּתְךָ לְהַכְנִיעַ בְּעַל־גִּבּוֹר.

כח. מִי שֶׁהוּא כַּעֲסָן, בִּידוּעַ שֶׁהוּא אוֹהֵב כְּבוֹד, וַאֲפֹלוּ כָּל הַמַּצּוֹת שֶׁעוֹשָׂה, אֵינוֹ עוֹשָׂה אֶלָּא בְּשִׁבְלֵי כְבוֹד.

כט. הַכּוֹעֵם עַל עַנִּי מִכְבֵּד, כְּאִלוֹ הַקְּנִיט אֶת הָעֵשׂ יִתְבָּרֵךְ.

ל. גַּם נִתְאַלֵּם.

לא. וְנַעֲשֶׂה מִצָּרָע.

- לב. מִי שֶׁמִּשְׁבֵּר אֶת מִדַּת הַכֶּעַם, יִזְכֶּה לְשֵׁם טוֹב.
- לג. לְפַעֲמִים בָּא כֶּעַם עַל־יְדֵי מִשָּׂא כְּבִדָּה.
- לד. עַל־יְדֵי כֶּעַם בָּא עֲצָבוֹת.
- לה. כֶּעַם בָּא עַל־יְדֵי הַתְּבוּדוֹת שֶׁאֵינּוּ כָּרְאוּי.
- לו. עַל־יְדֵי הַקִּפְדָּה אֵין שָׁלוֹם.
- לז. עַל־יְדֵי אֲכִילָה נִסְתַּלֵּק הַכֶּעַם.
- לח. תִּשְׁמֹר אֶת עֲצָמָךְ מִכֶּעַם, בְּיוֹם שֶׁנַּעֲשֶׂה לָךְ יְשׁוּעָה.
- לט. עַל־יְדֵי צָדָקָה נִתְבַּטֵּל הַכֶּעַם.
- מ. עַל־יְדֵי הַכֶּעַם אִשָּׁה מְקַשָּׁה לִילָד.
- מא. הַכֶּעַם מִפְחִיד אֶת הָאָדָם.
- מב. הַכֶּעַם מִזִּיק לְהִרְאוֹת.

בְּשׁוּף

- א. בָּנִים הַנוֹלָדִים עַל־יְדֵי הַלְחָשִׁים שֶׁל שְׁמוֹת הַטִּמָּאָה אוֹ עַל־יְדֵי בְּשׁוּף, יֵהְיוּ נוֹאֲפִים.
- ב. וְכָל הָעוֹסֵק בְּשְׁמוֹת הַטִּמָּאָה, הוּא נִזּוֹק בְּכָל דָּבָר.
- ג. אֵין הַבְּשׁוּף מִזִּיק אֶלָּא לְבַעֲלֵי־גִּאָוָה.

למוד

- א. מי שעושה תענוג לֹאֵב וּמְשַׁמֵּחַ אֹתוֹ, עַל־יְדִיָּה יִהְיֶה לוֹ חֶשֶׁק וְאַהֲבָה לְלַמֵּד.
- ב. כְּשֶׁאַתָּה רוֹצֶה לְהַחְיֹת אִיזָה דָּבָר בְּאַמִּירַת תּוֹרָתְךָ, אַל תְּדַרֵּשׁ מֵעֲנִינִים רָעִים, אֶלָּא תְּדַרֵּשׁ פְּסוּקִים וְעֲנִינִים שֶׁל טוֹב.
- ג. כְּשֶׁאַדָּם אוֹמֵר חֲדוּשֵׁי אוֹרִיתָא, עַל־יְדִיָּה מְשַׁמֵּחַ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ.
- ד. כְּשֶׁהָרָשָׁע אוֹמֵר תּוֹרָה, תִּדַּע שֶׁהוּא מְכַשִּׁיל אֹתָם הַשּׁוֹמְעִים תּוֹרָתוֹ.
- ה. מי שֶׁהוּא מְבַטֵּל אֶת חֲבֵרוֹ מִהַלְמוּד, בִּידוּעַ שֶׁהוּא סָר מִדֶּרֶךְ ה'.
- ו. לְמוּד הַתּוֹרָה אֶפְלוּ מִתְנַמְנִים הוּא טוֹב.
- ז. עַל־יְדֵי קִבְלַת הַיְסוּרִים בְּאַהֲבָה אֵינוֹ מְשַׁכַּח תְּלִמוּדוֹ.
- ח. כֹּל מֶה שֶׁלָּמַד אָדָם בְּעוֹלָם הַיָּה וְהָיָה נִמְנָע אֶצְלוֹ לַעֲמֹד עַל אֲמִתּוֹת כּוֹנֵנֹת הַלְמוּד בְּשִׁלְמוֹת, יִזְכֶּה לְהִבִּין עַל אֲמִתּוֹתָה בְּעוֹלָם־הַבָּא.
- ט. עַל־יְדֵי קִימָה בְּפָנֵי תְּלִמִּיד־חֶכֶם זוֹכִין לְתּוֹרָה.

י. כָּל יְדִיעָה בְּמִשְׁפָּטֵי הַתּוֹרָה, הֵן מְצוּוֹת שְׂבִין אָדָם
לַחֲבֵרוֹ הֵן מְצוּוֹת שְׂבִין אָדָם לְקוֹנוֹ, הַיְדִיעָה הַזֹּאת
בְּעֶצְמָהּ הִיא הַצְלָחַת הַנֶּפֶשׁ.

יא. הַסֵּפֶר שֶׁנִּכְתַּב בְּדִיוֹ שֶׁל שְׁמֹן-זֵית הוּא מְסֻגָּל לְלִמּוּד.

יב. יֵרָאֶה מִתְלַמִּיד-חָכָם מְסֻגָּל לְלִמּוּד.

יג. הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בַּלֵּילָה שְׂכִינָה בְּנֶגְדּוֹ.

יד. מֶה יַעֲשֶׂה אָדָם וַיַּחֲכֶם, יִרְבֶּה בִּישִׁיבָה וַיִּמַּעַט
בְּסַחֲוָרָה וַיִּבְקֹשׁ רַחֲמִים, כִּי הָאֵל בָּלָא הָאֵל לֹא סָגִי.

טו. הַדְּבוּר בְּקוֹל רָם מְבִיא הַרְגֵּשׁ וְתַנּוּעָה לְכָל הָאִיבָרִים.

טז. הַלּוֹמֵד בְּקוֹל רָם מֵאַרְיֵךְ יָמִים, וְתִלְמוּדוֹ מִתְקַיֵּם
בְּיָדוֹ.

יז. מִי שֶׁאֵין בּוֹ גִּסּוֹת, לְמוּדוֹ מִתְקַיֵּם בְּיָדוֹ.

יח. גַּם מִי שֶׁמְלַמֵּד לְאַחֵרִים.

יט. הַשּׁוֹמֵעַ מִפִּי הָרֵב, מִסְתַּיֵּעַ מִלֵּתָא טַיִי.

כ. גָּדוֹל תִּלְמוּד תּוֹרָה מִהַקְרָבַת תְּמִידִין.

כא. הָאוֹמֵר: שְׁמוּעָה זֹו נָאֶה וְזֹו אֵינָה נָאֶה, מְאַבֵּד הוֹנָה
שֶׁל תּוֹרָה.

כב. מִיגִמֵּר בְּעִתִּיקָא קָשָׁה מִחֲדָתָא.

כג. הַשּׁוֹכֵחַ דְּבַר אֶחָד מִתִּלְמוּדוֹ, גּוֹרֵם גְּלוּת לְבָנָיו
וּמוֹרִידִין אוֹתוֹ מִגְּדֻלָּתוֹ.

- כד. תִּלְמִיד־חֹכֶם, שְׂאִין תּוֹכוֹ כְּכָרוֹ נִקְרָא תוֹעֵבָה.
- כה. תִּלְמִיד־חֹכֶם בְּנֵי עִירוֹ מְצֻיִן לַעֲשׂוֹת מְלֹאכָתוֹ.
- כו. בַּשָּׂבִיל בְּטוֹל תּוֹרָה נַעֲשֶׂה כְּבִיכּוֹל מֶדֶד.
- כז. גָּדוֹל תִּלְמוּד תּוֹרָה מֵהַצֵּלַת נַפְשׁוֹת וּמִבְּנֵי בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ וּמִכְבוֹד אָב וָאֵם.
- כח. עַל־יְדֵי קִדְשָׁה זֹכָה לְבִינָה.
- כט. שְׁלֵשָׁה הַקְדּוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא בּוֹכָה עָלֶיהֶן בְּכָל יוֹם, וְאֶחָד מֵהֶם, עַל מִי שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וְאִינוֹ עוֹסֵק.
- ל. עַל־יְדֵי בִינָה זֹכָה לְתִשׁוּבָה.
- לא. אָסוּר לְלַמֵּד אֶת הָרָשָׁע דִּבֵּר פֶּלֶא.
- לב. גָּדוֹל יָכוֹל לְלַמֵּד מֵרָשָׁע, אֲבָל קָטָן לֹא.
- לג. הַרְגֵּל הַלְמוּד הוּא עוֹלָה לְמַעְלָה עַל קִיּוֹם כָּל הַמְצֻאוֹת.
- לד. מִי שְׂאִין לוֹ אִשָּׁה, שָׂרוּי בְּלֹא טוֹבָה [תּוֹרָה].
- לה. אִינוֹ דּוֹמָה הַלּוֹמֵד מִפִּי עֶצְמוֹ לַלּוֹמֵד מִפִּי הָרֵב.
- לו. לֹא נִיחָא לְהַקְדּוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, שְׂיִהְיוּ דְּנִים אֶת יִשְׂרָאֵל לְכַף חוֹב.
- לז. מִי שֶׁאוֹהֵב תִּלְמִיד־חֹכֶם, הַתּוֹרָה מְחַזְּקַת עָלָיו וְעַל זֶרְעוֹ.

- לח. יִלְמַד אָדָם אֶפְלוּ בְּלֹא הִבְנָה.
- לט. תּוֹעֵלֶת גָּדוֹל לְרֹאוֹת פֶּה הָרַב בְּשַׁעַת הַלְמוּד.
- מ. תּוֹעֵלֶת גָּדוֹל לְלַמֵּד אֵצֶל גְּהָרוֹת.
- מא. הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בְּלִילָה, כְּאִלּוּ עוֹסֵק בַּעֲבוּדָה.
- מב. הָעוֹסֵק בְּהִלְכוֹת עֲבוּדָה, כְּאִלּוּ נִבְנָה בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ בְּיָמָיו.
- מג. הַלּוֹמֵד תּוֹרָה לְתַלְמִיד שְׂאִינוּ הֶגְיוֹן, נוֹפֵל לְגִיהֶנֶם וְהָיוּ כְּזוֹרֵק אֶבֶן לְמַרְקוּלִים.
- מד. הַתּוֹרָה בְּעֶצְמָה נִתְּנָה לְכָל יִשְׂרָאֵל, אֲבָל הַפְּלִפּוּל לֹא נָתַן אֶלָּא לְמֹשֶׁה בְּלִבָּד, וְהוּא בְּטוֹבַת עֵין נָתַן לְכָל יִשְׂרָאֵל.
- מה. כְּשֶׁעוֹשֶׂה אָדָם אֶת עֲצָמוֹ הַפֶּקֶר לְלַמֵּד תּוֹרָתוֹ לְכָל, הַתּוֹרָה נִתְּנָה לוֹ בְּמַתָּנָה.
- מו. אִין הַתּוֹרָה מִתְקַיֵּמַת אֶלָּא לְמִי שְׁמַעְמִיד אֶת עֲצָמוֹ עָרוֹם עָלֶיהָ, וּבְמִי שְׁמִשִּׁים אֶת עֲצָמוֹ כְּמִי שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ.
- מז. הַלְמוּד קוֹדֵם לְיִרְאַת הַטָּא, וְיִרְאַת הַטָּא קוֹדֵם לְעִיוִן.
- מח. עַל־יְדֵי פֶת שַׁחֲרִית תִּלְמוּדוֹ מִתְקַיֵּם בְּיָדוֹ וְזוֹכָה לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד.

מט. תורה צריכה דוקא להיות בדבור, כי הלמוד שהוא במחשבה לבד נשתכח, ואין בא לידי מעשה.

נ. הלומד ואינו חוזר, דומה לזורע ואינו קוצר.

נא. החוזר תלמודו התורה מבקשת מאת השם יתברך שיגלה לו טעמי התורה וסתריה.

נב. מי שאין לו עת קבוע ללמוד, הוא בא להרהורי זנות.

נג. מי שאין חוזר תלמודו, קשה לו לגדל בנים.

נד. הלומד תורה לשמה, משים שלום בפמליא של מעלה וישל מטה, ומגן על כל העולם כלו, וכאלו בנה פלטרין של מעלה וישל מטה ומקרב את הגאולה.

נה. המלמד בן חברו תורה, מעלה עליו הפתוב, כאלו עשאו וכאלו עשאה לדברי תורה וכאלו עשאו לעצמו.

נו. המשחיר פניו [על דברי תורה] בעולם הזה, הקדוש-פרוך-הוא מבהיק פניו לעולם-הבא.

נז. המרעיב עצמו על דברי תורה, הקדוש-פרוך-הוא משביעו לעולם-הבא.

נח. הקורא בספרי מינין, נקרא אפיקורוס.

- נא. הַקּוֹרֵא פָּסוּק בְּזִמְנוֹ, מֵבִיא טוֹבָה לְעוֹלָם.
- ס. בְּשֵׁשׁ שָׁנִי פָּסוּקִים, מֵאַחַד אֶתָּה יָכוֹל לְדַרֵּשׁ זְכוֹת וְטוֹב וּמֵאַחַד אֶתָּה יָכוֹל לְדַרֵּשׁ לְהַפְּךָ, תְּדַרֵּשׁ הַפָּסוּק שֶׁהוּא לְזְכוֹת וּלְטוֹב.
- סא. מִי שֶׁאֵין לוֹ הֶבְנָה בְּלִמּוּדוֹ, יֵשֶׁבֶת אֶצֶל צַדִּיק, גַּם עַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְלַמֵּד תּוֹרָה לְשִׁמְיָהּ. אוֹ יִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת אֵיזָה תַעֲנוּג לְצַדִּיק אוֹ יִלְמַד בְּשִׁמְחָה אוֹ יִקְבֹּל אֶת הַשִּׁבְת בְּשִׁמְחָה אוֹ יִקְבֹּל הַצַּדִּיק בְּשִׁמְחָה.
- סב. עַל-יְדֵי לְמוֹד בְּעֵיוֹן יוֹכֵל לְהִתְפַּלֵּל.
- סג. מִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְלַמֵּד מִחֲמַת מְנִיעוֹת, יִפְרֹשׁ מִמִּשְׁקָה הַמִּשְׁכָּר.
- סד. עַל-יְדֵי בְטוּל תּוֹרָה יָבוֹא לְבִטּוּל תְּפִלָּה וְהוּא הַדִּין לְהַפְּךָ.
- סה. מִי שֶׁאֵין יָכוֹל לְלַמֵּד כִּי אֵין לוֹ פָּנָאִי וְלוֹמַד בְּשִׁבְת וְרֹאשׁ-חֹדֶשׁ, בָּזָה הוּא מַעֲצִיר אֶת רוּחַ הַטְּמָאָה.
- סו. בְּשֶׁאֵין מִבֵּין אֶת לְמוּדוֹ, בִּידוּעַ שְׂדֵינִים שׁוֹרִין עָלָיו.
- סז. בְּנִקֵּל לְהִבִּין אֵיזָהוּ עֲנִין בְּשֶׁהוּא בְּמָקוֹם גְּבוּלָה, דִּהְיִינוּ בְּהֵר אוֹ מָקוֹם אַחֵר.
- סח. הִתְעוֹרְרוֹת בְּבִקָּר לְלַמֵּד מִסָּגֵל לְחוּשׁ הַשְּׂמִיעָה.

- סט. עַל-יְדֵי לַמּוֹד תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית-רַבֵּן נִתְרַבָּה הַשְּׁלוֹם.
- ע. צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל, שְׂיִזְכָּה לְתַלְמִידִים הַגּוֹנִים.
- עא. עַל-יְדֵי דְרוּשֵׁי הַתּוֹרָה לְטוֹבָה יָכוֹל לְהֵבִיא יִשׁוּעָה.
- עב. עַל-יְדֵי רַחֲב-לֵב יָכוֹל לְהֵבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר.
- עג. מִי שֶׁאֵין לוֹ חֲשָׁקוֹת לְלַמֵּד, אֵל יִדְבֹּר עַל שׁוֹם אָדָם שׁוֹם דָּבָר רָע.
- עד. אֵל תִּלְמֵד אֶלָּא יֵצֵל יִרְא־שָׁמַיִם.
- עה. עַל-יְדֵי תּוֹרָה תִּזְכָּה לְשָׁלוֹם.
- עו. כְּשֶׁתֹּאמַר תּוֹרָה לְפִי מִדְּרַגְתְּךָ וְלֹא לְמַעַלָּה מִמִּדְּרַגְתְּךָ, עַל-יְדֵי-זֶה הַקְדוּשׁ-פְּרוּךְ-הוּא יִקְיָם צוּיָךְ.
- עז. עַל-יְדֵי הַכְּפִירוֹת אֵין לְאָדָם חֲשָׁקוֹת לְלַמֵּד.
- עח. עַל-יְדֵי צְדָקָה לְשִׁמְהָ תִּזְכָּה לְתּוֹרָה לְשִׁמְהָ.
- עט. עַל-יְדֵי קִימַת חֲצוֹת יִזְכָּה לְהֵבִין אֶת הַתּוֹרָה וּלְדַרְשׁ אוֹתָהּ.
- פ. מִי שֶׁפָּסַק מִדְּבַרֵי תּוֹרָה לְדַבָּרִים בְּטִלִּים, תִּקְוֵנוּ שְׂיִקְוִים חֲצוֹת.
- פא. מִי שֶׁשׁוֹנֵא אֶת הַשֶּׁקֶר כְּמוֹ תוֹעֵבָה, יִהְיֶה לוֹ חֲשֶׁק לְלַמֵּד.
- פב. הַסֵּפֶר שֶׁאָדָם רָשָׁע לָמַד מִמֶּנּוּ, אֵל תִּלְמֵד מִמֶּנּוּ, כִּי הָאוֹתִיּוֹת הֵם יִרְשִׁיעוּ אוֹתָךְ.

פג. כְּשֶׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ תּוֹרָה אוֹ מוֹסֵר מֵאַחַד וְלֹא נִתְכַבֵּד בְּלִבְךָ, יָדוּעַ שֶׁהוּא אָוִיל.

פד. הַתּוֹרָה שֵׁשׁ לָךְ הוֹצָאוֹת עָלֶיךָ, עַל-יְדֵי-זֶה לֹא יִהְיֶה שְׂכוּחַ מִמֶּךָ.

פה. מִי שֶׁרוֹדֵף אַחֵר תַּאֲוֹת לְבוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה תִּמָּצָא אוֹתוֹ בְּכָל פָּסוּק מִפָּסוּקֵי הַתּוֹרָה לְגִנְאִי.

פו. מִי שֶׁפּוֹרֵשׁ אֶת עֲצָמוֹ מִן הַתּוֹרָה, נִתְחַבֵּר לַשָּׁטָן.

פז. שְׁנֵי תַלְמִידֵי-חֲכָמִים הַמְּכַבְּדִין זֶה לָזֶה בַּהֲלָכָה לְשִׁמְחָה וּבִעֲנוּהַ, הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מַצְלִיחַ לָהֶם, וְעוֹלָיִם לַגִּדּוּלָה וְזוֹכִין לְתוֹרָה, שֶׁנִּתְּנָה בְּיָמֵינוּ וְזוֹכִין לְדַבָּרִים, שֶׁנִּתְּנִין בְּיָמֵינוּ שֶׁל תּוֹרָה.

פח. תַּלְמִיד-חֲכָם נוֹקֵם וְנוֹטֵר כְּנַחֲשׁ, הַדֹּבֵק בּוֹ, שֶׁסּוֹפָךְ לִהְיוֹת מִתְלַמּוּדוֹ.

פט. אִסּוּר לְלַמֵּד מִן הַמַּמְשִׁיךְ לַעֲבוּדָה-זָרָה, וְהַלּוּמֵד מִמֶּנּוּ חַיֵּב מִיתָה.

צ. תּוֹרָה בְּלֹא מַצּוֹת הוּא כְּמוֹ הַדָּם, שֵׁשׁ בּוֹ רֵיחַ וְאֵין בּוֹ טַעַם.

צא. בְּמִי אַתָּה מוֹצֵא סְדֵרֵי תּוֹרָה, בְּמִי שֶׁמַּשְׁכִּים וּמַעְרִיב עֲלֵיהֶם בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ וּמַשְׁחִיר אֶת פָּנָיו עֲלֵיהֶם כְּעוֹרֵב וּמַשִּׁים עֲצָמוֹ אַכְזָרִי עַל בָּנָיו כְּעוֹרֵב.

צב. אין מן הכל זוכה אדם ללמוד, בשביל זה הולכים למרחקים ללמוד.

חלק שני

א. יש יסורים הבאים על האדם ונקבע להם זמן לפי חיוב סדור הכוכבים, המחייבים כל אלו היסורים, אבל על-ידי הרצון והתאווה שנתעורר אצל התלמידים בשעה שהגיע עתם הקבוע להם לילך אצל הרב ללמוד, על-ידי-זה נתבטלים היסורים קדם הזמן הקצוב להם.

ב. התורה והמעשר והשבת הם נותנים חיים גשמיים גם-כן.

ג. על-ידי למוד "שלחן ערוך" באים ליראה.

ד. מי שלמודו בתורה במחין זכים, שאכילתו כל-כף בקדושה, שנוזן ממזון, שהמלאכים נוזנין ממנו, על-ידי-זה שונאיו נדונין בחנק. וסימן לדבר: "ויהי ביום השלישי בהיות הבקר", "ובבקר היתה שכבת הטל", "ויהי באשמרת הבקר". (פרוש סימן זה נמצא באכילה ח"ש, ה)

ה. על-ידי מַפְלְגִי וְחֲרִיפֵי הַדּוֹר מְאִירִין אֶת הַיְרָאָה, וְעַל-יְדֵי הַיְרָאָה מִתְנוֹצֵץ זְכוּת אָבוֹת, וְעַל-יְדֵי הַתְנוּצָצוֹת הָאָבוֹת נִתְעוֹרֵר תְּשׁוּבָה בְּעוֹלָם.

ו. לְמוֹד הַפּוֹסְקִים מִבְּטָלִין הִרְהוּרֵי עֲבוּדָה-זָרָה.

ז. בְּשֶׁהוֹלֵךְ מֵרַב לְרַב, אִזְּ צָרִיךְ לְחִזֵּק אֱמוּנָתוֹ בְּאַחֲדוֹת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, כִּי הַלְמוּד מִהֲרִבָּה מְלַמֵּדִים מִזִּיק לְאֱמוּנַת הַיְחּוּד. וְכֵן הָרַב שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנַת הַיְחּוּד, הוּא יָכוֹל לְהָאִיר לְכָל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד כָּפִי כָחוֹ, וְכָל תַּלְמִיד אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ אֵלָּא מֶה שֶׁצָּרִיךְ לוֹ וְלֹא יוֹתֵר.

ח. הָרַב הַמְלַמֵּד אֶת תַּלְמִידוֹ בְּזֶה הַדְּרֵךְ, הֵינוּ שֶׁלֹּא יִשְׁמִיעַ אוֹתָם אֵלָּא לְכָל אֶחָד יִשְׁמִיעַ מֶה שֶׁצָּרִיךְ לוֹ לֹא פָחוֹת וְלֹא יוֹתֵר, עַל-יְדֵי-זֶה זֻכָּה, שֶׁמִּגִּלִּין פָּנִים הַנָּאִים וְהַמְשֻׁבָּחִים שְׂבֵתוֹרָה.

ט. בְּשֶׁהַתַּלְמִיד שׁוֹמֵעַ תּוֹרָה מִהֲרַב וְנִתְבַּטַּל רְצוֹנוֹ כְּנֶגֶד רְצוֹן הָרַב, בְּזֶה יָדַע שֶׁשָּׁמַע, כִּי כִּשְׁלֹא נִתְבַּטַּל רְצוֹנוֹ אֶף-עַל-פִּי שֶׁשׁוֹמֵעַ אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ. גַּם כְּשֶׁנִּתְבַּטַּל הִרְגְּשׁוֹתָיו בְּשַׁעַת הַשְּׁמִיעָה, יָדַע גַּם-כֵּן שֶׁשׁוֹמֵעַ.

י. בְּשַׁעַת שֶׁהַתַּלְמִיד בָּא לִשְׁמֹעַ תּוֹרָה מִפִּי הָרַב, אִזְּ גַּם הָרַע שֶׁל הַתַּלְמִיד, הֵינוּ הַקְלָפוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ עַל-יְדֵי הָרַע שֶׁלוֹ, בָּאִים גַּם-כֵּן לִשְׁמֹעַ וְלִינֹק, אֲבָל עַל-יְדֵי

שָׁכַל תִּלְמִיד אִינוּ שׁוֹמְעֵי אֶלֶּא הַשִּׁיךְ לְנִשְׁמָתוֹ כַּנּוֹכַר
לְעֵיל, עַל־יְדֵי־זֶה בּוֹרְחִים הַקְּלָפוֹת וְאֵינָם יְכוּלִים
לְשִׁמְעַ. אֲבָל יֵשׁ קְלָפָה דְּקָה שֶׁהִיא קְרוֹבָה לְקַדְשָׁהּ,
וְהִיא אֵינָה בּוֹרַחַת אֶלֶּא כְּשֵׁי־שׁ בַּתּוֹרָה יִשׁוּעַת
יִשְׂרָאֵל, אֲזִי הִיא גַם־כֵּן בּוֹרַחַת. וְסִימָן לַדָּבָר:
"וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה אֶת חוֹתָנּוֹ", לְמָאן דְּאָמַר יִתְרוֹ קֹדֶם
מִתֵּן־תּוֹרָה בָּא וְהֵלֵךְ לוֹ.

- יא. הַמוֹצִיא דְּבִרֵי־תּוֹרָה בְּפִיו, נִצּוֹל מִדִּין סְקִילָה.
- יב. לֹא בְּכָל מָקוֹם אָדָם זֹכֶה לְסִגְל תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים
טוֹבִים, בְּשֶׁבִיל זֶה הַקְּדוּשָׁ־בְרוּךְ־הוּא מְסַבֵּב סְבוּבִים,
שֶׁיֵּצֵא זֶה הָאָדָם מִמָּקוֹם הַזֶּה לְמָקוֹם אֲחֵר.
- יג. כְּשֶׁאָדָם לֹא־מַד עַד שְׁנִתְיַגֵּעַ, בָּזָה מִמַּתִּיק דִּינִים
וּמַעֲוִיר רַחֲמִים, גַּם עַל־יְדֵי־זֶה מַעֲוִיר רַחֲמִים אֲצֵל
אָבִיו בְּקָבֶר.
- יד. עַל־יְדֵי תּוֹרָה בָּא לְאַמוּנָה, וְעַל־יְדֵי אִמוּנָה בָּא
לְקַדְוֶשׁ־הַשֵּׁם.
- טו. זְכִי הִרְאוֹת יְכוּלִין לְהַכִּיר אֶת הָאָדָם, מִי רַבּוֹ שְׁלֹמֹדוֹ
תּוֹרָה. וְדוֹקֵא כְּשֶׁמַּכִּירִין אֶת תַּאֲר פְּנֵי הָרַב, כִּי
עַל־יְדֵי הַהֲלָכוֹת שְׁלֹמֹד מַרְבּוֹ, נַעֲשֶׂה פְּנֵי הַתִּלְמִיד
כְּתַאֲר פְּנֵי הָרַב, כִּי הַהֲלָכָה הוּא חֲכָמָתוֹ הַמַּאִיר

תֹּאֵר פָּנָיו (חֲכָמַת אָדָם תֹּאִיר פָּנָיו), וּכְשֶׁמִּקְבֵּל הַהִלָּכָה
מִקְבֵּל חֵלֶק מִתֹּאֵר פָּנָיו, וּלְפִי רַבּוּי הַהִלָּכוֹת כֵּן
נִתְרַבֶּה חֵלְקֵי תֹאֵר פָּנָיו.

טו. עַל-יְדֵי קִדְשַׁת הַשֵּׁם וַתִּבְרָךְ הַהִתְנַשְּׂאוֹת שֶׁל רֹאשֵׁי
הַדּוֹר בְּתַקְוָה וְעֹז, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִחַשְׁבַּ בְּעֵינַי כָּל הַמַּצּוֹה
שֶׁל הַכְּנָס־תְּאוֹרִחִים, וְעַל-יְדֵי-זֶה הִלּוּמִידִים זֻכִּים
שֶׁהִלָּכָה בְּמוֹתָם.

יז. מִי שֶׁמִּחְמִיר לְאַחֲרִים וּמִקָּל לְעַצְמוֹ וְאוֹמֵר עַל מֶה
שֶׁלֹּא שָׁמַע שֶׁשָּׁמַע, עַל-יְדֵי-זֶה אֵינוֹ זֹכֵה לְרֹאוֹת
בִּיפִי הַמֶּלֶךְ, כִּי הַקִּלְפָּה שֶׁל אָדָם שֶׁהִיא יִרְאֶה רָעָה,
מִחֲשִׁיד מְאֹד עֵינָיו מְלַהֶסֶת כָּל בִּיפִי פָנָיו הַמֶּלֶךְ.

לְשׁוֹן הָרַע

א. הַמִּסְפָּר לְשׁוֹן הָרַע, הַקְדוּשָׁת־כְּרוֹךְ-הוּא אוֹמֵר לַשֵּׁר
שֶׁל גִּיהֶנָם: אֲנִי עָלִיו מְלַמֵּעֶלָה וְאַתָּה עָלִיו מְלַמֵּטָה.
וְתִקְנָתוֹ יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וַיִּשְׁפִּיל דַּעְתּוֹ גַּם עַל-יְדֵי-זֶה
לֹא יָבוֹא לְיָדֵי לְשׁוֹן הָרַע.

ב. עַל-יְדֵי לְשׁוֹן הָרַע מִגְדִּיל עֲוֹנוֹתָיו כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ
עֲבֵרוֹת.

- ג. מִלְתָּא דְּמִתְאַמְרָה בְּאַפִּי מָרָא אוּ בְּאַפִּי תִּלְתָּא, לִית בֵּיהּ מְשׁוּם לְשָׁנָא בִּישָׂא.
- ד. הֵאֵי לְשָׁנָא בִּישָׂא, אַף-עַל-גַּב דְּלִקְבוּלִי לָא מִבְּעִי, לְמִיחַשׁ מִיבְּעִי.
- ה. מִי שְׂדוּבֵר רָע עַל יִשְׂרָאֵל, לְסוּף שְׂיַחְלָה עַל פִּיו.
- ו. כְּשֵׁאִין אַהֲבָה בֵּין יִשְׂרָאֵל נַעֲשִׂים הוֹלְכֵי רָכִיל, וְעַל-יְדֵי הוֹלְכֵי רָכִיל נַעֲשִׂים לְצִים.
- ז. בְּנִי-אָדָם שְׂאוּהֲבִים זֶה אֶת זֶה, מִתֵּר לוֹמַר זֶה לְזֶה מֵאִיזָה דְּבָר שְׂשַׁמַּע מֵאִיזָה אָדָם, גַּם חֲבֵירוֹ מִתֵּר לְקַבֵּל דְּבָרָיו וְאִין בּוֹ מְשׁוּם לְשָׁנָא בִּישָׂא.
- ח. עַל-יְדֵי לְשׁוֹן הָרַע אִין לְאָדָם חַשְׁק לְלַמֵּד, גַּם מִבְּזָה אֶת הַצַּדִּיק.
- ט. מִלְשׁוֹן הָרַע נִצּוֹל עַל-יְדֵי אֻמַּת.
- י. כְּשֵׁשׁוּמֵר אֶת עֲצָמוֹ מִלְשׁוֹן הָרַע, עַל-יְדֵי-זֶה לֹא יַחֲרֹשׁ רָעָה עַל חֲבֵירוֹ.
- יא. מִי שְׂאִין מִקַּבֵּל לְשׁוֹן הָרַע עַל צַדִּיק, עַל-יְדֵי-זֶה יִזְכָּה לְהַמָּנוֹת עִם הַצַּדִּיקִים.
- יב. גִּסּוֹת מִבִּיא אֶת הָאָדָם לְדִבֵּר בְּגִנּוֹת בְּנִי-אָדָם.
- יג. לְשׁוֹן הָרַע אִין אוֹמְרוֹ, עַד שְׂכּוּפֵר בְּעֶקֶר וְחוּטָא בְּשַׁמִּים וּבְאֶרֶץ.

- יד. מִתֵּר לֹאמֵר לְשׁוֹן הָרַע עַל בַּעַל הַמַּחֲלָקָה.
- טו. מוֹצִיא שֵׁם רָע עַל חֲבֵרוֹ, אֵין לוֹ מַחִילָה עוֹלָמִית.
- טז. עַל-יְדֵי לְשׁוֹן הָרַע אֵין מְקַבֵּל פְּנֵי הַשְּׂכִינָה.
- יז. הַמִּסְפֵּר בְּלְשׁוֹן הָרַע וְהַמְקַבֵּלוֹ, רָאוּי לְהַשְׁלִיכוֹ לַכִּלְבִּים.
- יח. תִּקּוֹן לְלְשׁוֹן הָרַע אֲמִירַת הַקְּטָרֶת.
- יט. עַל-יְדֵי לְשׁוֹן הָרַע נִגָּעִים בָּאִים עָלָיו וּמַגְדִּיל עֲוֹנוֹת עַד לַשָּׁמַיִם וְרָאוּי לְסַקְּלוֹ בְּאֶבֶן.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. עַל-יְדֵי לְשׁוֹן הָרַע נִתְפָּס בַּתְּפִיסָה.

לִיצְנוֹת

- א. עַל-יְדֵי לִיצְנוֹת יִהְיֶה לוֹ נוֹשִׁים הַרְבֵּה וְהֵם יִמְשְׁלוּ בוֹ. גַּם נִכְשָׁל בְּנֶאֱוָה, גַּם אֲשֶׁתּוֹ מוֹשְׁלָת בוֹ.
- ב. עַל-יְדֵי לִיצְנוֹת הוֹלֵךְ וְנוֹפֵל. גַּם בָּא לְמִדַּת שָׁקֶר, וְנָע וְנָד מִמָּקוֹם לְמָקוֹם.
- ג. עַל-יְדֵי חֲנֻפָּה בָּא לִיצְנוֹת.
- ד. עַל-יְדֵי לִיצְנוֹת בָּאִים יְסוּרִים.

- ה. עַל-יְדֵי לִיצְנוּת אֵין לוֹ חֲכָמָה.
- ו. הַלִּיצְנוּת הִיא מְתַעֶבֶת אֶת הָאָדָם עַל הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְעַל הַבְּרִיּוֹת.
- ז. עַל-יְדֵי לִיצְנוּת בָּא שְׂרָפָה.
- ח. הַלּוֹעֵג עַל דְּבָרֵי חֲכָמִים, נִדּוֹן בְּצוּאָה רוֹתַחַת.
- ט. כָּל לִיצְנוּתָא אֲסִירָא חוּץ מִלִּיצְנוּתָא דְעֵבוּדֵּה-זָרָה.
- י. קָנְשָׁה לִיצְנוּת, שְׁתַּחֲלָתוּ יְסוּרִין וְסוּפוּ כְּלָיָה.
- יא. הַמֵּתְלוֹצֵץ מְזוֹנוֹתָיו מִתַּמְעֵטִין וְנוֹפֵל בְּגִיהֶנֶם וּמִבִּיא כְּלָיָה לְעוֹלָם.

מְרִיבָה

- א. אֵין תְּקוּמָה בְּמִלְחָמָה עַל-יְדֵי הַעֲבָרַת הַשְּׁבוּעָה.
- ב. מִי שְׂרוּדָף אֶת חֲבֵרוֹ, הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִבִּיא עָלָיו רָעָה, כִּי שִׁשְׁכַּח אֶת חֲבֵרוֹ מִלְּרֹדֹף אוֹתוֹ.
- ג. עַל-יְדֵי קְרִיאַת הַלֵּל יוֹשִׁיעַ לָךְ הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מֵאוֹיְבֶיךָ.
- ד. עַל-יְדֵי כְבוֹד הַתּוֹרָה אָדָם נִצּוֹל מִשּׁוֹנְאָיו.
- ה. קֶדֶם הַמִּלְחָמָה צָרִיךְ תִּפְלָה לַה' יִתְבָּרַךְ.

- ו. בְּכָל פַּעַם שְׂאָדָם נוֹפֵל מֵאֲמוֹנָתוֹ, הוּא מִמְּשִׁיךְ עָלָיו מִתְנַגֵּד גָּדוֹל וְעֶשִׂיר.
- ז. בְּשְׂאָדָם מִתְפַּלֵּל עַל שׁוֹנְאָיו, יִתְפַּלֵּל בַּבֶּקֶר.
- ח. הִסְתַּכְלוֹת בְּכָל פַּעַם עַל הַשָּׁמַיִם זֶהוּ מְבַטֵּל שְׁנֵאת הָאוֹיְבִים.
- ט. בְּשִׁשּׁוּכָה אֶת הָעֲנִיִּים אֵין מְנַצֵּחַ.
- י. עָנִי שֶׁהָרָשָׁע רוֹדֵף אוֹתוֹ, תִּדְעַ שֶׁהוּא בַּעַל־גְּאוּהָ.
- יא. מִי שֶׁהוּא נֶצְחָן, הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא שׁוֹכֵחַ אוֹתוֹ וּמִסְתִּיר פָּנָיו מִמֶּנּוּ.
- יב. בְּשְׂאָדָם מֵצֵר, אוֹיְבָיו נִתְרוֹמָמִים.
- יג. מִי שֶׁהוּא נֶצְחָן, בָּא לִידֵי שְׂכָחָה.
- יד. מְרִיבָה בָּא לְאָדָם בְּשִׁבְא לְאָדָם אֵיזָהוּ מִצּוּה וְהוּא מְשַׁלְּחָה וְאֵינוֹ מְקִימָה.
- טו. מִי שֶׁעוֹשֶׂה מְרִיבָה עִם הַצַּדִּיקִים, בְּיָדוּעַ שִׁמְחָשְׁבוֹתָיו רָעִים.
- טז. לְפַעֲמִים הַמָּקוֹם גּוֹרֵם מְרִיבָה לְאָדָם.
- יז. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שׁוֹנְאִים יִכְנִיעַ אֶת עֲצָמוֹ, עַל־יְדִיזָה יִצִּילָהּ הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מִשׁוֹנְאָיו.
- יח. בְּשִׁישׁ לְאָדָם שׁוֹנְאִים, וְהוּא מְחַפֵּשׁ בְּכָל מִינֵי חֲפוּשׁ לְמִצָּא לָהֶם אֶהְבָּה, עַל־יְדִיזָה יִהְיוּ בְּאָפֶס וּכְאֵין.

יט. כְּשֵׁישׁ לְאָדָם אוֹיְבִים, וְאִינוֹ חוֹשֵׁב אֵיךְ לְנָקֵם בָּהֶם
אֶלָּא, הוּא דְבוֹק בְּשִׂמְחַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, עַל־יְדִיָּזָה
הַקְדוֹשׁ־שֶׁבְרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לוֹ כַּח לְנָקֵם מֵהֶם.

כ. הַנּוֹאֲפִים לָרַב יֵהם בְּעָלֵי מְרִיבָה לַצַּדִּיקִים.

כא. כְּשֵׁישׁ הַכְּנָעָה, עַל־יְדִיָּזָה אֵין מוֹרָא בְּמִלְחָמָה. כְּאֵלוֹ
הוּא יוֹשֵׁב בְּמָצוֹר.

כב. מִי שֶׁהוּא נִצָּחָן, בָּא עָלָיו חֲלָאִים לְאֵין מַרְפֵּא.

כג. שְׁנַיִם שְׂמֵרִיבִים וְהוֹלְכִים לָדוֹן לְפָנֵי הַשָּׁר שֶׁל עֲכוּ"ם,
עַל־יְדִיָּזָה הַקְדוֹשׁ־שֶׁבְרוּךְ־הוּא מֵבִיא עֲלֵיהֶם מַכָּה,
שֶׁאֵין לָהּ רְפוּאָה.

כד. לְפַעֲמִים הַקְדוֹשׁ־שֶׁבְרוּךְ־הוּא מְחִיזֵק לֵב הָרָשָׁעִים כְּנֶגֶד
הַצַּדִּיקִים בְּמְרִיבָה, כִּדִּי שְׂיִהְיֶה לָהֶם מַפְלָה.

כה. מִי שֶׁנּוֹתֵן כְּבוֹד לְזָקֵן, הוּא נִצּוֹל מִמִּלְחָמָה.

כו. מִי שֶׁמַּגִּיד רִיבוֹ לְפָנֵי הַקְדוֹשׁ־שֶׁבְרוּךְ־הוּא, רוּאָה
נִקְמָתוֹ בְּשׁוֹנְאָיו.

כז. עַל־יְדֵי הַמַּחֲלָקֶת בָּא דִלּוּת.

כח. מִי שֶׁחוֹלֵק עִם שְׂכֵנָיו, לְסוֹף שְׂיִהְיֶה לַעַג לְאוֹיְבָיו.

כט. מִי שֶׁשׁוֹמֵעַ חֲרָפָתוֹ וְשׁוֹתֵק, נִקְרָא חָסִיד, וְהַקְדוֹשׁ־
בְּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵר אֶת נַפְשׁוֹ.

- ל. הַתְּפִלָּה בְּהִתְלַהֲבוֹת עַד שֶׁהִתְלַהֲבוֹת בָּא לֹא בַּפְּנִים, עַל־יְדֵי־זֶה נוֹפְלִים וְנִתְלַהֲטִים שׁוֹנְאָיו.
- לא. מִי שֶׁהוּא טוֹב וַיֵּשֶׁר מִנְעוּרָיו, עַל־יְדֵי־זֶה כָּשִׁישׁ לֹא אֵיזָה מַחְלָקָת, יִתְנַדְּבוּ לָבָם שֶׁל הָרַבָּה בְּנֵי־אָדָם וַיִּתְחַבְּרוּ אֵלָיו לַעְזוֹר לוֹ.
- לב. מִי שֶׁמִּסִּית וּמוֹנֵעַ אֶת חֲבֵרוֹ מִדֶּרֶךְ הַטּוֹב, אֵינוֹ יָכוֹל לָקוּם נֶגֶד אוֹיְבָיו בַּשָּׁעָת מְרִיבָה וּמִלַּחְמָה.
- לג. עַל־יְדֵי וְדוּי יִתְבַּטֵּל מֵעָלֶיךָ מַחְשָׁבוֹת שׁוֹנְאֶיךָ.
- לד. הַבֶּעַל־מַחְלָקָת בִּידוּעַ שֶׁהוּא אוֹהֵב פֶּשַׁע.
- לה. מִי שֶׁהוּא עָצוּר בְּמַלְיָן, לֹא יוּכַל אוֹתוֹ שׁוּם אָדָם.
- לו. כְּשֶׁמִּתְנַגְּדִים חוֹלְקִים עַל חֲסִידִים וְרוֹצִים לְבַטֵּל אוֹתָם מִמְּלֶאכֶת־שָׁמַיִם, עַל־יְדֵי־זֶה נוֹפְלִים וְנִבְזִים בְּעֵינֵי עַצְמָן.
- לז. לְנִצְחוֹן תֹּאמַר קִפִּיטֵל "עַל הַשְּׁמִינִית".
- לח. מִי שֶׁמִּבְקֵר אֶת הַחוּלָה, הַקְדוּשָׁ־בְרוּךְ־הוּא אֵינוֹ מוֹסֵר אוֹתוֹ בְּיַד שׁוֹנְאָיו.
- לט. מִי שֶׁשִּׁישׁ לוֹ שׁוֹנְאִים יֹאמַר כָּל הַיּוֹם תְּפִלוֹת וּבִקְשׁוֹת וְאֵל יִפְסֹק פִּיו מִתְּפִלוֹת וּבִקְשׁוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה יוֹשִׁיעַ לוֹ הַקְדוּשָׁ־בְרוּךְ־הוּא וְאוֹיְבָיו יִבּוֹשׁוּ.

- מ. מִי שֶׁהוּא נִרְדָּף, יִזְכֶּה לְבָנִים וּבָנֵי בָנִים.
- מא. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שׁוֹנְאִים, יִבְקֹשׁ רַבִּים, שְׂיִבְקֶשׁוּ עָלָיו רַחֲמִים, וַיְהִיָּה לוֹ שָׁלוֹם מִן הַשׁוֹנְאִים.
- מב. כְּשֵׁיִשׁ לֶךְ שׁוֹנְאִים לְמַטָּה, בְּיָדוּעַ שֵׁיִשׁ לֶךְ שׁוֹנְאִים לְמַעְלָה.
- מג. עַל-יָדֵי לְמוֹד הַשׁוֹנְאִים יָשׁוּבוּ אַחֹר.
- מד. עַל-יָדֵי בִטְחוֹן לֹא יוּכְלוּ הַשׁוֹנְאִים לְהֵרַע לֶךְ.
- מה. עַל-יָדֵי הַכְנָעָה יִפְלוּ הַשׁוֹנְאִים בַּמְצוּדָה, שֶׁהִכִּינוּ לֶךְ.
- מו. מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל כָּל הַיּוֹם, עַל-יָדֵי-זֶה בָּא בּוֹשָׁה עַל אוֹיְבָיו.
- מז. מִי שֶׁהֵרַע לְשׁוֹנְאוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק, עַל-יָדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְנִצָּחַת תְּמִיד.
- מח. כְּשֶׁבְנֵי-אָדָם דּוֹבְרִים עָלָיָהּ, תִּלְמַד בְּכָל לַיְלָה אֲגָדָה.
- מט. שְׁנֵי צַדִּיקִים אֵינָם יְכוּלִּים לָדוּר בְּעִיר אַחַת, עַד שֶׁיְהִיָּה לָהֶם אֻמָּת.
- נ. עַל-יָדֵי בִטְחוֹן אוֹיְבָיו לֹא יִשְׁמְחוּ בְּצַרְתּוֹ.
- נא. מִי שֶׁאֵין מְבִישׁ פָּנָיו חֲבֵרוֹ, לֹא יִשְׁמְחוּ אוֹיְבָיו עָלָיו.
- נב. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ הֶרְבֵּה שׁוֹנְאִים, בְּיָדוּעַ שֶׁהַשְּׁנֵאָה שֶׁלֹּא כֹדִין, כִּי אֵי אֶפְשָׁר שֶׁיֵּצְאוּ כָּלָם יְדֵי חוֹבָתוֹ כְּנִגְדּוֹ.

נג. כְּשֵׁישׁ לְאָדָם שׁוֹנְאִים, וְאַחֲר־כֵּךְ קָם עָלָיו אִישׁ אֶחָד מֵרָעִיו וְאֲנָשָׁיו גַּם הוּא לַחֲלָק עָלָיו, הוּא סִימָן שֶׁהִבֵּעַ לִי-מַחֲלָקָת שָׁלוֹ יִהְיוּ נִכְשָׁלִים וְנוֹפְלִים.

נד. מִי שֵׁישׁ לוֹ אֲמוּנָה, אֵינוֹ יֵרָא מֵאוֹיְבִים.

נה. עַל-יְדֵי תַפְלָה בְּשׁוּעָה אוֹיְבָיו אֵינָם שְׂמֵחִים עָלָיו.

נו. מִי שֵׁישׁ לוֹ שׁוֹנְאִים, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם יִפֹּל בְּיָדָם אִם לֹא, יִסְתַּכֵּל אִם נוֹפֵל מִמִּדְרָגַת עֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּיָדוּעַ שִׁיְהִי נִמְסָר בְּיָדָם.

נז. לְמַחֲלָקָת יִלְמַד מִסֶּכֶת סֶכֶה.

נח. מַחֲלָקָת בָּא עַל-יְדֵי חֲבוּרַת רָשָׁעִים.

נט. עַל-יְדֵי עֲצָבוֹת גַּם הָאוֹהֲבִים יִחֲלְקוּ עָלֶיךָ.

ס. אֵין מְרִיבָה מְצוּיָה בְּבֵיתוֹ אֵלָא עַד שֶׁתְּכַלָּה תְּבוּאָה מִבֵּיתוֹ.

סא. לַפְעָמִים כְּשֶׁהִרְבֵּה צַדִּיקִים חוֹלְקִים עַל צַדִּיק אֶחָד גַּם הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מַסְכִּים עִמָּהֶם אֵף שֶׁהָאֻמָּת עִם הַצַּדִּיק הָאֶחָד, וְהַצַּדִּיקִים מִמְּשִׁיכִין אֶת רְצוֹן הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עִמָּהֶם.

סב. הַקּוֹרָא לַחֲבֵרוֹ רָשָׁע, רָשָׁאי לִירֵד לְתוֹךְ אֲמָנוּתוֹ וּלְמַעַט מְזוֹנוֹתָיו עַד שְׁלִישׁ.

- סג. אם אין לאדם חברים ואוהבים, נח לו שימות.
- סד. כל הדברים נבראים בבחינת זכר ונקבה. אפלו מלכים; יש מלך בחינת זכר ויש מלך בחינת נקבה, והקדוש-ברוך-הוא מרחיקן זה מזה כדי שלא יחריבו את העולם.
- סה. בעל-מריבה אף-על-פי שהוא למדן, אל תכבד אותו.
- סו. במקום מריבה שם השטן.
- סז. מי שמקיים קריאת-שמע שחרית וערבית, אינו נמסר ביד שונאים.
- סח. על-ידי תורה וגמילות-חסדים אויביו נופלים לפניו.
- סט. על-ידי רדיפה הנרדף נכשר לקרבן לפני אלקים.
- ע. לעולם תציד להציל את הנרדפים.
- עא. אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את פיו בשעת מריבה.
- עב. מי ששוכח דבר אחד מתלמודו, על-ידי-זה קמים עליו בעלי מחלקת.
- עג. על-ידי מחלקת שחולקין על הצדיק, נתעוררים מלחמות.

עד. כְּשֶׁדוֹבְרִים עַל הָאָדָם, אֲזִי יֵשׁ כַּח בִּיצֹר הָרַע לְהַגְבִּיר
אֶת עֲצָמוֹ עַל זֶה הָאָדָם, שְׁדוֹבְרִים עָלָיו, וְצָרִיךְ
לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל זֶה.

עה. מִי שֶׁקָּשָׁה לְקַבֵּל פִּיּוּס, הוּא מַעְלָמָא דְנוֹקְבָא.

עו. לְמַרְיבָה, הַשָּׂכֶם וְהַעֲרָב לְבֵית־הַמִּדְרָשׁ וּלְמַד תּוֹרָה.
אוּ כְּשֶׁאֵי אֶפְשָׁר לָדוֹן אוֹתָם, תִּתְּפִלַּל עֲלֵיהֶם
וְהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא יִפִּילָם, וְאֵל תִּמְסֹר אוֹתָם לַעֲשֹׂר.

עז. כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ קִנְיָה עַל חֲבֵרוֹ וְדוּמָם, הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־
הוּא עוֹשֶׂה לוֹ דִּין.

עח. אֵל תִּרְיֵב עִם אָדָם שֶׁהוּא תַקִּיף מִמֶּךָ, אֶף־עַל־פִּי
שֶׁהוּא מִכָּף אוֹתָךְ לְדַבֵּר בְּלָתִי הַגּוֹן. אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ
אֵימַת עֹר, תִּלָּךְ עִמּוֹ אֵל הַעֲשֹׂר וְאֵל תַּעֲשֶׂה הַדָּבָר
בְּלָתִי הַגּוֹן.

עט. עַל־יְדֵי לָשׁוֹן־הָרַע נוֹפְלִים בְּמַלְחָמָה.

פ. מִי שֶׁאֵין אוֹמֵר לָשׁוֹן־הָרַע, הוּא מְנַצֵּחַ.

פא. שָׁנָה וּפִרְשׁ, עַל־יְדֵי־זֶה אוֹיְבָיו רוֹדְפִין אוֹתוֹ.

פב. כְּשֶׁאֲשַׁתּוֹ שָׁל אָדָם שׁוֹפֵעַת דָּם בְּלֹא עֵת נִדְתָּהּ,
בִּידוּעַ שְׂאִיזָה שֶׁנֶּאֱמָר נִתְעוֹרַר עָלָיו.

פג. כְּשֶׁהַצַּדִּיק יֵשׁ לוֹ מַחְלָקֶת עִם אֶחָד וַיָּכּוּל לְהַצִּיל אֶת
עַצְמוֹ עִם מָמוֹן, יִצִּיל אֶת עַצְמוֹ וְאֵל יִשְׁתַּמֵּשׁ
בְּצַדִּיקָתוֹ.

פר. בְּכָל בַּעֲלֵי מַחְלָקֶת נִתְגַּלְגְּלִים שָׁם נִיצוּצֵין מִנְשָׁמַת
דָּתָן וְאַבִּירָם.

פה. הַמַּחְלָקֶת שֵׁשׁ בֵּין שְׁנֵי צַדִּיקִים לְטוֹבַת יִשְׂרָאֵל, תִּדַּע
שָׁגָם לְמַעַלָּה יֵשׁ שְׁנֵי מַלְאָכִים שָׁגָם הֵם חוֹלְקִים
גַּם-כֵּן, וְאִין לָהֶם מַכְרִיעַ אֶלָּא הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
בְּעַצְמוֹ.

פו. מִי שֶׁשׁוּמַע חֲרָפְתּוֹ וְשׁוֹתֵק, עַל-יְדֵי-זֶה נִתְבַּטֵּל מִמָּנוּ
רַבּוֹת רַעוֹת שֶׁהָיוּ רְאוּיִין לָבוֹא עָלָיו.

פז. דַּעְתּוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נוֹטָה תָּמִיד אַחֲרֵי הָרֵב,
אַבָּל אִם הָרֵב הֵם רָשָׁעִים, אִין דַּעְתּוֹ נוֹטָה אַחֲרֵיהֶם.

פח. אִין מְלַמְדִּין זְכוֹת עַל הַמַּסִּית.

פט. כְּשֶׁיֵּשׁ מַחְלָקֶת מִשְׁנֵי אֲנָשִׁים, וְלִכָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ
אֲנָשִׁים הַמְּצַדִּידִים לוֹ, כְּשֶׁגּוֹזְרִים מִיתָה לְמַעַלָּה, חֵם
וְשָׁלוֹם, עַל אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי הַמַּחְלָקֶת, מִתְחִילִין מִן
הַקָּטָן שֶׁבָּהֶם וְלֹא מִן הָאִישׁ שֶׁהוּא עֶקֶר בַּמַּחְלָקֶת.

צ. לפעמים נגזר על האדם, שיכלה זרעו. וכשנמסר ביד שונאיו, על-ידי-זה נתבטל הגזרה של כלית זרעו.

צא. מי שמרחיק את האדם מעבודת השם יתברך, על-ידי-זה יבוא ממנו זרע, שיצטערו לזרעו של המרחיק.

צב. מי שיש בידו למחות ברשעים ולא מחה, כאלו הוא עושה הרע.

צג. המחזיק במחלקת, עובר בלאו וראוי להצטרע.

צד. החולק על מלכות בית-דוד, ראוי להבישו נחש.

צה. על-ידי עסק התורה יכול לעמד בקשרי המלחמה.

צו. צריך להתחזק נגד השונאים ולהעריך עמם מלחמה בתחבולה, והקדוש-ברוך-הוא יעשה הטוב בעיניו.

צז. למחלקת סגלה לומר: "ויקרא אסא אל ה'" עד "אנוש" (בדברי-הימים ב יד, י).

צח. מי שאין בטחונו באלקיו, על-ידי-זה באים מלחמות ומריבות.

צט. על-ידי למוד תורה נופל פחד על האמות, שלא ילחמו עם ישראל.

- ק. לְמַחֲלָקֶת תֹּאמַר: "וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי אֲבוֹתֵינוּ" עַד "כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ" מֶה שֶׁאָמַר יְהוֹשֻׁפָט (דברי הימים ב, ויב).
- קא. בַּשָּׁעַת מִלְחָמָה צָרִיךְ לְהִכִּין כָּלִי מִלְחָמָה כַּנְהוּג, וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יַעֲשֶׂה מֶה שֶׁבְּרָצוֹנוֹ, וְאֵין לְסֻמוֹךְ עַל הַגִּם.
- קב. הַקּוֹבֵעַ מָקוֹם לְתַפְלָתוֹ, אוֹיְבָיו נוֹפְלִים תַּחֲתָיו.
- קג. אֵין לְהִתְפַּלֵּל עַל שׁוֹם אָדָם שְׂיָמוּת אֲפָלוֹ עַל מִין, כִּי יוֹתֵר טוֹב לַהֲרֹג אוֹתָם בְּיַד אָדָם וְלֹא בְיַד שָׁמַיִם.
- קד. אֵל תִּתְנַגֵּה בְּרָשָׁע; כָּל שֹׁכֵן בְּרָשָׁע שֶׁהִשְׁעָה מִשְׁחָקָת לוֹ.
- קה. מִתֵּר שֶׁלֹּא לְהוֹדוֹת עַל הָאֱמֶת וְלַחֲלֹק עָלָיו, כִּדִּי דִלָּא לְטַעֲי כָּלִי עַלְמָא בִּתְרָה.
- קו. בַּעֲוֹן שְׁנֵאת-חַנּוּם מְרִיבָה רַבָּה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ.
- קז. חָרָב וּבָזָה רַבָּה בָּא בַּעֲוֹן עֲנוּי הַדִּין וְעוֹנוֹת וְקִלְקוּל הַדִּין וּבִטּוֹל תוֹרָה.
- קח. אִשָּׁה גְדָה דִּפְסָקָה בֵּין תִּרֵּי, אִם סוֹף גְּדָה הִיא, עוֹשֶׂה מְרִיבָה בֵּינֵיהֶם.
- קט. הַנִּרְדָּף שֹׁמְפִים אֶת הָרוֹדֵף, עַל-יְדֵי-זֶה נִתְעוֹרֵר דִּין עַל הָרוֹדֵף.

ק. המפרגם את שונאיו, על-ידי-זה גדון השונא בדיון שרפה.

חלק שני

א. על-ידי שדוכרים על הצדיק, על-ידי-זה נתגבר הפילוסופיא בעולם וכן להפך.

ב. יש מפרסמים שעקר הפרסום שלהם נעשה על-ידי המחלקת.

ג. על-ידי המחלקת נופל לתאות נאוף.

ד. מי שקמים עליו רבים וחולקים עליו על אמונתו, והוא עומד כנגדם וטוען כנגדם דברים הנתקבלים, על-ידי-זה זוכה לבנים רבים והעולם נתמלא מזרעו.

ה. מי שנותן עיני שכלו תמיד לחקר את ראשי-הדור ומעין בהם בעינא בישא, על-ידי-זה נופל לרעב שלעתיד, הינו לא רעב ללחם, וזה "רעב" ע'ין ב'תוף ר'ב.

ו. על-ידי צדקה בסבה קלה הוא מכניע את אויביו, והקדוש-ברוך-הוא מצילו מסבות גדולות של אויביו.

ז. על־ידי בְּרֶכֶת־הַמֶּזֶן נִתְּוַדַּע הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעוֹלָם. גַּם
על־ידי בְּרֶכֶת־הַמֶּזֶן נִתְּיָשֵׁב הַמַּלְכוּת מִן הַמְּרִיבוֹת
וְהַמַּלְחָמוֹת.

ח. מי שֶׁלְמוּדוֹ בַּתּוֹרָה בְּמַחֲיִן זָכִים, שֶׁאֵכִילְתּוּ כָּל־כֶּךְ
בְּקִדְשָׁהּ, שֶׁנֶּזֶן מִמֶּזֶן, שֶׁהַמַּלְאָכִים נִזְוָנִין מִמֶּנּוּ,
על־ידי־זֶה שׁוֹנְאִיו נִדְוָנִין בְּחֶנֶק. וְסִימָן לְדָבָר: "וַיְהִי
בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיּוֹת הַבֶּקָר"; "וּבִבְקָר הָיְתָה שְׂכֶבֶת
הַטָּל"; "וַיְהִי בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֶּקָר". (פרוש סימן זה נמצא
באכילה ח"ש, ה.).

ט. הַצֶּעַר וְהַקִּנְטוֹר שֶׁיֵּשׁ עַל הַחֲכָם, עַל־ידי־זֶה בָּא לִידֵי
שְׂכָחָה.

י. על־ידי הַמְּרִיבָה גּוֹרְמִים, שֶׁהִתְלַמִּידִים הִקְטִנִּים
נִתְּפָרְסְמִים קֶדֶם זִמְנָם, וְזֶהוּ בְּחִינַת הַפִּלַת נִפְלִים,
שֶׁהוּלָד יוֹצֵא לְאֹוִיר הָעוֹלָם קֶדֶם זִמְנוֹ, וְעַל־ידי־זֶה
גּוֹרֵם עֲנִיּוֹת וְלִפְעָמִים גּוֹרֵם מִיתוֹת, חֵם וְשָׁלוֹם.

יא. לִפְעָמִים אֵין שָׁלוֹם בֵּית לְאָדָם וְכָל בְּנֵי־בֵיתוֹ
בְּקִטְטָהּ, בִּידוּעַ שֶׁיֵּשׁ שָׂדִים בְּבֵית הַגּוֹרְמִין כָּל זֶה,
וְעַל־ידי־זֶה בָּאִים יסורים עַל אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ.

יב. לִפְעָמִים מְקוֹמוֹ שֶׁל אָדָם גּוֹרֵם לוֹ מְרִיבוֹת, כְּמוֹ
שֶׁאֵין שׁוֹאֲלִין בְּשָׁלוֹם חֲבֵרוֹ בְּמָקוֹם הַטְּנָפֶת.

יג. על-ידי הצער והעצבות בא מריבה בעולם, ועל-ידי השמחה בא שלום בעולם.

יד. התגלות התורה היא על-ידי השלום.

טו. המשא-ומתן או המלאכה שאדם מיגע בו ביום תעניתו, זה הדבר מציל אותו משונאים ומרוצחים.

טז. מי שיש לו שונאים, קשה לו לבון דעתה בתפלה.

יז. מי שעושה פרוד בין איש לאשתו, הינו שהולך לאיש ומיפה את האשה בפני הבעל, והולך אל האשה ומגנה את בעלה בעיניה, עד שנעשה פרוד ביניהם, על-ידי-זה נעשה טרוד במזונותיו.

יח. כשהקדוש-ברוך-הוא רואה איזה צדיק, שיש כח בידו לקרב בני-אדם לעבודתו, אזי מעמיד עליו שונאים, כדי שיוכל לקרב בני-אדם, כי הצדיק שאין לו שונאים, אין יכול לקרב, כמו בעת ביאת המשיח ישובו בשלום, ואז אין מקבלי גרים.

יט. על-ידי הרהורי עבודה-זרה שונאים באים ונתרוממים על אדם.

כ. מי ששונאיו נתרוממים, הוא נופל לתאות אכילה.

כא. כְּשֶׁאָדָם מְרַגֵּשׁ חֶכּוֹךְ בְּגוּפוֹ, יֵדַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ שׁוֹנָאִים, וְלִפְעָמִים שֶׁעַל־יְדֵי מַכּוֹת וְחִבּוּרוֹת שִׁיעֲשֶׂה בְּגוּפוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹל מִשׁוֹנָאִים, כִּי זֶה נִתְחַלֵּף בָּזֶה.

כב. יֵשׁ שְׁנֵי צַדִּיקִים, שֶׁאֶחָד דְּבוּרָיו הֵם בַּחֲרִישָׁה, וְהַשְּׁנִי דְּבָרָיו בְּקִצְרָה, אוֹ אֶחָד דְּבָרָיו הֶקְמַת הַבְּרִית לְזוּג, וְהַשְּׁנִי דְּבָרָיו הֵם הַמְּשִׁיכִים אֶת הַזֶּרַע וּמַהֲיִים אֶת הַיֶּלֶד בְּבֶטֶן אִמּוֹ וּמַגְדִּילִין אוֹתוֹ. בֵּין כְּשֵׁי שׁ מַחְלֶקֶת בֵּין שְׁנֵי צַדִּיקִים הָאֵלּוּ, אֵל יִתְעַרֵּב זֶר בְּתוֹךְ דְּבוּרִים, שֶׁמִּדְּבָרִים זֶה עַל זֶה, כִּדִּי שְׁלֵא יִקְלָקֵל הַמִּבְּוֵן.

כג. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שׁוֹנָאִים, יִזִּיר מִן הַיִּין, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה רֹאשׁ לָהֶם.

כד. סֶגְלָה לְהַנְצִיל מִשׁוֹנָאִים, הֵן שׁוֹנָאִים שֶׁל מַחְלֶקֶת הֵן שׁוֹנָאִים שֶׁבִּדְרֹךְ, שֶׁמִּתְיָרָא מֵהֶם, לֹא־מֵר כָּל הַטָּעָמִים שֶׁבַּתּוֹרָה, דְּהֵינּוּ פִּשְׁטָא מִנַּח זֶרְקָא וְכו'.

ממזן

- א. הַמִּתְלוֹצֵץ מִזּוּנוֹתָיו מִתְמַעֲטִין.
- ב. לְשׁוֹן חֲכָמִים מִבִּיא עֵשֶׁר.
- ג. אֵין הָעֵשֶׁר מִתְקַיֵּם, מִפְּנֵי שֶׁאֵין מִרְחָמִים עַל הַבְּרִיּוֹת.

- ד. הָעוֹמֵד בְּנִסְיוֹן שֶׁל נְאוּף, יִזְכֶּה לְעֶשֶׂר גְּדוֹל בֵּין הַשּׁוֹנְאִים שָׁלוֹ.
- ה. גְּדוֹלָה מְלֹאכָה שֶׁהִזְהִיר עָלֶיהָ הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שִׁיעֲשֶׂה אִיזָה מְלֹאכָה.
- ו. כְּגוֹן: אָנוּ לוֹוִין וְאוֹכְלִין.
- ז. הַרוּצָה שִׁיתַּעֲשֶׂר, יַעֲסֹק בְּבִהְמָה דַּקָּה וּבַחֹרֶשִׁין.
- ח. אֲכִילָה וְשִׁתְיָה יִהְיֶה פָחוֹת מִמָּה שִׁישׁ לוֹ, וְיִלְבֹּשׁ וְיִתְכַסֶּה כִּמָּה שִׁישׁ לוֹ, וְיַכְבִּד אֶשְׁתּוֹ וּבָנָיו יוֹתֵר מִמָּה שִׁישׁ לוֹ.
- ט. קָשָׁה עֲנִיּוֹת בְּבֵיתוֹ שֶׁל אָדָם יוֹתֵר מִחֲמָשִׁים מִכּוֹת.
- י. אִין אֶשְׁתּוֹ שֶׁל אָדָם מֵתָה אֶלֶּא-אִם-כֵּן מִבְּקָשִׁין מִמֶּנּוּ מִמּוֹן וְאִין לוֹ.
- יא. הַכֹּחַ שִׁישׁ לְאַמּוֹת לְגֹזֵל אֶת יִשְׂרָאֵל, עַל-יְדֵי שְׁלוֹמְדִים [תּוֹרָה נְבִיאִים וְכַתּוּבִים] תַּנִּיךְ.
- יב. הֵיִן מִבִּיא עֲנִיּוֹת.
- יג. כָּל אָדָם שִׁישׁ בּוֹ דַּעָה, לְסוֹף מִתַּעֲשֶׂר.
- יד. הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ, עַל-יְדֵי-זָה מִטְמָאִין אוֹתוֹ בְּטִמְאַת קָרִי.
- טו. כְּשֶׁבֵּא לְאָדָם אִיזָה הַבְנָה חֲדָשָׁה, בִּידוּעַ שְׁכָרוֹךְ בַּעֲקֵבוֹ מִמּוֹן רַב.

- טז. מִמּוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּפְל בְּיַד עֲכוּ"ם מִיַּד טָהָר.
- יז. מִי שֶׁבָּנִיו וּבְנוֹתָיו מִטָּלִין בָּרָעַב, עַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹל מִדִּין שְׂרָפָה שֶׁבְּאַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית־דִּין.
- יח. מִי שֶׁפּוֹרֵץ גֶּדֶר שֶׁל רֶבֶנָן, נַעֲשֶׂה עָנִי.
- יט. מִי שֶׁמְשַׁבֵּר תַּאֲוֹת אֲכִילָה, זֹכֶה לְדִירָה נָאָה.
- כ. קָשִׁים מְזֻנּוֹתָיו שֶׁל אָדָם בִּקְרִיעַת יַם־סוּף וַיּוֹתֵר מִן הַגָּאֵלָה וּכְפָלִים בִּיּוֹלָדָה.
- כא. כִּיּוֹן שֶׁנִּתְמַנָּה אָדָם פֶּרָנָם עַל הַצָּבוֹר נִתְעַשֵּׂר.
- כב. קִטְרֶת מְעַשֶּׂרֶת.
- כג. אֵל יִדְאָג אָדָם לוֹמַר, פְּלוֹנִי יִקְפַּח פֶּרָנָסָתִי, כִּי עַל־כִּרְחֹם יוֹשִׁיבוֹךְ בְּמִקוֹמְךָ וּבְשִׁמְךָ יִקְרְאוּךָ.
- כד. עַל אַרְבָּעָה דְּבָרִים נִכְסֵי בַּעֲלֵי־בָתִּים יוֹרְדִים לְטַמְיוֹן:
עַל עוֹשֵׂקֵי שָׂכָר שָׂכִיר וְכוֹבְשֵׁי שָׂכָר שָׂכִיר וְעַל שְׁפוֹרְקִין עַל מַעַל צִוְּאִרְיָהֶן וְנוֹתְנִין עַל חֲבִרְיָהֶן וְעַל גִּסּוֹת־הָרוּחַ.
- כה. שְׁנֵי הַמָּקוֹם וְשְׁנֵי הַשֵּׁם טוֹבִים לְפִרְנָסָה.
- כו. אֵין הַגָּשְׁמִים נִעְצָרִין אֵלָּא עַל בִּטּוּל תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת וּמַסֵּפְרֵי לָשׁוֹן הָרַע וְעֵזִי פָנִים וּבִטּוּל תּוֹרָה וְעוֹזֵן גָּזֵל.

- כו. הַתְּקוּן לְמִטֶּר יִרְבֶּה בְּתַפְלָה.
- כח. עַל־יְדֵי אֱמוּנָה נִתְרַבֶּה פְּרִנָּסָה.
- כט. כְּשֵׁישׁ שֶׁבַע בָּעוֹלָם, אִזִּי הִחֲלִשׁוֹת נִתְמַעֲטִים.
- ל. אִין הַגָּשָׁמִים נִעְצָרִין אֲלָא עַל פּוֹסְקֵי צְדָקָה בְּרַבִּים וְאִינֶם נוֹתְנִים.
- לא. מְאִיסוּתָא דְּבֵיתָא מֵבִיא לְיַדִּי עֲנִיּוֹת.
- לב. שְׁלֶשָׁה דְּבָרִים מְבִיאִין אֶת הָאָדָם לְיַדִּי עֲנִיּוֹת:
הַמְשִׁתִּין בְּפָנָי מִטָּתוֹ עָרוֹם וְהַמְזַלְזֵל בְּנִטְיִלַת־יָדַיִם
וּמִי שֶׁאֵשֶׁתוֹ מְקַלְלָתוֹ בְּפָנָיו.
- לג. הַמַּעֲשֵׂר מְסֻגָּל לַעֲשִׁירוֹת דּוֹקָא בְּאַרְעֵי־יִשְׂרָאֵל.
- לד. כְּבוֹד הַתּוֹרָה וְכְבוֹד שַׁבָּת מְסֻגָּל לַעֲשִׁירוֹת.
- לה. כְּבוֹד מְרוֹר שְׁאוּכְלִין בְּפֶסַח, מְסֻגָּל לְפְרִנָּסָה.
- לו. לְכַתֵּב סֵפֶר תּוֹרָה מְסֻגָּל לְפְרִנָּסָה.
- לז. בְּתַכְהֵן לְיִשְׂרָאֵל אוֹ בְּתַתְּלִמִּיד־חֶכֶם לְעַם־הָאָרֶץ,
מְבִיאָתוֹ לְיַדִּי עֲנִיּוֹת.
- לח. לְהַשְׁתַּתֵּף עִם מִי שֶׁהִשְׁעָה מְשַׁחֶקֶת לוֹ טוֹב
לְהַצִּלָּהּ.
- לט. מִי שֶׁאוֹהֵב אֶת הָעָם וְיִתְבָּרַךְ בְּאֲכִילָתוֹ וּבְשִׁתּוֹ
וְשֶׁאֵר תַּעֲנוּגִים, זֹכֶה לְפְרִנָּס אֶת עַמִּים רַבִּים.

- מ. מִי שֶׁשׁוֹנֵא מִמּוֹן, זֹכֶה לְאַרְיכוֹת-יָמִים.
- מא. מִי שֶׁמַּחֲפֵשׁ אַחֵר אוֹצְרוֹת, הוּא מְקָרֵב מִיתָתוֹ.
- מב. מִי שֶׁלֹּא הִקְנִן חַטָּאוֹת נְעוּרִים, נַעֲשֶׂה רָשׁ.
- מג. מִי שֶׁמִּיַּגַּע אֶת עַצְמוֹ יוֹמָם וּלְיָלָה אַחֵר פִּרְנָסָה, וְאִינוֹ מוֹצֵא אֶת פִּרְנָסָתוֹ, תִּקְנָתוֹ שִׁיחֲזִיר בְּנִי-אָדָם בְּתִשׁוּבָה.
- מד. מִי שֶׁמַּשְׁבֵּר אֵיזָה כָּלִי שֶׁלֹּא בְּמַתְכִּינִן, בִּידוּעַ שֶׁהוּא חוֹטֵא.
- מה. מִי שֶׁלָּהוֹט אַחֵר עֲבוּדַת אֲדָמָה, בְּיָדָיו אֵין בּוֹ תוֹעֵלָת.
- מו. בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה תִּבְקֹשׁ אֶת הַצַּדִּיק, שִׁיתַּפִּיל עָלֶיךָ.
- מז. הַשְׁמַחָה הַמִּידִית מְסַגֵּל לְהַצִּלָּחָה.
- מח. דֶּרֶךְ-אֶרֶץ צָרִיד חֲזוּק.
- מט. הַמַּשְׁתַּף שֵׁם שָׁמַיִם בְּצַעֲרוֹ, כּוֹפְלִים לוֹ פִּרְנָסָתוֹ, גַּם פִּרְנָסָתוֹ מְעוֹפֶכֶת לוֹ בְּצַפּוֹר.
- נ. בִּעְוֹן בְּטוֹל תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת הַשָּׂכָר אֲבֵד, וּבְנֵי אָדָם רָצִים אַחֵר פִּרְנָסָתָם, וְאִינָם מַגִּיעִים.
- נא. מָטָר בְּשֶׁבִיל יָחִיד וּפִרְנָסָה בְּשֶׁבִיל רַבִּים. וְיָחִיד דָּאָלִים זְכוּתָהּ כְּרַבִּים דְּמִי.

- נב. עַל-יְדֵי קְדוּשָׁה עַל הַיֵּין בָּא מָטָר וְנִשְׁמַע הַפִּלְתּוֹ.
- נג. הַמְקִיִּים סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁל אָבִיו בְּבֵיתוֹ, זֹכֶה לְעֶשֶׂר.
- נד. מָטָר בְּזִכּוֹת אָדָם אֶחָד וְשֶׁדָּה אַחַת וְעֶשֶׂב אֶחָד, וּבְזִכּוֹת הָאָרֶץ וְחֶסֶד וְיִסּוּרִין.
- נה. הַגְּשָׁמִים נִעְצָרִין בְּשִׁבִּיל עֲבוּדָה-זָרָה וּבְשִׁבִּיל נְאוּף וּבְשִׁבִּיל צַדִּיק, שֶׁלֹּא נִסְפָּד בַּהֲלָכָה וּבְשִׁבִּיל מְקַפְּחֵי פְּרָנִסַּת אֲחֵרִים.
- נו. עַל-יְדֵי עֲנִיּוֹת נִצּוֹל מְדִינָה שֶׁל גִּיהֶנָּם.
- נז. עַל-יְדֵי שְׁמוּשׁ שִׁמּוֹת הַקְּדוּשִׁים בָּא עֲנִיּוֹת וּמִיתָה, וְאִפְלוּ עַל מִי שֵׁשׁ בְּיָדוֹ לְמַחֹת וְאִינוּ מוֹחָה.
- נח. בְּשֵׁשׁ לוֹ צַעֲקַת לְגִימָא עַל חֲבִירוֹ וְדוּמָם, הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה לוֹ דִּין.
- נט. בְּשִׁרְוָאָה אָדָם שְׂמֹזְנוּתָיו מְצַמְצָמִין, יַעֲשֶׂה מֵהֶם צַדִּיקָה.
- ס. דְּאִגָּה וְטִרְדָּא עַל מְזֻזְנוּתָיו מִכְחֵישִׁין כַּחוֹ שֶׁל אָדָם.
- סא. עַל-יְדֵי נְאוּף בָּא עֲנִיּוֹת.
- סב. לְפַעֲמִים בְּשֵׁאִין לְצַדִּיק מֶזֶל עַל פְּרָנִסָּה, אִזּוּ מְקִימִים עָלָיו אִיזָּה מִתְנַגְּדִים, וְעַל-יְדֵי-זֶה נוֹתְנִים לוֹ פְּרָנִסָּתָם הָרְאוּי לָהֶם.

- סג. הָעוֹסֵק בְּבִנְיָן מִתְמַסְכֵּן.
- סד. הַצְנִיעוּת מְסַגֵּל לַעֲשִׁירוֹת.
- סה. מִשְׁרְבוּ הַצִּירִי-עֵין, רַבּוּ הַמְקַפְּחִים פְּרִנָּסְתוּ שֶׁל אָדָם.
- סו. מְזוֹנוֹת שֶׁל אָדָם נִתְמַעֵט, כְּשֶׁאֵין דָּן אֶת הָאָדָם לְכַף זְכוּת.
- סז. גַּם כְּשֶׁמַּעְרֵב מַיִם בְּמִשְׁקָיו.
- סח. גַּם כְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ לַעֲצַת הַמַּסִּית.
- סט. גַּם כְּשֶׁעֲבַר עֲבָרָה לְהַכְעִים, נַעֲשֶׂה עָנִי, וְהָעוֹלָם אֵין מֵאֲמִינִים לוֹ שֶׁהוּא עָנִי.
- ע. מִי שֶׁעוֹסֵק בְּשִׁמוֹת הַטִּמְאָה וּבְכִשְׁפִּים, נַעֲשֶׂה עָנִי.
- עא. הַחֲלָאת שֶׁל כְּחִישַׁת הַבָּשָׂר, הַנִּקְרָא דָּאֵר, הִבָּא עַל אֶחָד מִבְּנֵי-הַבֵּית הוּא סִימָן לְדִלּוֹת.
- עב. כְּשֶׁאִיזָה בּוֹשָׁה בָּאָה עַל הָאָדָם הוּא סִימָן לְדִלּוֹת.
- עג. מִי שֶׁהוּא שׁוֹנֵא מִמּוֹן, מְלַמְּדִין אוֹתוֹ מִלְמַעְלָה הַדֶּרֶךְ, שִׁילָךְ בָּהּ.
- עד. לַפְעָמִים מִיתַת כָּרַת נִתְחַלֵּף עַל עֲנִיּוֹת.
- עה. עָנִי הוּא מְבַלְבֵּל כְּשֶׁכוֹר.
- עו. עַל-יְדֵי אוֹנָאָה נַעֲשֶׂה עָנִי.

עז. מי שֶׁעוֹשֶׂה מַעֲשָׂיו בְּמַהֲירוֹת בְּלִי יִשׁוּב־הַדַּעַת, נַעֲשֶׂה בַעַל־חֹב.

עח. מי שֶׁמְקַפֵּחַ פְּרִנָּסָה לְאַחַד, כְּאִלּוּ הִרְגוּ.

עט. לְעוֹלָם יַחְזִיק אָדָם בְּנַחֲלַת אֲבוֹתָיו, וְאֵל יִמְכֹּר וְאֵל יַחְלִיף אוֹתָם.

פ. מי שֶׁהוּא תָּאֵב לְמָמוֹן, הוּא נוֹפֵל מִמַּדְרָגָתוֹ.

פא. עַל־יְדֵי כְּפִירָה בָּא דָלוּת.

פב. מי שֶׁהוּא עָנִי, יִשְׁתַּדֵּל לְסִפֵּק מִזֶּמֶן לְדוֹרָשֵׁי הַשֵּׁם.

פג. אֲמוּנָה הוּא טוֹב לְפִרְנָסָה.

פד. כְּאֵב עֵינַיִם הוּא סִמָּן לְעֲנִיּוֹת.

פה. עַל־יְדֵי הַכְנָעָה בַּהֲמוֹתָיו שֶׁל אָדָם נִתְרַבָּה.

פו. עַל־יְדֵי צַדִּיקָה זוֹכִין לְפִרְנָסָה.

פז. מי שֶׁנּוֹתֵן מָמוֹן לְמַכְשָׁפִים, עַל־יְדֵי־זֶה תוֹלִין לוֹ פִּרְנָסָתוֹ בְּבֵית שֶׁל נָכָרִים.

פח. דְּבוּרָיו שֶׁל הַצַּדִּיק מְבִיאִין פִּרְנָסָה.

פט. הָעֲצָבוֹת מִפְסִיד הַפִּרְנָסָה.

צ. עַל־יְדֵי צַדִּיקָה יִהְיֶה לָךְ הֶרְחָבָה.

צא. הֶרְחָבָה שֶׁנָּה מְבִיא אֶת הָאָדָם לְיְדֵי עֲנִיּוֹת.

צב. הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה וּבְצַדִּיקָה, זוֹכֶה לְעֲשִׁירוֹת.

- צג. אוֹקִירוּ לְנִשְׁיֹכּוֹ, כִּי הֵיכָא דְתִיתְעִתְרוּ.
- צד. אֵין הַבְּרָכָה מְצוּיָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם אֱלָא בְּשִׁבִּיל כְּבוֹד אִשְׁתּוֹ.
- צה. הַמְּלֹאָה בְּרַבִּית, נִכְסֵיו מִתְמוּטְטִין וְאֵינָן עוֹלִין.
- צו. עַל-יְדֵי שְׁמִבְטָלִין זָמַר שֶׁל שְׁחֹק, בָּא זוֹל.
- צז. מִי שֶׁאֵין לוֹ פְּרִנָּסָה, יַעֲסֹק בְּתוֹרָה וְאַחֲר כֵּךְ יתְפַלֵּל עַל פְּרִנָּסָה, בְּיָדָיו יתְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ.
- צח. אֵין לְאָדָם לְמַכֵּר מִקְחוֹ הָרֵאשׁוֹן.
- צט. מִי שִׁיזְרַד לְפְרִנָּסַת חֲבֵירוֹ, נִקְרָא רָשָׁע.
- ק. לֹא יָבוֹא שׁוּם אֶחָד לְהַזִּיק אֶת חֲבֵירוֹ אִם לֹא מִגִּזְאוֹת לְבוֹ.

- קא. נִשְׁיָרָה קָשָׁה לַעֲנִיּוֹתָא.
- קב. עֲשִׂיר הוּא בְּחִינַת זָכָר, וְעֲנִי הוּא בְּחִינַת נׁיקָבָא.
- קג. כָּאֵב עֵינַיִם סִימָן לְהִזְק.
- קד. לְכָל הַדְּבָרִים הֵן חֻכְמָה אוֹ עֲשֶׂר אוֹ בָּנִים, צָרִיךְ עֲסֹק בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע, וַיִּבְקֹשׁ רַחֲמִים, שִׁיְצְלִיחַ בְּדַבַּר הָעֵסֶק.

חֶלֶק שֵׁנִי

- א. שָׁנָה שֶׁהִיא שְׁנַת מִשְׁאֲוִימָתָן הוּא סִימָן טוֹב לְבְרִיאוֹת הַגּוֹף.

ב. מי שֶׁלְהוֹט אַחַר עֲבוֹדַת אֲדָמָה, בָּא לְיָדֵי אֶחָד מִשְׁלֹשָׁה, אוֹ לְיָדֵי שְׁפִיכוֹת־דָּמִים אוֹ לְיָדֵי צָרַעַת אוֹ לְיָדֵי שְׁכָרוֹת.

ג. עַל־יָדֵי הַיָּרָאָה וְהַחֶסֶד נִצּוֹל מֵאֵשׁ וְזוֹכָה לְפָרָנְסָה.
ד. עַל־יָדֵי שְׁהַדִּין־תּוֹרָה הוֹלֵךְ וְנִתְמַעֵט, עַל־יָדֵי־זֶה הַפָּרָנְסָה מִתְמַעֵטֶת וְכֵן לְהִפְךָ.

ה. עַל־יָדֵי אֲסֻמְכָתוֹת נִשְׁפָּע פָּרָנְסָה גְּדוֹלָה לָעוֹלָם. וְזֶה כִּי יֵשׁ כַּמָּה דְּבָרִים, שֶׁלֹּא מְצִינוּ לָהֶם מִקָּרָא מִן הַתּוֹרָה, וְטָרְחוּ חֲכָמֵינוּ, וְזָכְרוּנָם לְבִרְכָּה, לְמִצָּא לָהֶם אֲסֻמְכָתָא בְּעָלְמָא.

ו. לְפַעֲמִים הַקָּדוֹשׁ־שֶׁכְּרוּךְ־הוּא מִתְפָּאֵר בְּכַשְׂרִים שְׁבָאִמוֹת כְּנֶגֶד הַשָּׁטָן, כִּדִּי שְׂיוֹכֵל לִתֵּן פָּרָנְסָה לְיִשְׂרָאֵל בְּלִי קָטְרוֹג.

ז. עַל־יָדֵי הַשְׁתוֹקָקוֹת שֶׁאָדָם מִשְׁתוֹקֵק לְקַבֹּרֶת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, עַל־יָדֵי־זֶה נִשְׁפָּע פָּרָנְסָה גְּדוֹלָה.

ח. לְסַעֲדַת מִצְוָה יִטְרִיחַ אָדָם אֶת עַצְמוֹ אֲפֹלוּ בְּבִקִּיעַת עֲצִים, וַיְכִוֵּן בְּבִקִּיעַת עֲצִים שֶׁהוּא בּוֹקֵעַ וּמִפְרִיד הָרַע מִהַטּוֹב שְׁבַעֲיָן־הַדַּעַת, וְעַל־יָדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְפָרָנְסָה.

ט. עַל־יָדֵי תְּשׁוּבָה הַפָּרָנְסָה בְּנִקְלָה.

- י. מי שִׁמְקִים "יְהִי מִמּוֹן חֶבְרֶךְ חָבִיב עָלֶיךָ כְּשֶׁלָּךְ"
עַל-יְדֵי־זֶה זֹכֶה לְהִתְפַּלֵּל בְּכֹנֶת הַלֵּב.
- יא. גָּדוֹל הַנְּהֻגָה מִיָּגִיעַ כּפּוֹ, שֶׁהוּא מְכִיר בְּכְבוֹדוֹ שֶׁל
מָקוֹם מֵה שְׂאִין הַמְּלָאכִים יוֹדְעִים.
- יב. לְפִי הַשְּׁנוּיִים שֶׁנַּעֲשׂוּ בַּמְּלָאכִים, הֵינּוּ לְפַעֲמִים
יוֹשְׁבִים, לְפַעֲמִים עוֹמְדִים, לְפַעֲמִים נָשִׁים, לְפַעֲמִים
אֲנָשִׁים וְכֵן שָׂאֵר הַשְּׁנוּיִים, כֵּן הַשְּׁפַע הֵבֵא מִן
הַשָּׁמַיִם נִשְׁתַּנָּה, לְפַעֲמִים אֵשׁ, לְפַעֲמִים מַיִם,
לְפַעֲמִים אֲבָנִים וְכֵן שָׂאֵר הַשְּׁפָעוֹת, וְכָל אֵלוֹ
הַשְּׁנוּיִים נַעֲשִׂים בְּעוֹלָם וּבְאָדָם. גַּם נִשְׁתַּנָּה רְצוֹנוֹ
לְפִי הַשְּׁנוּיִים, לְפַעֲמִים רוֹצֶה כֶּךָ וּלְפַעֲמִים רוֹצֶה
רְצוֹן אֲחֵר.
- יג. הַפְּרָנְסָה לְפִי הַזְּוֹג.
- יד. לְפִי הַזְּקָנִים שֶׁבְּדוֹר כֵּן הַפְּרָנְסָה.
- טו. הָרַבִּית מִפָּסִיד הִירָאָה.
- טז. הַמְּלִוָה בְּרַבִּית, אֵינּוּ מוֹצֵא מִי שֶׁיִּלְמַד עָלָיו זְכוּת.
- יז. מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת עֲצָמוֹ מִלֵּעֲבֹר עַל "לֹא תִחְמַד",
עַל-יְדֵי־זֶה נִצּוֹל מִכַּעַם וּמִגְּאוּהָ וּמִחֲסָרוֹן אֲמוּנָה,
הַבָּאָה עַל-יְדֵי כַּעַם וּגְאוּהָ.
- יח. עַל-יְדֵי מַשְׂאֵל-וּמִתָּן בְּאֲמוּנָה נִתְבַּטְּלִים הַקְּלָלוֹת.

- יט. מי שצריך ללוות מאחרים, הוא דומה לבהמה.
- כ. מי שהוא סרסור, כשרוצה לסרסר, שיקנה אדם גדול איזהו דבר מאדם פחות ורואה שאין דבריו נכנסין באזני האדם הפחות, שימכר את הדבר לאדם הגדול, אזי יתפלל הסרסור, שיכנסו דבריו באזני הפחות וימכר לאדם החשוב.
- כא. מי שהוא שולט ביצרו, בננו אינם יוצאים לתרבות רעה, ועל-ידי-זה ממונו נתברך, ועל-ידי-זה לא יבוא לידי גסיון.
- כב. הדרכים מביאין את האדם ללשון-הרע ועבודה-זרה וגלוי-עריות ושפיכות-דמים, ואלו העברות מפסידין הפרנסה.
- כג. על-ידי הממון שנותן לעניי ארץ-ישראל, על-ידי-זה ממונו נתקים בידו.
- כד. השרפות באים לעולם בשביל מעות עבודה-זרה לבלות אותם.
- כה. כשקם מלך חדש או שר חדש, אזי נתחדש ונשתנה הפרנסה.
- כו. מי שעסקו ומשאו-ומתנו עם האמות בעת חגם או אפלו שלא בעת חגם, אלא שפרנסתו שמעמיד

דְּבָרִים לַעֲבוֹדָה-זָרָה שְׁלָהֶם, עַל-יְדֵי-זָה אִשְׁתּוֹ
שׁוֹפֶעֶת דָּם תִּכְרַף סָמוּךְ לְטַבִּילָתָהּ.

כו. מִי שֶׁעוֹשֶׂה פְּרוּד בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, הֵינּוּ שְׁהוּלָךְ
לְאִישׁ וּמִיפָה אֶת הָאִשָּׁה בְּפָנֶי הַבַּעַל, וְהוּלָךְ אֶל
הָאִשָּׁה וּמַגְנֶה אֶת בַּעְלָהּ בְּעֵינֶיהָ, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה פְּרוּד
בֵּינֵיהֶם, עַל-יְדֵי-זָה נַעֲשֶׂה טָרוּד בְּמוֹזוֹנוֹתָיו.

כח. מִי שֶׁסְּחָרוֹתָיו וְנַחֲלוֹתָיו מְפֹזְרִים וְאֵינָם בְּמָקוֹם אֶחָד,
לְפַעֲמִים נִצּוֹל עַל-יְדֵי-זָה מְקַרֶּינָה עַל מִתּוֹ.

כט. הַסּוֹחֵר הַגָּדוֹל שֶׁבָּעִיר הוּא הַנֵּר שֶׁבָּעִיר.

מַפְלָת

א. עַל-יְדֵי פֶחַד הָאִשָּׁה מַפְלָת.

ב. סִגְלָה לְמַפְלָת נָפְלִים שֶׁתִּשָּׂא אֶצְלָהּ מַגִּנָּט, גַּם תִּשָּׂא
אֶצְלָהּ חֲתִיכַת עֵץ מִקֶּבֶר הַצַּדִּיק, גַּם יִתֵּן צִדְקָהּ.

ג. אִשָּׁה שֶׁהִיא מַפְלָת, תִּשָּׂא אֶצְלָהּ מִי טַל.

ד. סִגְלָה לְמַפְלָת שֶׁתִּמְכֹּר עֲבָרָהּ.

ה. בְּעוֹזֵן שְׁנֵאת-חֲנָם הָאִשָּׁה מַפְלָת נָפְלִים.

ו. עַל-יְדֵי תַאֲוֹת אֲכִילָה וְשִׁתְיָה שְׁלָהּ הִיא מַפְלָת.

חֶלֶק שֵׁנִי

- א. אִשָּׁה הַמִּפְּלֶת נָפְלִים, לֹא תֵלֶךְ בְּקִשּׁוּטֶי זֶהָב.
- ב. הַטְּחִינָה שֶׁל קָמַח וְהַלִּישָׁה שֶׁל הַמִּצּוֹת שֶׁל פֶּסַח הוּא סִגְלָה לְאִשָּׁה, שֶׁמִּפְּלֶת נָפְלִים.

מָסוֹר

- א. מִי שֶׁאָמַר מְסִירוֹת עַל חֲבֵרוֹ, לְסוֹף שִׁיָּהָא מְטִלְטֵל, וְשׁוֹנְאִים קָמִים עָלָיו, וְרוֹאֶה בְּעֵצְמוֹ מַה שֶׁרָצָה לִּרְאוֹת עַל חֲבֵרוֹ, וְכָל הַנִּסְמָכִין עָלָיו נוֹפְלִים, וּמִשְׁפַּחַת הַנִּרְדָּף לּוֹקָחִין גִּדְּלָתוֹ.
- ב. מִי שֶׁמוֹסֵר אֶת הַצַּדִּיק, יוֹרֵד מִנִּבְכָּסָיו.
- ג. מִתֵּר לַהֲרֹג אֶת הַמָּסוֹר.
- ד. אָסוֹר לְמָסֹר אֶפְלוֹ אֶת הָרָשָׁע לַהֲרִיגָה.

מִשְׁקָה

- א. עַל-יְדֵי גִיבָה הַמִּשְׁקוֹת מִתְקַלְקְלִין.
- ב. גַּם עַל-יְדֵי גִּבְיָה.

❁ משיח ❁

חלק שני

- א. על-ידי ספורי מעשיות של צדיקים ממשיכין אור של משיח בעולם, ודוחה הרבה חשך וצרות מן העולם, גם זוכה לבגדים נאים.
- ב. על-ידי תשובה הרוח של משיח מנשבת על גזרות המלכיות ומבטלן.
- ג. עתיד דור אחד שיהיה בעולם, שיהיה כלו זכאי.
- ד. על-ידי אמת בא הקץ.
- ה. על-ידי שמירת שבת ממשיך על עצמו אור של משיח גם על-ידי תשובה.

❁ מזהל ❁

- א. צריך לחזר אחר מזהל צדיק וירא-שמים, כי כשהמזהל אינו טוב, יכול להיות שלא יהיה מוליד, חם ושלום, הנמול על-ידו. גם על-ידי שהמזהל אינו

טוֹב, עַל-יְדֵי-זֶה בָּא הַתִּינוּק, חֵם וְשָׁלוֹם, לְיַדִּי חָלִי
נוֹפֵל.

ב. אֵשָׁה שְׂאִינָה יְכוּלָה לְהַתְעַבֵּר, תִּבְיט עַל הַסִּפִּין שֶׁל
מִלָּה אַחֵר הַמִּלָּה.

ג. הַמוֹהֵל נוֹתֵן הֶבְנָה לַנִּמּוֹל בְּלִמּוֹד הַתּוֹרָה.

ד. מִצּוֹת מִלָּה יֵשׁ לָהּ כַּחַ שְׂיֵשׁ לְבִגְדֵי כֹהֵן גָּדוֹל.

ה. מִי שֶׁנּוֹלַד מָהוּל, בִּידוּעַ שְׂכַח הַמִּדָּמָה שֶׁלוֹ טוֹב
וַיִּפֶּה.

ו. מִי שֶׁגּוֹמֵל חֶסֶד, שֵׁם אֲשֶׁר יִקְרָא יִתְקַיֵּם, בְּשָׁבִיל זֶה
קֹדֶם שֶׁיִּקְרָא שֵׁם לַתִּינוּק, יִגְמַל חֶסֶד, וְעַל-יְדֵי-זֶה
יִתְקַיֵּם הַשֵּׁם.

❁ מִפְרָסָם ❁

א. יֵשׁ מִפְרָסָמִים, שֶׁעֵקֶר הַפְּרָסוֹם שָׁלָהֶם נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי
הַמַּחֲלָקֶת.

ב. הַנִּסְיוֹן הוּא בְּשָׁבִיל לְגִידֹל וּלְפָרָסָם אֶת הָאָדָם.

ג. עַל-יְדֵי הַמְרִיבָה גּוֹרָמִים שְׁהַתְלָמִידִים הַקָּטָנִים
נִתְפָּרָסִים קֹדֶם זְמַנָּם. וְזֶהוּ בְּחִינַת הַפֶּלֶת נְפָלִים,
שֶׁהוֹלֵד יוֹצֵא לְאֹוִיר עוֹלָם קֹדֶם זְמַנוֹ, וְעַל-יְדֵי-זֶה
גּוֹרֵם עֲנִיּוֹת וּלְפָעָמִים גּוֹרֵם מִיתוֹת חֵם וְשָׁלוֹם.

נאוף

- א. מי שְׁמַהֲרֵהָר בְּבֵת אֵל יִכָּר, עַל־יְדִיָּזָה בָּנִיו לֹא יִהְיוּ לִזְמִירִים.
- ב. מִזֵּל שֶׁל אִשָּׁה כָּפִי מִזֵּל הָאִישׁ.
- ג. הַזְיוּג שֶׁהוּא בְּבֵית נָאָה, עַל־יְדִיָּזָה נִמְשָׁךְ צוּרָה יָפָה וּמִתְקַנֶּת לְבָנֶיהֶם.
- ד. הַבָּא עַל הַגּוֹיָה, כָּאֵלֹו נִתְחַתֵּן עִמָּהֶם.
- ה. הַבְּשָׂמִים מִכְּנִיסִין תְּאוּהָ לְאָדָם.
- ו. בֵּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל וּבֵת תַּלְמִיד־חֹכֶם לְעַם־הָאָרֶץ, אֵין זְיוּגָם עוֹלָה יָפָה: אוֹ אֶלְמָנָה, אוֹ גְרוּשָׁה, אוֹ זֶרַע אֵין לָהּ, אוֹ קוֹבְרָהּ, אוֹ קוֹבְרָתוֹ, אוֹ מְבִיאָתוֹ לְיַדִּי עֲנִיּוֹת וְלְיַדִּי גְנוּת.
- ז. זֶקֶן מְנַאֵף אֵין הִדְעַת סוֹבְלָתוֹ וְאַחֲר־כֵּךְ הוּא נִבְזָה בְּעֵינֵי עַצְמוֹ.
- ח. שְׁבָעָה כְּמִנְדִּין, וְאַחַד מֵהֶם מִי שְׂאִין לוֹ אִשָּׁה.
- ט. תְּאוּת נאוף אֵינוֹ נִרְחָק מִן הָאָדָם אֶלָּא עַל־יְדִי הִרְחָקָת רְאוּת הָעֵין וְהַמִּחְשָׁבָה.

י. לֹא תִכְנֹם עִם פִּתּוּיִךְ בְּטוֹעַן וְנִטְעָן, כִּי אֲרִיכַת
הַרְגָּשָׁת הַחוּשָׁב אֶפְלוּ לְבַחֲנִית הַשּׁוֹלֵל תִּפְעַל הַגְּבֵרַת
הַחִפְּץ וְתִתְּהִפֵּךְ הָרָצוֹן אֵלָיו.

יא. עַל־יְדֵי הַיֵּין רֹב נֹאֹף.

יב. מִי שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה, אֵינוֹ אָדָם, וּכְאִלוּ שׁוֹפֵךְ דָּמִים
וּמִמַּעַט אֶת הַדָּמוֹת.

יג. מִי שֶׁמַּחֲסֵר עֹנֶת אִשְׁתּוֹ, וַיֵּשׁ לָהּ צֶעַר מְזִיָּה, הוּא
נִעְנָשׁ בְּמִיתָה.

יד. לַפְעָמִים עַל־יְדֵי שְׂדוּכִים שְׂאִינָם הַגּוֹנִים זֶה לָזֶה,
אֶחָד מֵהֶם מֵת.

טו. מִי שֶׁנּוֹשֵׂא אִשָּׁה רִשָּׁעָה גְרוּשָׁה קוֹבְרָתוֹ.

טז. נֹאֹף שֶׁל אִשָּׁה מַחְרִיב אֶת הַבַּיִת.

יז. כָּל הַמְּזֻנָּה, עַל־יְדֵי־זֶה אִשְׁתּוֹ רֹאָה בַּחֲלוֹם טִמְאוֹת
הַנִּקְרָא מְאָרִין.

יח. כָּל הַנוֹשֵׂא אִשָּׁה לְשֵׁם שָׁמַיִם, כְּאִלוּ יִלְדָּה.

יט. עַל־יְדֵי זִוּוג שְׂאִינֹו בְּקִדְשָׁה בָּא שְׂרָפָה.

כ. כָּל הַבֹּא דְבַר עֲבָרָה לִידֹו וְאֵינוֹ עוֹשֶׂאָה, עוֹשִׂים לוֹ
גַּם.

כא. הַנוֹשֵׂא אִשָּׁה, שְׂאִינָה הוֹנָנֶת לוֹ, כְּאִלוּ חוֹרֵשׁ לְכָל
הָעוֹלָם כִּלּוֹ וְזוֹרְעוֹ מַלְחָה, וּכְשֶׁהִקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא

מִשְׁרָה שְׂכִינָתוֹ, הוּא מַעֲיֵד עַל כָּל הַשְּׁבָטִים, וְאִינוֹ
מַעֲיֵד עָלָיו.

כב. הַמִּפְר בְּרִית, כְּאֵלוֹ הֵפֵר כָּל הַמִּצְוֹת.

כג. הַמְכַנְסִים מְכַפְּרִים עַל גְּלוּי-עֲרִיּוֹת.

כד. עַל-יְדֵי נְאוּף נּוֹפְלִים הַצַּדִּיקִים.

כה. עַל-יְדֵי שְׁמֻקּוֹנָן עַל מִיתַת הַצַּדִּיקִים, עַל-יְדֵי-זֶה
מִשְׁפָּר אֶת עֲצֻמוֹ מֵאֲהֶבֶת נָשִׁים.

כו. עַל-יְדֵי הוֹצָאת זֶרַע לְבִטּוּלָה בּוֹרָא קְלָפוֹת,
הַמֵּתִלְבָּשִׁים בְּבִגְדֵי-אָדָם מִתְנַגְּדִים וְחוֹלְקִים עָלָיו
וְעוֹשִׂין לוֹ יְסוּרִין.

כז. הִבָּא עַל אִשָּׁת אִישׁ, סוֹף שָׁבָא לְיְדֵי שְׁפִיכוֹת-דָּמִים.

כח. מִי שֶׁהוּא מְבַעֵר נוֹאֲפִים, בָּזָה הוּא מִתֵּקֵן חַטָּאת
אֲבוֹתָיו.

כט. מִי שֶׁרוֹצֶה לְשָׁמֵר אוֹת בְּרִית, יֹאמֶר תָּמִיד אֶמֶת, גַּם
יַעֲשֶׂה חֶסֶד עִם מִי שֶׁלֹּא יִצְפֶּה לְתִשְׁלוּם גְּמוּלוֹ.

ל. לְפָנֶם הַבְּרִית יִהְיֶה רוֹדֵף שָׁלוֹם.

לא. עַל-יְדֵי מַחֲלָקָת בָּא לְיְדֵי פָגֶם הַבְּרִית.

לב. הִרְהוּרֵי נְאוּף בָּאִים מִחֲמַת שְׂבִירַת כְּלֵי שֶׁל חֶסֶד,
וּלְפִי רֹב הַנִּיצוּצוֹת הֵן רֹב הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁל נְאוּף.

לג. מִי שֶׁעוֹבֵר עַל מִשְׁכַּב-זָכָר, עַל-יְדֵי-זָה נִתְפָּס בְּתַפְיסָה.

לד. כֶּסֶף חַי מִסָּגֵל לַגְבוּרֵת אֲנָשִׁים.

לה. מִי שֶׁמְזוּג עִם אִשְׁתּוֹ בַּשָּׁעַת שְׁנֵאָה, זָרַע הַנוֹלָד הֵן מִשְׁמֵדִין אֶת עֲצָמָן.

לו. עַל-יְדֵי נֹאֵף בָּאִים לַגָּלוּת תַּחַת יַד שָׂרִים לְצִים, וְנַעֲשֶׂה בַעַל-חֹב.

לז. בְּזֻכּוֹת שֶׁהַנִּקְבוֹת נִזְהָרִים מִנֹּאֵף, יָבוֹא מָשִׁיחַ, גַּם לֹא יִצְטָרֵךְ אָדָם לַחֲבֵרוֹ, וּכְבוֹד הַצַּדִּיקִים נִתְגַּדֵּל.

לח. נֹאֵף בָּא עַל-יְדֵי הַתַּעֲסָקוֹת בַּשְּׁמוֹת הַטְּמָאָה וּבְכַשְׁפִּים.

לט. הֵבֵא עַל הַכּוֹתִית, מִכְנִים כָּל הַשָּׁפַע לַסְטָרָא אַחֲרָא. מ. עַל-יְדֵי נֹאֵף בָּא שְׂכָחָה.

מא. תִּקּוּן לְהוֹצֵאת זָרַע לְבַטְלָה שִׁישְׁתִּידֵּל לְהַחֲזִיר בְּנֵי-אָדָם בְּתִשׁוּבָה.

מב. מִי שֶׁהוּא נוֹטֵר בְּרִית, אֶף-עַל-פִּי שְׂאִין לוֹ זְכוֹת אָבוֹת, הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה לוֹ זְכוֹת.

מג. עַל-יְדֵי מַעוֹט [אַמוּנָה] בָּאִין הִרְהוּרֵי נֹאֵף.

מד. בַּעֲוֹן כְּשׁוֹף וְנֹאֵף הַצַּדִּיק נִסְתַּלֵּק.

- מה. בְּנֵי נֹאֲפִים יִהְיוּ נִצָּרִים לְכַשׁוֹף.
- מו. בָּנִים הַנּוֹלָדִים עַל־יְדֵי עֶסֶק הַכַּשׁוֹף יִהְיוּ נֹאֲפִים.
- מז. הַנֹּאֲפִים לָרַב הֵם מִתְנַגְּדִים לַצַּדִּיקִים.
- מח. הַמוֹצִיא זֶרַע לְבִטְלָה, כָּאֵלּוּ הֵבִיא בְּנָיו קֶרֶן לַעֲבוֹדָה־זָרָה גַּם גִּדּוֹן בְּסָקִילָה.
- מט. עַל־יְדֵי נֹאֵף מֵאֲבֵד אֶת הַזִּכְרוֹן.
- נ. עַל־יְדֵי נֹאֵף הַבּוֹשָׁה נִסְתַּלֵּק.
- נא. עַל־יְדֵי אֲכִילָה גָּסָה בָּא לְנֹאֵף.
- נב. כְּשֶׁאָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה, אַחֲר־כֵּן הוּא מֵצִיעַ מִחַמַּת הַנִּיצוֹץ שָׁבוּ, אֲבָל כְּשֶׁפָּגַם בַּבְּרִית אֵין מֵצִיעַ אַחֲר־כֵּן, כִּי כָּבֵד הָלַךְ מִמֶּנּוּ הַנִּיצוֹץ.
- נג. מִי שְׁאִינוֹ מִפֶּר בְּרִית, עַל־יְדִיָּזָה יֵשׁ לוֹ זְכִירָה.
- נד. הִרְהוּרֵי נֹאֵף בָּאִים עַל־יְדֵי שְׁבוּעַת שֶׁקֶר.
- נה. מִי שֶׁהוּא עָרֵב בְּעַד רָשָׁע, נַעֲשֶׂה נֹאֵף.
- נו. מִי שֶׁמִּשְׁחִית דָּרְכוֹ, עַל־יְדִיָּזָה נִכְלָה פְּרוּטָה מִן הַכִּיסִּים.
- נז. עַל־יְדֵי גְלוּי־עֲרִיזוֹת בָּא הִרְיָגָה.

חלק שני

- א. עַל-יְדֵי נֹאֹף נֹפֵל לְתַפִּיסָה אוֹ לְחָלִי כָּאֵב רַגְלִים, גַּם תִּלְמִיד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְהוֹרָאָה וּמוֹרָה נֹפֵל לָזֶה, גַּם מִזִּיקִין שׁוֹלְטִין עָלָיו.
- ב. עַל-יְדֵי הַמַּחֲלָקֶת נֹפֵל לְתַאֲוֹת נֹאֹף.
- ג. עַל-יְדֵי תַשְׁמִישׁ הַמָּטָה בְּיָמִים שְׁאֵסוּרִין בְּתַשְׁמִישׁ, עַל-יְדֵי-זֶה נֹפֵל לְתַפִּיסָה.
- ד. עַל-יְדֵי תַאֲוֹת נֹאֹף כָּאֵ עֲצִירוֹת, וְעַל-יְדֵי עֲצִירוֹת כָּאֵ צָרַעַת.
- ה. עַל-יְדֵי טוֹבוֹת שְׁעוֹשָׂה עִם בְּנֵי-אָדָם, נִתְבַּטֵּל תַּאֲוֹת נֹאֹף וְכֵן לְהִפְךָ.
- ו. שׁוֹמֵר הַבְּרִית הוּא מְקוֹר הַבְּרָכוֹת.
- ז. כָּל הַשׁוֹמֵר הַבְּרִית, זוֹכֶה לְהִבִּין הַשְּׂבָעִים לְשׁוֹן, הַגְּנוּזִים בַּתּוֹרָה.
- ח. אָסוּר לְלַמֵּד זְכוֹת, עַל זֶה שְׁעֵבֶר עַל מִשְׁכַּב זְכוֹר.
- ט. הַפְּרָנָסָה לְפִי הַזִּוּוּג.
- י. אִישׁ בָּטֵל שֶׁאֵין עוֹסֵק בְּשׁוּם עֵסֶק, עַל-יְדֵי-זֶה תַּאֲוֹתוֹ מְרַבָּה בְּמַשְׁגָּל וּמִדְּבַר דְּבָרֵי טְנוּף תָּמִיד.
- יא. מִי שֶׁהוּא שׁוֹמֵר הַבְּרִית מִתָּר לוֹ לְשִׁמְחָה, כְּשֶׁרוֹאֶה מִפְּלֹת שׁוֹנְאָיו.

יב. סִכְנַת הַדְרָכִים בָּא עַל־יְדֵי פָגַם הַבְּרִית. וְסִימָן לַדָּבָר:
"אַרְחֵי וְרַבְעֵי זְרִית" וכו'.

יג. אִשָּׁה שֶׁנִּתְבַּעַת לְזָנוֹת, אֶף־עַל־פִּי שְׁלֹא נִבְעְלָה,
הִתְבִּיעָה לְחוּד עוֹשָׂה בָּהּ רָשָׁם.

יד. מִי שֶׁעוֹצֵם עֵינָיו מִרְאוֹת בָּרַע, עַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹל
מִבְּזוּיוֹנוֹת.

טו. עַל־יְדֵי זָנוֹת בָּא רְצִיחָה.

טז. עַל־יְדֵי זָנוֹת עִם הָאֲמוֹת בָּא שְׂמֵד.

יז. מִי שֶׁנּוֹטֵל שְׂרָרָה לְעֶצְמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה בָּתוֹ נַעֲשִׂית
זוֹנָה, חֵם וְשָׁלוֹם.

יח. הַבְּעִלִּי חֶשְׁבֹּנוֹת עַל־פִּי רַב יֵהם בְּעִלִּי תַאֲוֹת נְאוּף.

יט. מִי שֶׁאֵין מְסַתְּכֵל עַל נָשִׁים, זֹכֶה שְׂזִרְעוֹ יַחְבְּרוּ
פְּרוֹשִׁים עַל הַתּוֹרָה.

נדה

א. אִשָּׁה שֶׁהִיא מְרַבָּה בְּדָמִים, הִיא דִּבְרָנִית. וְאֵל
תְּתִיפָה בְּעֵינֶי בְּנֵי אָדָם, גַּם תִּרְחֹץ אֶת עֶצְמָהּ בְּמִי
מִעֵינֹת, גַּם אֵל תִּיגַע אֶת עֶצְמָהּ הֶרְבָּה, גַּם בְּעִלָּה
יִזְהַר בְּנִטְיִלַת־יָדַיִם, גַּם אֵל תִּכְעַס, גַּם אַחֲרֵי הַטְּבִילָה

תתן צדקה. גם בעלה ילמד מסכת גדה ואחר-כך
יאמר שיר של יום. גם תרחין את עצמה בדברים,
העולים מתוך המצודה מן הנחר, גם תשתה חלב
עז, גם תרחין בנוצת עזים, גם תעשין את עצמה
בלבונה.

ב. אשה ששופעת דם, תכתב אותיות "לא אחר"
ותשא עליה.

ג. אשה שהיא פרוצה, על-ידי-זה אין לה וסת ומרבה
בדמים.

ד. גדה שראתה דם דרך מקרה הוא מחמת חטא
האיש.

חלק שני

א. אשה שאין לה וסת תתענה.

ב. סגלה להחזיר לאשה וסתה על-ידי הכנסת-אורחים.

ג. מי שעסקו ומשאו-ומתנו עם האמות בעת חגם או
אפלו שלא בעת חגם, אלא שפרנסתו שמעמיד
דברים לעבודה-זרה שלהם, על-ידי-זה אשתו
שופעת דם תכף סמוך לטבילתה.

נפילה

- א. לפעמים אדם נופל ממדרגתו לעת זקנתו.
- ב. על-ידי גביית מס נופל אדם ממדרגתו.
- ג. על-ידי קנאה נופל ממדרגתו.
- ד. על-ידי קנאה אינו הולך בדרך אחד, לפעמים מתפלל בהתלהבות ולומר בהתמדה, ולפעמים התפלה והלמוד עליו כמשא.
- ה. מי שנמער בדבורו, ובנדאי הרגילות של לשונו היה צריך לדבר כל מה שצריך, אבל מי שנמער ברגילות לשונו, בידוע שפרנסתו נתמעט והוא צריך לחסד גדול וישועה שיתן לו הקדוש-ברוך-הוא פרנסה.
- ו. על-ידי השבועה נפרת [נכרת] ההשתוקקות של אדם.
- ז. כשאדם מחליק ונופל, זה על-ידי שהתחזק לעבור עברה.
- ח. כשאמה מתחיל לעשות איזה מצוה והתחלה היא בכל לבב, תצליח בזו המצוה ולא יארע לה שום היזק.

ט. מִי שֶׁנּוֹפֵל מִירָאָתוֹ, בְּיָדוּעַ שִׁירָאָתוֹ לֹא הִיָּתָה
טְהוּרָה.

י. אָדָם נוֹפֵל מִחֲמַת תַּאֲוֹת מָמוֹן.

יא. כְּשֶׁתִּשְׁמַר אֶת עֲצָמָךְ מִגְזֵלוֹת וּמִשְׁבּוּעוֹת וּמִשָּׁקָר, לֹא
תִפֹּל מִמִּדְרָגָתְךָ.

יב. כְּשֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל בְּמִנִּין, שֵׁשׁ שָׁם רְשָׁעִים, לְפָעָמִים
הֵם מְשֻׁלְּכִין אוֹתוֹ לְמַטָּה וְהַסֵּגְלָה לָזֶה שִׁיגְבִיָּה יָדָיו
לְמַעַלָּה בַשָּׁעַת הַתְּפִלָּה.

יג. מִי שֶׁלָּבוּ נוֹפֵל מִהֶהֱתַלְהֻבוֹת, הוּא מִחֲמַת שִׁשׁוֹנָא
אֶת הַצַּדִּיק.

יד. הַצַּדִּיק שֶׁמִּנְהִיג בְּאַמֶּת אֶת הָעוֹלָם, לֹא יִפֹּל
מִחֲשִׁיבוֹתָיו.

טו. מִי שֶׁבוֹרַח מִן הַכְּבוֹד וְהַכְּבוֹד רוֹדֵף אַחֲרָיו, בְּנוֹדָאִי
לֹא יֵרֵד וְלֹא יִפֹּל מִכְּבוֹדוֹ.

טז. עַל-יָדֵי הַתְּקַשְׁרוֹת לְצַדִּיקִים לֹא יִפֹּל מִמִּדְרָגָתוֹ.

חֶלֶק שֵׁנִי

א. מִי שֶׁהוֹלֵךְ וְנוֹפֵל, יֵדַע שֶׁמֶלְאָכָיו הַשּׁוֹמְרִים אוֹתוֹ
נִסְתַּלְקוּ.

- ב. מי שָׁבָא לוֹ הִרְהוּר זָנוּת עִם בֵּת אֵל יִכָּר, בִּידוּעַ
שְׁתִּיהָ לֹא אֵיזָהוּ נְפִילָה.
ג. אוֹ אֵיזָהוּ חוֹלֵאת יָבוא עַל אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו.

נבול-פה

- א. מי שְׁמַדְבֵּר נבול-פה, בִּידוּעַ שְׁלָבוֹ חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת
אָוֶן.
ב. עַל-יְדֵי נבול-פה בָּא חֲנֻפָּה.
ג. בַּעֲוֹן נבול-פה צָרוֹת וּגְזֵרוֹת מִתְחַדְּשׁוֹת, וּבַחֲוִירֵי
יִשְׂרָאֵל מִתִּים, חֵם וְשָׁלוֹם, וִיתוּמִים וְאַלְמָנוֹת
צוֹעֲקִים וְאֵינָם נִעְנִין.
ד. הַמִּנְבֵּל פִּיו, אֶפְלוֹ חוֹתָמִין עָלָיו גְּזֵר־דִּין שֶׁל שְׁבָעִים
שָׁנָה לְטוֹבָה, הוֹפְכִין עָלָיו לְרָעָה, גַּם מַעֲמִיקִין לוֹ
גִּיהֶנֶם, גַּם לְשׁוֹמֵעַ וְשׁוֹתֵק.
ה. חֲמוֹר הַאוֹמֵר בְּפִיו מִן הָעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה.

נהנה מאחרים

- א. מִה שֶׁהַצַּדִּיק מְקַבֵּל מִמּוֹן מִהַרְשָׁע, אֶף-עַל-פִּי שְׁזָה
הַמִּמּוֹן הוּא סֶפֶק גָּזֵל, אֶף-עַל-פִּי-כֵן מִתָּר לְקַבֵּל

מִמֶּנּוּ, כִּדִּי שְׁלֹא יִקְבַּל הָרָשָׁע לְעַצְמוֹ אִיזָהוּ תִּלְמִיד
חָכָם רָשָׁע, וַיֹּאמֶר עָלָיו שֶׁהוּא צַדִּיק, וַיִּתֵּן לוֹ הַמָּמוֹן,
וַיַּחֲלֶק עַל הַצַּדִּיק הָאֵמֶת.

ב. מִשֶּׁרְבוּ מִקְבְּלֵי מִתְּנוֹת, נִתְמַעֲטוּ הַיָּמִים וְנִתְקַצְרוּ
הַשָּׁנִים.

ג. אָדָם שֶׁקִּבְּלָתָּ הֵנָּא מִמֶּנּוּ פַּעַם אַחֵר, אֵל תִּבְיָהוּ.

ד. מִי שֶׁמִּכְבִּיד עָלוּ עַל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל, לְסוֹף שֶׁנִּצְרָךְ
לְאַחֲרֵיהֶם.

ה. מִי שֶׁעוֹשֶׂה טוֹבוֹת לְבְנֵי־אָדָם, מִתָּר לוֹ לַהֲנוֹת מֵהֶם
וְצָרִיכִים לְשָׂרְתוֹ.

ו. עַל־יְדֵי הֵנָּא שְׂאֵתָה מִקְבֵּל מִחֲבֶרֶךְ, עַל־יְדֵי־זֶה
אֵתָה סוֹבֵל צַעַר עַל עוֹנוֹתָיו.

ז. מִי שֶׁאִינוֹ מִקְבֵּל מָמוֹן מֵאַחֲרֵיהֶם, יִגְדֹּל כָּל זֶרְעוֹ.

ח. הַמֶּלֶךְ גּוֹבֶה יְצִיאוֹתָיו מִן הָעָם.

ט. צָרִיךְ לַעֲסֹק בְּאִיזָה מִשְׁאֲוִמָתָן, כִּדִּי שְׁלֹא יִצְטָרֶךְ
לְסוֹף לְבַטֵּל מִדְּבַרֵּי תוֹרָה.

י. מִי שֶׁשׂוֹאֵל חֶלְקוֹ בְּפִיו, כָּאֵלּוּ גִזַּל.

יא. הַמִּצְפֶּה לְשִׁלְחַן חֲבֵרוֹ, עוֹלָם חֲשֹׁךְ בִּיעָרוֹ גַּם חַיָּיו
אֵינָם חַיִּים.

יב. מי שיש לו נשמה, הוא נהנה מריח.

חלק שני

- א. גדולה יגיע כפו, שמציל את האדם מהריגה.
ב. מי שהוא שונא מתנות, אינו מתירא מעלילות.

❁ נגינה ❁

חלק שני

- א. כשהצדיקים נתפרסמים בעולם, על-ידיזה נתחדשים נגונים בעולם.
ב. הלוים היה להם לכל יום נגון מיוחד, ועכשו בגלות נשתכחו הנגונים. וכשבאה איזהו שבר על איזהו אמה, אזי מתנוצץ הנגון של הלוים שהוא כנגד השבר הזה.
ג. על-ידי הנגונים שיש בהם קול בכיה, יכולים להוציא השבויים, בחינת מוציא אסירים בבושרות.
ד. על-ידי הנגינה אדם נפר, אם קבל עליו על תורה.
ה. מה כשאדם שותה, מתחיל לומר ולנגן ולא בן באכילתו, מחמת שאמרו שירה על הבאר, ולא אמרו שירה על המן.

נסיון

חלק שני

- א. הנסיון הוא בשביל לגדל ולפרסם את האדם.
- ב. מי שאין במעלות הצדקות, וגם אין לו זכות אבות, ורוצה לקרב את בני-אדם לעבודת השם יתברך, ישמר את עצמו מנסיונות, ובפרט שלא יתקנאו בו הרשעים.
- ג. מי שהוא שולט ביצרו, פניו אינם יוצאים לתרבות רעה, ועל-ידי-זה ממונו נתברך, ועל-ידי-זה לא יבוא לידי נסיון.

נר תמיד

חלק שני

- א. בזכות נר תמיד הדולקים בשמן-זית, נצולין מגזרת שמר.

ספירת העמר

חלק שני

- א. על-ידי ספירת העמר נצולין מגרוש.
- ב. ביותר צריך להזהר לטבל לקריו בימי עמר.
- ג. בספירת העמר יכולין להכניע את המסור. וסימן:
לעמר ראשי תבות מ'איגרא ר'מא ל'בירא ע'מיקתא.

סוד

חלק שני

- א. על-ידי עיון עמק בסודות התורה יוכל לפקד עקריות
ולרפאות חולאת חזק.

ספר

חלק שני

- א. מי שיש בידו לחבר איזהו ספר ואינו מחברו, זה
כמו שכול פנים.
- ב. אלו המחברי הספרים צריך להם לשקל במשקל את
דברי הספר, אם יש בהם כדי ספר, כי עקר הספר

אֵינוֹ אֵלָא אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים, הַנִּצְאָרִים בְּהַתְקַשְׁרוֹת
הַנִּשְׁמוֹת בְּבַחֲיִנַת: "זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם", וְאִם יֵשׁ
בּוֹ מַעַט בְּהַתְקַשְׁרוֹת הַנִּזְכָּר לְעִיל, אֵין בּוֹ כִּדֵּי סֵפֶר.

ג. מְבִינֵי מַדְע יְכוּלִים לְהַבִּין, כְּשֶׁרוֹאִים בְּסֵפֶר הַחֲדוּשִׁין
דְּאוֹרִיתָא, אִם בַּעַל הַמַּחְבֵּר חֲדַשׁ אֱלֹהֵי הַחֲדוּשִׁין
בְּעֶצְמוֹ, אוֹ שֶׁכָּבַר הָיָה לְעוֹלָמִים שְׁחֲדַשׁ אֱלֹהֵי
הַחֲדוּשִׁין. וּמַחֲמַת שְׁלֹא הָיָה בָּהֶם כִּדֵּי סֵפֶר, נִתְגַּלָּה
לְבַעַל הַמַּחְבֵּר אֱלֹהֵי הַחֲדוּשִׁין, כִּדֵּי לְחַבְרָם בְּסִפְרוֹ,
אֲבָל בְּאַמַּת לֹא טָרַח עַל אֱלֹהֵי הַחֲדוּשִׁין, כִּי בָּא לוֹ
בְּנִקְלָה, כִּי כָּבַר הָיָה מִי שֶׁטָּרַח בְּשִׁבְלָם וְהֵבִיא אוֹתָם
לְגִלּוֹי.

ד. כְּשֶׁנִּדְפַס אֵיזָהוּ סֵפֶר חֲדַשׁ, עַל-יְדֵי-זֶה הַבְּכִיָּה שְׁעַל-
יָדוֹ נִתְחַדַּשׁ זֶה הַסֵּפֶר בְּבַחֲיִנַת "וְשִׁקְוִי בְּכִי
מִסִּבְתִּי", הַבְּכִיָּה הַזֹּאת נִתְגַּבֵּר כְּנֶגֶד גִּזְרוֹתֵיהֶם שֶׁל
הָאֱמוּנוֹת, שְׁלֹא יִתְגַּבְּרוּ עָלֵינוּ. גַּם עָקַר כַּח מְמַשְׁלָתָם
אֵינוֹ אֵלָא בְּבִכְיָה שֶׁל עֲשׂוֹ, וְסִימָן לַדְּבָר: וְהָיָה מִסֵּפֶר
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם.

ה. מִי שֶׁאֵין מִסְתַּכֵּל עַל נָשִׁים, זֹכֶה שְׁזִרְעוּ יִחְבְּרוּ
פְּרוּשִׁים עַל הַתּוֹרָה.

ו. מה שספרים קדושים של צדיקים נגזזין ונאבדין
ונשכחין מן העולם, כגון כמה ספרים של תנאים
וקדמונים שנאבדו ונשכחו הוא טובה לעולם, כי
על-ידי-זה נאבדין ונעקריין ונמחין ספרי מינין
ואפיקורסים הרבה, ימח שמם, גם על-ידי-זה
נתבטל קנאה ושאנאה בין איש לאשתו הכשרים,
המתנהגים בקדושה.

ז. על-ידי ספר גדול שיוצא לעולם, נפקדין עקריות,
וסימן "זה ספר תולדות אדם".

סגלה

חלק שני

- א. נוצה של עופות הבר הם סגלה לחלאי הראה,
ומסגל לחזק את הרוח-חיים.
- ב. השמים יש בהם שנוי מראות לפי מראות עשבים
הנגדלים על-ידיהם, והם מסגלים להסתכל בהן.
- ג. מי גשמים מסגלין למי שאין לו גבורת אנשים.
- ד. אמירת תהלים סגלה להוריד גשמים תהלים ל'מטר
ה'שמים ת'שתה מ'ים.
- ה. סגלה להחזיר לאשה וסתה על-ידי הכנסת אורחים.

ו. מִי שִׁשְׁעָרוֹתָיו מְרַבִּים שָׁלֹא עַל־פִּי הַטֶּבַע, זֶה עָלּוּל לְנֻקִּים הַרְבֵּה וּלְפָגְעִים רָעִים מֵהַסְטֵרָא־אֲחֵרָא, סִגְלָתוֹ שִׁיקָרָא הַפְּרָשָׁה שְׁקוֹרִין בְּיוֹם־כְּפוּרִים.

ז. מִי שֶׁנִּתְאַלֵּם בְּפֶתַע פְּתָאוֹם, יַעֲבִירוּ עָלָיו חֲלָף בָּעֵשֶׂר.

ח. סִגְלָה לְמִקְשָׁה לִילָד, תִּתְּלָה לָהּ עַל צִוְּאָרָה מִפֶּתַח שֶׁל הַבַּיִת־עֶלְמִין. גַּם הַמִּפְתָּח הַזֶּה מְסַגֵּל לַעֲקָרָה.

ט. סִגְלָה לְחָלִי הַצִּוָּאָר, שִׁיבְכָה עַל חֶרֶבֶן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ.

י. סִגְלָה בְּשִׁנְכָנָם לְבֵית חֹדֶשׁ לָגוּר, יִכְנִים לְשֵׁם חֶרֶב אוֹ סָבִין אוֹ שָׁאָר בְּלִי־זִין. וְסִימָן לְדַבָּר: בְּחִכְמָה יִבְנֶה בֵּית בְּלִי חָמֶם מ'כְּרוּתִיהֶם. חֲרֻבוֹתִיהֶם מְגוּרוֹתִיהֶם. יא. תְּפוּחִים מְסַגְּלִים לְמִקְשָׁה לִילָד.

סִגְלָה לְחוּלָה לְהַסְתַּכֵּל עַל הַצִּיצִית.

(וְהַסוּד בַּפְּסוּק: "הִנֵּה בִנְךָ יוֹסֵף בָּא אֵלֶיךָ", כִּי כָל אֵלּוֹ הַתְּבוּת מְרֻמָּזִין עַל הַצִּיצִית, הֵינּוּ מִנֵּן הַחוּטִין וְהַחֲלִיּוֹת וְהַקְשָׁרִים כְּמוֹ שֶׁמִּבְּאָר בְּפִרְי־עֵץ־חַיִּים, עֵינִן שָׁם, וְעַל־יְדִי־זֶה: "וַיִּתְחַזַּק יִשְׂרָאֵל"). (וְעֵינִן בְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן חֶלֶק א' סִימָן ז).

סִגְלָה לְחוּלָה נוֹפֵל שִׁיפִּזֵּר צִדְקָה. פִּזֵּר נָתַן לְאֲבִיוָנִים

(לקוטי מוהר"ן כט).

סגלה למקשה לילד, שתרחץ ביין מלפניה ומאחוריה.
נכנס יין יצא סוד.

ענוה

- א. מי שמשתף את עצמו בצרות ישראל ומתפלל עליהם, על-ידיה בא לענוה.
- ב. על-ידי אמת יזכה לענוה.
- ג. על-ידי אמונה בא הכנעה.
- ד. על-ידי קביעות מקום לתפלה בא לידי ענוה וחסידות.
- ה. על-ידי ענוה תפלתו נשמעת, וכאלו הקריב כל הקרבנות.
- ו. על-ידי ענוה מוסיפין לו גדלה על גדלתו.
- ז. על-ידי ענוה מאריך ימים.
- ח. על-ידי ענוה אין מדקדקין אחר מעשיו.
- ט. יום שאפה מקטין את עצמו, יום הזה מוסיף כח וגבורה והתרוממות בקדשה של מעלה.

י. כְּשֶׁאַתָּה רוֹאֶה שְׁעֲנוּה נִתְרַבָּה בְּעוֹלָם, תִּצְפֶּה לְרָגְלִי
דְּמִשִּׁיחָא.

יא. עַל-יְדֵי עֲנוּה נִתְבַּטֵּל פֶּחַד הָאוֹיְבִים.

יב. עַל-יְדֵי עֲנוּה נִתְבַּטֵּל הַמַּחְלָקָת וְהַיִּסּוּרִין.

יג. עַל-יְדֵי עֲנוּה הַכֹּל עֲמוּ בְּשָׁלוֹם.

יד. עַל-יְדֵי עֲנוּה בָּא חֵן.

טו. מִי שֵׁישׁ לוֹ הַכְּנָעָה, אֵין לוֹ מוֹרָא, כְּאֵלוֹ יוֹשֵׁב
בְּמִצּוֹר.

טז. מִי שֵׁאֵין בוֹ הַכְּנָעָה, אֵין בוֹ יִרְאָה.

יז. עַל-יְדֵי עֲנוּה נִתְגַּדֵּל, גַּם אֵינוֹ נוֹפֵל מִמַּדְרָגָתוֹ.

יח. מִי שֶׁהוּא לֵב רַךְ, הוּא יָכוֹל לְהַכְנִיעַ אֶת עֲצָמוֹ
בְּיוֹתֵר.

יט. עַל-יְדֵי עֲנוּה הַקָּדוֹשׁ-פְּרוּךְ-הוּא זוֹכֵר אוֹתוֹ.

כ. עַל-יְדֵי עֲנוּה הַקָּדוֹשׁ-פְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה לוֹ תַּאֲוָתוֹ.

כא. אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֶלָּא עַל מִי שֶׁמַּשִּׁים עֲצָמוֹ כְּאֵין.

חלק שני

א. סִגְלָה לְבָנִים לְהַקְטִין אֶת עֲצָמוֹ.

ב. עַל-יְדֵי גִּאָוָה רַבָּה נִבְעַל כְּאִשָּׁה.

- ג. הָאָדָם נִכָּר בְּקוֹלוֹ, אִם הוּא עָנוּ אוֹ בְּעַל־גְּאוֹה.
 ד. לַפְעָמִים עַל־יְדֵי שְׂפָלוֹת, שְׂאָדָם מִשְׁפִּיל אֶת עֲצָמוֹ,
 אוֹ אַחֲרִים מִשְׁפִּילִין אוֹתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה מְבַטְלִין מֵעָלָיו
 גְּזֵרַת מִיתָה.
 ה. בְּשִׂאָדָם מְרַגֵּשׁ בְּעֲצָמוֹ שְׂפָלוֹת, יֵדַע שְׂמִיתָה נִגְזְרָה
 עָלָיו.

עֲצָבוֹת

- א. מִי שֶׁלֹּא תִקֵּן חַטָּאת נְעוּרִים, עַל־יְדֵי־זֶה בָּאִים לוֹ
 דְּאָגוֹת.
 ב. לָרֹב בָּא הַצֶּעַר לְאָדָם עַל־יְדֵי דְבוּרוֹ.
 ג. בְּשִׁישׁ לֶךְ צֶעַר, תִּדְבֹּר מְזִה הַצֶּעַר.
 ד. עַל־יְדֵי דְאָגָה בִּלְב נּוֹפֵל עַל הָאָדָם אִימַת מָוֶת.
 ה. עַל־יְדֵי הַכְּנָעָה נִתְבַּטֵּל רָעָה וַיְגוֹן.
 ו. מִי שִׁישׁ לוֹ עֲצָבוֹת, יִסְתַּכֵּל עַל הַצַּדִּיקִים, וַיָּבֵא לוֹ
 שְׂמִיחָה בְּלִבּוֹ.
 ז. בְּשִׂאתָה נִכְנָם בְּבֵית נִכְרִי, עַל־יְדֵי־זֶה בָּא עֲצָבוֹת.
 ח. עַל־יְדֵי עֲצָבוֹת אָדָם נִחְלָשׁ.
 ט. עַל־יְדֵי לֵב רָע הַפְּנִים נִשְׁתַּנָּה.

- י. בְּשֵׁשׁ לֶךְ צָעַר בְּיוֹם שְׂמֻחָה, וְכָל שְׂמֻחָתְךָ נִשְׁכָּת, תִּדְרַע, שְׂתַמָּה זְכוֹת אֲבוֹתֶיךָ.
- יא. מִי שֵׁשׁ לוֹ עֲצָבוֹת, יִתֵּן מַתָּנָה לַצַּדִּיק תְּדוּר.
- יב. עַל-יְדֵי עֲצָבוֹת בָּא שְׂרָפָה.
- יג. עֲצָבוֹת סִימָן לְאִיזָה חֲלָאֵת, שְׂמֻמֶּשֶׁשׁ לָבוֹא.
- יד. עַל-יְדֵי עֲצָבוֹת, הִקְדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵין עֲמוּ.
- טו. עַל-יְדֵי עֲצָבוֹת רוּאָה קָרִי.
- טז. עֲצָבוֹת בָּא עַל-יְדֵי פֶעַם.
- יז. עַל-יְדֵי עֲצָבוֹת אֵינוֹ מַשְׁיֵג תּוֹחֲלָתוֹ.
- יח. עַל-יְדֵי עֲצָבוֹת נִתְבַּיָּה.
- יט. עַל-יְדֵי בְכִיָּה אֵין אָדָם יָכוֹל לֶאֱכֹל.
- כ. מִי שֶׁאֵין לוֹ עֲצָבוֹת וְהוּא תָּמִיד בְּשְׂמֻחָה, בּוֹדֵאֵי יִתְנַשֵּׂא.
- כא. עַל-יְדֵי עֲצָבוֹת בָּא בְּזִיוֹן.
- כב. בְּכִיָּה הוּא סִימָן טוֹב לְחוֹלָה.
- כג. עַל-יְדֵי יָגוֹן אוֹיְבָיו נִתְרוֹמָמִים.
- כד. עַל-יְדֵי יָגוֹן בָּא פֶּאֶב לֵב.
- כה. מִי שֶׁהוּא מְהִיר, הוּא עֹצָבָן.
- כו. קִרְבַּת הַצַּדִּיקִים מְשַׁמֵּחַ אֶת הַלֵּב.

כו. סָגְלָה לְהַסִּיר עֲצוּבוֹת, שִׁישְׁמַע אֶת צַדִּיק וְכָבֵד
בְּשֵׁהוּא מִזְמֵר.

כח. מִי שֶׁאֵין מִתְוֹדֶה עַל עֲוֹנוֹתָיו, אֲנַחָה וּדְאָגוֹת בָּאִים
עָלָיו.

כט. בְּשִׁאֲדָם מִתְאַוֶּה לְדַבָּרִים שֶׁהֵם נִגְדִּיִּים לְקִדּוּשׁ-כְּרוֹךְ-
הוּא, עַל-יְדֵי-זֶה בָּא לוֹ אֲנַחָה.

ל. הָעֶצֶב עַל חֵלֹם רָע מְבַטֵּל אֶת הַחֵלֹם, שְׁלֹא יִתְקַיֵּם.

לא. קוֹל וּמִרְאֵה וְרִיחַ מְשִׁיבִין דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם.

לב. עַל-יְדֵי הַצֶּעֱקָה נִתְבַּטֵּל הַצֶּעַר.

לג. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲצוּבוֹת, מֵבִיא עַל עֲצָמוֹ יְסוּרִין.

לד. כָּל הַנִּמְשָׁךְ אַחֵר צִעְרוּ יוֹתֵר מִדִּי, הַצֶּעַר נִמְשָׁךְ
אַחֲרָיו.

לה. הַמָּרִים מְבַטְלִין דְּאָגָה.

לו. אֲנָדָה מְשַׁמַּח אֶת הָאָדָם.

חֵלֶק שֵׁנִי

א. עֲצוּבוֹת שֶׁבִּלְב הָאָדָם, בְּשִׁמְרָגִישׁ בְּרָעָתוֹ, כִּי הֵלֵב
הוּא הַמִּסֵּב לְכָל זֶה. כִּי הֵלֵב הוּא הַגּוֹרֵם לְכָל דָּבָר
הֵן לְטוֹב הֵן לְהַפֵּךְ.

- ב. צָרִיךְ לְשָׁמֹר אֶת עֲצָמוֹ מֵעֲצָבוֹת, כִּי שְׁלֹא יָבוֹא, חֶסֶד־וְשָׁלוֹם, לְיָדֵי אֲבִלוֹת.
- ג. עַל־יְדֵי הַצֶּעַר וְהָעֲצָבוֹת בָּא מְרִיבָה בְּעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי הַשְׂמֻחָה בָּא שָׁלוֹם בְּעוֹלָם.
- ד. עַל־יְדֵי קִלְקוּל הַשְׂמֻחָה בָּא חֲלָאִים עָלָיו.
- ה. סִגְלָה לְהַסִּיר הָעֲצָבוֹת, עַל־יְדֵי הַרְחָמָנוּת.
- ו. הַנְּדָרִים וְהַנְּדָבוֹת מְבִיאִין שְׂמֻחָה.

✿ עֲצִירוֹת ✿

- א. עַל־יְדֵי עֲצִירוֹת בָּאִים הִרְהוּרֵי עֲבוּדָה־זָרָה.
- ב. לְכָל דְּבַר מִיתָה יִפְתָּח נִקְבִּיו.
- ג. עֲצִירוֹת מַזִּיק לְעֵינָיִם.

✿ עֲבָרָה ✿

- א. יֵשׁ עֲבֵרוֹת שֶׁהַמָּקוֹם גּוֹרֵם.
- ב. מִי שֶׁעוֹבֵר עֲבָרָה לְהַכְעִים, לְסוֹף שְׁנֵת־בִּזְיָה בְּעֵינָי בְּנֵי־אָדָם, וְהוּא כּוֹעֵם עֲלֵיהֶם.

עצלות

- א. על-ידי תאוות שאדם תאב, ואינו משיג אותם, על-ידי-זה בא עצלות, והוא הדין להפך.
- ב. על-ידי זריזות מסיר את השנה ומחיה את המחין.

ענש

- א. לפעמים כשאדם עושה מצוה, והקדוש-ברוך-הוא מעניש אותו, זה מחמת שלא עשה מצוה כזו, כשבאה לידו.
- ב. לפעמים דנין את האדם על פיו.
- ג. לפעמים האדם נהרג, מחמת שהיה יכול להמליץ בעד אחד, ששונאין אותו בחנם.
- ד. לפעמים האדם נענש, על שפשע במלאכתו, או שנגזר גזרה על אנשי מקומו או על עמו.
- ה. הקדוש-ברוך-הוא ממהר להפרע מכפויי טובה על-ידי כפויי טובה.
- ו. מי שכלב נשף אותו, בידוע שקבל לשון-הרע, או שספר לשון-הרע.

עֵצָה

- א. אֵל תִּשְׁאַל עֵצָה אֲלָא מִמִּי שִׁיּוּדַע סְתִירֵי תוֹרָה.
- ב. טוֹב לִשְׁאַל עֵצָה מִזִּקְנִים.
- ג. הַנּוֹתֵן לַחֲבֵרוֹ, עֵצָה שְׂאִינָה הוֹנֶנֶת לוֹ, עַל-יְדֵי-זָה נוֹפְלִים לוֹ מִחֲשָׁבוֹת עֲבוּדָה-זָרָה.
- ד. מִי שֶׁהוּא בֶּעַל מַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, אֵל תִּקַּח עֵצָה מִמֶּנּוּ.
- ה. עַל-יְדֵי שְׂאֵתָה נֹטֵל עֵצָה מִהָרֶב, עַל-יְדֵי-זָה תִּזְכָּה לִישׁוּעָה.
- ו. כְּשֶׁאֵתָה רוֹאָה, שֶׁרַעֲיָךְ אֵינָם עוֹזְרִים לָךְ, בִּידוּעַ שְׂאִין שׁוֹם עֵצָה מוֹעִיל לָךְ.
- ז. כְּשֶׁאֵתָה עוֹזֵר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל, יוֹעִיל לָךְ עֵצָה.
- ח. הָעֵצָה הִיא מְסֻגָּלֶת יוֹתֵר בַּשָּׂדֶה.
- ט. הַהוֹלֵךְ אַחֵר עֲצַת אִשְׁתּוֹ, נוֹפֵל בְּגִיהָנָם.
- י. אֵל תִּשְׁאַל עֵצָה אֲלָא מֵאִישׁ וְלֹא מֵאִשָּׁה.

עֲזוֹת

- א. מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֲזוֹת, בִּידוּעַ שֶׁעֲבַר עֲבָרָה לְהַכְעִים.

- ב. עֲזוֹת בָּא עַל־יָדַי בַּעַם.
- ג. עַל־יָדַי עֲזוֹת לֹא יִקְבֹּל מוֹסֵר.
- ד. עַל־יָדַי עֲזוֹת נַעֲשֶׂה אֲבִיר־לֵב, גַּם בִּידוּעַ שְׁעָדִין לֹא תִקֵּן פִּשְׁעֵי אָבִיו.
- ה. מִי שֵׁשׁ לוֹ עֲזוֹת, תִּקְוֹנוֹ שִׁנִּיחַ תִּפְלִין, שְׁהִיו עַל רֹאשׁ צַדִּיק.
- ו. בְּשִׁרְשַׁע מִעֵז בִּפְנֵי יֵשֶׁר, אֵין זֶה אֶלָּא, בְּדִי שְׁהֵי־שֶׁר יִפְשֹׁפֵשׁ בְּמַעֲשָׁיו.
- ז. מִי שֵׁשׁ לוֹ עֲזוֹת, בִּידוּעַ שְׁאִינוֹ מִסְתַּפֵּק בְּמָה שֵׁשׁ לוֹ.
- ח. הַתּוֹרָה הִיא תִּקּוֹן לְעֲזוֹת.
- ט. עַל־יָדַי עֲזוֹת גִּשְׁמִים נַעֲצָרִים, וּבִידוּעַ שְׁנִכְשֵׁל בַּעֲבָרָה, וְסוּפוֹ שִׁכְשֵׁל בַּעֲבָרָה, וּמִתָּר לְקָרוֹתוֹ רָשָׁע, וּמִתָּר לְשִׁנְאוֹתוֹ, וְהוּא אֶחָד מִתַּתְּקַע"ד [מִהֶתְשַׁע מֵאוֹת שְׁבָעִים וְאַרְבָּעָה] דּוֹרוֹת.
- י. חֲצָפָה אֶפְלוֹ כְּלָפִי שְׁמִיָּא מְהֵינִי, וְהוּא מְלָכוּתָא בְּלֹא תַנָּא.

חלק שני

- א. בְּשֵׁרוֹאֵין שְׁהֶעוֹלָם מְעִיזִין פְּנִיָּהֶם כְּנֶגֶד הַתְּלִמִּידֵי-
חֲכָמִים, יֵדְעוּ שֶׁבּוֹדֵאי מְלַחֲמוֹת גְּדוֹלוֹת יִתְעוֹרְרוּ עַל
מְדִינָה הַזֹּאת.
- ב. כִּי־אֵב הָרֹאשׁ בָּא עַל שְׁמִיעוֹ פָּנָיו כְּנֶגֶד זֶרַע דָּוִד הַמֶּלֶךְ.

פחד

- א. בַּשָּׂעָה שֶׁבָּא פֶּחַד עַל רָשָׁע, בִּידוּעַ שְׁבוּזָה הַשָּׂעָה
הַקְדוֹשׁ-שֶׁבְּרוּךְ-הוּא נוֹתֵן לַצַּדִּיק תַּאֲוָתוֹ.
- ב. עַל-יְדֵי פֶּחַד בָּא מְכֻשׁוֹל.
- ג. עַל-יְדֵי בִטְחוֹן תִּנָּצֵל מִפֶּחַד.
- ד. סִגְלָה לְבִטֹּל אֶת הַפֶּחַד, לְזִכֹּר אֲבֹרָתָם אֲבִינוּ.
- ה. בְּצַדִּיקָה תִּבְטֹל אֶת הַפֶּחַד.
- ו. סִגְלָה לְבִטֹּל אֶת הַפֶּחַד, שֶׁתֹּאמַר ה' צְבָאוֹת.
- ז. עַל-יְדֵי הַפֶּחַד נִתְּבַטֵּל הַגְּאוּוֹה.
- ח. פֶּחַד מִכְחִישׁ כּוֹחַ שֶׁל אָדָם.
- ט. בְּרִידָעַת אֵין לוֹ לְהִתְפַּחֵד מִפְּנֵי קוֹל בְּעֶלְמָא.
- י. מָאן דְּמִבְעֵת, אֶפְ-עַל-גַּב דְּאִיהוּ לָא חָזִי מְזִלָּה חָזִי.
וְתִקְנָתוֹ, יִדְלַג מִדְּכִתָּה אַרְבַּע גְּרָמִידֵי אוֹ לִיקְרִי

קְרִיאַת־שְׁמַע, אוֹ יֹאמַר עֲוִי דָבִי טַבָּחָא שְׁמִינָא
מִינָאִי.

יא. מִי שְׁיֵשׁ לוֹ פְּחָדִים, יִזְמַר זֶמֶר שֶׁל שְׁמֻחָה.
יב. עַל־יְדֵי שְׁתַּצִּיר שֵׁם אֱלֹקִים לְנֶגֶד עֵינֶיהָ, יִלְכוּ
הַפְּחָדִים מִמָּךְ.

יג. מִי שְׁאוּכַל מָמוֹן יִשְׂרָאֵל, פְּחָדִים בָּאִין עָלָיו.
יד. מִי שְׁאִינוֹ נִזְהָר בְּבִרְכַּת הַנֶּהֱנִין תַּחֲלָה וְסוֹף, פְּחָדִים
בָּאִים עָלָיו.

טו. עַל־יְדֵי בִטְחוֹן לֹא יִהְיֶה לָךְ פֶּחַד.
טז. הוֹשַׁעְנוֹת חֲבוּטִים מְסַגְּלִים לְבַטֵּל הַפֶּחַד.
יז. מִי שֶׁשׁוֹמֵעַ וְאֶצִּית לְדִין תּוֹרָה, נִצּוֹל מִפֶּחַד.
יח. שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וָעֶשֶׂר טְבִילוֹת מְבַטְּלִין הַפֶּחַד. גַּם יִתֵּן
מַתָּנָה לַצַּדִּיק.

יט. עַל־יְדֵי אֶמֶת הָאָדָם נִצּוֹל מִפֶּחַד בַּלִּילוֹת.
כ. עַל־יְדֵי עֲנוּהָ לֹא יִהְיֶה לָךְ פֶּחַד.
כא. בֵּית שְׁיֵשׁ בּוֹ פֶּחַד, בִּידוּעַ שְׁיֵשׁ בּוֹ חֶלֶק לַסֵּטְרָא־
אַחֲרָא.

כב. כְּשֶׁשֵׁשׁ אֵיזָה פֶּחַד, וְאַחֲר־כֵּךְ בָּא שְׂרָפָה, בִּידוּעַ
שְׁיִתְּבַטֵּל הַפֶּחַד.

- כג. פֶּחַד בָּא עַל־יְדֵי חֲנֻפָּה.
- כד. בְּעִשְׂרָאֵל בְּאַחֲדוֹת, הָאֲמוֹת מִתְּפַחֲדִין מֵהֶם.
- כה. בְּעִשְׂוֹכְחִים אֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ וְאֵינָם נִשְׁעָנִים עָלָיו, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְּפַחֲדִים מֵאֲמוֹת.
- כו. עַל־יְדֵי דְאָגָה בָּא פֶּחַד.
- כז. עַל־יְדֵי פֶּחַד בָּא בְּזֻבִּים.
- כח. אֹר הַנֵּר סִגְלָה לְפֶחַד.
- כט. עַל־יְדֵי הַתְּפֹאֲרוֹת בַּעֲשִׁירוֹת בָּא פֶּחַד.
- ל. פֶּחַד בָּא עַל־יְדֵי כַּעַם.
- לא. עַל־יְדֵי דְאָגָה וּפֶחַד נַעֲשֶׂה הַלֵּב אֲמוֹם.
- לב. עַל־יְדֵי לְמוֹד תּוֹרָה עַל הַשְּׁלָחַן בַּשָּׁעַת סְעוּדָה נִצּוֹל מִפֶּחַד.
- לג. מִי שֵׁשׁ לוֹ פֶּחַד, הוּא סִימָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ־שֶׁבְּרוּךְ־הוּא הִסְתִּיר פָּנִים מִמֶּנּוּ, וְסִימָן שְׂדֵינִין שׁוֹרִין עָלָיו.
- לד. מִי שֵׁאִינוֹ מִתּוֹדָה עַל עֲוֹנוֹתָיו, מוֹרָא בָּא עָלָיו.

חֶלֶק שֵׁנִי

- א. בְּשָׁבָא פֶּחַד עַל אָדָם, יֵדַע שָׁבָא בֶּן גִּילוֹ לְאִיזָהוּ צָרָה.

- ב. לפעמים אדם מתפחד קדם שפא עליו איזהו טוב.
 ג. מי שבזרח מן הצרה, הוא פקח.
 ד. בלילה שיש לך פחד בשעת שנה, אל תלך בדרך ביום.
 ה. כשאדם נוטה למוות, אפלו כשעדין בקוהבריאה ואינו יודע שדינו למיתה, אף-על-פי-כן הוא מתפחד ואומר בפיו שימות.

✿ פדיון שבויים ✿

- א. על-ידי גבהות הלב נופל לתפיסה.
 ב. דמודה לנברים נופל בידיהון, אלא כל דבריהם תסתר.
 ג. האומר דבר בשם אומר, מביא גאלה לעולם.
 ד. על-ידי פדיון שבויים נתקבץ נדחיו של הפודה.
 ה. מי שאינו יוצא מביתו חשוב, בתפיסה.
 ו. בעוון משכב-זכר נתפס בתפיסה.
 ז. מי שמרחם על השבויים, הקדוש-ברוך-הוא מצילו ממיתה.

- ח. מי שֶׁהוּא בַתְּפִיסָה, בְּיָדוֹעַ שָׁגַם נִשְׁמָתוֹ לְמַעַלָּה בַתְּפִיסָה.
- ט. מי שֶׁבָּא לְצַדִּיק וְשׂוֹאֵל אֶת הַצַּדִּיק עֲצָה וּמִפֶּר עֲצָתוֹ אַחֲר־כֵּךְ, עַל־יְדִיָּזָה נִתְּפָם בַתְּפִיסָה.
- י. מי שֶׁמֵּאֲכִיל לֶחֶם לְרַעֲבִים, הַקְדּוֹשׁ־פְּרוּךְ־הוּא מַצִּיל אוֹתוֹ מִבֵּית־הָאֲסוּרִים.
- יא. מי שֶׁלֹּא תִקַּן חַטָּאוֹת נְעוּרָיו, עַל־יְדִיָּזָה בָּא לְבֵית־הָאֲסוּרִים.
- יב. מי שֶׁהוּא רָגִיל לִהְיוֹת מוֹהֵל, אוֹ לְסַפֵּק צָרָכֵי סְעוּדַת בְּרִית־מִלָּה שֶׁל עָנִי, עַל־יְדִיָּזָה נִצּוֹל מִבֵּית־הָאֲסוּרִים.

חֶלֶק שֵׁנִי

- א. עַל־יְדֵי גֵאוּף נּוֹפֵל לְתַפִּיסָה אוֹ לְחָלִי כָּאֵב רַגְלִים. גַּם תִּלְמִיד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְהוֹרָאָה וּמוֹרָה, נּוֹפֵל לָזֶה. גַּם מִזִּיקִין שׁוֹלְטִין עָלָיו.
- ב. סִגְלַת הַצִּדְקָה לְבָטֵל כָּל יָאֵלוֹ הָעֲנָשִׁין.
- ג. בְּשִׁבִּיל שְׂאִין מִבְּקָשִׁין רַחֲמִים עַל חֲבֵרוֹ, עַל־יְדִיָּזָה נּוֹפֵל לְתַפִּיסָה, וְתִקּוֹן לְתַפִּיסָה, שִׁפְרָגִם אִיזָהוּ בְּעַל־יְחִיִּים.

- ד. על-ידי תשמיש המטה בימים שאסורין בתשמיש,
על-ידיזה נופל לתפיסה.
- ה. בשאחד מבני-ישראל נתפס בתפיסה, על-ידיזה
לפי בחינתו נסתמו מעינות החכמה מחכמי הדור,
ולהפך בשיוצא מהתפיסה.
- ו. לפעמים על-ידי תפיסה נצול מכליון בנים.
- ז. על-ידי לשון-הרע נתפס בתפיסה.
- ח. השערות שגדלין על האדם והמלבושים שעל
האדם בשעה שיושב בתפיסה, שורה עליהם רוח
מכער, שעווכר ומבזה את האדם.
- ט. השתדלות בפדיון שבויים מסגל להולדה.
- י. מי שעוסק בפדיון שבויים, גדולי הדור נכללים בו
על-ידיזה.

פרישות

חלק שני

- א. אדם המתנהג בפרישות, ואחר-כך חוזר מפרישותו,
על-ידיזה הוא נופל לתאוה נוספת ממה שהיה לו
קדם פרישותו.

- ב. הַפְּרִישוֹת מִבֵּיא שִׁבְעַ.
- ג. פְּרִישוֹת מִתְּשִׁמִּישׁ חָשׁוּב כְּמוֹ תַעֲנִית.
- ד. חוֹלֵאת שֶׁל רְקִיקַת דָּם בָּא, עַל-יְדֵי שְׁמִבְטֵל עוֹנָה שֶׁל לַיִל מְבִילָה.

פּוֹסֵק

חֶלֶק שֵׁנִי

- א. עַל-יְדֵי לְמוּד פּוֹסְקִים עַד שִׁידַע לְהוֹרוֹת הוֹרָאוֹת, עַל-יְדֵי-זֶה גוֹרֵם פְּקִידָה לְכַמָּה עֲקָרוֹת.
- ב. עַל-יְדֵי לְמוּד "שֶׁלְחָן-עֲרוֹךְ" בָּאִים לִירָאָה.
- ג. לְמוּד הַפּוֹסְקִים מְבַטְלִין הִרְהוּרֵי עֲבוּדָה-זָרָה.
- ד. כְּשֶׁאִיזָהוּ רָשַׁע נִתְגַּדֵּל, אִזִּי קָשָׁה לְחַדֵּשׁ אִיזָהוּ סְבָרָא בַּפּוֹסְקִים. גַּם דְּבָרֵי הַדִּינִים אֵינָם נִשְׁמָעִים בְּאִזְנֵי הַבִּעֲלֵי-דִינִים.

צְדָקָה

- א. כָּל צְדָקָה וְחֶסֶד שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין בְּעוֹלָם הַזֶּה, שָׁלוֹם גָּדוֹל וּמְלִיצֵי יֵשׁר בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים.
- ב. גָּדוֹלָה צְדָקָה שֶׁמְקַרְבֶּת אֶת הַגָּאֻלָּה.

- ג. וּמִצֵּלַת מִן הַמִּיתָה.
- ד. וּמִקְבֵּל פָּנָי הַשְּׂכִינָה.
- ה. וְנַעֲשֶׂה מַלְוָה לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.
- ו. וְנִתְּרוּמָם מִזֵּלוֹ.
- ז. וְנִקְרָא צַדִּיק גָּמוּר.
- ח. עַל-יְדֵי צְדָקָה נַעֲשֶׂה סוּר מֵרַע.
- ט. מִצְוַה לָזוֹן אֵלֹו שְׁעוֹסְקִים בַּתוֹרָה יוֹתֵר מֵאֵלֹו שְׂאִין עוֹסְקִין, אֲבָל לְעַנֵּן דִּינָא אִין לְחֵלֶק.
- י. בְּשִׁמוּצִיא גִּזְלָה מִתַּחַת יַד חֵבְרוֹ, כְּאֵלֹו נָתַן צְדָקָה.
- יא. הַפֶּשֶׁרָה הִיא מִשְׁפָּט, שְׂיֵשׁ בּוֹ צְדָקָה.
- יב. הַנּוֹתֵן צְדָקָה לְעַנֵּי שְׂאִינוֹ הָגוֹן, אִין מִקְבֵּל עַל זֶה שָׂכָר.
- יג. צָרִיד לְהַחֲזִיק טוֹבָה לַנּוֹתֵן, וְאֵל תֹּאמַר שְׂלֹא נָתַן לָךְ מִשְׁלֹו.
- יד. שְׁקוּלָה צְדָקָה כְּנֶגֶד כָּל הַמִּצְוֹת.
- טו. גָּדוֹל הַמַּעֲשֶׂה יוֹתֵר מִן הָעוֹשָׂה.
- טז. כָּל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה מִצְטָרְפִין לְחִשְׁבּוֹן גָּדוֹל.
- יז. גָּדוֹל הָעוֹשָׂה צְדָקָה בַּסֵּתֶר יוֹתֵר מִמַּעַשָׂה.

יח. הַנּוֹתֵן פְּרוּטָה לְעַנִּי מִתְבָּרֵךְ בְּשֵׁשׁ, וְהַמְּפִיסוֹ מִתְבָּרֵךְ בְּאַחַת-עֶשְׂרֵה.

יט. הַרוֹדֵף צְדָקָה, הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מַמְצִיא לוֹ מַעוֹת וּמַמְצִיא לוֹ בְּנֵי-אָדָם מְהֻנָּהּ כְּדִי לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם שָׂכָר, וְזוֹכָה לְבָנִים בְּעָלֵי עֵשֶׂר, בְּעָלֵי חֲכָמָה, בְּעָלֵי אֲגָדָה.

כ. בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה דִּנִּין אֶת הָאָדָם כַּמָּה יַפְסִיד, וְאִם זָכָה נּוֹתֵן זֶה הַמָּמוֹן לְעֲנִיִּים.

כא. יְרוּשָׁלַיִם נִפְדִּית בְּצְדָקָה.

כב. עַל-יְדֵי צְדָקָה נִתְכַּפֵּר לְאַחָב מַחֲצָה.

כג. הַכִּנְסֵת-אוֹרְחִים מִגֵּן עַל חַטָּא עֲבוּדָה-זָרָה.

כד. גְּדוּלָּה הַכִּנְסֵת-אוֹרְחִים שְׁמִרְחֻקָתָא אֶת הַקְּרוֹבִים וּמְקַרְבֵּת אֶת הָרְחוֹקִים.

כה. הַמִּזְמִין עֲבוֹ"ם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וּמַשְׁמִשׁ עָלָיו, גּוֹרֵם גְּלוּת לְבָנָיו.

כו. כְּשֶׁהַעוֹלָם אֵין נּוֹתֵנִים צְדָקָה, הַמַּלְכוּת גּוֹזֵר גְּזֵרוֹת רָעוֹת וְלוֹקַח מִמוֹנָם.

כז. יִתֵּן לְצְדָקָה בְּשֵׁתֵי יָדַיִם, וְיִהְיֶה תִפְלָתוֹ נִשְׁמַעַת.

כח. עַל-יְדֵי הַנְּדִיבוּת תִּתְּנָהּ לָךְ תְּקוּמָה.

- כט. עַל-יְדֵי צְדָקָה בָּא אַמוּנָה.
- ל. מִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּשִׁבִּיל צְדָקוֹת, הוּא מְשַׁכֵּךְ חֲמָה מִן הָעוֹלָם.
- לא. גַּם זֹכָה לְאַמֶּת.
- לב. עַל-יְדֵי צְדָקָה יִהְיֶה לָּךְ בָּנִים, וַיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם.
- לג. עַל-יְדֵי צְדָקָה הַפְּרוֹת מִצְמִיחִין.
- לד. עַל-יְדֵי צְדָקָה מִקְרֵב הַיְּשׁוּעָה.
- לה. בָּעֵת צָרָה מִזְכִּירִין לוֹ הַצְּדָקוֹת שָׁנְתָן.
- לו. עַל-יְדֵי צְדָקָה שְׁתִּיתָן, גַּם הַעֲשָׂרִים וְהַמֶּלְכִּים יִהְיוּ עִמָּךְ בְּשָׁלוֹם.
- לז. עַל-יְדֵי צְדָקָה לֹא יִשְׁמַע אָדָם חָמָס וְשׂוֹד וְשֹׁכֵר.
- לח. עַל-יְדֵי צְדָקָה זֹכָה אָדָם לְחֵן.
- לט. מִי שֶׁמְדַבֵּר לְבְנֵי-אָדָם, שְׂתִיתָנוּ צְדָקָה, הוּא מֵרַבָּה יְשׁוּעָה.
- מ. בְּשֵׂאִין בָּעִיר מִי לְסִמּוֹךְ אֶת הָעֲנִיִּים, בָּא שְׂרָפָה.
- מא. בְּזִכּוֹת הַצְּדָקָה נִצּוֹל מִגְּאוּהָ.
- מב. אַמוּנָה חָשׁוּב בַּצְּדָקָה.
- מג. עַל-יְדֵי צְדָקָה לְשֵׁם שָׁמַיִם בָּא לְמִדַּת בּוֹשָׁה.
- מד. עַל-יְדֵי הַנְּדִיבוֹת יָבוֹא לְאַהֲבַת הַצְּדִיקִים.

מה. מי שְׁגוֹזֵל אֶת הָעֲנִי, בְּזִיוּנוֹת בָּאִים עָלָיו.

מו. מי שְׁנוֹתֵן צְדָקָה, בָּאֵלָיו מִבֵּיא קֶרֶבֶן.

מז. עַל-יְדֵי צְדָקָה בָּא גִּשְׁם.

מח. עַל-יְדֵי צְדָקָה אֵין מְגֻרָשִׁין אֶת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִמְּקוֹמָם.

מט. כְּשֶׁאֲנָשִׁים נוֹתְנִים צְדָקָה, עַל-יְדֵי-זֶה הַפְּרוֹת נִתְּבָרְכִין וְהַשְּׁלוֹם בָּעוֹלָם.

נ. עַל-יְדֵי אֱמֶת רוֹאִים אֶת הַצְּדָקָה שְׁאֵתָה עוֹשָׂה.

נא. צְדָקָה מִגֵּן עַל זֶרְעוֹ שֶׁל אָדָם.

נב. מי שְׁמֵת פֶּלֶל עַל חֲבֵרוֹ, נֶחֱשֵׁב לוֹ כְּצְדָקָה.

נג. מי שֵׁשׁ לוֹ יְדֵי סְפוּקוֹ, וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן עֵינֹ רָעָה בְּעֲנִיִּים, שְׂבָאִים וּפּוֹשְׁטִים יְדֵיהֶם שְׂתִיתֵן לָהֶם, גַּם מִי שְׁנוֹתֵן עַל מַחֲצִית שָׂכָר, וְהֵם עֹמְלִים וּמִבִּיאִים לוֹ מַחֲצִיתוֹ, וּכְשֶׁרוֹאֶה שֶׁהֵם מְרוֹיַחִין וַיֵּשׁ לָהֶם פֶּרֶנְסָתָם וְיְדֵי סְפוּקָם, הוּא מֵצֵר עַל זֶה, כִּי עֵינֹ רָעָה, עָלָיו נִתְּקִים הַנְּבוֹאָה, הַנִּכְתָּב אַחֵר פָּסוּק "בְּמִלְאוֹת שֹׁפְקוֹ יֵצֵר לוֹ" עַד "זֶה חֵלֶק אָדָם רָשָׁע".

נד. מי שֶׁעוֹשָׂה חֶסֶד עִם אוֹהֲבֵי הַנֶּשֶׁם יִתְּבָרֵךְ, עַל-יְדֵי-זֶה מִתְּקֵן פָּנָם הַבְּרִית.

נה. בְּזִכּוֹת עֲנִיִּים אָנוּ נִצּוֹלִים מִן הַגּוֹיִים.

נו. כַּשֵּׂאתָה עוֹשֶׂה מַצּוֹה, תִּרְאֶה שֶׁהַמַּצּוֹה לֹא תִהְיֶה בְּחִנָּם, אֲלֹא בְּכֶסֶף מָלֵא.

נז. בַּעֲוֹן תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֵׂרוֹת הַשָּׁמַיִם נִגְעָזִים וְהַיָּקָר הָיָה.

נח. הַשְׂמִיחָה בְּצִדְקָה הִיא סִימָן עַל לֵב שָׁלֵם.

נט. עֲשֵׂה עַד שֶׁאֵתָה מוֹצֵא וּמָצוּי לָךְ וְעוֹדֶךָ בְּיָדְךָ.

ס. כָּל הַמַּשְׁגֵּר מִתְנוּתָיו לְכֵהֵן אֶחָד, מִבִּיא רָעַב לָעוֹלָם.

סא. הַמַּטִּיל מָלֵאִי לָכִים שֶׁל תִּלְמִיד־חֶכֶם, זֹכֶה לֵישֵׁב בִּישִׁיבָה שֶׁל מַעֲלָה.

סב. גְּדוּלָּה צִדְקָה יוֹתֵר מִכָּל הַקִּרְבָּנוֹת.

סג. גְּדוּלָּה גְּמִילוּת־חֲסָדִים מִן הַצִּדְקָה.

סד. שָׁמָּה תֹאמַר כָּל הַבָּא לְקַפֵּץ וּלְתֵן צִדְקָה, מִסְפִּיקִין בְּיָדוֹ, וּמִמְצִיאִין לוֹ אֲנָשִׁים מְהֻנָּגִים, תִּלְמוּד לֹאִמֹר: "מָה יָקָר", צָרִיךְ לְטַרַח וְלָרִדֵּף אַחֲרֵיהֶם, לְפִי שְׂאִינָם מְצוּיִים לְזִכּוֹת עִם מְהֻנָּגִים.

סה. הַצִּדְקָה הוּא בְּשָׁנֵי פָנִים: כְּמִתְנֵת יָדוֹ וּכְבִּרְכַת ה'.

סו. מִי שֵׁשׁ לוֹ וְאִינוֹ רוֹצֶה לְהִתְפָּרֵן מִשָּׁלוֹ וּמִקְבֹּל מֵאַחֲרִים, תִּדַּע שֶׁנִּפְרָעִין מִמֶּנּוּ לְאַחַר מוֹתוֹ, שֶׁנַּעֲשֶׂה עֶבֶד לָזֶה שֶׁלְקַח מִמֶּנּוּ.

סו. מִי שְׁנוֹתֵן צְדָקָה, אֶף-עַל-פִּי-כֵן יָכוֹל לִהְיוֹת שִׁירֵד מִנִּכְסָיו.

סח. כָּל הַמַּעֲלִים עֵינָיו מִן הַצְדָקָה, כָּאֵלֹ עוֹבֵד עֲבוּדָה-זָרָה.

סט. הַגּוֹזֵז נִכְסָיו, נִצּוֹל מִדִּינָה שֶׁל גִּיהֶנֶם.

ע. אֲפֹלוּ עָנִי יִתֵּן צְדָקָה, וְאֵין מַרְאִין לוֹ סִמָּנֵי עֲנִיּוֹת.

חֵלֶק שֵׁנִי

א. עַל-יְדֵי נְאוּף נוֹפֵל לְתַפִּיסָה אוֹ לְחָלִי כָּאֵב רַגְלִים. גַּם תִּלְמִיד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְהוֹרָאָה וּמוֹרָה, נוֹפֵל לָזֶה, גַּם מִזִּיקִין שׁוֹלְטִין עָלָיו. סִגְלַת הַצְדָקָה לְבַטֵּל כָּל אֵלֹ הָעֲנָשִׁים.

ב. הַתּוֹרָה, וְהַמַּעֲשֵׂר וְהַשֶּׁבֶת הֵם נוֹתְנִים חַיִּים גַּשְׁמִיִּים גַּם-כֵּן.

ג. עַל-יְדֵי צְדָקָה בְּסִבָּה קִלָּה הוּא מַכְנִיעַ אֶת אוֹיְבָיו, וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מַצִּילוֹ מִסַּבּוֹת גְּדוּלוֹת שֶׁל אוֹיְבָיו.

ד. לְסִיעַ לְתִלְמִיד־חֲכָמִים, בָּזָה מְבַטֵּל הוֹרָאָה הַכּוֹכָבִים וּמִזְלֹת.

ה. עַל-יְדֵי מִפְרָנִי עֲנִיִּים נִצּוּלִין הַמוֹן-עַם מִן הַמַּגָּפָה בְּזִכּוֹתָם. גַּם בְּזִכּוֹתָם מִחִין דְּגִדְלוֹת קוֹדֶמִין לְמִחִין דְּקִטְנוֹת.

ו. עַל-יְדֵי צְדָקָה מִמַּתִּיק הַדִּין שֶׁל לָעֵתִיד לָבֵא, הֵינּוּ יוֹם הַדִּין שֶׁלָּעֵתִיד לָבֵא.

ז. אֱלֹו גּוֹמְלֵי-חֲסָדִים הָעוֹשִׂים חֶסֶד, וְלִפְעָמִים גּוֹרָמִים עִם הַחֶסֶד לְרָעָה, וְעוֹשִׂים עֲצָמָן כְּאֵלֹו אֵינָם רּוֹאִים הָרָעָה, הַצּוֹמַחַת מִחֲסָדָם, וְזֶהוּ בְּחִינַת הָאֲזָהָרָה שֶׁהַזְּהִיר לְכַהֲנִים, בְּחִינַת חֶסֶד שֶׁלֹּא יִפְסִיעוּ פְּסִיעָה גָּסָה, עַל-יְדֵי-זֶה גּוֹרָמִים, שֶׁהַדִּין שֶׁלֹּא יִפְסִיעוּ פְּסִיעָה גָּסָה, אֵינּוּ בְּמַתִּינוֹת. וְכֵן לְהַפֵּךְ כְּשֶׁמִּדְּקוֹדֶקִים בְּחֲסָדָם, שֶׁלֹּא יִצְמַח רָעָה, עַל-יְדֵי-זֶה הַדִּין בְּמַתִּינוֹת.

ח. מִחֲדוּשֵׁי אֲוִרִיתָא צְרִיכִין לְלַמֵּד קֹדֶם הַחֲדוּשׁ פּוֹסְקִים וְגַם אַחֲר־כֵּךְ, וְהַלְמוּד פּוֹסְקִים הוּא הַשְׁמִירָה שֶׁל הַחֲדוּשִׁין, שֶׁלֹּא יִגַּע בָּהֶן זֶר. גַּם כְּשֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת צְדָקָה, צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כֵּן כְּמוֹ בְּחֲדוּשִׁין.

ט. הַחֲדוּשִׁין דְּאֲוִרִיתָא וְהַצְדָּקָה, כָּל אֶחָד מֵעוֹרֵר אֶת חֲבֵירוֹ.

י. גָּדוֹל כַּח הַמַּעֲשֵׂר, שֶׁמֵּהֵפֵךְ הַקָּלָלָה לְבִרְכָּה.

יא. עַל-יְדֵי מַעֲשֵׂר נִתְבַּטְּלִים הִרְהוּרֵי זְנוּת.

- יב. הַגּוֹמֵל חֶסֶד, אֵין צָרִיד לְזָכוֹת אָבוֹת.
- יג. עַל-יְדֵי גְמִילוּת-חֶסֶד בָּא לְאַרְיֻכּוֹת-יָמִים.
- יד. יֵשׁ תְּפִלּוֹת שְׂאִינָם נִתְקַבְּלִים לְמַעַלָּה אֲלָא עַד שְׁנוֹתָנִים כָּל-כֶּךָ מַעוֹת לְצִדָּקָה כְּפִי מִסֵּפֶר הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה הַשֵּׁנִי לָזֶה הַדָּבָר. לְמַשָּׁל, כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל אֵלֹו הַיְּבוֹת: "תֵּן לִי בָנִים", צָרִיד לְהֵן צִדָּקָה כְּמִסֵּפֶר אוֹתִיּוֹת "תֵּן לִי בָנִים".
- טו. עַל-יְדֵי צִדָּקָה זֹכֶה לְבָנִים.
- טז. מִי שֶׁהוּא מְפָרֵנִם אֶת הָרַבִּים, עַל-יְדֵי-זֶה מִמְּשִׁיךְ הַבְּרָכָה מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל לְחוּץ לָאָרֶץ.
- יז. עַל-יְדֵי הַמָּמוֹן שְׁנוֹתֵן לְעַנִּי אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, עַל-יְדֵי-זֶה מָמוֹנוֹ נִתְקַיֵּם בְּיָדוֹ.
- יח. כְּשֶׁאָדָם בָּא לָעִיר לָדוֹר, יִשְׁלַח בֶּשֶׁר לְעַנִּי הָעִיר, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִשָּׂא חֵן בְּעֵינֵי שָׂרֵי הָעִיר.
- יט. עַל-יְדֵי נְתִינַת שְׁקָלִים נִצּוֹל מֵיֵצֵר הָרָע.

צִדִּיק

- א. אֵל יִקְשֶׁה לָךְ הַדָּבָר כְּשֶׁאַתָּה רוֹאֶה, שֶׁהַצִּדִּיק לֹא תִקֵּן אִיזוּהוֹ דָּבָר, כִּי זֶה סִבָּה מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, שֶׁיִּנָּח מְקוֹם לְבָנָיו לְהַתְגַּדֵּל בּוֹ.

- ב. פְּעָמִים שְׁבַטוּלָה שֶׁל תּוֹרָה זֶהוּ יְסוּדָהּ.
- ג. מְקַבְּלִים מִתְּנוּת מִרְשָׁעִים, כִּדִּי שִׁיחֲזְרוּ בְּתִשׁוּבָהּ.
- ד. צַדִּיקִים מִהֵינִי זְכוּתֵיהֶם אֲעֵלְמָא, אֲדִידָהוּ לָא.
- ה. מָצִינוּ שֶׁצַּדִּיק אֶחָד עוֹשֶׂה דָּבָר, כִּדִּי שִׁיחֲזֶה רַבּוֹ לְצַדִּיק אֲחֵר.
- ו. תּוֹעֵלֶת גָּדוֹל לִרְאוֹת פָּנֵי גָדוֹלֵי הַדּוֹר.
- ז. הַצַּדִּיק נִעְנָשׁ, כְּשֶׁאִינוֹ מִתְפַּלֵּל עַל דּוֹרוֹ.
- ח. הַלּוֹמֵד תּוֹרָה לְתַלְמִיד שֶׁאִינוֹ הָגוֹן, נִקְרָא רָשָׁע.
- ט. לְשׁוֹן חֲכָמִים הִיא מְעַשֶּׂרֶת וּמִרְפָּא, בְּכֵן תִּלְמַד לְדַבֵּר בְּלִשׁוֹנָם.
- י. הַמְלַמֵּד תּוֹרָה לְאַחֵרִים, הַתּוֹרָה נִתְגַּלָּה לוֹ בְּלֹא טִרְחָא.
- יא. מָצִינוּ שֶׁהַצַּדִּיק מִתְרַעֵם, כְּשֶׁאֶחָד מִתְלַמִּידָיו מִתְקָרֵב אֶת עַצְמוֹ לְצַדִּיק אֲחֵר כִּדִּי לְהִתְפָּאֵר.
- יב. לְקָרֵב לְצַדִּיקִים בְּטִרְחָא מִסְתַּיְעָא מִלְתָּא טְפִי לְעִבּוּדַת הַבּוֹרָא.
- יג. לְפַעְמִים מִרְאִים מִן הַשָּׁמַיִם לְצַדִּיק דָּבָר שֶׁאִינוֹ.
- יד. הָעוֹשֶׂה טוֹבָה לְמִי שֶׁאִינוֹ יוֹדְעָהּ, כְּזוֹרֵק אֶבֶן לְמַרְקוּלִים.

- טו. כָּל אָדָם יִנְהַג אֶת עֲצָמוֹ, כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַע מִרְבוֹ.
- טז. לַפְעָמִים הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְאַסֵּף כָּמָה צַדִּיקִים בְּמָקוֹם אֶחָד, בְּדִי שִׁידְחָקוֹ זֶה אֶת זֶה וַיִּצְטַעְרוּ, וְעַל-יָדֵי-זֶה יִתְבַּשְּׁלוּ כָּל צָרָכָם.
- יז. מִי שֶׁאִינוֹ מַעְצִיר אֶת עֲצָמוֹ, זֹכֶה לְתַלְמִידִים.
- יח. יֵשׁ צַדִּיק שֶׁקּוֹלוֹ הוֹלֵךְ מֵרְחוֹק, הֵינּוּ בְּפָרְסוֹם, וְאַחֲר־כֵּךְ הוּא נוֹפֵל עַל-יָדֵי תַּאֲוֹת מָמוֹן.
- יט. מִי שֶׁהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא חָשׁוֹב בְּעֵינָיו, יִכְתֹּב בְּסֵפֶר כָּל שְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים וְהַתַּנָּאִים וְהַיִּרְאִים לְזָכְרוֹן.
- כ. אֵל יִקְשֶׁה לָּךְ, לָמָּה לָּהֶם לַצַּדִּיקִים לְהֵנֹת מֵאַחֲרִים בְּדִי לְהִנְהִיג אֶת בְּנֵי-בֵיתוֹ בְּעֵשֶׂר וּבְכָבוֹד, מוֹטָב שְׁלֹא לְהִנְהִיג וְלֹא לְהֵנֹת מֵאַחֲרִים, אֵל יִקְשֶׁה לָּךְ, כִּי כָּל מֶה שֶׁיֵּשׁ תַּעֲנוּג וְהִרְחָבָה לַצַּדִּיק, עַל-יָדֵי-זֶה נִתְגַּדֵּל נִשְׁמָתוֹ, וְאִזִּי יֵשׁ בֵּית מְנוּחָה לְשְׂכִינַת הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּבֵכֵן אֵין לָבוֹא לְבֵית בְּיָדִים רִיקָנִיּוֹת.
- כא. כְּשֶׁתִּרְצֶה שְׂתִּתְּפֹלֵל עָלֶיךָ אֵיזָה צַדִּיק, תִּלָּךְ לַצַּדִּיק שֶׁהוּא רַחֲמָן.
- כב. מִי שֶׁהוּא מְפָרְסָם בְּדוֹרוֹ, צָרִיךְ לְקָרוֹת אוֹתוֹ רַבִּי, אֲפֹלוֹ שְׂאֵתָה גָדוֹל מִמֶּנּוּ.

כג. כַּשֶׁה־צִדִּיק נוֹפֵל לְאִיזָה צָרָה, צָרִיד לוֹ לְבַקֵּשׁ מִצִּדִּיק אַחֵר, שְׂתִפִּיל בְּעָדָו.

כד. אֱלֹו בְּנִי־אָדָם הַנוֹסְעִים לְצִדִּיק, אֶף־עַל־פִּי שְׂאִין מִקְבָּלִים תּוֹרָה מִמֶּנּוּ, מִקְבָּלִים שֹׁכֵר עַל הַנְּסִיעָה.

כה. מִי שְׂאִינוֹ מְשַׁמֵּשׁ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, חַיֵּב מִיתָה.

כו. הַצִּדִּיק יָכוֹל לְהַעֲלוֹת מֵתִים לְמַדְרָגָה גְּדוֹלָה.

כז. בַּהֲלִיכָה שְׁהוֹלֵךְ אֶצֶל תַּלְמִיד־חָכָם, בָּזָה הוּא מִתַּקֵּן פָּגָם שֶׁפָּגַם בְּבִרְכַּת הַנְּהִינִן.

כח. כָּל שְׂאֵפֶשֶׁר לוֹ לְמַחֹת וְלֹא מַחָה, הוּא נֶעְנֵשׁ עֲלֵיהֶם.

כט. לָאוּ אֶרֶח אֶרְעָא לְקַבֵּל מָרוֹת אַחֲרִים בְּפָנֵי הַצִּדִּיק.

ל. כָּל הַמִּתְעַצֵּל בְּהִסְפְּדוֹ שֶׁל חָכָם, אִינוֹ מַאֲרִיד יָמִים.

לא. הַצִּדִּיק יָכוֹל לַעֲנֹשׁ לְפִי מִזְלוֹ.

לב. כַּשֶׁה־צִדִּיק נִפְטָר, אִזִּי לְקוֹתָא בָּא לְפִי מִדָּתוֹ שְׁנֵהֵג.

לג. בְּזִכּוֹת הַצִּדִּיק תַּלְמִידָיו מִתְּפַרְנְסִים.

לד. מִי שֶׁשׁוֹמֵעַ תּוֹרָה מִהַצִּדִּיק, הֵיּ כְּאֵלוֹ הוּא אָמַר הַתּוֹרָה.

לה. שְׁקוּלָה מִיתַת הַצִּדִּיקִים כְּשֶׁרַפַּת בֵּית אֱלֹקֵינוּ.

לו. אִם תַּלְמִיד־חָכָם הֶגוֹן הוּא לְמַד מִמֶּנּוּ, וְאִם לָאוּ פָּרַשׁ מִמֶּנּוּ.

- לו. אין לְהִסְתַּכֵּל עַל רַבּוֹ בְּבֵית־הַמֶּרְחֵץ וּבְדוֹמָה.
- לח. לַפְעָמִים יֵשׁ שְׁנֵי צַדִּיקִים שְׂוִין, לְאַחַד מֵרְאִין לוֹ דְּבָרִים עֲלִיוֹנִים, וּלְאַחַד אֵין מֵרְאִין לוֹ. תִּדְרַע שְׂוִיה שְׂאִין מֵרְאִין לוֹ, מִפְּנֵי שֶׁצָּרִיד לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּזִכּוֹתוֹ לְהִגֵּן עַל אֲחֵרִים.
- לט. מוֹטֵב לְקָרֵב אֶת עַצְמוֹ לְצַדִּיק שֶׁהוּא רַחֲמָן.
- מ. בְּזִכּוֹת שְׁמוֹשׁ אָדָם גָּדוֹל אָדָם נִצּוֹל מִמִּיתָה.
- מא. הַמּוֹרָה הֵלְכָה בְּפָנָי רַבּוֹ, חָיֵב מִיתָה, וְרָאוּי לְהַכְפִּישׁוֹ נֶחֱשׁ, וְנִקְרָא חוֹטֵא, וּמּוֹרִידִין אוֹתוֹ מִגִּדְלָתוֹ, וְאֵזִיל לְשֹׂאוֹל בְּלֹא וָלֶד.
- מב. הַמָּקוֹר שֶׁמִּמֶּנּוּ תִּשָּׂאב הַחֲכָמָה דְּהִינּוּ הָרַב, הִשְׁתַּדֵּל שִׁיְהִיָּה בְּרוּךְ וְכָשֶׁר, וְלֹא תַחֲלִיפֵנּוּ, וְלֹא תִמִּיר אוֹתוֹ.
- מג. כָּל אִישׁ יִדְמָה בְּמַעֲשָׂיו לְבִרְכַּת אוֹתוֹ הַשֶּׁבֶט.
- מד. כְּשֵׁישׁ רָשָׁע בְּבֵית, אֲזִי נִסְתַּלֵּק מִהַצַּדִּיק מֵעֵין הַתּוֹרָה.
- מה. בְּזִכּוֹת קְבוּרַת הַצַּדִּיקִים בְּחוּץ לְאֶרֶץ, יִזְכּוּ גַם שְׂאֵר הַמֵּתִים מִגִּלְגּוֹל מְחֻלּוֹת.
- מו. הַמָּמוֹן שֶׁמֵּהֵנָּה אֶת הַצַּדִּיק, הֵרִי זֶה כְּאֵלוֹ עֶבֶד עֲבוֹדַת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ.

- מו. יש צדיקים שאינם נקראים בשם רבי.
- מח. בשהצדיק אומר איזהו דבור, כל זמן שהדבור לא נתקיים, שעדין לא בא זמנו, הדבור הזה חקוק בעולם העליון, אבל אין מאיר בבהירות, וכשמגיע הזמן שיתקיים, אזי הדבור מתחיל להאיר בבהירות.
- מט. מהנה את תלמיד-חכם, צריך לחזק שלא יתבזה בעיניו התלמיד-חכם.
- נ. המונע הלכה מתלמידו, באלו גזלו מנחלת אבותיו, ואפלו עברין שבמעי אמן מקללין אותו ומנקבין אותו בכברה. ואם למדו זוכה לברכות כיוסף, וזוכה ומלמדה לעולם-הבא.
- נא. מי שאינו מהנה תלמיד-חכם מנכסיו, אינו רואה סימן ברכה לעולם.
- נב. המלגלג על דברי חכמים, הוא נענש מיתה.
- נג. קרבת הצדיקים טוב בעולם הזה ובעולם-הבא.
- נד. הצדיק בדבורו יכול לפסוק לזה גזע-עדן ולזה גיהנם.
- נה. טוב לבלות זמן רב, בשביל שעה אחת, שיתקרב לצדיק.
- נו. בשנת-מעט לאדם משמשיו, ידאג מיום המיתה או מדבר אחר.

- נז. יֵשׁ נָאָה דּוֹרֵשׁ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוּ מְכִינִן אֶל הָאֻמָּת.
- נח. צַדִּיק יָכוֹל לְהַגְבִּיֵה תוֹרָה שֶׁל צַדִּיק אַחֵר.
- נט. מֶה שֶׁהַצַּדִּיק מְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוא אוֹמְרָה בְּשֵׁמוֹ.
- ס. דְּבָרֵי צַדִּיקִים חֲכָמִים, חֲבִיבִים מִדְּבָרֵי תּוֹרָה וּמִדְּבָרֵי נְבִיאִים, וְצָרִיךְ לְשִׁמְעַ וּלְצִיֵּת אוֹתָם אַף־עַל־פִּי שְׂאִין מֵרְאִין לָךְ שׁוֹם מוֹפֵת.
- סא. מִי שֶׁמְשַׁבֵּחַ אֶת הַצַּדִּיק, יְנוּחוּ בְּרָכוֹת עַל רֹאשׁוֹ.
- סב. הַצַּדִּיק שֹׁבֵעִיר כָּל דְּבָרֵיהֶם עָלָיו מִטָּל.
- סג. מִתֵּר לְצַדִּיק לְשִׁמְשׁ עִם מִי שֶׁהוא שׁוֹנֶה הִלְכוֹת, בְּשֶׁהוא מְלַמְּדוֹ אֵיזֶהוּ דָּבָר חָדָשׁ.
- סד. מִי שֶׁמְבִיא אֶת עַם־הָאָרֶץ לְקָרֵב תַּחַת כֹּנֵפֵי הַצַּדִּיק מִקְבֵּל עַל־יְדֵי־זֶה שָׂכָר.
- סה. עַל־יְדֵי הַקִּבְלָת פָּנָי הָרֵב לֹא יֵרָאֶה שַׁחַת.
- סו. לְפַעֲמִים הַתְּפִלָּה אֵינָה מוֹעֵלָת אֱלֹא בְּשַׁעֲתָהּ, וּכְשֶׁפּוֹסְקִין מִלְּהַתְּפִלָּל, עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוא רְצוֹנוֹ וְחִפְצוֹ.
- סז. הַמְּבִיא דוֹרוֹן לְתַלְמִיד־חֶכֶם, כְּאֵלוֹ מְקָרִיב בַּכּוֹרִים.
- סח. אֵין לְהַטְרִיחַ אֶת הַמָּקוֹם.

סט. מי שאוהב את הצדיק, צריך לשמר את הצדיק, שלא יצא עליו שם רע.

ע. כל טובתן של רשעים רעה היא אצל הצדיקים.

עא. אל תתפלל ואל תטריח את קונך, כל זמן שאתה יכול לעשות בפעלה.

עב. הצדיק כל זמן שהוא בעולם הזה, הגן-עדן שיש לו משתמשין בו הצדיקים האחרים שבגן-עדן.

עג. יש תלמידים שעקרום תלויים בזכות הצדיק, וכשנסתלק הצדיק אזי נסתלקים גם הם או נענשים.

עד. המקרבים שיש לצדיק בחייו, הם יהיו מקרבים במוותם [במותו].

עה. מי שהיה מקרב לצדיק אחד, ואחר-כך מקרב את עצמו לצדיק אחר, התורה ששמע מהצדיק הראשון מטרידין אותו.

עו. לפעמים הצדיק נפטר, כדי שיכריע איזה דין למעלה.

עז. איזהו בן עולם-הבא, זה שחולקין לו כבוד מחמת חכמתו.

עח. על-ידי צדקה נעשה סור מרע.

עט. אֵינְךָ זָקוּק לַיִסֵּר תִּלְמִידְךָ וְלִסְלָקוֹ מִלְּפָנֶיךָ, כְּשֶׁאִינוֹ רוֹצֶה לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַיֵּשֶׁר, אֲלֵא תִקְרְבֵהוּ, כִּי זֶה טוֹבַת שְׂאֵר הַתִּלְמִידִים, וְסוּפוֹ לָתֵת לָב.

פ. לַפְעָמִים אָדָם מֵת קֹדֶם זְמָנוֹ עַל־יְדֵי תַרְעֻמַּת צַדִּיק.
פא. יָכוֹל לִהְיוֹת שְׂיִהְיָה אָדָם צַדִּיק גָּדוֹל, אֶף־עַל־פִּי שְׁלֹא לָמַד הֶרְבֵּה.

פב. מִי שֶׁאִינוֹ מֵאֲמִין בְּדַבְרֵי הַצַּדִּיקִים, רָאוּי לְעֲנֹשׁ, כָּל־שֹׁכֵן מִלְּגָלָה.

פג. כְּשֶׁאֶחָד בָּא לְקָרֵב אֶת עַצְמוֹ לַצַּדִּיק, מֵתָר לוֹ לְהִרְחִיקוֹ, כְּשֶׁשּׂוֹאֵל קִשְׁיוֹת שֶׁאִינוֹ צָרִיד.

פד. כְּשֶׁהַצַּדִּיק אוֹמֵר תּוֹרָה לָעָם, מֵתָר לוֹ לְחַבֵּב תּוֹרָתוֹ בְּעֵינֵיהֶם קֹדֶם שְׂיֵאמַר.

פה. אֶפְלוּ זְנוּג רֹאשׁוֹן מִתְּהִפּוֹךְ בְּתַפְלָה.

פו. בְּעוֹלָם הַזֶּה כָּל הָרוֹצֶה לְקָרֵב אֶת עַצְמוֹ מִקְרֵב, אֲבָל בְּעוֹלָם־הַבָּא אֵין מִקְרָבִין אֲלֵא הַמִּקְרָבִין מִכְּבָר.

פז. צַדִּיק שֶׁקָּרֵב אֶת הָאָדָם, וְהָאָדָם הַזֶּה לֹא רָצָה לְקָרֵב אֶת עַצְמוֹ, מֵתָר לוֹ לְדַחוֹת בְּיָדָיו.

פח. הַצַּדִּיק יָכוֹל לְעֲנֹשׁ אֶת הָאָדָם בְּמִיתָה, אֶפְלוּ עַל־יְדֵי חֲלִישוֹת דַּעְתּוֹ, אֶפְלוּ בְטָעוֹת.

פ. דְּבָרִים שְׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ מִפִּי הַצַּדִּיק, הֵם מוֹעִילִים,
יֹתֵר מִמָּה שְׁאַתָּה לוֹמֵד בְּסִפְרִים.

צ. אָדָם מִבֵּין יֹתֵר, כְּשֶׁרוֹאֶה פָּנֵי הַמַּדְבֵּר.

צא. עַל-יְדֵי דְבוּר קָל שֶׁל הַצַּדִּיק נִפְתָּח אֹזֶן גָּדוֹל, אִזּוֹ
בִּנְקֹל לְבָנֵי-אָדָם לְהַשְׁיֵיג חֲכָמוֹת רָמוֹת.

צב. מִי שְׁאִינוֹ נוֹהֵג בַּשּׁוֹרָה, מֵתֵר לְהַשְׁתַּעֲבֵד בּוֹ.

צג. לִפְעָמִים הַצַּדִּיק מְנַשֵּׂא אֶת הָאָדָם וְאַחֵר כָּךְ
מִשְׁפִּילוֹ, וְזֶה לְטוֹבַת הָאִישׁ.

צד. יֵשׁ צַדִּיק נִקְרָא טוֹב, וְיֵשׁ צַדִּיק שְׁאִינוֹ נִקְרָא טוֹב,
וְיֵשׁ רָשָׁע רָע, וְיֵשׁ רָשָׁע שְׁאִינוֹ רָע.

צה. גִּנְאֵי הוּא וְשִׁפְלוּת לְדוֹר, שְׁכַפּוּפִין לָזֶה שְׁאִין לוֹ מִי
שִׁיעֲשֶׂה מְלָאכָתּוֹ.

צו. לְלַמֵּד לְאַחֵרִים עֲדִיף מִמַּעֲשֶׂה.

צז. יֵשׁ לְהִזְהֵר מִלְּהִרְאוֹת חֲסִידוֹת לְפָנֵי גְדוֹלִים.

צח. מֵהוּת הָאָדָם נֶפֶר עַל-יְדֵי הַתְּקַרְבוֹתוֹ; כְּשֶׁרוֹאִין לְמִי
הוּא מִקְרָב.

צט. הַצַּדִּיק אֵל יִסְכֵּן עֲצָמוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּעֲצָמוֹ, עַד שִׁיִּהְיֶה
הוּא מִסִּכָּן, אֲלָא יִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ צַדִּיק אַחֵר.

ק. הַצַּדִּיק יֵשׁ לוֹ כַּח לְהִתְפַּלֵּל עַל אָדָם, שִׁיִּנָּצֵל
מִחַטָּאִים.

- קא. הַצַּדִּיק הוּא הַצֵּלָם-אֱלֹקִים שֶׁל הַדּוֹר.
- קב. הַצַּדִּיק הוּא סוֹבֵל לְסוֹבְלָיו בְּעֵת צָרָתָם.
- קג. יָכוֹל אָדָם שְׂיִהְיֶה צַדִּיק, אֶף-עַל-פִּי שְׂאִין לוֹ בַּטָּחוֹן בְּשִׁלְמוֹת.
- קד. הַצַּדִּיק יָכוֹל לְהִתְעַנֵּג, וְאִינוֹ יָרָא מִהֵיָצֵר הָרָע, כִּי תוֹרָתוֹ מַגֵּנָה עָלָיו.
- קה. מִי שְׂאִינוֹ עוֹמֵד בְּפָנָי רַבּוֹ, נִקְרָא רָשָׁע וְאִינוֹ מֵאֲרִיךְ יָמִים וְתִלְמוּדוֹ מְשַׁתְּכָה.
- קו. אִין לְהַטְרִיחַ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּשִׁיכוֹלִין לְהוֹעִיל עַל-יָדֵי דָבָר אֲחֵר.
- קז. לְפַעֲמִים עַל-יָדֵי נַחַת-רוּחַ אֶחָד וּמַעַט שְׁעוֹשִׁין לְצַדִּיק, עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לָעוֹלָם-הַבָּא.
- קח. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֲמוּנָה שְׁלֵמָה בַּשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יָכוֹל לַעֲשׂוֹת נַחַת-רוּחַ לְצַדִּיק.
- קט. מִי שְׂאִין לוֹ שׁוֹם הֶרְהוּרֵי עֲבוּדָה-זָרָה, הוּא מְשַׁתּוּקֵק תָּמִיד לְהַצִּיל אֶת הַצַּדִּיקִים.
- קי. מִי שְׂרוּצָה לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לְצַדִּיק, הִקְדּוּשׁ-פְּרוּךְ-הוּא נוֹתֵן לוֹ כֹּחַ לָזֶה.
- קיא. תִּלְמִיד-חָכָם הַמִּבְעֵט בְּרַבּוֹתָיו, נִתְקַצְרוּ שְׁנוֹתָיו.

קִיב. הַמִּנְהִיג עֲצָמוֹ בְּרַבָּנוֹת בְּשֵׁישׁ גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, נִתְקַצְרִים שְׁנוֹתָיו.

קִיג. בְּשֶׁהֲצַדִּיק צָרִיד לְהִתְפַּלֵּל שְׂוִתָּנוּ לוֹ אֵיזָה דָּבָר, וַיֵּרָא מִהֶמְקַטְרָגִים עַל צְדָקָתוֹ, יִבְקֹשׁ הַפֶּךָ רְצוֹנוֹ.

קִיד. בְּשֶׁרָשַׁע עוֹשָׂה אֵיזָה רָעָה וּבָא לְהִצְדִּיק וְשׂוֹאֵל מִמֶּנּוּ אִם יָפָה עָשָׂה, מֵתָר לוֹמַר לוֹ: יָפָה עָשִׂיתָ, בְּדִי לְהַצִּיל אֶת נַפְשׁוֹ.

קטו. מִי שֶׁמִּפְרִישׁ בְּנֵי־אָדָם מִלְּבֹא תַחַת כַּנְפֵי הַשְּׂכִינָה, עַל־יְדֵי־זָה נּוֹפְלִים בָּנָיו לְעַבְדוֹת.

קטז. לְפַעֲמִים צָרִיד לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הַחֹלָה שְׂיָמוֹת.

קיז. בְּתַחֲלָה הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְגַלָּה הַסּוּד בַּתּוֹרָה לְצַדִּיק, וְאַחֲר־כֵּן אוֹמַר הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא הַתּוֹרָה בְּשִׁבִּיל [בְּשֵׁם] הַצַּדִּיק.

קיח. לְפַעֲמִים הַצַּדִּיק מִתְעַנֶּה וּמִתְפַּלֵּל וַאֲיֵנוּ מוֹעִיל.

קיט. הַצַּדִּיק מֵתָר לוֹ לְפָרֵץ גְּדָרִים שֶׁל אֲחֵרִים בְּשִׁבִּיל דִּרְכּוֹ.

קכ. לְפַעֲמִים גּוֹזְרִים מִלְּמַעְלָה עַל מִסְפַּר בְּנֵי־אָדָם שְׂיָמוֹתוֹ, וַיֵּשׁ אֶחָד בֵּינֵיהֶם שֶׁהֲצַדִּיק אוֹהֵב אוֹתוֹ, יֵשׁ כַּח בַּצַּדִּיק לְהִתְפַּלֵּל עָלָיו וּלְהַצִּיל אוֹתוֹ וּלְתַן אַחֲרֵי תַחֲתָיו.

קכא. יֵשׁ כַּחַּ בַּצַּדִּיק לָקַח מִזֶּה וְלָתֵן לָזֶה.

קכב. בְּרֶכֶת הַצַּדִּיק הוּא פְּדִיוֹן.

קכג. כָּל צַדִּיק יֵשׁ לוֹ דְּבַר עֲבוּדָה, שֶׁצַּדִּיק אַחֵר, אֶפְלוּ
גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשִּׁיג עֲבוּדָתוֹ.

קכד. מֶה שֶׁהַצַּדִּיקִים נוֹסְעִים מִמָּקוֹם לְמָקוֹם בְּשִׁבִּיל
מָמוֹן, כִּי דְבָרֵי תוֹרָה עֲנִיִּים בְּמָקוֹמָם וַעֲשִׂירִים
בְּמָקוֹם אַחֵר.

קכה. אַרְיֵכֶת יָמִים שֶׁל תִּלְמִיד־חָכָם בָּא, כְּשֶׁמַּכְבִּידִין זֶה
אֶת זֶה.

קכו. אֵינָהּ דוֹמָה תְּפִלַּת צַדִּיק בֶּן צַדִּיק לְתְּפִלַּת צַדִּיק בֶּן
רָשָׁע.

קכז. מִי שֶׁמִּנְסָה אֶת הַצַּדִּיק, כְּאִלּוּ מִנְסָה אֶת הַקְּדוֹשׁ־
בְּרוּךְ־הוּא.

קכח. כָּל הַגְּבִיּוֹת שֶׁאֱמֹת הָעוֹלָם גּוֹבִין מִיִּשְׂרָאֵל, אֵין זֶה
אֶלָּא בְּשִׁבִּיל הַפָּגָם שֶׁפָּגְמוּ בְּכְבוֹד הַצַּדִּיק.

קכט. כְּשֶׁשׁוֹנְאֵי הַשֵּׁם דּוֹבְרִים וְחוֹלְקִים עַל הַצַּדִּיק, הוּא
כְּבוֹד גָּדוֹל לַצַּדִּיק.

קל. עַל־יְדֵי אֱמוּנַת צַדִּיקִים נִמְתָּק הַדִּין.

קלא. הַצַּדִּיק הוּא מְלַמֵּד אֶת הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא בְּתוֹרָתוֹ,

אֵיךְ יִתְנַהֵג עִמָּנוּ.

קלב. הַתְּפִלָּה שְׁאָדָם מִתְפַּלֵּל בְּהִתְקַשְׁרוֹת הַצַּדִּיקִים, הוּא נֶעֱנֶה.

קלג. הַקְדוּשׁ-פְּרוּךְ-הוּא מוֹחֵל עֲוֹנוֹת יִשְׂרָאֵל בְּשִׁבִּיל הַצַּדִּיקִים.

קלד. הַלִּיצָנוֹת אֵינּוּ מַנִּיחַ אֶת הָאָדָם לֵילֶךְ לַצַּדִּיקִים.

קלה. עַל-יְדֵי צְדָקָה זֹכֶה לְהִתְקַרְבוֹת לַצַּדִּיקִים.

קלו. אֵין לָךְ צַדִּיק שְׂאִין עָלָיו מַחֲלָקָת וּמַחֲקָרִים.

קלז. יֵשׁ רָשָׁע שֶׁהוּא בּוֹשׁ לְכַפֹּר בַּצַּדִּיק עֲצֻמוֹ וּמַדְבִּיר רַעוֹת עַל אֱלוֹ שָׁמָּה תַּחַת הַצַּדִּיק.

קלח. עַל-יְדֵי רְאִית פְּנֵי הַצַּדִּיק נִתְחַדֵּד הַשֹּׁכֵל.

קלט. מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת הַצַּדִּיק, שְׁלֹא יִפֹּל בּוֹ שׁוֹם צֶעַר, יִזְכֶּה לְכָבוֹד וְיִהְיֶה מַצְדֻקַּת הַצַּדִּיק.

קמ. עַל-יְדֵי שְׂמִיעַת תּוֹרָה מִפִּי הַצַּדִּיק מְקַבְּלִין חַיּוֹת.

קמא. רָשָׁע שֶׁעָשָׂה חֲטָאִים רַבִּים, תִּקְנָתוֹ שְׂיִהְיֶה פֶּעֱלוֹתָיו לְחַיּוֹת אֶת הַצַּדִּיק.

קמב. בְּשֶׁרֶשַׁע מִכְנִיעַ אֶת עֲצֻמוֹ תַּחַת הַצַּדִּיק, בְּיָדוּעַ שֶׁנִּגָּזֵר עַל הַצַּדִּיק אִיזָה צָרָה וְעִכְשָׁו לֹא יָבֹא עָלָיו עוֹד הַצָּרָה.

קמג. בְּשִׁתִּירָא מִהֲצִדִּיק, תִּזְכֶּה לָסוּר מֵרַע.

קמד. בְּשִׁהֲצִדִּיק שׁוֹרָה בְּצַעַר וְהִרְשָׁע מִבִּקֵּשׁ רַחֲמִים
עָלָיו, עַל־יְדִיָּהּ יִזְכֶּה לָעֵתִיד לַעֲמֹד עַל שַׁעֲרֵי
צִדִּיק.

קמה. מַה שְׁלַפְעָמִים הַקְדּוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ
תְּפִלַּת הַצִּדִּיק, כִּדִּי שִׂידָחָה בָּזָה אֶת הָרָשָׁעִים,
שִׁישְׁאָרוֹ בְּרִשְׁעוֹתָיו.

קמו. עַל־יְדֵי מַחֲלָקֶת עַל הַצִּדִּיק שׁוֹכְחִין אֶת הַתּוֹרָה.
קמז. הַשֶּׁבַח שֶׁמְשַׁבְּחִין אֶת הַצִּדִּיקִים, כְּאִלּוֹ מְשַׁבְּחִין אֶת
הַקְדּוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא.

קמח. עִיר שֶׁהִיא צִיָּת אֶת הַצִּדִּיק, אֵין מִלְחָמָה נִשְׁמַעַת
בָּהּ וְאֵין מְהוּמָה וְאֵין שְׁמוּעָה רָעָה.

קמט. הַהִתְנַגְּדוּת עַל הַצִּדִּיקִים זֶה בָּא מִהִתְנַגְּדוּת שְׂבִין
הַצִּדִּיקִים בְּעֶצְמָן.

קנ. בְּשִׁבִּיל זֶה הַקְדּוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא נּוֹתֵן פְּרִנָּסָה לַצִּדִּיק
עַל־יְדֵי הַמוֹנֵעַם, כִּדִּי שִׁיחֶיָּה לוֹ אֵיזָה הִתְחַבְּרוּת
עִמָּהֶם, וּכְשִׁיזְכּוֹר הַקְדּוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אֶת הַצִּדִּיק,
יִזְכֹּר גַּם אוֹתָם.

קנא. בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ תְּלוּי בְּקִרְבַּת הַצִּדִּיק.

קנב. עֶקֶר שְׁלֵמוֹת הַנֶּפֶשׁ תְּלוּי בְּקִרְבַּת הַצִּדִּיק.

- קנג. מִי שֶׁמִּקְרַב אֶת עַצְמוֹ לַצַּדִּיק וְקִרְבָּתוֹ אֵינוֹ בְּתַמִּימוֹת, עַל־יְדִיָּזָה נִתְהַפֵּךְ אַחֵר כָּךְ לְרוֹדֵף.
- קנד. הַשֶּׁקֶרֶן, בְּשָׁעָה שָׁבָא לְרֹאוֹת אֶת הַצַּדִּיק, לְבוֹ חוֹשֵׁב אֵיךְ יִדְבֹּר אַחֲרֵיכָּךְ.
- קנה. הַדְּבוּרִים שְׂדוּכָרִים עַל הַצַּדִּיק לְסוֹף שְׂדַבְרֵיהֶם נִהְפָּךְ עֲלֵיהֶם, וְנוֹפְלִים לְמִשְׁכָּב.
- קנו. מִי שֶׁמִּכְנִיעַ אֶת עַצְמוֹ בְּפָנֵי הַצַּדִּיק, בָּזָה מְעוֹרָר אֲהָבָה אֶצֶל הַצַּדִּיק .
- קנז. עַל־יְדֵי סְפוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מַצַּדִּיקִים עַל־יְדִיָּזָה זֹכִין לְהִתְקַרֵּב לָהֶם.
- קנח. לְפִי רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהַקְדוּשָׁ־בְרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לַצַּדִּיק, בֵּן הָעֲשִׂירִים סוּמְכִין אוֹתוֹ, וּלְפִי סְמִיכָתָם אוֹתוֹ, בֵּן יָכֹל לְהַחֲזִיר אֶת הָרָשָׁעִים בְּתַשׁוּבָה.
- קנט. הַיְסוּרִין שֶׁבָּאִין עַל הַצַּדִּיקִים, בְּשִׁבְלֵי כִּדֵּי שְׁלֹא יִהְרֶהוּ הָרָשָׁעִים לְעוֹלָם־הַבָּא עַל הַטּוֹב, שְׂחִיתוֹ הַקְדוּשָׁ־בְרוּךְ־הוּא לַצַּדִּיקִים.
- קס. בְּשִׁהְיָרְאִים הֵם בְּהִתְחַבְּרוֹת עִם הַצַּדִּיק, עַל־יְדִיָּזָה גּוֹרְמִים זְווג בֵּין קֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׂכִינָתָהּ פָּנִים בְּפָנִים, וְאֵין יְרִידָה אַחֲרָיו.
- קסא. עַל־יְדֵי שִׁבְחָ שֶׁמִּשְׁבַּחִין אֶת הַצַּדִּיקִים, מִפִּילִין אֶת

הַרְשָׁעִים נְפִילָה גְדוּלָּה.

קסב. הַצִּדִּיק נִסְתַּלֵּק בַּעֲוֹן כְּשׁוֹף וְנֹאֵף.

קסג. הַנּוֹאֲפִים לָרַב הֵם מִתְנַגְּדִים עַל הַצִּדִּיקִים.

קסד. כְּשֶׁהַצִּדִּיק נִסְתַּלֵּק, נִשְׁאָר הָעוֹלָם כְּמִמָּאִים וְצִדְקַת הָעוֹלָם נִמָּאֵם בְּעֵינֵי הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

קסה. עַל-יְדֵי הַגְּדֻלַּת הָעוֹלָם עַל הַצִּדִּיק נִתְעוֹרַר חֵם-וְשָׁלוֹם חֲרוֹן-אַף, גַּם שִׁרְפָּה נִתְעוֹרַר.

קסו. טְלָטוּל הַצִּדִּיקִים, לְפַעֲמִים הוּא בְּשִׁבִּיל לְגִלּוֹת אֵיזָה צִדִּיק נִסְתָּר.

קסז. לְפַעֲמִים יִסּוּרִין בָּאִים עַל הַצִּדִּיק, כִּי לְמַעַט בְּצָרוֹת יִשְׂרָאֵל.

קסח. מִלּוֹי כִּרְסָם שֶׁל הַמּוֹנֵעִם גּוֹרֵם לְאַבְדַּת הַצִּדִּיק.

קסט. יִסּוּרִים שֶׁבָּאִים עַל הַצִּדִּיקִים, הוּא כִּפָּרָה עַל כָּל יִשְׂרָאֵל.

קע. מִי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עַל שֶׁל הַצִּדִּיק, הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כּוֹעֵם עָלָיו וּמִבְעִיתָהוּ.

קעא. מִי שֶׁמִּבִּיא דוֹרוֹן לַצִּדִּיק, הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה לוֹ נַחַת רוּחַ.

קעב. עַל-יְדֵי דוֹרוֹן שֶׁמִּבִּיאִין לַצִּדִּיקִים מִכִּנְיַעִין אֵת

הַשּׁוֹנְאִים וּמִבְטְלִין אֶת הָרוּחַ רָעָה שְׁשׁוּרָה עַל
הָאָדָם.

קעג. עַל-יְדֵי הַשְׁתַּטְחוֹת עַל קִבְרֵי הַצַּדִּיקִים הַקְדוֹשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה לוֹ טוֹבוֹת, אֶף-עַל-פִּי שְׂאִינוֹ רְאוּי
לְכָךְ.

קעד. מִי שֶׁמִּסְפֵּר מַעֲשִׂיֹת מַצַּדִּיקִים הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
עוֹשֶׂה לוֹ חֶסֶד.

קעה. מֶה שֶׁהַצַּדִּיק מַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם, הוּא מַחֲמַת יְרָאָה
שְׁבֵתוֹכּוֹ.

קעו. כְּשֶׁאָדָם נִתְבָּרַךְ מִן הַצַּדִּיק צָרִיךְ לָעֲמֹד עַל רִגְלָיו.
קעז. הַמֶּלֶךְ גּוֹבֶה יְצִיאוֹתָיו מִן הָעָם.

קעח. עַל-יְדֵי כָבוֹד, שֶׁמִּכְבְּדִין אֶת בְּנֵי הַצַּדִּיקִים, נִתְעוֹרֵר
רְצוֹן אֵצֶל הָאֵל שֶׁיִּתְבָּרַךְ שְׂיָבוֹא מְשִׁיחַ.

קעט. עַל-יְדֵי הַהֲלִיכָה שֶׁהוֹלְכִים לַצַּדִּיק, מַכְנִיעִים אֶת
הַשּׁוֹנְאִים.

קפ. מִי שֶׁעוֹבֵר עַל הַצּוּוֹי שֶׁל הַצַּדִּיק, הוּא נוֹפֵל
מִחֲשִׁיבוֹתָיו.

קפא. מִי שֶׁמְהַיָּהוּ מִנְכַּסִּיו, כְּאֵלּוֹ מְהַיָּהוּ כָּל יִשְׂרָאֵל וְנִצּוֹל
מִמִּיתָה.

קפב. מי שְׁמַסְרֵב עַל דְּבָרֵי צַדִּיק, כָּאֵלּוּ שָׁאֵל בְּקוֹסְמִים.
קפג. עַל־יְדֵי הַחֲכָמָה ה' עִמּוֹ, גַּם אֵימָתוֹ מִטֹּלַת עַל
הַבְּרִיּוֹת.

קפד. מי שְׁסוֹמֵךְ אֶת הַצַּדִּיק בְּכָל מִיָּנִי סְמִיכוֹת, הוּא
סְמוּךְ וְקָרוֹב לוֹ לְעוֹלָם־הַבָּא.

קפה. מי שְׁמַתְנַגֵּה בַצַּדִּיק, לְסוֹף הוּא נִתְפָּס בְּמַצוּדָה
רָעָה.

קפו. מי שְׁמַסְפֵּר מַעֲשֵׂיּוֹת מַצַּדִּיקִים, מְזַכִּירִין לוֹ צַדִּקוּתָיו.
קפז. הַצַּדִּיק יָכֹל לִהְיוֹת דָּבָר, שֶׁלֹּא בָּא לְעוֹלָם.

קפח. הַצַּדִּיק, כָּל מָקוֹם אֲשֶׁר יִדְרֹךְ כֹּף רַגְלָיו, הוּא קוֹנֶה.
קפט. מי שְׁנוֹתֵן עֶצָה לַצַּדִּיקִים בְּעֵת הַתְּנַגְּדוֹת, מַעֲשֶׂה
יָדָיו קִנְיָמִים, וְאֵין מְבַטֵּל אוֹתָם.

קצ. בְּשָׁעָה שְׁמַסְתַּכֵּל עַל הַצַּדִּיק, יִסְתַּכֵּל בְּאֵימָה, כִּדִּי
שֶׁלֹּא יַעֲנִשׁוּ אוֹתוֹ מִן הַשָּׁמַיִם.

קצא. עַל־יְדֵי יִרְאַת־שָׁמַיִם, נִשְׁתַּוְּקַק הָאָדָם לְקָרֵב אֶת
עַצְמוֹ לַצַּדִּיק.

קצב. עַל־יְדֵי יְשִׁיבָה אֶצֶל שְׁלֶחֶן הַצַּדִּיק נִתְבַּטֵּל
הַמִּלְחָמָה.

קצג. מי שֶׁהוּא זֵיפֹן, לְסוֹף שְׁתֵּיחֲבֵר עִם הַמַּתְנַגְּדִים

שְׁחוּלָקִים עַל הַצִּדִּיק.

קצד. לְפַעַמִּים הַצִּרְעַת פּוֹרַח לַצִּדִּיק, כִּי מִקְרֹב קָרַב אֵיזָה אָדָם בְּתִשׁוּבָה.

קצה. מִי שֶׁאָמַר עַל הַצִּדִּיק שֶׁהוּא רָשָׁע וְעַל הָרָשָׁע שֶׁהוּא צִדִּיק עַל־יְדִיָּזָה יִפֹּל לְחִלָּשָׁה, גַּם עַל־יְדִיָּזָה חֲמָה וּלְבָנָה נִלְקִין.

קצו. הַתְּקַשְׁרוֹת לַצִּדִּיק הוּא רְפוּאָה גְּדוֹלָה.

קצז. קָשָׁה לָאָדָם לְהַשִּׁיג אֵיזָה תִּשְׁוּעָה, כְּשֵׁיט צִדִּיק בָּעִיר וְאֵינוֹ מְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שְׂתִּתְּפִלָּל עָלָיו.

קצח. לְפַעַמִּים יֵשׁ אֶחָד, שֶׁמִּקְרָב בְּהַתְּקַרְבוֹת גְּדוֹל לַצִּדִּיק וְאֵינוֹ מְרַגֵּישׁ בְּעַצְמוֹ שׁוֹם יִרְאֶת־שָׁמַיִם, יֵדַע, כִּי אִם לֹא הָיָה מִקְרָב לֹא הָיָה רָאוּי לְחַיּוֹת כָּלָל.

קצט. לְפַעַמִּים הַצִּדִּיק מִתְּבַיֵּשׁ לְבִקֵּשׁ מִהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא עַל צַעְרוֹ. מָה עוֹשֶׂה הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מִבֵּיא צַעַר בָּזָה עַל רָשָׁע, בְּדִי כְּשֶׁהָרָשָׁע בָּא וּמְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שְׂתִּתְּפִלָּל עָלָיו, עַל־יְדִיָּזָה נִצּוֹל גַּם הַצִּדִּיק מִצַּעְרוֹ.

ר. מִי שֶׁשְׁחוּלָק עַל הַצִּדִּיק בְּפָנָיו, בִּידוּעַ שְׂאִין בּוֹ יִרְאֶת־שָׁמַיִם.

רא. לְפַעַמִּים הַמַּחְלֶקֶת עַל הַצִּדִּיק הִיא הוֹכָחָה גְּדוֹלָה שֶׁהוּא צִדִּיק.

- רב. יֵשׁ רָשָׁע שֶׁמִּצְלִיחַ וּבְשִׁרְדֹּף אֶת הַצַּדִּיק אֲזִי
הַקְּלָפוֹת בְּעֶצְמָם נוֹקְמִים מִמֶּנּוּ.
- רג. הַחֲלוֹק שְׂבִין צַדִּיק לִירֵא־שָׁמַיִם, שֶׁהֵיִרָא אֵין לוֹ
רְשׁוֹת לְגִלּוֹת מִסְתּוֹרָיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, אֲבָל
הַצַּדִּיק יֵשׁ לוֹ רְשׁוֹת.
- רד. מִי שְׂדוּבֵר עַל הַצַּדִּיק בִּידוּעַ שֶׁהוּא גִּדְּלָן.
- רה. בְּשֶׁהַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא רוֹצֵה' שֶׁהַצַּדִּיק יִלְמַד דֶּרֶךְ
אֶת הָעָם, מְרִמּוֹ לוֹ בְּפִרְנָסָתוֹ.
- רו. הַצַּדִּיק בְּשִׁמְת־פֶּלֶל עַל הָאָדָם, הוּא מִבִּין עַל אֵיזָה
עֲבָרָה בָּא עָלָיו הַפְּרָעָנוֹת הַזֹּאת.
- רי. מִי שֶׁשׁוּמֵר אֶת בְּרִיתוֹ, בּוֹדֵאי מְחַבֵּב אֶת הַצַּדִּיק.
- רח. בְּשֶׁהַצַּדִּיק עוֹבֵד אֶת הָאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ וְאֵינוֹ מַשְׁגִּיחַ עַל
הַמּוֹנֵי־עַם לְלַמֵּד אוֹתָם, עַל־יְדִיָּזָה נוֹפֵל מִמִּדְרָגָתוֹ.
- רט. עַל־יְדֵי הַפְּרָנָסָה, שֶׁמִּפְרָנְסִין אֶת הַצַּדִּיק, נִמְחָל
לָהֶם כָּל עוֹוֹנוֹתֵיהֶם, כְּמוֹ הַכֹּהֲנִים אוֹכְלִים וּבָעֵלִים
מִתְכַּפְּרִים.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. עַל־יְדֵי סְפוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁל צַדִּיקִים מִמְּשִׁיכֵין אֹר
שֶׁל מַשִּׁיחַ בְּעוֹלָם וְדוּחָה הַרְבֵּה חֶשֶׁךְ וְצָרוֹת מִן
הָעוֹלָם.

- ב. גַּם זֹכֶה לְבָגָדִים נָאִים.
- ג. בְּשִׁבְעַת יָמֵי אֲבֵלוֹת שֶׁל הַצַּדִּיק, הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוא מַשְׁפִּיעַ עַל הַמִּתְאַבְּלִים עָלָיו מֵאוֹר הַגָּנוּז מִשִּׁשַׁת יָמֵי-בְרֵאשִׁית.
- ד. אֵל תְּתַמָּה עַל הַחֶפֶץ, שֶׁהָאָדָם הוּא בָרִיָּה קִטְנָה וְבוֹ תָלוּי כָּל הָעוֹלָמוֹת, כִּי כֵן בְּכָל מָקוֹם שֶׁהַשְׂכִּינָה שְׂרוּיָה, מוֹעֵט מַחֲזִיק אֶת הַמַּרְבֵּה.
- ה. כָּל אָדָם מַצִּיר בָּזִיו פָּנָיו גֵּן-עֵדֶן שָׁלוֹ.
- ו. עַל-פִּי רַב הַיִּרְאִים פִּרְנָסָתָם בָּא עַל-יְדֵי טִלְטוּלִים.
- ז. לַפְעָמִים הַצַּדִּיק בָּא לְטִלְטוּלִים, כִּדִּי שְׁיָבֹא לָעוֹלָם-הַבָּא יִזְכֹּר כָּל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהָיָה בָּהֶם, וְעַל-יְדֵי-זֶה יָבוֹאוּ טוֹבוֹת לְאֵלוֹ הַמְּקוֹמוֹת.
- ח. מִי שִׁיּוּדַע שִׁמּוֹת שֶׁל בְּנֵי הַצַּדִּיקִים שְׂפִדּוֹר, הוּא יוֹדֵעַ כָּל הַמַּאֲרָעוֹת שֶׁהָיוּ.
- ט. מִי שֶׁמַּצַּדִּיק אֶת הַבְּרִיּוֹת, כָּל חֶפְצָיו נֶעֱשִׂים בְּלִי שׁוּם מוֹנֵעַ.
- י. בְּשֶׁהַצַּדִּיק נִחְלָשׁ כָּחוֹ, שָׂאִין יָכוֹל לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנוֹ בְּמִקְדָּם, יֵדַע, שָׂאִין הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוא רוֹצֶה עוֹד, שִׁיּוֹרָה דֶּרֶךְ תְּשׁוּבָה לְרָשָׁעִים.

יא. עקר כח הצדיקים הוא כשהדין נמתק, הינו על-ידי אחדות השם יתברך.

יב. כשהצדיקים נתפרסמים בעולם, על-ידיזה נתחדשים נגונים בעולם.

יג. מי שמוסר נפשו בשביל ישראל, דיניו אינם בטלים, ובאשר יגזר בן יקום.

יד. על-ידי שמוש הצדיק, בא חרות ונתבטל הקללות.
טו. אלו המקרבים ליראי-השם, גם הם זוכים ליראה ולדעת.

טז. כשהצדיק נתעשר, על-ידיזה הרשעים חוזרים בתשובה.

יז. כשהקדוש-ברוך-הוא רואה איזה צדיק, שיש כח בידו לקרב בני-אדם לעבודתו, אזי מעמיד עליו שונאים, כדי שיוכל לקרב את בני-אדם, כי הצדיק, שאין לו שונאים, אין יכול לקרב, כמו בעת ביאת המשיח ישובו בשלום, ואז אין מקבלין גרים.

יח. יש שני צדיקים, שאחד, דבוריו הם כחרישה, והשני דבריו כקצירה; או אחד, דבריו הקמת הברית לזווג, והשני, דבריו הם הממשיכין את הזרע ומהוים את הולד בכטן אמו ומגדלין אותו. בכן כשיש מחלקת

בֵּין שְׁנֵי צִדִּיקִים הָאֵלּוּ, אֶל יִתְעַרֵּב זֶר בְּתוֹךְ דְּבוֹרָם,
שֶׁמִּדְּבָרִים זֶה עַל זֶה, בְּדִי שְׁלֹא יִקְלָקֵל הַמִּכּוֹן.

יט. כְּשֶׁהוֹלְכִין עַל קִבְרֵי צִדִּיקִים, צָרִיד לָזֶה זְכוּת, שְׂיֻכַּל
לְאַסֵּף רוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ לְקִבֶּר, שְׂיִהְיֶה כְּאֵלּוּ הוּא חַי,
כִּי אִם אֵין זְכוּת, אֲזִי רוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ עוֹלִין לְמַעְלָה
לְתוֹךְ שְׁאָר הַצִּדִּיקִים.

כ. עַל-יְדֵי הַזְכָּרַת שְׁמוֹת הַצִּדִּיקִים יְכוּלִין לְהִבְיֹא שְׁנוּי
בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, כְּלוּמַר לְשָׁנוֹת הַטֶּבַע. וְסִימָן
לְדַבֵּר: "אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ" וכו', "וְאֵלֶּה
שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" וכו' – גְּזֵרָה-שְׁוִיָּה.

כא. מִי שִׁיּוּדַע מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, שִׁטְעָם בְּאַמַּת טַעַם אֶרֶץ-
יִשְׂרָאֵל, הוּא יָכֹל לְהַכִּיר בְּאַחֵר אִם הָיָה אֵצֶל צִדִּיק
אַמְתִּי עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה אִם לָאוּ, כִּי מִי שְׁזוּזָה לְהִיּוֹת
אֵצֶל צִדִּיק אַמְתִּי עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, אֲזִי בְּכָל מְקוֹם
שֶׁהָאִישׁ הַזֶּה מְסַתְּפֵל נַעֲשֶׂה אוֹתוֹ הָאֹוִיר בְּחִינַת
אֹוִירָא דְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְעַל-כֵּן מִי שִׁיּוּדַע מִטַּעַם
אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כָּל אֶחָד כְּפִי עֶרְכוֹ, הוּא מְחַיֵּב לְהִרְגִּישׁ
אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁפּוֹגֵעַ וּמִתְוַעֵד יַחַד עִם זֶה הָאִישׁ
שֶׁהָיָה אֵצֶל הַצִּדִּיק אַמְתִּי עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, כִּי עַל
יְדוֹ נַעֲשֶׂה הָאֹוִיר בְּבְחִינַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כַּנִּל.

קָלָה

- א. עַל-יְדֵי הַקָּלָלוֹת בָּא אֲבִלוֹת, חֵם וְשָׁלוֹם.
- ב. אֵין אָדָם רֵשָׁאִי לְקָלָל אֶלֶּא-אִם-כֵּן יָכוֹל לִרְאוֹת הַדּוֹרוֹת שְׂיִצְאוּ מִמֶּנּוּ.
- ג. אַל תִּהְיֶה קָלֶלֶת הַדִּיּוֹט קָלָה בְּעֵינֶיךָ.
- ד. הַקָּלָלוֹת הַזֵּלֶכִים אַחֲרֵי הַכּוֹנֶה.
- ה. לְפַעֲמִים נִתְקַיֵּם קָלֶלֶת הַצַּדִּיק כָּל יְמֵי חַיָּיו וְלֹא לְאַחֲרֵי מוֹתוֹ.
- ו. סוּף – שֶׁקָּלֶלֶת חֲנָם יָשׁוּב עַל הַמְקַלֵּל.
- ז. קָלֶלֶת חָכָם אֶפְלוּ בְּחֲנָם וְאֶפְלוּ עַל הַנָּאִי בָּאָה.
- ח. אֶפְלוּ נִכְרֵי הַמְּבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל מִתְּבָרֵךְ.

חֶלֶק שֵׁנִי

- א. אָדָם הָרָגִיל בְּקָלָלוֹת הוּא מַעֲוִלִם-הִתְהוּ וְכֵן לְהִפְךָ, הָרָגִיל בְּבִרְכָּה הוּא מַעֲוִלִם-הִתְקוֹן.
- ב. עַל-יְדֵי הַחֲקִירוֹת בְּעוֹלָם-הִתְהוּ, הֵינּוּ מֵה לְמַעֲלָה מֵה לְמַטָּה כו', עַל-יְדֵי-זֶה גוֹרֵם קָלָלָה, וְהַשּׁוֹמֵר אֶת עַצְמוֹ מִחֲקִירוֹת הָאֵלוּ גוֹרֵם בְּרָכָה.

- ג. הרגיל בקללה, על-ידי-זה לא יהיה לו בגדים על שבת.
- ד. אין כח הקללה חל על מיחם.
- ה. על-ידי שמוש הצדיק בא חרות ונתבטל הקללות.
- ו. על-ידי משא-ומתן באמונה נתבטלים הקללות.
- ז. כשאדם מקלל לחברו בשעת חרדה, מזיק לו הקללה מאד.

קלפה

- א. אותיות א'ת'ה' מכניעים את הקלפות.
- ב. שמירה ליוקדת, שתכתב על קלף פסוק: "ה' רמה ירך כל יחזיון".
- ג. בחרבות קלפות שביחים.
- ד. הניר מכניע שליטת הקלפות.
- ה. מזלו של אדם שומר את האדם מלהיות גזוק.
- ו. השבעה קולות שאמר דוד על המים, בדבורן מכניעין הרוח רעה.
- ז. מזיקין מצויים בבורות כמו שמצויין בשדות.

- ח. מְקוֹם שְׂאִין בְּנֵי-אָדָם מְצוּיִין, שְׂכִיחִים שָׁם שְׂדִים
אֶפְלוּ בַּיּוֹם, אֲבָל בָּעִיר אֶפְלוּ בַּלַּיְלָה לֹא חִשְׁיָנָן.
- ט. לְצַד צָפוֹן הַשְּׂדִים נִגְלִים לְבְנֵי-אָדָם מְאֹד.
- י. סִגְלָה לְהִבְרִיחַ רוּחַ הַטְּמָאָה, לְקָרוֹת פְּרִשֶׁת נָח.
- יא. בְּשִׁמְדֵּיבֶר עִם רָשָׁע, עַל-יְדֵי הָבֵל פִּיו נִתְנָשָׁם.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. יֵשׁ שְׂדִים שְׂמְצוּיִים בַּבָּתִּים, שָׁהֵם מִקְלָקְלִין הַשְּׁלוֹם-
בַּיִת, וְעַל-יְדֵי-זֶה כַּעַם וְקִטְמוֹת בַּבַּיִת. וְעַקֵּר הַבַּיִת
הוּא הָאִשָּׁה כִּי בֵיתוֹ זֶה אִשְׁתּוֹ, וְעַל-כֵּן עַל-פִּי רַב
עַקֵּר הַקִּטְמוֹת מִמֶּנָּה. וְלִפְעָמִים נֶאֱחָזִים בְּשִׁאֵר
בְּנֵי-הַבַּיִת, וְעַל-יְדֵי-זֶה גַּעֲשִׂים הַקִּטְמוֹת וְהַמְרִיבוֹת
כַּנִּ"ל, וְעַל-יְדֵי-זֶה בָּאִים יִסּוּרִים עַל בְּנֵי-הַבַּיִת. וְזֶה
מִפְּרֹשׁ בַּפְּסוּק: "בְּתִיָּהֶם שָׁלוֹם מִפֶּחֶד", וְדִרְשׁוּ
רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרָנָם לְבָרָכָה: מִפֶּחֶד-אֵלוּ שְׂדִים, וְזֶהוּ
"שָׁלוֹם מִפֶּחֶד" כִּי הַשְּׁלוֹם הֵפֶךְ הַפֶּחֶד, שָׁהֵם
הַשְּׂדִים הַמְקַלְקְלִים הַשְּׁלוֹם כַּנִּ"ל, וְזֶהוּ: "וְלֹא שִׁבְט
אֱלֹהֵי" וְכו', הֵינּוּ הַיִּסּוּרִים כַּנִּ"ל.

קנאה

- א. בְּשִׁיתִּבְטַל הַקְּנָאָה, אֲזִי יִהְיֶה קְבוּץ גְּלוֹת.
- ב. עַל־יְדֵי קְנָאָה בָּא שְׂרָפָה.
- ג. עַל־יְדֵי קְנָאָה בָּא שְׁפִיכוֹת־דָּמִים.
- ד. עַל־יְדֵי קְנָאָה בְּמָמוֹן חֵבְרוּ נַעֲשֶׂה שׁוּטָה.
- ה. עַל־יְדֵי בִּיאָתָךְ לַצַּדִּיק יִתְבַּטַּל מִמֶּךָ הַקְּנָאָה.
- ו. עַל־יְדֵי קְנָאָה עֲצֻמוֹתָיו מְרַקִּיבִין.
- ז. הַשּׁוּם מוֹצִיא קְנָאָה.
- ח. דְּפָרַע קְנָאָה מַחְרִיב בֵּיתוֹ.
- ט. עַל־יְדֵי קְנָאָה בָּא תְּשִׁישׁוֹת כַּח.

קרי

- א. קְרִי בָּא עַל־יְדֵי דְבוּר מְזִנּוֹת גַּם עַל־יְדֵי שְׁנַפֵּל מֵאֲמוֹנָתוֹ.
- ב. מִי שְׁמוֹצִיא קְרִי, לְסוֹף הוֹלֵךְ עָרוֹם.
- ג. עַל־יְדֵי עֲצָבוֹת רוּאָה קְרִי.
- ד. מִי שֶׁנִּזְהָר לֶאֱכֹל מִשְׂאֵלַת חָכָם, הוּא נִצּוֹל מִטְּמֵאֵת קְרִי.

- ה. אֵין לוֹ לְאָדָם לֶאֱכֹל עַל שֶׁלֶחֶן הַצַּדִּיק, קֶדֶם שֶׁטָּבֵל לְקָרְיוֹ.
- ו. תִּשְׁמַח בַּטּוֹב שָׁבָא עַל הַצַּדִּיקִים, וְזֶה תִּקּוֹן לְקָרִי.
- ז. עַל-יְדֵי הַלִּיצָנוֹת בָּא לְטַמְּאֵת קָרִי.
- ח. קָרִי בָּא מִקְלוֹת-רָאשׁ.
- ט. קָרִי בָּא עַל-יְדֵי אֲכִילַת שׁוֹם וּבִיצִים.
- י. גַּם עַל-יְדֵי דְבָרִים בְּטָלִים וְנִבּוֹל פֶּה.

חֶלֶק שֵׁנִי

- א. הַשְׁכָּרוֹת גּוֹרֵם גָּלוּת גַּם גּוֹרֵם הוֹצָאת זֶרַע לְבִטּוּלָה.
- ב. הַבְּזוּיוֹנוֹת בָּאִים עַל-יְדֵי קָרִי.
- ג. הַדְּבּוּר שֶׁאָדָם מְדַבֵּר בַּחֲצִי דְּבּוּר, שְׂאִינוֹ מוֹצִיא אוֹתִיּוֹת הַדְּבּוּר יָפֶה יָפֶה, זֶה בְּחִינָה כְּמוֹ בְּחִינַת קָרִי.
- ד. הַבָּנִים מֵתִים, חֵם וְשָׁלוֹם, עַל-יְדֵי רְאִית קָרִי.
- ה. תִּקּוֹן גָּדוֹל לְמִקְרָה, חֵם וְשָׁלוֹם, לוֹמַר אֱלֹהֵי עֲשֶׂרָה קְפִיטֵל תְּהִלִּים בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, שֶׁקְרָה לוֹ, חֵם וְשָׁלוֹם, וְאֵלֹהֵי הַיּוֹם: ט"ז "מִכְתָּם לְדוֹד"; ל"ב "לְדוֹד מִשְׁכִּיל אֲשֶׁרִי"; מ"א "אֲשֶׁרִי מִשְׁכִּיל אֶל דָּל"; מ"ב "כְּאֵיל תִּעְרַג"; נ"ט "לְמִנְצַח אֵל תִּשְׁחַת"; ע"ז "עַל יְדוֹתוֹן"; צ' "תִּפְלָה לְמִשָּׁה"; ק"ה "הוֹדוּ לָהּ קָרְאוּ"; קל"ז

"עַל גְּהָרוֹת בָּבֶל"; ק"נ "הִלְלוּ אֵל בְּקֹדֶשׁוֹ". וְתִדַּע
נֶאֱמָנָה, שֶׁאֵלּוּ עֲשָׂרָה קַפִּיטָלִיד מְסֻגָּלִים מְאֹד מְאֹד
לְתַקּוֹן עֲוֹן זֶה, וְהַנִּזְהָר בָּזֶה לֹא מֵר אֹתָם בַּ"ל, אִין
צָרִיד לְהַתִּירָא עוֹד כָּלֵל, כִּי בּוֹדֵאִי יִתְקַן בָּזֶה, כִּי הֵם
תַּקּוֹן גָּדוֹל מְאֹד.

קִשּׁוּי לִילָד

- א. אִשָּׁה שֶׁאֹכֶלֶת צָנוֹן בְּעִבּוּרָהּ, תֵּלֵד בְּקִשּׁוּי.
- ב. אִשָּׁה שֶׁהִיא מְקַשָּׁה לִילָד, סִגְלָה שֶׁתִּתֵּן לָהּ לְשִׁתּוֹת
מִיָּם מְשֻׁבָּעָה בְּאֵרוֹת.
- ג. גַּם בְּנִיָּה לֹא יִהְיוּ עִמָּה בֵּבִית.
- ד. גַּם תִּלְחַשׁ לָהּ בְּאִזְנָהּ אוֹתִיּוֹת שֶׁל שֵׁם ס"ג.
- ה. גַּם מִטְּתָהּ לֹא תַעֲמֹד בְּמַעֲרַב וּבְדָרוֹם.
- ו. גַּם תִּתְּלָהּ עַל צִוְּאָרָה מִמָּרוֹר הַנִּשְׁאָר.
- ז. גַּם תִּלְחַשׁ לָהּ בְּאִזְנָהּ אוֹתִיּוֹת: פֶּא וִיו עֵין הֵא.

הִרְחַקַת רִשְׁעִים

- א. כְּשֶׁהַצַּדִּיק בָּא לְבֵית הָרָשָׁע, הַבֵּית נִתְבָּרֵךְ, וְדוֹקָא
שֶׁהַבֵּית מְזַמֵּן לְבִרְכָּהּ.

- ב. הִרְחַק מִרָשָׁעִים, כִּדִּי שְׁלֹא תִתָּפֵס בְּעֲנָשָׁם.
- ג. בְּשָׁבִיל אֵיכָה מֵרָאִין אֵיזָה קִרְבוֹת לָרָשָׁעִים.
- ד. לַפְעָמִים כְּשֶׁעוֹשִׁין אֵיזָה טוֹבָה לָרָשָׁע גָּמוּר, בָּזָה עוֹשִׁין נֶחֱת־רוּחַ לְקִדּוּשׁ־כְּרוּךְ־הוּא.
- ה. אָסוּר לְסַפֵּר בְּשִׁבְחוֹ, אֲבָל מְקוֹם שְׂיָבוֹא מִשִּׁבְחוֹ שֵׁבַח לַצַּדִּיק מֵתָר לְסַפֵּר קִצָּת.
- ו. מִי שֶׁמֵּלֵמֵד זְכוֹת עַל רָשָׁע, גַּם הוּא נִקְרָא רָשָׁע.
- ז. אֲפִלּוּ עוֹשֶׂה אֵיזָהוּ דָּבָר כֹּדֶת וְכִדִּין, אֵין אָנוּ סוֹמְכִין עָלָיו.
- ח. מִי שֶׁעָרַב בְּעַד רָשָׁע, נוֹפֵל לְיָדֵי תַּאֲוֹת נְאוּף גַּם נוֹפֵל לַחֲלָשָׁה.
- ט. רָשָׁע שֶׁשִּׁכַּח אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְגִמְרֵי, בִּידוּעַ שְׁלֹא יֵצֵא מִמֶּנּוּ זֶרַע כָּשֵׁר.
- י. כְּשֶׁנוֹפֵל שׁוֹנְאוֹ שֶׁל הַקִּדּוּשׁ־כְּרוּךְ־הוּא בִּידָךְ, אֵל תִּרְחֹמֶהוּ.
- יא. כְּשֶׁלֹּא תִחְבֵּר אֶת עֲצָמְךָ לְשִׁקְרָנִים, הִידוּעִים לָךְ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהִבִּין אֶת הַצְּבוּעִים.
- יב. מִי שֶׁשׁוֹנֵא אֶת הַמְּסִיתִים, בּוֹדֵאי לֹא יִדְבֹק בּוֹ דְּבָרֵיהֶם.

יג. על-ידי למוֹד תוֹרָה נַעֲשֶׂה רְחוּק בֵּין הָרָשָׁעִים
הַמִּקְרָבִים.

יד. מִי שֶׁמָּרַחַק אֶת עַצְמוֹ מִרָשָׁעִים, הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
עוֹשֶׂה לוֹ יְשׁוּעָה.

טו. הַפְּזוּר שֵׁישׁ בֵּין הָרָשָׁעִים – סִימָן לְיְשׁוּעָה.

טז. תִּרְחִיק מִלְדוּר בְּבֵית, שָׂדֵר בּוֹ רָשָׁע.

יז. אַל תִּדְבֹּר עִם הַמְּסִיתִים אֲפִלּוּ לְהוֹכִיחֵם וּלְקַרְבֵּם.

יח. הִתְחַבְּרוֹת רָשָׁעִים מְזִיק לְעֲבוֹדַת הַשֵּׁם וּתְבָרָךְ.

יט. נֹאֶה וּמִתְקַבֵּל לְקְדוּשֵׁי ה', שִׁיעֲשׂוּ מָסָךְ וּמָגֵן, עַד
שֶׁמִּמָּנוּ יִבְרַח כָּל אִישׁ מִצִּיק וְרָשָׁע.

חלק שני

א. מִי שֶׁאִינוּ מִבִּין רָשָׁעַת הָרָשָׁעִים הַצְּבוּעִים, הוּא
מִתְעַב.

ב. הַצְּבוּעִים גּוֹרְמִים כָּאֵב עֵינִים לְהֵמוֹן-עַם, הַטּוֹעִים
בָּם.

ג. צָרִיךְ אָדָם לְשָׁמַר אֶת עַצְמוֹ, מִלְנִשֵּׁק אֶת עַצְמוֹ עִם
רָשָׁעִים, כִּי עַל-יְדֵי הַנִּשְׁיָקָה נַעֲשֶׂה בִּינֵיהֶם
הִתְקַשְּׁרוֹת גַּם לְאַחַר מִיתָה.

ד. יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵם מֵיָנִים וְאַפִּיקוֹרְסִים גְּדוֹלִים, אֲבָל
הֵם אֵינָם מַגִּלִּים אַפִּיקוֹרְסוֹת, וְאֵין בֶּן-אָדָם יוֹדֵעַ
לְשַׁמֵּר אֶת עֲצָמוֹ, אֲבָל עַל-יְדֵי מִדַּת הַצְּנִיעוּת אָדָם
נִצּוֹל מֵאלוֹ הָאַפִּיקוֹרְסִים.

ה. הָרָשָׁעִים אֵינָם מְבַלְבְּלִים אוֹתָנוּ מֵעֲבוּדֵתָנוּ בְּעִבְרוֹת
שְׁעוֹבָרִים, כְּמוֹ שֶׁמְבַלְבְּלִים אוֹתָנוּ בַּמַּצּוֹת שֶׁהֵם
עוֹשִׂים, בְּשִׁבְלֵי זֶה: גּוֹי שֶׁשָּׁבַת חַיֵּב מִיָּתָה.

❁ רַחֲמָנוּת ❁

א. מִי שֶׁמֵּרַחֵם עַל עֲנִיִּים, זוֹכֶה לִרְאוֹת בְּנִחָמוֹת הַשֵּׁם
יִתְבָּרֵךְ.

ב. גַּם מְנַצֵּחַ תְּמִיד.

ג. כְּשֶׁאֵין רַחֲמָנוּת, אֲזִי רָעַב בָּא לְעוֹלָם.

ד. גַּם גִּזְלוֹת נִתְרַבָּה.

ה. מִי שֶׁמֵּתְפַלֵּל בְּכַחַ, זוֹכֶה לִרְחֹם עַל עֲנִיִּים.

ו. מִי שֶׁאֵין לוֹ רַחֲמָנוּת נִשְׁתַּיַּעַ.

ז. מִי שֶׁמְשַׁלֵּם טוֹכָה תַּחַת רָעָה, מֵאֲרִיךְ יָמִים וְשָׁנִים.

ח. עַל-יְדֵי הָרַחֲמָנוּת יִתְבַּטֵּל מִמֶּךָ תַּאוּזוֹת.

- ט. כְּשֶׁאַתָּה רוֹאֶה, שְׂאֲחִיד בְּצָרָה, וְאִין אַתָּה עוֹזֵר לוֹ, כְּאִלוֹ אַתָּה עֹשִׂיתָ לוֹ הֲרָעָה.
- י. הָרוֹאֶה חֲבִירוֹ בְּצַעַר, צָרִיד שְׂיִבְקֶשׁ עָלָיו רַחֲמִים.
- יא. עַל־יְדֵי בִקְשַׁת הַרַחֲמִים זֹכָה לַעֲשׂוֹת שְׂדוּכִים טוֹבִים הַגּוֹנִים.
- יב. הָדֵן אֶת בְּנֵי־אָדָם לְכַף זְכוּת, יִזְכֶּה לְקַבֵּל אֶת הַמוֹעֲדִים כְּנֶכֶן.

חלק שני

- א. בְּשִׁבִּיל שְׂאִין מְבַקְשִׁין רַחֲמִים עַל חֲבֵרוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל לְתַפִּיסָה. וְתִקּוֹן לְתַפִּיסָה – שְׂיִפְרֹגִם אִיזָהוּ בְּעַל־חַיִּים.
- ב. כָּאֵב הַשָּׁנִים בָּא עַל־יְדֵי אֲכֻזָּרוֹת עַל בְּעַל־חַיִּים.
- ג. סִגְלָה לְהַסִּיר הָעֲצָבוֹת – עַל־יְדֵי הַרַחֲמָנוּת.
- ד. צָרִיד לְשָׁמֵר אֶת עֲצָמוֹ מִלְּצַעַר אֶת בְּעַל־חַיִּים, כִּי יִזִּיק לוֹ.

רְאִיָּה

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. אין הָעֵין יָכוֹל לִרְאוֹת, אֲלָא מַה שְּׁנוֹתָנִים לוֹ רְשׁוֹת לִרְאוֹת, אֲפֹלוּ שְׂיִהְיֶה הַדְּבָר לְפָנָיו, אִינוּ יָכוֹל לִרְאוֹת עַד שְּׁנוֹתָנִים לוֹ רְשׁוֹת מִן הַשָּׁמַיִם לִרְאוֹת.
- ב. חֲסֵרוֹן הַלְּבָנָה וּלְקוּתָּהּ מִזִּיק לַחֲלוּשֵׁי הָרְאוֹת.
- ג. קְדוּשַׁת הַחֹדֶשׁ מְסַגֵּל לְרַפָּאוֹת חֲלוּשֵׁי הָרְאוֹת.
- ד. תְּקוּן חֲצוֹת מְסַגֵּל לַחֲלוּשֵׁי הָרְאוֹת.
- ה. עַל-יְדֵי שְׁבוּעָה בָּא בָּאב עֵינִים.
- ו. הַצְּבוּעִים גּוֹרְמִים בָּאב עֵינִים לְהַמּוֹן-עַם, הַטּוֹעִים בָּם.
- ז. בְּשֹׁאדָם גָּדוֹל מִרְגִּישׁ אִיזָהוּ בָּאב בְּעֵינָיו, יֵדַע שֶׁבָּנוּ אוֹ תִּלְמִידוֹ עָשׂוּ אִיזָהוּ עֲבָרָה.
- ח. מִי שֶׁעוֹצֵם עֵינָיו מִרְאוֹת בְּרָע, עַל-יְדֵי-זֶה נִצּוֹל מִבְּזִיוֹנוֹת.
- ט. בְּשֹׁאדָם יוֹצֵא לְשׁוֹק וּמִתְיָרָא, שְׁלֹא יָבוֹא לְיְדֵי הָרָהוּר עַל-יְדֵי הָרְאִיָּה, שְׂיִרְאָה נָשִׁים יָפוֹת, יֹאמַר הַפְּסוּק "הֵן אֶרְאֶלֶם צָעֲקוּ חוּצָה" וְכוּ' (חֲצָה מִלְּאֲכִי שְׁלוֹם מֵרַ יִבְכּוּן. יִשְׁעִיהָ לִג, ז), וְעַל-יְדֵי-זֶה יִנָּצֵל מִרְאוֹת.

- י. הסתכלות על אֶתְרוֹג הוא רפואה לְכָאב עֵינַיִם.
- יא. הַזֵּבִי הָרְאוֹת יְכוּלִין לְרְאוֹת עַל הַחֲלָפִים שֶׁל הַשּׁוֹחֲטִים אֶת הַכֵּלִי בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ.
- יב. זֵבִי הָרְאוֹת יְכוּלִין לְהַכִּיר אֶת הָאָדָם מִי רַבּוֹ, שֶׁלְמֹדוֹ תוֹרָה. וְדוֹקָא בְּשִׁמְכִירִין אֶת תֵּאֲר פְּנֵי הָרֵב, כִּי עַל־יְדֵי הַהֲלָכוֹת שֶׁלְמֹד מִרַבּוֹ, נַעֲשֶׂה פְּנֵי הַתְּלָמִיד כְּתֵאֲר פְּנֵי הָרֵב, כִּי הַהֲלָכָה הִיא חֲכָמָתוֹ, הַמֵּאִיר תֵּאֲר פָּנָיו – "חֲכָמַת אָדָם תֵּאִיר פָּנָיו". וְכִשְׁקִבֵּל הַהֲלָכָה, מְקַבֵּל חֵלֶק מִתֵּאֲר פָּנָיו, וּלְפִי רַבּוּי הַהֲלָכוֹת כֵּן נִתְרַבֶּה חֵלְקֵי תֵּאֲר פָּנָיו.
- יג. כָּאֵב עֵינַיִם מִזִּיק לְעֵתִים.
- יד. הַגִּנְבָּה מִזִּיק לְעֵינַיִם.

רפואה

חלק שני

- א. דַּע, שֶׁיֵּשׁ לְכָל עֹשֶׁב וְעֹשֶׁב כַּח מְיֻחָד לְרַפְאוֹת אִיזוֹהוּ חוֹלָאֵת מִיַּחֲדָת, וְכָל זֶה אֵינוֹ לְמִי שֶׁלֹּא שָׁמַר אֲמוּנָתוֹ וּבְרִיתוֹ, וְלֹא שָׁמַר אֶת עֲצָמוֹ מִלְּעֵבֹר עַל "אַל תְּהִי בּוֹ לְכָל אָדָם". אֲבָל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֲמוּנָה בְּשִׁלְמוֹת, וְהוּא גַם־כֵּן שׁוֹמֵר הַבְּרִית וּמִקְנִים "אַל תְּהִי בּוֹ לְכָל

אָדָם", אֵין רְפוּאָתוֹ תוֹלָה בְּחִלְקֵי עֲשָׁבִים הַמֵּיחָדִים
לְחוֹלָאתוֹ, אֵלָא נִתְרַפָּא בְּכָל מַאֲכָל וְכָל מִשְׁקָה
בְּבִחִינַת "וּבִרְךָ אֶת לַחֲמֶךְ" וְכו', וְאֵין צָרִיךְ לְהַמְתִּין
עַד שְׂיִתְרַמּוּ לוֹ עֲשָׁבִים הַמֵּיחָדִים לְרַפְּאוֹתוֹ.

ב. עַל-יְדֵי עֵיוֹן עֵמֶק בְּסוּדוֹת הַתּוֹרָה יָכוֹל לְפַקֵּד עֲקָרוֹת
וּלְרַפְּאוֹת חוֹלָאֵת חֲזָק.

ג. לְצַרְעַת מְזִיק דְּבָרִים מְלוּחִים וּרְפוּאָתוֹ מִמֶּם חַיִּים.
וְסִימָן לְדָבָר: "יִגְרַע נְטִפֵי-מַיִם", הֵינּוּ צַרְעַת הַבָּא
מִהַתְגַּבְּרוֹת הַדָּם עַל הַמַּיִם, שָׁבוּ "יִזְקוּ מִטָּר לְאִדּוּ",
(יִזְקוּ – לְשׁוֹן הַזֵּיק).

ד. הַסִּתְּכָלוֹת עַל אֶתְרוּג הוּא רְפוּאָה לְכָאֵב עֵינַיִם.

שְׁמִיחָה

א. כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מְצוּה בְּשְׁמִיחָה, זֶה סִימָן שֶׁלְבוֹ שָׁלֵם
לְאֵלְקִיו.

ב. מִחֲמַת שְׁמִיחָה נִפְתָּח הֵלֶב.

ג. בְּרַבּוֹת הַשְׁמִיחָה נִתְחַזֵּק כֹּחַ הַשְׂכָּלִי, וְהַמַּאֲכָל
וְהַמִּשְׁתָּה הֵם סִבָּה גְדוֹלָה לְשִׁמְחַת הֵלֶב וּלְהִרְחִיק
הָעֲצָבוֹת וּדְאָגוֹת.

- ד. עַל-יְדֵי צְדָקָה בְּלֵב שָׁלֵם בָּא לְיַד שְׁמִיחָה.
- ה. הַשְׁמִיחָה שֶׁל מִצְוָה הִיא מְעוֹ לְאָדָם.
- ו. כְּשֶׁאַתָּה רוֹאֶה, שֶׁהָרָשָׁע בִּפְתָע פְּתָאוּם הוּא שׁוֹחֵק, בִּידוּעַ שֶׁנִּפְל לוֹ אִיזָה עֲצָה עַל עֲבֵרָה.
- ז. עַל-יְדֵי עֲצוֹת טוֹבוֹת שֶׁתֵּתֵן, תִּזְכֶּה לְשְׁמִיחָה.
- ח. עַל-יְדֵי הַרְקוּדִין וְהַתְנוּעוֹת שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה בַּגּוֹף, נִתְעוֹרֵר לָךְ שְׁמִיחָה.
- ט. כְּשֶׁנּוֹפֵל לָךְ שְׁמִיחָה בְּלִבְךָ בִּפְתָע פְּתָאוּם, זֶהוּ מַחֲמַת שְׁנוּלָד אִיזָהוּ צַדִּיק.
- י. עַל-יְדֵי יִרְאָה בָּא הַתְּלַהֲבוֹת.
- יא. מִי שֶׁמְבִיָּה בְּעֵינָיו עֲצָמוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה יָבוֹא לְהַתְּלַהֲבוֹת.
- יב. עַל-יְדֵי כּוֹנוֹת הַלֵּב בָּא שְׁמִיחָה.
- יג. מִי שֶׁהוּא רָגִיל בְּשִׁחוּק, בִּידוּעַ שֶׁהוּא רָחוּק מִגְּדִלַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ.
- יד. עַל-יְדֵי זֶמֶר תָּבוֹא לְיַד שְׁמִיחָה וְהַתְּלַהֲבוֹת.
- טו. כְּשֶׁתְּשַׁמַּח אֶת הַצַּדִּיק, תּוֹכֵל לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּשְׁמִיחָה.
- טז. מִי שֶׁמְפָרֵס אֶת הַצַּדִּיק, זֹכֶה לְשְׁמִיחָה.

- יז. עַל-יְדֵי בִטְחוֹן בָּא שְׁמִיחָה.
- יח. עַל-יְדֵי תְנוּעוֹת הַגּוֹף בָּא הִתְלַהּבוֹת הַלֵּב.
- יט. עַל-יְדֵי אֱמוּנָה שְׁלֵמָה תָּבוֹא לַמִּדְרָגָה שְׁתֵּתֶאָוֶה בְּגוֹף וְנִפְשׁ לַעֲבוֹדַת הַיֵּשׁם יִתְבָּרֵךְ.
- כ. מִי שֶׁמִּשִּׁים עֲצָמוֹ בְּשִׁירִים, יִזְכֶּה לְהִתְלַהּבוֹת.
- כא. עַל-יְדֵי שְׁמִיחָה תִּפְסֹת הַמַּחַ נִתְגַּדֵּל.
- כב. הַשְׁמִיחָה הִיא סִימָן שֶׁהוּא זֶרַע בִּרְךְ ה'.
- כג. הַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין בְּזִכּוֹת שְׁמִיחַת חָתָן וְכֻלָּה.
- כד. עַל-יְדֵי שְׁמִיחָה שֶׁל מִצְוֵה הַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא מְסוּכָּךְ עָלָיו.
- כה. עַל-יְדֵי שְׁמִיחָה בְּשְׁמִיחַת תּוֹרָה זִכָּה לַעֲבֹד אֶת הַיֵּשׁם יִתְבָּרֵךְ בְּאַהֲבָה.
- כו. בְּשֶׁה־שְׁמִיחָה בָּאָה לְאָדָם פְּתֹאוֹם, בִּידוּעַ שֶׁיָּבוֹא לוֹ חֶסֶד וִישׁוּעָה.
- כז. עַל-יְדֵי שְׁמִיחָה נִתְגַּלָּה כְּבוֹדוֹ שֶׁל אָדָם, גַּם יִזְכֶּה לְדַעַת.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. מִי שֶׁהוּא שְׁמִיחַ תָּמִיד, עַל-יְדֵי-זֶה הוּא מַצְלִיחַ.
- ב. הַנְּדָרִים וְהַנְּדָבוֹת מְבִיאִין שְׁמִיחָה.

שכרות

- א. על-ידי שכרות נופל ממדרגתו.
- ב. על-ידי שתית יין, לסוף שמקבל שחר.
- ג. השכרות מביא לידי כפירה באמת ולהודות לשקר.
- ד. הקדוש-ברוך-הוא אוהב מי שאינו משתכר.
- ה. השמן מביטל השכרות.
- ו. הראיה משכרת ביותר.
- ז. על-ידי שכרות נופל להרהורי גאוף.
- ח. השכור – אין יכולת בידו להמתיק דינים.
- ט. השכור – אין מגלין לו רזין דאורייתא.
- י. יין עם לבונה מטריפין דעתו של אדם.

חלק שני

- א. מי שלהוט אחר עבודת אדמה, בא לידי אחד משלשה, או לידי שפיכות-דמים או לידי צרעת או לידי שכרות.
- ב. השכרות גורם גלות גם גורם הוצאת זרע לבטלה.
- ג. אי אפשר לשכרות שלא יביא לאיזה תקלה.

- ד. עַל-יְדֵי שְׁכָרוֹת הוּא שׁוֹכֵחַ בְּאַזְהָרוֹת מַעֲשֵׂה רַבָּנוּ, כִּי מַעֲשֵׂה מְלָכָשׁ בְּרַמ"ח אֵיבָרָיו שֶׁל אָדָם, וּבְכָל אֵיבָר וְאֵיבָר מִזְהִיר אֶת הָאָדָם בְּמַצּוֹת הַתְּלוּיֹת בּוֹ, וּבְשִׁבִּיל זֶה נִקְרָא "מַחֲקָק" – גִּימַטְרִיא רַמ"ח.
- ה. עַל-יְדֵי הַשְׁכָּרוֹת מַפְשִׁיט אֶת הַדַּעַת מִהֶלְבוּשׁ חֲסָדִים, וּמִלְבִּישׁוֹ בְּגָבוּרוֹת חֲזָקוֹת, חֵם וְשָׁלוֹם.
- ו. מִי שֵׁשׁ לוֹ שׁוֹנָאִים, יִזִּיר מִן הַיִּין, וְעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה רֹאשׁ לָהֶם.

שָׁרִים

- א. מִי שֶׁסָּבְאוּ מְהוּל בְּמִים, הַשָּׁרִים אֵינָם נוֹהֲגִים עִמּוֹ בִּישְׁרָנוֹת.
- ב. מִי שֶׁאֵין דֵּין אֶת חֲבֵרוֹ לְכַף-זִּכּוֹת, כְּאֵלוֹ הֶרְגוּ, גַּם הַשָּׁרִים אֵינָם נוֹהֲגִים עִמּוֹ בִּישְׁרָנוֹת.
- ג. אֲמִירַת הַלֵּל וְצַדִּיקָה מְסַגְּלִין לְחֵן בְּעֵינֵי הַשָּׁר.
- ד. עַל-יְדֵי אֲכִילַת פֶּת עֶכו"ם מוֹנְעִין הַיַּעַר מִלְחָטֵב עֲצִים.
- ה. בְּשִׁבִּיל אֲרַבְּעָה דְּבָרִים נִכְסֵי בַּעֲלֵי – בָּתִּים נִמְסָרִים לַמַּלְכוֹת.

שחר

- א. עיר שיש בה קבלת שחר, חילות באין עליה.
- ב. על-ידי שחר גדלתו מסתלקת.
- ג. על-ידי שחר בא שרפה.

שלום

- א. גרות של שבת מרבין שלום.
- ב. על-ידי רדיפת שלום זוכין לכבוד בעולם הזה ולחיים בעולם-הבא.
- ג. כל שהוא מפני דרכי שלום אין בו משום "מדבר שקר תרחק".
- ד. בני-אדם הכופים לצדקה, על-ידם שלום המלכות נתוסף.
- ה. על-ידי רדיפת שלום בא לבטחון.
- ו. שלום בא על-ידי אמת.
- ז. בנין ירושלים תלוי בשלום.
- ח. על-ידי שלום באים בשורות טובות.

- ט. בְּשֵׁישׁ מוֹסֵר, יֵשׁ שָׁלוֹם.
- י. עַל-יְדֵי לְמוֹד תִּינוּקוֹת בְּבֵית רֶבֶן נְתַרְכָּה שָׁלוֹם.
- יא. עֲבִירַת הַמַּיִם הוּא סִימָן שְׂאִין שָׁלוֹם.
- יב. בְּשֵׂאִין שָׁלוֹם, הַתְּפִלוֹת אֵינָם מְתַקְּבִים.
- יג. עַל-יְדֵי שָׁלוֹם זוֹכִין לְהַתְגַּלוֹת אֱלֹהֵיו.
- יד. בְּשֵׂאִין שָׁלוֹם, אֵין הַנָּשִׁים יוֹלְדוֹת זָכָרִים.
- טו. מִי שֶׁמִּשְׁאִיל לְבְנֵי-אָדָם דְּבָרִים הַצָּרִיכִים לָהֶם, בְּשֵׁישׁ בְּרִיחָה בְּעוֹלָם, הוּא נִמְלָט.
- טז. הַשָּׁלוֹם הוּא סִימָן לְחַיִּים.
- יז. עַל-יְדֵי רְדִיפַת שָׁלוֹם מַצִּיל לְבָנָיו מִמִּיתָה וּמַגְלוֹת.
- יח. הַבְּרָכָה בָּא עַל-יְדֵי שָׁלוֹם.
- יט. בְּשֵׁישׁ שָׁלוֹם, אֵין פֶּחַד.
- כ. עַל-יְדֵי שֵׁישׁ שָׁלוֹם בֵּין הָרָשָׁעִים, עַל-יְדֵי-זֶה יֵשׁ לָהֶם כָּל טוֹב.
- כא. לְפַעֲמִים הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל עַל-יְדֵי רָשָׁעִים.
- כב. הַשָּׁלוֹם סִימָן לְשֹׁבֵעַ.
- כג. בְּשֶׁהַנָּשִׁים שָׁל מַעֲלָה מִתְגָּרִים, תִּכְרַף הָאִי תִּגָּרָא נְתִיחָה בֵּין הָאֲמוֹת וּבֵין הַחֲכָמִים.

שבועה

- א. עיר שיש בה שבועות תחרב ותהרס חם ושלום.
- ב. על-ידי שבועות שקר נופלים מאמונה.
- ג. למוד מסכת שבועות מסגל לירידת הגשם.
- ד. על-ידי שבועת שקר באין הרהורי גאוף.
- ה. מי שהוא רגיל בשבועות, מחשבות רעות באים לו תמיד.
- ו. על-ידי העברת השבועה אין תקומה במלחמה.
- ז. מי שעובר על השבועה, בידוע שאינו מכבד וראי השם.
- ח. על כל עברות שבתורה נפרעין ממנו; וכאן – ממנו וממשפחתו ומכל העולם כלו, וממנו נפרעין לאלתר.
- ט. דברים – שאין אש ומים מכלין אותם, שבועות שקר מכלין אותן.
- י. מלאך גבריאל הוא ממנה על השרפה לשרף גם להציל.

שַׁבָּת

חֵלֶק שְׁנִי

- א. הַתּוֹרָה וְהַמַּעֲשֵׂי וְהַשַּׁבָּת יֵם נֹתְנִים חַיִּים גַּשְׁמִיִּים גַּם-כֵּן.
- ב. הָרָגִיל בְּקִלְלָהּ, עַל-יְדֵי-זֶה לֹא יִהְיֶה לוֹ בְּגָדִים עַל הַשַּׁבָּת.
- ג. עִיר שֶׁשׁוֹמְרִין אֶת עֲצָמָם מִלְּלַכֵּת חוּץ לְתַחֲנוּם שַׁבָּת, עַל-יְדֵי-זֶה שֵׁם הַבָּשָׂר בְּזוּל.
- ד. עַל-יְדֵי שְׁמִירַת שַׁבָּת מִמַּשִּׁיךְ עַל עֲצָמוֹ אִזְרֵי שֶׁל מַשִּׁיחַ גַּם עַל-יְדֵי תְּשׁוּבָה.
- ה. עַל-יְדֵי שְׁמִירַת שַׁבָּת הוּא כָּבֵן הַמִּתְחַטֵּא לְפָנַי אָבִיו וְהוּא מְמַלֵּא שְׂאֵלוֹתָיו, גַּם הוּא גּוֹזֵר וְהַקְדּוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְקַיְמָהּ, גַּם הַקָּרֵן שֶׁל הַמַּעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל קַיָּמִים לְעוֹלָם-הַבָּא, וְאִינוֹ אוֹכֵל אֶלָּא מִפְּרוּתֵיהֶם.

שְׁנָה

חֵלֶק שְׁנִי

- א. מִי שֶׁהוּא מְקַדֵּשׁ יוֹתֵר, הוּא רַחוּק מִהַשְׁנָה יוֹתֵר.

- ב. עַל-יְדֵי רַבּוּי הַשָּׁנָה וְהַתְּנוּמָה, עַל-יְדֵי-זֶה דּוֹחֲפִין
אוֹתוֹ מִמָּרְכָּבָה דְּקִדְשָׁה, וְנִשְׁתַּנָּה פָּנָיו, וְנִתְקַלְקַל
צֵלָם-אֱלֹקִים.
- ג. חֲמִשָּׁה-עָשָׂר "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת" שֶׁבַתְּהֵלִים מִסְגָּלִים
לְבַטֵּל הַשָּׁנָה.
- ד. מִי שֶׁאִינוּ יָכוֹל לִישֹׁן, יַעֲלֶה עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ אֲמוֹנַת
תַּחֲיִית-הַמֵּתִים.

שזחט

חלק שני

- א. עַל-יְדֵי שְׁזֻחָטִים הַגּוֹנִים בְּנֵי-אָדָם מְרַחֲמִים זֶה עַל
זֶה, וְהוּא הַדִּין לְהַפְךָ.
- ב. הַשְׁזֻחָט שֶׁהוּא מְקַיֵּם כְּבוֹד אָב, הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
מִשְׁמְרוֹ, שֶׁלֹּא לְהֵאכִיל טִרְפוֹת, וְהוּא הַדִּין לְהַפְךָ.
- ג. עַל-יְדֵי הַשְׁזֻחָטִים, הָרָשָׁעִים הַמֵּאכִילִין טִרְפוֹת,
הַגִּזְלוֹת נִתְרַבָּה בְּעוֹלָם.
- ד. הַזִּכִּי הָרְאוֹת יְכוּלִים לִרְאוֹת עַל הַחֲלָפִים שֶׁל
הַשְׁזֻחָטִים אֶת הַכָּלִי בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ.
- ה. מִי שֶׁנִּתְאַלֵּם בְּפֶתַע פְּתָאוֹם, יַעֲבִירוּ עָלָיו חֲלָף
כָּשֶׁר.

תְּשׁוּבָה

- א. הַתַּעֲנִית מוֹעִיל לְכָל דָּבָר.
- ב. מִי שֶׁהוּא עָרוֹם מִמַּעֲשִׂים טוֹבִים, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַפְרִישׁ אַחֲרִים מִרְשָׁעָתָם.
- ג. הַתַּעֲנִית קָשָׁה מִחֶרֶב.
- ד. הַתְּשׁוּבָה רְאוּיָה, שֶׁתִּהְיֶה בָּאוֹתוֹ דָּבָר עֲצֻמוֹ.
- ה. כְּשֶׁאָדָם חוֹשֵׁב: כָּךְ וְכָךְ אֶעֱשֶׂה; כָּךְ וְכָךְ תֵּעָלֶה בְּיָדִי, עַל־יְדִי־זֶה אֵין מִחֲשַׁבְתּוֹ נִתְקַיָּם.
- ו. גָּלוּת מִכַּפֶּרֶת עַל הַכֹּל.
- ז. מִי שֶׁדַּעַתּוֹ שְׂפִלָּה, כָּאֱלוֹ הַקָּרִיב כָּל הַקָּרְבָּנוֹת.
- ח. כָּל הַמִּתְוֹדֶה, יֵשׁ לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם־הַבָּא.
- ט. הַמִּלְמֵד אֶת בֶּן חֲבֵירוֹ תוֹרָה, כָּאֱלוֹ עֹשֶׂאֻ וּכְאֱלוֹ עֹשֶׂאֻ לְדַבְרֵי־תוֹרָה וּכְאֱלוֹ עֹשֶׂאֻ לְעֲצֻמוֹ.
- י. רַב פָּפָא יְתִיב בְּתַעֲנִיתָא, עַל שֶׁקָּרָא לְתַלְמִיד־חֶכֶם בְּלִשׁוֹן גִּנְאִי.
- יא. יִשְׁמַר אָדָם אֶת פִּיו מִלּוֹמַר: אֶעֱשֶׂה הָעֲבָרָה הַזֹּאת אֲפֹלוּ בְּדֶרֶךְ לִיצְנוּת, כִּי דְבוּרוֹ מִכָּרִיחַ אוֹתוֹ לְמַעֲשֶׂה.

יב. כל הבוכה בלילה, קולו נשמע, וכוכבים ומזלות בוכין עמו.

יג. חיבי בריתות שלקו, נפטרו מידי בריתתן.

יד. בשבא צער לעולם, יחשב שבשביל הטאו בא זאת הצרה.

טו. המלבושין שעושין לצדיק, כל מלבוש יש לו סגלה בפני עצמו לכפר.

טז. כיון שנשא אדם אשה, עונותיו מתפקקין.

יז. בשרואה או ששמע איזה יסורין, שבא על גוי, יהרהר בתשובה.

יח. הדר בארץ ישראל, שרוי בלא עוון.

יט. יש להקל אפן התשובה על החוטאים.

כ. העוון מכחיש כחו של אדם.

כא. בשבאין שני מצוות לידך, תעשה זאת המצוה שיש בה כפית היצר יותר.

כב. צריכין להתענות, בשמצערין את הצדיק.

כג. צער הלב הוא קרוב להוריד דמעות.

כד. המחזיר בני-אדם בתשובה, זוכה ויושב ביישיבה של מעלה, והקדוש-ברוך-הוא מבטל הגזרה בשבילו.

- כה. חֲלִישׁוֹת דַּעְתּוֹ שֶׁל הָאָדָם הוּא גְדוּלָּה מִתַּעֲנִית.
- כו. הָעוֹשֶׂה דְּבַר עֲבָרָה וּמִתְחַרֵּט בָּהּ, מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו.
- כז. הַנּוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּאִמּוּנָה, מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו.
- כח. תַּחֲלֹת הַמִּחְשָׁבָה עוֹזֶרֶת לָאָדָם לְאַמְצֵעַ וְסוֹף הַמַּעֲשֶׂה, שִׁימֵשֵׁךְ בְּקִדְשָׁהּ, וְאִם לֹא חָשַׁב בְּקִדְשָׁהּ בְּתַחֲלָה, אִזּוֹ יֵאָרֶע תַּקְלָה בְּאַמְצֵעַ וּבִסוֹף.
- כט. שֶׁלֶחֶן בְּהַכְנָסַת־אוֹרְחִים מְכַפֶּרֶת.
- ל. הַגְּדֻלָּה מְכַפֶּרֶת.
- לא. לַפְעָמִים כְּשֶׁמִּתְחִיל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, בָּאִין לוֹ יְסוּרִין, זֶה מִפְּנֵי שֶׁשָּׂהָה מִלַּעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה.
- לב. עַל־יְדֵי אֲנָחָה שֶׁנֶּאֱמָנָה, נַעֲשֶׂה בְּרִיָּה חֲדָשָׁה.
- לג. עַל־יְדֵי אֲהֶבֶת צַדִּיקִים יְכוּלִין הַצַּדִּיקִים לְהַחֲזִיר אֶת הָעָם בְּתִשׁוּבָה.
- לד. מִי שֶׁמִּחֲזִיר אֶת הָעָם בְּתִשׁוּבָה, בְּזָכוֹתָיו אֵין פֶּחַד וּמִחְלָקֶת בְּעוֹלָם.
- לה. מִי שֶׁעוֹזֵר לִיתוּמִים, עַל־יְדֵי־זֶה מְשַׁבֵּר כָּחַם שֶׁל הָאֱמוּנוֹת וְעַל־יְדֵי שְׂבִירָתָן, רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל חוֹזְרִין בְּתִשׁוּבָה.

לו. מִי שֶׁמִּחְזִיר בְּנִי-אָדָם בְּתִשׁוּבָה, נִצּוֹל מִבֵּית-הָאֲסוּרִים.

לז. גַּם הוּא מְכַבֵּד בְּעֵינֵי הַשָּׁם.

לח. גַּם זֹכֶה לְהִיּוֹת מְפָרָסָם בֵּין הָאֲמוֹת.

לט. מִי שֶׁדִּרְכוֹ תָמִיד לְהַחְזִיר בְּנִי-אָדָם בְּתִשׁוּבָה, בְּזִכּוֹתוֹ מְבַטֵּל מַחֲשָׁבוֹת זְרוֹת מְגִדּוּלֵי הַדּוֹר.

מ. מִי שֶׁמִּחְזִיר רָשָׁעִים בְּתִשׁוּבָה, יִזְכֶּה לְשִׁמִּירַת שַׁבָּת.

מא. גַּם אֵינוֹ נִזְוֵק מִנִּחָשׁ.

מב. כְּשֶׁתִּלְמֵד אֶת בֶּן רָשָׁע דֶּרֶךְ טוֹב, עַל-יְדֵי-זֶה תוּכַל לְבַטֵּל גְּזֵרוֹת.

מג. עַל-יְדֵי שֶׁקָּר מִחֲזִיק יְדֵי רָשָׁעִים.

מד. מִי שֶׁעוֹשֶׂה תִּשׁוּבָה בְּכָל לֵב, הֶקְדוּשׁ-כְּרוֹךְ-הוּא נוֹתֵן לוֹ לֵב לַדַּעַת אוֹתוֹ.

מה. עַל-יְדֵי שְׁמִיעַת קוֹל שׁוֹפָר מֵאָדָם כָּאִשֶּׁר הֵיכָר הָרַע נִשְׁכָּר, וְנִתְעוֹרַר תִּשׁוּבָה בְּעוֹלָם.

מו. מִי שֶׁרוֹצֶה לָשׁוּב, יִזְהַר מִלְּהִיּוֹת בַּעַל-חַוָּב.

מז. מִי שֶׁאוֹהֵב אֶת הַצַּדִּיקִים, יָכוֹל לְהַחְזִיר אֶת בְּנִי-אָדָם בְּתִשׁוּבָה.

מח. מִי שֶׁמִּתְוַדֶּה, הֶקְדוּשׁ-כְּרוֹךְ-הוּא אוֹהֵב אוֹתוֹ אֲהֵבַת נְדָבָה וּמִשִּׁיב מִמָּנוּ חֲרוֹן-אַפּוֹ.

- מט. הָאֱמוּנָה הֵם קְרוּבֵי תְּשׁוּבָה.
- נ. לְמוֹד הַתּוֹרָה הִיא מִכַּפֶּרֶת.
- נא. מִי שֶׁהוּא בְּמִדְרָגָה גְּדוּלָּה, יָכוֹל לְהַשִּׁיג שְׁלֵמוֹתוֹ בְּמַעֲוֹט פְּעֻלּוֹת.
- נב. כְּשֶׁאֵיזָה צֶעַר בָּא עָלֶיךָ, תִּפְשֶׁשׁ בְּמַעֲשֶׂיךָ.
- נג. מִי שֶׁרוּצָה לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים טוֹבִים וַיֵּשׁ לוֹ מְנִיעוֹת, הַקְדּוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְשַׁלֵּם לוֹ שָׂכָר בְּאֵלוֹ עֹשֶׂה, וּמִי שֶׁאֵינּוּ עוֹשֶׂה לְפִי יִכְלָתוֹ, אֲזִי מִקְבֵּל עֲנֹשׁ עַל זֶה.
- נד. מִי שֶׁמְזַכֶּה אֶת הָרַבִּים, נַעֲשֶׂה שְׂתָף לְקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית.
- נה. אֵין עֶרֶךְ לְמִצְוָה שֶׁעוֹשֶׂה אָדָם לְעֲצֻמוֹ לְבַד, אֲפֹלוֹ שְׂתִהְיֶה רַבָּה; לְמִצְוָה שֶׁתִּמְשֹׁךְ מִמֶּנָּה זְכוּת לְרַבִּים, אֲפֹלוֹ שְׂתִהְיֶה קַטָּנָה.
- נו. הַפְּרָנְסָה וְהַשְׁוֹנָאִים וְהַחֹלָאֹת וְרַבּוּי הָעֵשֶׂר הֵן הַמוֹנְעִין לָאָדָם מִהַגִּיעַ אֶל הַשְׁלֵמוֹת וְהַתְּכֵלִית.
- נז. כְּשֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה אֵיזָה הֶזֶק, זֶה הַסִּיּוֹן שֶׁיֵּצֵר הָרַע שׁוֹלֵט עָלֶיךָ.
- נח. מִי שֶׁמְסִית אֶת חֲבֵרוֹ מִדֶּרֶךְ הַטּוֹב, שֶׁיִּרְפֶּה בָּא עָלָיו.
- נט. מִי שֶׁאֵינּוּ יָכוֹל לְבָכּוֹת, הַסֵּגֻלָּה שֶׁיֵּשֵׁב בְּמָקוֹם, שֶׁשׁוֹפְכִים שָׁם שְׁנֵי נְהָרוֹת בִּיחָד.

- ס. מִי שֶׁמִּחֲזִיר אֶת בְּנֵי-אָדָם בְּתִשׁוּבָה, זֹכֶה לְחִכּוּמָה.
- סא. עַל-יְדֵי הָעֲצָלוֹת נִדְמָה לְאָדָם, שֶׁנִּסְתָּר מִמֶּנּוּ דֶּרֶךְ הַתִּשׁוּבָה.
- סב. מִי שֶׁמִּגְלָה סוּדוֹתָיו, אֲזִי קָשָׁה לְדַבֵּר הִזָּה לְהִתְקַיֵּם.
- סג. מִי שֶׁבּוֹשׁ עַל עֲוֹנוֹתָיו, הַקְדּוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ צְדָקָה.
- סד. הַתַּעֲנִית שֶׁהוּא בֹלָא דַעַת אֵינוֹ תַעֲנִית.
- סה. מִשְׁעָה שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב לַעֲשׂוֹת תִּשׁוּבָה, אֲזִי מְקַבֵּלִין תִּפְלָתוֹ, אֶף-עַל-פִּי שֶׁלֹא עָשָׂה עֲדִין.
- סו. כְּשֶׁתִּרְצֶה לַעֲשׂוֹת תִּשׁוּבָה, תִּבְקֶשׁ מִהַצַּדִּיק, שֶׁהוּא יִכְנִים אוֹתְךָ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ.
- סז. עַל-יְדֵי חֶסֶד וְאַמֶּת יִכָּפֵר עֲוֹן.
- סח. עַל-יְדֵי שֶׁתִּבְקֶשׁ מִהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, שְׂיִתֵּן לְךָ אֲהָבָה, עַל-יְדֵי-זֶה יִכָּסֶּה הַקְדּוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא פִּשְׁעֶיךָ.
- סט. מִי שֶׁמִּתּוֹדֶה עַל עֲוֹנוֹתָיו, יִזְכֶּה שֶׁלֹא יִצְטָרֵךְ לְמִכּוֹר מִנַּחֲלַת אֲבוֹתָיו.
- ע. כְּשֶׁאֲתָה מוֹכִיחַ אוֹתָם, שֶׁלֹא תִקְנִי חַטָּאת נְעוּרִים, תִּכְלַל אֶת עֲצָמְךָ עִמָּהֶם, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִקָּבְלוּ מִמֶּךָ.
- עא. עֵקֶר תִּקּוּן פָּגֶם עֲוֹנוֹתָיו – עַל-יְדֵי הַכְּנָעָה.

עב. צָרִיךְ אָדָם לְהוֹכִיחַ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל בֹּקֶר.

עג. הָעֲבָדוֹת שֶׁאָדָם עוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם בְּבַחֲרוּתוֹ כָּל יוֹם, עֵרְכוֹ יָקָר מִשָּׁנִים רַבּוֹת שֶׁל עֲבוּדָה לְעֵת זְקָנָתוֹ.

עד. אִי אֶפְשָׁר שֶׁיֵּדַע אָדָם בְּחַיּוֹ, אִם נִתְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ.

עה. מֶה שֶׁאָנוּ רוֹאִים, שְׁמִי שֶׁמֶתְחִיל לַעֲבֹד אֶת ה', יִסּוּרִין בָּאִין עָלָיו, זֶה מִחֲמַת שֶׁהִתְחִיל מִתּוֹךְ יִרְאָה שֶׁל צֶדֶק.

עו. הַמֶּתְחִיל לַעֲבֹד אֶת ה', הַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא אוֹמֵר לוֹ: יוֹדַע אֲנִי, שֶׁחֲפָצְךָ וְרָצוֹנְךָ לַעֲבֹד אוֹתִי, אֲבָל מֶה הוּא הַבְּטוּחוֹת שֶׁמָּא לְמַחֵר תַּעֲזֹב אוֹתִי, אִם כֵּן אֵיךְ אֶקְרַב אוֹתְךָ בְּשִׁבְלֵי הָרָצוֹן שֶׁרָצִיתָ, וְאֵיךְ אֶגְלֶה לְךָ תִּכְּף דְּבָרִים נִסְתָּרִים, אֵלָּא כֵּן תַּעֲשֶׂה: בְּתַחֲלָה אֶהֱבֶה אוֹתִי כִּךְ וְתַעֲשֶׂה מִצְוֹתַי, אֶף-עַל-פִּי שֶׁאֵין אֶתָּה יוֹדַע הַשִּׁכָּל שֶׁל הַמִּצְוָה, וְעוֹבֵד אוֹתִי פֶּשׁוּט בְּלֹא חֲכָמוֹת, וְכִשְׁתַּעֲבֹד אוֹתִי כִּמְהַר זְמַנִּים, אֲזִי אֶאֱמִין לְךָ וְאֶגְלֶה לְךָ טַעַם וְשִׁכָּל שֶׁל כָּל דָּבָר וְדָבָר וְאֶקְרַב אוֹתְךָ בְּכָל מִיָּנִי הַתְּקַרְבוּת, כִּי הַזְמַן הָרַב שֶׁעָבְדָתָ אוֹתִי מִקֵּדָם הוּא בְּטוּחוֹת, שֶׁלֹּא תַעֲזֹב אוֹתִי [הֵן אֶמֶת].

עז. בָּזָה יוֹדֵעַ הָאָדָם, שְׁבִאָמַת הוּא רוֹצֶה לַעֲבֹד, בְּשֵׁאִינוֹ רוֹצֶה בְּפָרְסוֹמוֹ.

עח. מִי שֵׁאִינוֹ יוֹדֵעַ דֶּרֶךְ הַשֵּׁם, יִקְטִין אֶת עֲצָמוֹ.

עט. עַל-יְדֵי תַּפְלָה שֶׁהִיא בְּשׁוּעָה יִמָּחַל לָךְ הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

פ. עַל-יְדֵי שְׁקָרִים אֵין אָדָם יָכוֹל לְהִיטִיב מֵעֲשָׂיו.

פא. מִי שֵׁאִינוֹ יָכוֹל לְבַטֵּל אֶת הַיֵּצֶר הָרָע עַל-יְדֵי הַמְּשַׁכֵּת אוֹתוֹ לְבֵית-הַמִּדְרָשׁ, יֵדַע שֶׁעַדִּין בְּרִשְׁעָתוֹ קָיָם.

פב. הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא חָפֵץ בְּמַצּוֹת, שְׁעוֹשָׂה בָהֶם גַּם רְצוֹן הַבְּרִיּוֹת, יוֹתֵר מִבְּמַצּוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְקוֹנוֹ.

פג. מוֹטָב לָאָדָם לְקַיֵּם הַמַּצּוֹה כְּפִי הָאִפְשָׁר, מִלְּהַגִּיחַ לַגִּמְרִי.

פד. תִּקּוּן הַגּוֹף קֵדָם תִּקּוּן הַנֶּפֶשׁ.

פה. הַבּוֹכָה וּמִתְאַבֵּל עַל אָדָם כָּשֵׁר, מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עוֹוֹנוֹתָיו.

פו. מַצּוֹה לְהַחְזִיר [לְהַזְהִיר] אֶת בְּנֵי-אָדָם עַל כָּל דְּבַר פֶּשַׁע, וְאִם אִתָּה יָרָא, שֶׁלֹּא יִשְׁמַע לָךְ תֹּאמַר דְּבָרֶיךָ בְּשֵׁם צַדִּיק אַחֵר, כִּי שִׁישְׁמְעוּ אוֹתְךָ.

פז. כָּל הָאוֹמֵר "וַיָּכֻלוּ" בְּכּוֹנֶנָה וּמִתְפַּלֵּל בְּכּוֹנֶנָה, מִלְּאִבֵּי הַשִּׁירָת מִבְּקָשִׁין מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּכְפַּר לוֹ.

- פח. הָעוֹנָה "אֱמֵן יְהִי שְׁמֵהּ רַבָּא" בְּכָל כּוּחַ, אֲפֹלוּ יֵשׁ
בוֹ שְׁמַיָּן שֶׁל עֲבוּדָה-זָרָה, מוֹחֲלִין לוֹ.
- פט. אֵלוּ אֵין רוֹאִין פְּנֵי גִיהֶנֶם: דְּקְדוּקֵי עֲנִיּוֹת וְחוּלֵי מַעֲיִם
וּמִי שֵׁישׁ לוֹ נוֹשִׁים וְעַל מַלְכוּת.
- צ. הִתְחַזֵּק בַּמִּצְווֹת יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהֵיכָלֶת בִּידְךָ.
- צא. הֶפְסֵד מָמוֹן מִכֶּפֶר עַל גּוֹפוֹ.
- צב. הַצִּמְאוֹן הוּא תִקּוּן דְּבָרִים בְּטָלִים.
- צג. הַתְּשׁוּבָה מְבִיאָה רְפוּאָה לָעוֹלָם.
- צד. תְּשׁוּבָה מִירָאָה – זְדוֹנוֹת נַעֲשִׂין כְּשִׁגְגוֹת, וּמֵאֲהָבָה
– נַעֲשִׂין כּוֹזְבִיּוֹת.
- צה. תְּשׁוּבָה מְקַרְבֶּת אֶת הַגָּאֲלָה וּמֵאַרְכַּת יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו
שֶׁל אָדָם.
- צו. עַל-יְדֵי תְּשׁוּבַת יָחִיד מוֹחֲלִין לוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם כָּלוּ.
- צז. הַקְדוּשָׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִתְפָּיִם עַל-יְדֵי וְדוּי, וְדוּמָה כְּאִלוֹ
בָּנָה מְזִבַּח וְהִקְרִיב קָרְבָּן.
- צח. מִי שֶׁמַּעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו, מַעֲבִירִין לוֹ עַל כָּל פְּשָׁעָיו.
- צט. הַתּוֹרָה וּגְמִילוּת-חֶסֶדִים מְכַפְּרִין.
- ק. צַעֲקָה וּבִכָּיָה בַּלִּילָה יוֹתֵר נִשְׁמַעַת לַרַּחֵם.
- קא. בַּעַל-תְּשׁוּבָה יִתְפַּלֵּל עַל הַנָּשִׁים, וְעַל-יְדֵי-זֶה מְכַפְּרִין
לוֹ עַל עֲוֹנוֹתָיו.

קב. כְּשִׁישְׂרָאֵל מִתְעַנֵּין, אֵין נֶעֱנִין, עַד שִׁיְהִיו עִם רְשָׁעִים בַּאֲגָדָה.

קג. הַדֶּרֶךְ שְׂיָבוֹר לֹא הָאָדָם, שְׂיֵאָהֵב אֶת הַתּוֹכָחוֹת וַיִּחְזִיק בַּאֲמוּנָה יְתָרָה.

חלק שני

א. יוֹם שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה הוּא לְמַעַלָּה מִהֶזְמַן וּמַעַלָּה כָּל הַיָּמִים לְמַעַלָּה מִהֶזְמַן, וְכֵן יוֹם־הַכְּפוּרִים הוּא לְמַעַלָּה מִהֶזְמַן.

ב. גַּם עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָה הָרוּחַ שֶׁל מַשִּׁיחַ מְנַשֶּׁבֶת עַל גִּזְרוֹת הַמַּלְכִּיּוֹת וּמַבְטֵלָן.

ג. גַּם עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָה נִתְבַּטֵּל הַחֲמִימוֹת הַגְּדוֹלָה.

ד. הַנֶּעָרִים הוּא בֶּקֶל לְהָשִׁיב אוֹתָם לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ מִזְקָנִים.

ה. צָרִיךְ לְכַפּוֹת אֶת הָרְשָׁעִים בְּכַפִּית מָמוֹן, שִׁיִּחְזְרוּ בְּתִשׁוּבָה.

ו. עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָה הַפְּרָנָסָה בְּנִקְלָה.

ז. עַל־יְדֵי מַפְלְגֵי וַחֲרִיפֵי הַדּוֹר מְאִירִין אֶת הַיְרָאָה, וְעַל־יְדֵי הַיְרָאָה מִתְנוּצֵץ זְכוּת אָבוֹת, וְעַל־יְדֵי הַתְּנוּצָצוֹת הָאָבוֹת נִתְעוֹרֵר תְּשׁוּבָה בָּעוֹלָם.

- ח. הקדוש-ברוך-הוא עושה שבילין בַּיָּם, בְּדִי לְכַבֵּשׁ
עוֹנוֹתֵינוּ וּלְהוֹצִיא צְדָקוֹתֵינוּ.
- ט. בְּשֶׁהֲצַדִּיק נִתְעַשֶּׂר, עַל-יְדֵי-זֶה הָרָשָׁעִים חוֹזְרִים
בְּתִשׁוּבָה.
- י. עַל-יְדֵי שְׁמִירַת שַׁבָּת מִמְּשִׁיךְ עַל עֲצָמוֹ אֹר שֶׁל
מְשִׁיחַ גַּם עַל-יְדֵי תִשׁוּבָה.

❁ תוכחה ❁

- א. הַמּוֹכִיחַ צָרִיךְ לוֹמַר תּוֹכַחְתּוֹ עַל-יְדֵי הַתְּקַשְׁרוֹת
הַדְּבוּר לְשֶׁרֶשׁוֹ, וְאִזּוּ נִתְקַבֵּל תּוֹכַחְתּוֹ.
- ב. מִי שֶׁנִּשְׁתַּמֵּד, אֵל תּוֹכַח אוֹתוֹ כִּי לֹא תוֹעִיל.
- ג. עַל-יְדֵי שְׂאִין מְקַבֵּל תִּכְחוֹת, נִחָרֵב מְעוֹנוֹ.
- ד. מִי שֶׁמּוֹכִיחַ אֶת הָעוֹלָם שְׁלֹא בְּחֻכְמָה, עַל-יְדֵי-זֶה
מְעוֹרֵר, חֵם וְשָׁלוֹם, גָּלוּת גָּדוֹל וְהִכָּפְדָּה מִהֶאֱמוּת.
- ה. לְעוֹלָם אֵל יוֹצִיא אָדָם אֶת עֲצָמוֹ מִן הַכָּלָל.
- ו. מִפְּנֵי עֲנֵשׁ תּוֹכַחַת חוֹזֵר בּוֹ הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוא עַל
הַטּוֹב, שִׁיָּצָא מִפּוֹ.
- ז. הֵיכָא דִּידַע דְּלֹא מְקַבְּלִי תּוֹכַחַת, הֵנַח לָהֶם.

- ח. מי שיֵּירָא מִבְּנֵי-אָדָם לְהוֹכִיחַ אוֹתָם, לְסוֹף שֶׁהִקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שׁוֹבֵר אוֹתוֹ לְפָנֵיהֶם.
- ט. מי שִׁיִּדְעַ לְהִזְהִיר, וְאִינוּ מִזְהִיר, גַּם חֲבֵרוֹ מִיָּדוֹ נִעְנָשׁ [גַּם יָדָם חֲבֵרוֹ מִיָּדוֹ נִדְרָשׁ].
- י. עַל-יְדֵי צָדָקָה תִּזְכָּה לְקַבֵּל מוֹסֵר.
- יא. מי שִׁאִינוּ מִקַּבֵּל מוֹסֵר, נִדוֹן בְּמִיתָה.
- יב. עַל-יְדֵי תוֹכְחָה שֶׁתּוֹכִיחַ, תִּנּוּחַ בַּקָּבֶר בְּלֹא צַעַר גִּיהֶנָּם וְתִזְכָּה לְגֵן-עֵדֶן.
- יג. מִתֵּר לְדַחוֹת בְּשִׁתֵּי יָדַיִם אֶת זֶה, שֶׁלֹּא קַבֵּל מִמֶּךָ תוֹכְחָה.
- יד. כָּל זְמַן שֶׁתּוֹכְחָה בְּעוֹלָם, נַחַת רוּחַ וְטוֹבָה וּבִרְכָּה בָּאִין לְעוֹלָם.
- טו. עַל-יְדֵי תוֹכְחָה נִמָּתֵק הַדִּין וְנִמְשָׁךְ הַחֶסֶד.

חלק שני

- א. מי שִׁאִין בְּמַעֲלוֹת הַצְדָּקוֹת, וְגַם אִין לוֹ זְכוֹת אָבוֹת וְרוּצָה לְקָרֵב אֶת בְּנֵי-אָדָם לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יִשְׁמַר אֶת עֲצָמוֹ מִנְסִיוֹנוֹת, וּבִפְרָט שֶׁלֹּא יִתְקַנְאוּ בּוֹ הָרָשָׁעִים.

- ב. מִי שֶׁמִּקְרַב אֶת הָרְחוּקִים לְעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַבָּרְכוֹת מְסוּרִים בְּיָדוֹ.
- ג. מִי שֶׁשׁוֹמֵעַ תּוֹכַחַה וְאֵינוֹ נִתְקַבֵּל אֶצְלוֹ, יֵדַע שֶׁיִּצְטָרֵךְ לָלוֹת אֶצֶל אֲחֵרִים, וְסִימָן לַדָּבָר: "בְּדַבָּרִים לֹא יוֹסֵר עֶבֶד", "לֹא לְאִישׁ מִלֹּה".
- ד. אִין מִי שֶׁיִּכּוֹל לְזַרֵּק דְּבוּרִים לְתוֹךְ פִּיו שֶׁל חֵבְרוֹ מִרְחוֹק, אֵלָּא עַד שֶׁיִּכְנִים אֶת חֵבְרוֹ לְבַחֲנֵת עֲבוֹר תַּחֲלָה.
- ה. בָּזָה שִׁיּוּצָאִין לְקִרְאָת אָדָם חָשׁוּב, נִתְעוֹרְרִין עֲשָׂרָה מֵאֲמָרוֹת, שֶׁבָּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם, גַּם עַל-יְדֵי קִרְבַּת הָרְחוּקִים גַּם-כֵּן.

תַּפְלָה

- א. צָרִיךְ אָדָם לִהְיוֹת נִכְסָף וּמִשְׁתוֹקֵק לְטוֹב הַכָּלְלִי, אַף-עַל-פִּי שֶׁיִּמְשֹׁךְ לוֹ לְבַד הַפֶּסֶד.
- ב. הַמִּתְפַּלֵּל בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת, כָּאִלוֹ הֵבִיא מִנְחָה מִהוֹרָה.
- ג. הַקְדוּשָׁ-בְּרוּךְ-הוּא מָצוּי בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת.
- ד. עַל-יְדֵי חֲנֻפָּה אִין תַּפְלָתוֹ נִשְׁמָעַת.
- ה. עַל-יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה מִתּוֹךְ דִּחְק תַּפְלָתוֹ נִשְׁמָעַת.

ו. המתפלל על חברו, והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחלה.

ז. מי שדעתו שפלה עליו, אין תפלתו נמאסת.

ח. לעולם יקדים אדם תפלה לצרה.

ט. כל המאמין עצמו בתפלה למטה, אין צרים יכולים להסטינו מלמעלה.

י. לעולם יבקש אדם רחמים, שיהיו הכל מאמצין את בחו, וששים יעוהו מלאכי השרת לבקש רחמים, ושלא יהיו לו מסטינים מלמעלה.

יא. תפלת אחר מועיל יותר מתפלת עצמו, ואפלו צדיק צריך לתפלת אחרים.

יב. מתר להתפלל על בעל לשון הרע, ששימות ושישתבח תורתו ושלא יהיה לו חלק לעולם הבא ושלא יהיו לו בנים חכמים.

יג. כל העוסק בתורה, הקדוש ברוך הוא עושה לו חפציו.

יד. יפה צעקה לאדם בין קדם גזר-דין בין לאחר גזר-דין.

טו. אל יבקש אדם על שום דבר יותר מדאי.

טז. בְּיוֹם הַנִּשְׁמִים יִשׁוּעָה פָּרָה וְרָבָה בְּעוֹלָם, וּמְלִיצֵי זְכוֹת נִכְנָסִין לְפָנָיו.

יז. תְּפִלַּת יַחִיד אֵינָה נִשְׁמָעַת אֱלֹא-אִם-כֵּן לְבוֹ מִכּוֹן, וְתְפִלַּת צָבוּר נִשְׁמָעַת, אֶף-עַל-פִּי שְׂאִין לֵב בָּלָם שָׁלֵם.

יח. לֹא מַצְלִינָן אֶתְרֵתִי.

יט. אָסוּר לְהַטְרִיחַ אֶת הַשֵּׁם לְשָׁנוֹת אֶת הַטָּבַע.

כ. מִי שֶׁמַּעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו, תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמָעַת.

כא. הַמִּסְפָּר בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם יוֹתֵר מִדָּאִי, נֶעְקָר מִן הָעוֹלָם.

כב. בֵּית-הַכִּנֶּסֶת שֶׁמַּחֲשָׁבִין בּוֹ חֲשָׁבוֹנוֹת, לְסוֹף שְׂיָלִינוּ בּוֹ מֵת מִצּוּהָ.

כג. לְכָל דָּבָר שֶׁבִקְדָּשָׁה צָרִיךְ הִכָּנָה וְהוֹמָנָה.

כד. בְּשִׂאלַת צָרָכָיו אֶל יָרִים רֹאשׁוֹ לִשְׂאֵל שְׂאֵלָה גְדוֹלָה, אֲבָל בַּתוֹרָה וַיֵּרֶא-אֶת-שָׁמַיִם יִשְׂאֵל כָּל תַּאֲוָתוֹ.

כה. מִצּוּהָ לְהִיּוֹת לוֹ בְּגָדִים מְכַבְּדִים בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה.

כו. הַנְּהִיגוּ בְּרִכוֹתָיו בְּעוֹלָם הַזֶּה, כְּדִי לְהִיּוֹת רְגִילִין לְעוֹלָם-הַבָּא.

כז. יִבְקֹשׁ אָדָם רַחֲמִים, שְׁלֹא יָבוֹא לְיַדֵּי עֲנִיּוֹת.

- כח. עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה יָכוֹל לְשַׁנּוֹת אֶת הַמָּוֶל.
- כט. הַדְּבֹר בְּקוֹל רָם מֵבִיא הַרְגָּשָׁה וְתִנוּעָה בְּכָל הָאֵיבָרִים.
- ל. מִי שֶׁעוֹלָה עַל רוּחוֹ לְהִתְחַנֵּן לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נּוֹשֵׂא חֵן בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.
- לא. עַל־יְדֵי בְּטָחוֹן הַקְּדוֹשׁ־שֶׁבְּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּתוֹ.
- לב. אֵל תִּתְפַּלֵּל בְּבֵית, שֶׁבָּנָה בַּעַל־מַחְלָקָת.
- לג. קֹדֶם הַתְּפִלָּה תִּתֵּן צְדָקָה, וְתִקְשֹׁר אֶת עֲצָמָךְ לְצַדִּיקֵי הַדּוֹר.
- לד. אָדָם מְקַבֵּל שְׁפַע וְכַח אֱלֹקֵי כָּפִי אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁמִּתְפַּלֵּל בוֹ.
- לה. בְּשֶׁהֲצַבּוֹר מִתְפַּלְלִים, הוּא עֵת רְצוֹן.
- לו. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּית־הַכְּנֶסֶת, וְאִינוֹ נִכְנָס לְשֵׁם לְהִתְפַּלֵּל, גּוֹרֵם גָּלוּת לְבָנָיו.
- לז. עַל כָּל הַדְּבָרִים, הֵן עַל דָּבָר גָּדוֹל הֵן עַל דָּבָר קָטָן, תִּתְפַּלֵּל.
- לח. אֶקְדִּימוּ וְאֶחְשִׁיכוּ לְבִי־כְנִישָׁתָא כִּי הֵיכִי דְתֵאֲרִיכוּ חַיִּי.
- לט. מִי שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל חֲבֵרוֹ וְאִינוֹ מְבַקֵּשׁ, נִקְרָא חוֹטָא.

מ. הַנִּפְנָה וְנוֹטַל יָדָיו וּמִנִּיחַ תְּפִלִּין וְקוֹרֵא קְרִיאַת-שְׁמַע וּמִתְפַּלֵּל, כְּאֵלוֹ בָּנָה מִזְבֵּחַ וְהַקָּרִיב עָלָיו קָרְבַּן וּכְאֵלוֹ טָבַל.

מא. מִי שֶׁנִּזְוָהָר לֹאמַר דְּבוּר קָדוֹשׁ בְּבֵית הַטְּנִפֶּת, יִזְכֶּה לְאַרְיכוֹת יָמִים.

מב. גְּדוּלָּה תְּפִלָּה מִמַּעֲשִׂים טוֹבִים וּמִן הַקְּרָבָנוֹת.

מג. תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים וּתְפִלָּה וְדַרְדַּר-אֶרֶץ צָרִיכִין חֲזוּק.

מד. אֵל תִּתְפַּלֵּל אֶלָּא בְּבֵית שְׁיֵשׁ בּוֹ חִלּוֹנוֹת.

מה. עַל-יָדַי צְדָקָה בִּשְׁתֵּי יָדַי תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמָעַת.

מו. בִּשְׁעַת תְּפִלָּה יִפְרֹשׁ כַּפָּיו, כְּאֵלוֹ מִקְבֵּל אֵיזָה דָּבָר.

מז. עַל-יָדַי גָּזַל אוֹ מִבֵּישׁ פְּנֵי חֲבֵרוֹ, אֵין תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמָעַת.

מח. שֵׁשֶׁת וְרֹאשׁ-חֹדֶשׁ יוֹתֵר מִסֵּגֹל לְהַעֲלוֹת הַתְּפִלָּה.

מט. כְּשֶׁאָדָם נִעְצָר, זֶה סִימָן שְׂאִין תְּפִלָּתוֹ נִתְקַבֶּלֶת.

נ. עַל-יָדַי הַהִשְׁתַּוְּקוּת שְׂאָדָם מִשְׁתַּוְּקֵק בְּלִילָה לַעֲשֵׂם יִתְבָּרֵךְ, עַל-יְדֵי-זֶה בְּנִקָּל לוֹ לְהִתְפַּלֵּל בִּבְקָר.

נא. תְּפִלָּה שֶׁהִיא בְּדַמְעוֹת הִיא נִתְקַבֶּלֶת.

נב. כְּשֶׁאִתָּה מִבִּקֵּשׁ אֵיזָה דָּבָר, תִּזְכִּיר זְכוֹת אָבוֹת.

נג. כְּשֶׁהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוא מַעֲנִישׁ אִיזָה רָשָׁע שִׁיּוּדֵעַ בּוֹ,
שֶׁלֹא יַעֲשֶׂה עוֹד תְּשׁוּבָה, וְהַצִּדִּיק מִתַּפִּלָּל עָלָיו יוֹתֵר
מִדָּאִי, עַל-יְדֵי-זֶה נִעְנָשׁ הַצִּדִּיק.

נד. כְּשֶׁהַמִּתַּפִּלָּל נוֹפֵל לְקַטְנוֹת, זֶה סִימָן שֶׁלֹא יִתְבַּלְבֵּל
[יִתְקַבֵּל] תַּפְלָתוֹ.

נה. כְּשֶׁאֵין לָךְ שָׁלוֹם עִם הָעוֹלָם, אֵין נִתְקַבֵּל תַּפְלָתְךָ.

נו. צָרִיךְ לְהִתַּפִּלָּל בְּשָׁלוֹם הָעִיר, אֲשֶׁר אַתָּה דָּר בָּהּ.

נז. מִי שֶׁמִּתַּפִּלָּל בְּשִׂמְחָה, הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוא מְכַבֵּד
אוֹתוֹ וּפּוֹקֵד אֶת לִוְחָצִיו.

נח. עַל-יְדֵי תַקּוּן-חֲצוֹת מְזַכֵּרִין אֶת [לִפְנֵי] הִקְדוּשׁ-
בְּרוּךְ-הוא אֶת הַטּוֹבוֹת, שֶׁהַבְּטִיחַ לְיִשְׂרָאֵל.

נט. מִי שֶׁמְלַמֵּד זְכוֹת עַל יִשְׂרָאֵל, עַל-יְדֵי-זֶה מְעוֹרֵר
תְּשׁוּעָה, וְהַתְּשׁוּעָה בָּאָה עַל יָדוֹ.

ס. מִי שֶׁאֵין מִתַּפִּלָּל עַל צַרַּת יִשְׂרָאֵל, נִקְרָא חוֹטֵא.

סא. צָרִיךְ אָדָם לְהִתַּפִּלָּל עַל זִרְעוֹ וְעַל כָּל הַבָּאִים אַחֲרָיו.

סב. אָסוּר לְאָדָם שְׂיִתְּיָה כְּפוּי טוֹבָה בֵּין לְיִשְׂרָאֵל בֵּין
לְגוֹי.

סג. מִי שֶׁמִּתַּפִּלָּל עַל יִשְׂרָאֵל, הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוא מְכַבֵּר
לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו.

סד. הַחוּלָה שְׁמִתְפַּלֵּל עַל עֲצָמוֹ בְּדַמְעוֹת, בְּוֹדֵאי הַקְדוֹשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא יִרְפָּא אוֹתוֹ וַיִּקְבֵּל תְּפִלָּתוֹ.

סה. בְּשִׂאתָה רוּצָה לְשֵׂא תְּפִלָּתְךָ, תִּתְפַּלֵּל בְּעֵד יִשְׂרָאֵל.

סו. הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְבַקֵּשׁ אֶת הָאָדָם שִׁיתְפַּלֵּל לִפְנָיו.

סז. מִי שֶׁמְצִיל אֶת הָעֲנִי מִחֲזֹק מִמֶּנּוּ, הַכֹּחַ הוּא בְּנִקְל
בְּאוֹתִיּוֹת הַתְּפִלָּה.

סח. עַל-יְדֵי בִטְחוֹן תְּפִלָּתוֹ שֶׁל אָדָם נִשְׁמָעַת.

סט. מִי שֶׁהוּא עָנּוּ, יָכוֹל לְצַעֵק בְּתְפִלָּתוֹ מִן הַלֵּב.

ע. עַל-יְדֵי שְׂמִיחָה תָּבוֹא תְּפִלָּתְךָ בְּהִיכֵל מֶלֶךְ.

עא. מִי שֶׁאֵין לוֹ הֵנָּאָה מִתְּפִלָּתוֹ, יִתְפַּלֵּל בְּרִנָּה.

עב. מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּכַחַ, הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּתוֹ.

עג. מִי שֶׁנֶּדֶר אֵיזְהוּ נֶדֶר, אֵין מְקַבֵּלִין תְּפִלָּתוֹ עַד שִׁישְׁלֵם
אֶת נֶדְרוֹ.

עד. מִי שֶׁאֵין בּוֹ אֱמוּנָה, אֵין תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמָעַת.

עה. מִי שֶׁשְׂמִיחַ אֶת הַצַּדִּיק, תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמָעַת.

עו. צָרִיךְ קֹדֶם הַתְּפִלָּה לְדַבֵּק אֶת רוּחוֹ בַּבּוֹרָא, וּמִחֲמַת
הַדְּבָקוֹת יֵצְאוּ הַדְּבוּרִים מֵעֲצָמָן מִפִּיו.

עז. בְּשִׂתְשִׁמֵּעַ חֲרָפְתְּךָ וְתִשְׁתַּק, תִּזְכֶּה שִׁיעָנָה הַקְדוֹשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא בְּקִשְׁתְּךָ.

עח. מי שמתפלל על חברו, על ידי-זה הקדוש-ברוך-הוא
בופל לו את טובתו.

עט. תפלה שאינה נתקבלת למעלה נשרפת.
פ. מי שמתפלל על החרבן, על ידי-זה יזכה להתפלל
בלב וגוף.

פא. תפלה שהיא בשמחה היא ערבה ומתוקה לשם
יתברך.

פב. מי שיש לו ענוה, אפלו כשמתפלל במחשבה,
הקדוש-ברוך-הוא עושה ממשבתו.

פג. לפעמים הקדוש-ברוך-הוא אין מקבל תפלת הצדיק,
כשמתפלל על איזה אדם, כי הקדוש-ברוך-הוא
יודע, שימשיך זה האדם לאחר זמן את הצדיק
בחתאים מחטאיו.

פד. אין המחשבה הולכת אלא אחר העובד. (פרוש מי
שעובד השם, אחריו הולכים ונמשכים המחשבות לבלבל יותר
משאר בני-אדם, וזהו אין המחשבה הולכת אלא אחר העובד).

חלק שני

א. בשביל שאין מבקשין רחמים על חברו, על ידי-זה
נופל לתפיסה, ותקון לתפיסה-שיפרגם איזהו בעלי-
חיים.

- ב. הַתַּפְלָה מְעֵלָה [מוֹעִילָה], כְּשֶׁפָּנּוּ כָּלֶפִי מֵעֵלָה.
- ג. מִי שֶׁמִּבְקֵשׁ רַחֲמִים עַל בְּנֵי-דוֹרוֹ, זוֹכֶה לְגִלּוֹי שְׂכִינָה.
- ד. עַל-יְדֵי שִׁירוֹת וְתַשְׁבְּחוֹת מִמְּשִׁיכִין שְׂכִינָתוֹ לְמַטָּה.
- ה. תַּפְלָת שְׁלִיחַ-צְבוֹר יֵשׁ בָּהּ בְּחִינַת מְלַחֲמָה.
- ו. מִי שֶׁמְקַיֵּם "יְהִי מָמוֹן חֶבְרֶךְ חֲבִיב עֲלֶיךָ כְּשֶׁלָּךְ", עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְהַתְּפִיל בְּכּוֹנֶת הַלֵּב.
- ז. אֲמִירַת תְּהִלִּים סֶגְלָה לְהוֹרִיד גִּשְׁמִים. "תְּהִלָּם" – ל'מִטֵּר ה'שָׁמַיִם ת'שִׁתָּה מ'ים.
- ח. כָּל הַמֵּצֵר בְּצָרוֹת יִשְׂרָאֵל וּמִתְּפִיל עֲלֵיהֶם, אֶף-עַל-פִּי שְׁמַטִּיחַ דְּבָרִים כָּלֶפִי מֵעֵלָה אֵינוֹ נִעְנֵשׁ.
- ט. יֵשׁ תַּפְלוֹת שְׂאִינָם נִתְקַבְּלִים לְמֵעֵלָה אֶלָּא עַד שְׁנוֹתָנִים כָּל-כֶּךָ מַעוֹת לְצַדִּיקָה כְּפִי מִסְפֵּר הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתַּפְלָה הַשֵּׁנִי לְזֶה הַדָּבָר. לְמַשָּׁל, כְּשֶׁמִּתְּפִיל אֵלּוֹ הַתְּבוּת: "תֵּן לִי בָנִים", צָרִיךְ לְתֵן צַדִּיקָה כְּמִסְפֵּר אוֹתִיּוֹת "תֵּן לִי בָנִים".
- י. עַל-יְדֵי תַּפְלָה יָכוֹל לְשַׁנּוֹת זְוִיגוֹ הַנִּכְרָז בַּשָּׁמַיִם.
- יא. הַתַּפְלָה שֶׁל רַבִּים נִשְׁמַעַת יוֹתֵר כְּשֶׁהֵם בְּכֻנוּפִיא מִמָּה שֶׁהֵם מְפָרְדִּים.
- יב. לְפַעֲמִים אֵינָה בָּאָה הַיְשׁוּעָה אֶלָּא עַד שִׁיתְּפִיל לּוֹ כְּמָה בְּנֵי-אָדָם, וְלֹא דִי בַתַּפְלָת יָחִיד.

יג. מי שיש לו שונאים, קשה לו לבון דעתה בתפלה.
 יד. צריך אדם להזהר, בשעה שמזכיר את השם, שיהיה
 בקדשה ובטהרה, הינו שיקדש רוח פיו כל-כך
 שיהא בבחינת רוח נבואה, ואז הרוח הזה הולך
 ומפיל אותם, הבוטחים בשוא ובהבל, וזהו: ב'שם
 י'הוה א'לקינו נ'זכיר – המה כרעו ונפלו.

חזק ונתחזק

תיקון הכללי

יהי רצון קדם אמירת תהלים

יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, הבוחר בך עבדו ובזרעו אחריו והבוחר בשירות ותשבחות, שתפן ברחמים אל קריאת מזמורי תהלים שאקרא, באלו אמרם דוד המלך עליו השלום בעצמו זכותו יגן עלינו. ויעמד לנו זכות פסוקי תהלים, וזכות תבותיהם ואותיותיהם ונקודותיהם וטעמיהם והשמות היוצאים מהם מראשי תבות ומסופי תבות, לכפר פשעינו ועונותינו וחטאתינו, ולזמר עריצים ולהכרית כל החוחים והקוצים הסובבים את השושנה העליונה, ולחבר אשת געורים עם דודה באהבה ואהבה ורעות, ומשם ימשך לנו שפע לנפש רוח ונשמה לטהרנו מעונותינו ולסלח חטאתינו ולכפר פשעינו, כמו שסלחת לדוד שאמר מזמורים אלו לפניך, כמו שנאמר גם יהוה העביר חטאתך לא תמות. ואל תקחנו מהעולם הזה קדם זמננו עד מלאת שנותינו בהם שבעים שנה, באפן שנוכל לתקן את אשר שחתנו. וזכות דוד המלך עליו השלום יגן עלינו ובעדנו שתאריך אפך עד שובנו אליך בתשובה שלמה לפניך. ומאוצר מתנת חנם חננו, בדכתיב וחנותי את אשר אחז ורחמתי את אשר ארחם. וכשם שאנו אומרים לפניך שירה

תיקון הכללי

ערב

בְּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ נִזְכָּה לֹאמַר לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ שִׁיר וְשִׁבְחָה
לְעוֹלָם הַבָּא. וְעַל יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים תִּתְעוֹרֵר חֲבֻצַּת הַשָּׁרוֹן
וְלִשִׁיר בְּקוֹל נְעִים בְּגִילַת וְרִנָּן, כְּבוֹד הַלְבָנוֹן נִתֵּן לָהּ הוֹד וְהָדָר
בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ, בְּמִתְרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן סָלָה:

**קִדְּם שִׁיתְחִיל בְּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מְזֻמּוֹרִים
יֹאמַר זֶה:**

תְּרִינִי מְקַשֵּׁר עֲצָמֵי בְּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מְזֻמּוֹרִים אֵלַי, לְכָל
הַצְדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וְלְכָל הַצְדִּיקִים
הָאֲמִתִּיִּים שֶׁכֵּנִי עָפָר קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הַמָּה, וּבְכֹרֶט לְרַבֵּנוּ
הַקְדוֹשׁ צְדִיק יְסוֹד עוֹלָם, נִחַל נִבֵּעַ מְקוֹר חַכְמָה, רַבֵּנוּ נִחְמָן בֶּן
פִּינְיָא, אֲשֶׁר גָּלָה וְתִקֵּן לֹאמַר אֵלַי הָעֲשָׂרָה מְזֻמּוֹרֵי תְּהִלִּים בְּשִׁבְלִי
תִּקּוֹן הַבְּרִית, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל אָמֵן:

טוֹב לֹאמַר זֹאת לְפָנֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים:

לְכוּ גְרַנְגָה לִיהוָה, גְּרִיעָה לְצוֹר יִשְׁעֵנוּ: נִקְדְּמָה פָּנֵינוּ בְּתוֹדָה,
בְּזִמְרוֹת גְּרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה, וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל
כָּל אֱלֹהִים:

תְּרִינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבַּח אֶת בּוֹרְאִי,
לְשֵׁם יְחִוד קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁכְנִיתָה בְּדַחִילוֹ
וּרְחִימוּ, עַל יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנַעֲלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז

- א מכתם לדוד שמרני אל, כי־חסיתי בך:
- ב אמרת־יהוה אדני אתה, טובתי בל־עליך:
- ג לקדושים אשר בארץ־המה, ואדירי כל חפצי־בם:
- ד ירבו עצבותם אחר מהרו, בל־אסיד נספיהם מדם, ובל־אשא את שמותם על־שפתי:
- ה יהוה מנת־חלקי וכוסי, אתה תומיד גורלי:
- ו חבלים נפלו־לי בנעימים, אף־נחלת שפרה עלי:
- ז אברך את־יהוה אשר יעצני, אף לילות יסרוני כליותי:
- ח שויתי יהוה לנגדי תמיד, כי מימיני בל־אמוט:
- ט לכן שמח לבי ויגל כבודי, אף־בשרי ישכן לבטח:
- י כי לא תעזב נפשי לשאול, לא תתן חסידך לראות שחת:
- יא תודיעני ארח חיים שבע שמחות את־פניך, נעימות בימינך נצח:

לב

- א לְדוֹד מִשְׁכִּיל, אֲשֶׁרִי נִשְׁוִי פֶשַׁע בְּסוּי חַטָּאָה:
 ב אֲשֶׁר־אָדָם, לֹא יַחֲשֹׁב יִהְיֶה לוֹ עֹז, וַאֲיֵן בְּרוּחוֹ
 רְמִיָּה:
 ג כִּי הִחַרְשֹׁתִי בָּלוּ עֲצָמַי, בְּשֹׂאנָתִי כָּל־הַיּוֹם:
 ד כִּי יוֹמָם וּלְיָלָה תִּכְבֹּד עָלַי יָדְךָ, נִהַפֵּךְ לְשֹׂדֵי בְּחֶרְבִנִי
 קוֹץ סָלָה:
 ה חַטָּאתִי אֹדִיעֶךָ, וְעוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי, אָמַרְתִּי אוֹדָה עָלַי
 פֶּשַׁעַי לַיהוָה, וְאַתָּה נִשְׂאָתָּ עֹז חַטָּאתִי סָלָה:
 ו עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל־חֹסִיד אֱלֹיֶיךָ לָעֵת מָצָא, רַק
 לְשֹׁטֵף מִיָּם רַבִּים אֱלֹיוֹ לֹא יִגִּיעוּ:
 ז אַתָּה סֹתֵר לִי*) מַצַּר תִּצְרֵנִי, רְנִי פֶלֶט תְּסוּבְּבֵנִי
 סָלָה:

(* כאן צריך להפסיק מעט (עיין בליקוטי מוהר"ן סימן רי"ג)

- ח אֲשַׁכִּילְךָ וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ זוֹ תֵּלֶךְ, אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי:
 ט אֵל תִּהְיֶה כְּסוּם בְּכַפֶּרֶד אֵין הָבִין, בְּמִתְגַּוְרֶסֶן עֲדִיו
 לְבָלוֹם, בַּל קָרַב אֱלֹיֶיךָ:

י רבים מכאובים לרשע והבוטח ביהוה חסד
יסובבנו:

יא שמחו ביהוה וגילו צדיקים, והרנינו כל-ישרי-לב:

מא

א למנצח מזמור לדוד:

ב אשרי משכיל אל-דל, ביום רעה ימלטהו יהוה:

ג יהוה ישמרהו ויחיהו, ואשר בארץ, ואל תתנהו
בנפש איביו:

ד יהוה יסעדנו על ערש דוי, כל משכבו הפכת
בחליו:

ה אני-אמרתי יהוה חנני, רפאה נפשי כי חטאתי לך:

ו אויבי יאמרו רע לי, מתי ימות ואבד שמו:

ז ואם-בא לראות, שוא ידבר, לבו יקפץ-און לו, יצא
לחויץ ידבר:

ח יחד עלי יתלחשו כל-שנאי, עלי יחשבו רעה לי:

ט דבר-בליעל יצוק בו, ואשר שכב לא-יוסף לקום:

י גם-איש שלומי, אשר-בטחתי בו, אוכל לחמי,

תיקון הכללי

הַגְדִּיל עָלַי עֵקֶב:

יֵא וְאַתָּה יְהוָה חֲנֵנִי וְהַקִּימֵנִי, וְאַשְׁלֶמָּה לָּהֶם:

יב בָּזֹאת יִדְעֵתִי כִּי־חִפְצָתָּ בִּי, כִּי לֹא־יָרִיעַ אֹיְבֵי עָלַי:

יג וְאַנִּי בְּתַמִּי, תִּמְכָּתָּ בִּי, וְתַצִּיבֵנִי לִפְנֵיךָ לְעוֹלָם:

יד בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִהָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, אָמֵן
וְאָמֵן:

מב

א לְמַנְצֶחַ מִשְׁכִּיל לְבָנֵי קָרַח:

ב כְּאִיל תִּעְרַג עַל־אַפִּיקֵי־מַיִם, בֵּן נַפְשֵׁי תִעְרַג אֵלֶיךָ
אֱלֹהִים:ג צִמְאָה נַפְשֵׁי לֵאלֹהִים לֵאלֹהֵי חַי, מָתִי אָבוֹא וְאַרְאֶה
פָּנַי אֱלֹהִים:ד הִיטָה־לִּי דְמַעְתִּי לֶחֶם יוֹמָם וְלַיְלָה, בְּאָמַר אֵלַי
כָּל־הַיּוֹם, אֵיךְ אֱלֹהֶיךָ:ה אֵלֶּה אֲזַכָּרָה וְאַשְׁפֹּכָה עָלַי נַפְשֵׁי כִּי אֶעְבֹּר בַּסֶּף,
אֲדִידֵם עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הַמּוֹן חוּגֵג:

ו מִה־תִּשְׁתַּחֲוִי נַפְשֵׁי וְתַהֲמִי עָלַי, הוֹחֲלִי לֵאלֹהִים, כִּי

עוד אודנו ישועות פניו:

ז אלהי, עלי נפשי תשתוּחַח, על-כן אזכרך מארץ
ירדן, וחרמונים, מהר מצער:

ח תהום-אל-תהום קורא לקול צנורִיךָ, כל משכְּרִיךָ
וגלִיךָ עלי עברו:

ט יומם יצוה יהוה חסדו, ובלילה שירה עמי, תפלה
לאל חיי:

י אומרה לאל סלעי למה שבחתני, למה-קדר אלהי,
בלחץ אויב:

יא ברצח בעצמותי חרפוני צורִי, באמרם אלי כל
היום איה אלהיך:

יב מה-תשתוּחַחִי נפשי ומה-תִּתְּהִי עלי, הוֹחִילִי
לאלהים כי-עוד אודנו, ישועת פני ואלהי:

נט

א למנצח אל תשחת לדוד מכתם, בשלח שאול
וישמרו את-הבית להמיתו:

ב הצילני מאיבי אלהי, ממתקוממי תשגבני:

ג הצילני מפעלי און ומאנשי דמים הושיעני:

תיקון הכללי

רעה

ד כי הנה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יְגִירוּ עָלַי עֲזִים, לֹא־פִשְׁעִי
וְלֹא־חַטָּאתִי יְהוָה:

ה בְּלִי־עֹז יִרְצֹן וְיִכּוֹנְנֵנוּ, עֹזְרָה לְקָרְאתִי וּרְאָה:

ו וְאַתָּה יְהוָה־אֱלֹהִים צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, הִקִּיצָה
לְפָקֶד כָּל־הַגּוֹיִם, אֶל־תַּחֲזֹן כָּל־בְּגָדֵי אֶזְרוֹן סָלָה:

ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב, יִהְיוּ בַּכָּלֵב, וַיִּסּוּבּוּ עִיר:

ח הִנֵּה יִבְיַעֲזוּן בְּפִיהֶם, חֲרָבוֹת בְּשִׁפְתוֹתֵיהֶם, כִּי־מִי
שָׁמַע:

ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׁחַק־לָמוֹ, תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם:

י עֲזֹז, אֱלֹהֶיךָ אֲשַׁמְרָה, כִּי אֱלֹהִים מִשְׁגָּבִי:

יא אֱלֹהֵי חֲסִדֵי יִקְדָּמֵנִי, אֱלֹהִים יִרְאֵנִי בְּשַׁרְרִי:

יב אֶל־תַּהַרְגֵם, פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי, הִנִּיעֵמוּ בְּחִילְךָ
וְהוֹרִידֵמוּ, מִגִּנְנוּ אֲדָנִי:

יג חַטָּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שִׁפְתֵימוֹ וַיִּלְכְּדוּ בְּגָאוֹנָם, וַיִּמְאָלָה
וַמִּכְחַשׁ יִסְפְּרוּ:

יד כִּלָּה בַּחֲמָה, כִּלָּה וַאֲיַנְמוּ, וַיֵּדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מִשַּׁל
בַּיַּעֲקֹב, לֹא־פָסִי הָאָרֶץ סָלָה:

טו וַיָּשׁוּבוּ לָעֶרֶב, יִהְיוּ בַּכָּלֵב, וַיִּסּוּבּוּ עִיר:

- מז הִמָּה יִנִּיעוֹן לֶאֱכֹל, אִם-לֹא יִשְׁבְּעוּ וַיִּלִּינוּ:
- יז וְאֲנִי אֲשִׁיר עֲזָךְ, וְאַרְגֵּן לְבָקָר חֲסִדְךָ, כִּי־הָיִיתָ מְשֻׁבָּב לִי, וּמָנוּס בְּיוֹם צָר-לִי:
- יח עֲזִי אֵלֶיךָ אֲזַמְּרָה, כִּי־אֱלֹהִים מְשֻׁבָּבִי אֱלֹהֵי חֲסִדֵּי:

עז

- א לְמִנְצָה עַל־יְדוּתוֹן לְאַסָּף מְזִמּוֹר:
- ב קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְאַצְעָקָה, קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהֶאֱזִין אֵלַי:
- ג בְּיוֹם צָרָתִי אֲדַנִּי דְרָשְׁתִּי, יָדִי לִילָה נִגְרָה וְלֹא תִפּוּג, מֵאֲנָה הַנָּחַם נַפְשִׁי:
- ד אֲזַכָּרָה אֱלֹהִים וְאַהֲמִיָּה, אֲשִׁיחָה, וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה:
- ה אַחֲזֹת שְׁמֵרוֹת עֵינִי, נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר:
- ו חֲשַׁבְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם, שָׁנוֹת עוֹלָמִים:
- ז אֲזַכָּרָה נִגִּינָתִי בַּלִּילָה, עִם־לִבִּי אֲשִׁיחָה, וַיַּחֲפֹשׂ רוּחִי:
- ח הִלְעוֹלָמִים יִזְנַח אֲדַנִּי, וְלֹא־יִסִּיף לְרָצוֹת עוֹד:

תיקון הכללי

- ט האַפּס לָנֶצַח חֲסֵדוֹ, גָּמַר אֲמַר לְדֹר וְדֹר:
- י הַשְׁכַּח חַנוּת יְאֵל, אִם-קָפֵץ בְּאַף רַחֲמָיו סָלָה:
- יא וְאִמַּר חַלּוּתִי הִיא, שָׁנוֹת יָמַינְךָ עֲלִיוֹן:
- יב אֲזַכּוֹר מֵעַלְלִי-יְהִי, כִּי אֲזַכְּרָה מִקֶּדֶם פְּלֹאֲךָ:
- יג וְהִגִּיתִי בְּכָל-פֶּעֶלְךָ, וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אֲשִׁיחָה:
- יד אֱלֹהִים בִּקְדָשׁ דִּרְכָּךָ, מִי-יֵאל גָּדוֹל בְּאֱלֹהִים:
- טו אַתָּה הָיִל עֲשֵׂה פֶלֶא, הוֹדַעְתָּ בְּעַמִּים עֲזָרְךָ:
- טז גָּאֻלְתָּ בְּזִרְוֹעַ עֲמָךְ, בְּגִי-יַעֲקֹב וַיּוֹסֶף סָלָה:
- יז רְאוּךָ מַיִם אֱלֹהִים, רְאוּךָ מַיִם, יַחֲלִילוּ, אַף יִרְגְּזוּ
תַּהֲמוֹת:
- יח זֶרְמוּ מַיִם עֲבוֹת, קוֹל נָתַנוּ שְׁחָקִים, אֶף-חֲצֹצִיף
יִתְהַלְכוּ:
- יט קוֹל רַעְמָךְ בַּגְּלָגֶל, הֵאִירוּ בְּרָקִים תִּבֵּל, רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ
הָאָרֶץ:
- כ בָּיִם דִּרְכָּךְ וַשְׁבִּילְךָ בְּמַיִם רַבִּים, וְעִקְבוֹתֶיךָ לֹא נִדְּעוּ:
- כא נַחֲיִיתָ כְּצֹאֵן עֲמָךְ, בְּיַד-מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ

א תִּפְלֶה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים, אֲדֹנִי, מֵעֹן אַתָּה הָיִיתָ
לָנוּ בְּדֹר וָדֹר:

ב בְּטָרֵם הָרִים יִלְדוּ, וַתְּחַלְלֵם אֶרֶץ וְתִבֵּל, וּמֵעוֹלָם
עַד־עוֹלָם, אַתָּה אֵל:

ג תָּשֵׁב אֲנוֹשׁ עַד־דָּבָא, וְתֹאמַר שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם:

ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר,
וְאַשְׁמֹרֶת בַּלִּילָה:

ה זְרַמְתָּם, שָׁנָה יְהִיוּ, בִּבְקָר כְּחֻצִּיר יַחֲלֹף:

ו בִּבְקָר יִצִּיץ וְחֻלְף, לָעֶרֶב יְמוּלֵל וַיָּבֵשׁ:

ז כִּי־כִלִּינוּ בְּאַפָּךָ, וּבִחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ:

ח שָׁתָה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנִגְדְּךָ, עֲלִמְנוּ, לְמֹאֹר פָּנֶיךָ:

ט כִּי כָל־יְמֵינוּ פָּנוּ בְּעִבְרָתְךָ, כָּלִינוּ שְׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגְהָה:

י יְמֵי־שָׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שְׁבָעִים שָׁנָה, וְאִם בְּגִבּוֹרוֹת

שְׁמוֹנִים שָׁנָה, וְרֹהֲבִים עָמַל וְאָוֶן, כִּי־גוֹ חֵישׁ וַנִּעְפֶּה:

יא מִי־יֹדַע עַז אַפָּךָ, וּכְיֹרְאָתְךָ עִבְרָתְךָ:

יב לְמִנּוֹת יְמֵינוּ כֵּן הוֹדַעַ, וְנִבִּיא לְבַב חֲכָמָה:

תיקון הכללי

- יג שׁוֹבָה יְהוָה עַד־מָתִי, וְהִנָּחֵם עַל עֲבָדֶיךָ:
- יד שִׁבְעֵנוּ בַּבֶּקֶר חֲסִדְךָ, וְגִרְנָנָה וְנִשְׁמָחָה בְּכָל־יָמֵינוּ:
- טו שִׁמְחֵנוּ בִּימֹת עֲנִיתָנוּ, שָׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה:
- טז יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פֶּעֶלְךָ, וְהִדְרֶךְ עַל־בְּנֵיהֶם:
- יז וַיְהִי נָעַם אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ:

קה

- א הוֹדוּ לַיהוָה קְרָאוּ בְשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתָיו:
- ב שִׁירוֹ־לוֹ זִמְרוֹ־לוֹ שִׁיחוּ בְּכָל גִּפְּלֹאוֹתָיו:
- ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קִדְשׁוֹ, יִשְׁמַח לֵב מִבְּקִשֵּׁי יְהוָה:
- ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֲזֹזוּ, בִּקְשׁוּ פָנָיו תָּמִיד:
- ה זָכְרוּ גִפְּלֹאוֹתָיו, אֲשֶׁר עָשָׂה, מִפֶּתִיו וּמִשְׁפָּטֵי־פִיו:
- ו יֵרַע אֲבָרָהָם עַבְדּוֹ, בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו:
- ז הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו:
- ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ, דָּבָר צִוָּה, לְאֶלֶף דּוֹר:
- ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אֲבָרָהָם וַיִּשְׁבּוּעַתּוֹ לְיִשְׁחָק:
- י וַיַּעֲמִידָהּ לְיַעֲקֹב לְחֹק, לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם:

- יא לאמר, לך אתן את־ארץ־כנען, חבל נחלתכם:
- יב בהיותם מתי מספר, כמעט וגרים בה:
- יג ויתהלכו מגוי אל־גוי, מממלכה אל־עם אחר:
- יד לא־הניח אדם לעשקם, ויוכח עליהם מלכים:
- טו אל תגעו במשיחי, ולנביאי אל תרעו:
- טז ויקרא רעב על־הארץ, כל מטה־לחם, שבר:
- יז שלח לפניהם איש, לעבד נמכר יוסף:
- יח ענו בכבל רגלו, ברזל באה נפשו:
- יט עד־עת בא דברו, אמרת יהוה צרפתהו:
- כ שלח מלך ויתירהו, משל עמים ויפתחהו:
- כא שמו אדון לביתו, ומשל בכל־קנינו:
- כב לאסר שריו בנפשו, וזקניו יחכם:
- כג ויבא ישראל מצרים, ויעקב גר בארץ־חם:
- כד ויפר את־עמו מאד, ויעצמהו מצריו:
- כה הפך לבם לשנא עמו להתנכל בעבדיו:
- כו שלח משה עבדו, אהרן אשר בחר בו:
- כז שמו־בם דברי אתותיו, ומפתים בארץ חם:
- כח שלח חשך ויחשך, ולא־מרו את דברו:

תיקון הכללי

רפד

- כט הִפַּךְ אֶת־מִימֵיהֶם לָדָם, וַיָּמָת אֶת דִּגְתָּם:
- ל שָׂרֵץ אֲרָצָם צִפְרֹדָעִים, בְּחֻדְרֵי מַלְכֵיהֶם:
- לא אָמַר, וַיָּבֹא עָרֹב, בָּנִים, בְּכָל גְּבוּלָם:
- לב נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם בָּרֶד, אִשׁ לְהָבוֹת בְּאֲרָצָם:
- לג וַיֵּךְ גִּפְנִם וּתְאֵנֹתָם, וַיִּשְׁכַּר עֵץ גְּבוּלָם:
- לד אָמַר וַיָּבֹא אֲרָבָה, וַיִּלֶּק, וַאֲיִן מִסְּפָר:
- לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאֲרָצָם, וַיֹּאכַל פְּרִי אֲדָמָתָם:
- לו וַיֵּךְ כָּל־בְּכוֹר בְּאֲרָצָם, רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם:
- לז וַיּוֹצִיֵאם בְּכֶסֶף וְזָהָב וַאֲיִן בַּעֲבָדָיו כּוֹשֵׁל:
- לח שָׂמַח מִצָּרִים בָּצֵאתָם, כִּי־נָפַל פַּחַדָּם עֲלֵיהֶם:
- לט פָּרַשׁ עֲנָן לְמַסָּךְ, וַאֲשׁ לְהָאִיר לַיְלָה:
- מ שָׂאֵל וַיָּבֹא שָׁלוֹ וְלָחֶם שָׁמַיִם יִשְׁבִּיעֵם:
- מא פָּתַח צוּר, וַיַּזְבּוּ מַיִם, הִלְכוּ בַּצִּיּוֹת נָהָר:
- מב כִּי־זָכַר אֶת־דְּבַר קִדְשׁוֹ, אֶת־אַבְרָהָם עֲבָדוֹ:
- מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בַּעֲשׂוֹן, בְּרָנָה אֶת בְּחִירָיו:
- מד וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גּוֹיִם, וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ:
- מה בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו, וְתוֹרָתוֹ יִנְצְרוּ, הַלְלוּיָהּ:

קלז

א על־נִהְרוֹת בְּכָל שָׁם יִשְׁבְּנוּ, גַּם־בְּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת־
צִיּוֹן:

ב על עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תִּלְיֵנוּ כְּנֹרוֹתֵינוּ:

ג כִּי שָׁם, שְׁאֵלֹנוּ שׁוֹבֵינוּ דְּבַר־שִׁיר, וְתוֹלְלֵנוּ שְׂמִיחָה,
שִׁירוֹ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן:

ד אִיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר־יְהוָה, עַל אֲדָמַת נֶכֶד:

ה אִם־אֶשְׁכַּחַךְ יְרוּשָׁלַּיִם תִּשְׁכַּח יְמִינִי:

ו תִּדְבֹּק לְשׁוֹנִי לְחֶפֶי, אִם־לֹא אֶזְכְּרֶכִּי, אִם־לֹא אֶעֱלֶה
אֶת יְרוּשָׁלַּיִם עַל רֹאשׁ שְׂמִיחָתִי:

ז זָכֹר יְהוָה לְבִנֵּי אֲדוֹם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלַּיִם, הָאוֹמְרִים
עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיָּסוֹד בָּהּ:

ח בַּת־בְּכֹר הַשְּׂדוּדָה אֲשֶׁרִי שִׁישַׁלֵּם־לָךְ אֶת־גְּמוּלָךְ
שְׂגָמְלָתָ לָנוּ:

ט אֲשֶׁרִי, שִׁיאֲחִז וְנִפֵּץ אֶת־עַלְלֶיךָ אֶל הַסֵּלַע:

קנ

- א הַלְלוּיָהּ, הַלְלוּ-אֵל, בְּקֹדֶשׁוֹ, הַלְלוּהוּ בְּרָקִיעַ עֲזוֹ:
- ב הַלְלוּהוּ בְּגִבּוֹרָתוֹ, הַלְלוּהוּ כְּרֹב גְּדָלוֹ:
- ג הַלְלוּהוּ בְּתִקְעַ שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֶגֶב וְכִנּוֹר:
- ד הַלְלוּהוּ בְּתֶף וּמַחּוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֶגְב:
- ה הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי-שָׁמַע, הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה:
- ו כָּל הַנְּשָׁמָה, תְּהַלֵּל יָהּ, הַלְלוּיָהּ:

אַחֲרֵי הַקְּרִיאָה יֹאמַר פְּסוּקִים אֵלֶּי:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יִשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל, בָּשׁוּב יִהְיֶה שְׁבוֹת עַמּוֹ, יִגַּל
 יַעֲקֹב יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל: וְתִשׁוּעַת צַדִּיקִים מִיְּהוָה, מְעֻזָּם
 בְּעֵת צָרָה: וַיַּעֲזֹרם יְהוָה וַיַּפְלִטֵם, וַיַּפְלִטֵם מִרְשָׁעִים וַיּוֹשִׁיעֵם,
 כִּי חָסוּ בּוֹ:

זאת התפלה מצאנו באמתחת הכתבים והיא
מעט הכמות ורב האיכות:

רבוננו של עולם, עלת העלות וסבת כל הסבות, אנת
לעלא לעלא מן כלא, ולית לעלא מנך, דלית
מחשבה תפיסא בך כלל, ולך דמיה תהלה, ומרומם על כל
ברכה ותהלה. אותך אדרש אותך אבקש, שתחתור חתירה
דרך בבושה מאתך, דרך כל העולמות, עד ההשתלשלות
שלי במקום שאני עומד, כפי אשר נגלה לך ידע תעלמות,
ובדרך ונתיב הזה תאיר עלי אורך, להחזירני בתשובה
שלמה לפניך באמת, כפי רצונך באמת, כפי רצון מבחר
הברואים, לבלי לחשב במחשבתי שום מחשבת חוץ, ושום
מחשבה ובלבול שהוא נגד רצונך, רק לדבק במחשבות
זכות צחות וקדושות בעבודתך באמת בהשגתך ובתורתך.
הט לבי אל עדותיך, ותן לי לב טהור לעבדך באמת.
וממצלות ים תוציאני לאור גדול [חיש] קל מהרה, תשועת
יהוה כהרף עין, לאור באור החיים כל ימי חיותי על פני
האדמה. ואזכה לחדש נעורי הימים שעברו בחשך,
להחזירם אל הקדשה, ותהיה יציאתי מן העולם כביאתי
בלא חטא. ואזכה לחזות בנעם יהוה ולבקר בהיכלו, בלוי
אמר כבוד, אמן נצח סלה ועד:

נוסח הפתק הקדוש:

מאד היה קשה לי לרדת אליך
תלמידי היקר להגיד לך כי נהנתי
מאד מעבודתך ועליך אמרתי
מיינ פייעריל וועט טליען ביז
משיח וועט קומען חזק ואמין

(תרגום מאידיש: ועליך אמרתי האש שלי תוקד עד ביאת המשיח
חזק ואמין)

בעבודתך

נְּנַחֲמֵנִי נַחֲמֵנִי נַחֲמֵנִי מֵאֲוִמִּין

ובזה אגלה לך סוד והוא:
מלא וגדיש מקו לקו (פצפציה)
ובחזוק עבודה תבינהו וסמן
יז בתמוז יאמרו שאינך מתענה

אַחַר כֵּךְ טוֹב לֹאמַר תְּפִלָּה זוֹ, יְסֻדָּה מוֹרְנוּ
רַבִּי נָתַן זְכוּק"ל:

"אֲשִׁירָה לַיהוָה בְּחַיִּי, אֲזַמְּרָה לֵאלֹהֵי בְּעוֹדִי. יַעֲרֹב עָלָיו
שִׂיחִי, אֲנַכִּי אֶשְׁמַח בִּיהוָה. הוֹדוּ לַיהוָה בְּכִנּוֹר,
בְּנִבֵּל עֲשׂוֹר וּזְמְרוּ לוֹ. אֱלֹהִים שִׁיר חֲדָשׁ אֲשִׁירָה לָךְ, בְּנִבֵּל
עֲשׂוֹר אֲזַמְּרָה לָךְ. עָלִי עֲשׂוֹר וְעָלִי נָבֵל, עָלִי הַגִּיּוֹן בְּכִנּוֹר. כִּי
שִׂמַּחְתָּנִי יְהוָה בְּפָעִלְךָ, בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אֲרַגֵּן". רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם,
אֲדוֹן כָּל בּוֹרָא כָּל הַנְּשָׁמוֹת, רַבּוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים, הַבּוֹחֵר
בְּשִׁירֵי זְמֶרָה. עֲזָרְנִי וְחַנּוּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים וּבְחַסְדֶּיךָ
הָעֲצוּמִים, שְׁאֵזְכָּה לְעוֹרֵר וּלְהוֹצִיא וּלְגַלּוֹת כָּל הָעֲשָׂרָה מִיָּנִי
נְגִינָה שְׁנֵאמַר בָּהֶם סֵפֶר תְּהִלִּים. וּבְזִכּוֹת אֱלֹהֵי הָעֲשָׂרָה קִפִּיטָל
תְּהִלִּים שְׁאֲמַרְתִּי לְפָנֶיךָ, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה מִיָּנִי נְגִינָה
שְׁנֵאמַר בָּהֶם סֵפֶר תְּהִלִּים, שֶׁהֵם: אֲשֶׁרִי, בִּרְכָה, מִשְׁכִּיל,
שִׁיר, נְצוּחַ, נִגּוֹן, תְּפִלָּה, הוֹדָאָה, מְזֻמּוֹר, הַלְלוּיָהּ, בְּזִכּוֹת
הַמְּזֻמּוֹרִים וּבְזִכּוֹת הַפְּסוּקִים וּבְזִכּוֹת תְּבוֹתִיהֶם וְאוֹתִיּוֹתֵיהֶם
וּנְקֻדּוֹתֵיהֶם וְטַעְמֵיהֶם וְהַשְׁמוֹת הַיּוֹצְאִים מֵהֶם מְרָאשֵׁי תְבוֹת
וּמִסּוֹפֵי תְבוֹת, וּבְזִכּוֹת דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם עִם כָּל
הָעֲשָׂרָה צַדִּיקִים שֶׁיִּסְדּוּ סֵפֶר תְּהִלִּים, וּבְזִכּוֹת הַצַּדִּיק יְסוֹד
עוֹלָם נֶחֱל נִבֵּעַ מְקוֹר חֲכָמָה רַבָּנוּ נְחֻמָּן בֶּן פִּינְיָא זְכוּתוֹ יִגַּן
עָלֵינוּ, אֲשֶׁר גָּלָה וְתַקֵּן לֹאמַר אֱלֹהֵי הָעֲשָׂרָה קִפִּיטָל תְּהִלִּים
בְּשִׁבִּיל תְּקוּן הַבְּרִית, וּבְזִכּוֹת כָּל הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים

תיקון הכללי

הַאֲמֵתִיִּים, תִּזְכְּנִי וְתַחֲנִנִי, שְׁאֵזְכָּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְהוֹצִיא
כָּל הַטְּפוֹת קָרִי שְׁיֵצְאוּ מִמֶּנִּי לְבִטְלָה, בֵּין בְּשׁוּגָג בֵּין בְּמִזִּיד
בֵּין בְּאֵנָם בֵּין בְּרָצוֹן, (אם אומר חס ושלום בשביל מקרה
שנזדמן לו באותו הלילה, יאמר זה: ובִּפְרָט כָּל הַטְּפוֹת
שְׁיֵצְאוּ מִמֶּנִּי בַּלַּיְלָה הַזֶּה, עַל יְדֵי מַקְרָה לַיְלָה שְׁקָרָה לִי
בַּעֲוֹנוֹתֵי הָרַבִּים) כָּלֵם אֵזְכָּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וּבַחֲמִלְתְּךָ
הַגָּדוֹלָה וּבְכִחְךָ הַגָּדוֹל, לְהוֹצִיאָם מִהַקְלָפוֹת וּמִהַסְטֵרִין
אֲחֵרֵינִי מִכָּל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁנִּפְּלוּ וְנִתְּפְּזְרוּ וְנִפְּצוּ וְנִדְּחוּ לָשָׁם,
וְאַל יִדַּח מִמֶּךָ נִדָּח. וְתִכְנִיעַ וְתִשְׁבֹּר וְתִתְּהַרֵּג וְתַעֲקֹר וְתִכְלֶה
וְתִבְטֵל כָּל הַקְלָפוֹת וְכָל הָרוּחִין וְשִׁדִּין וְלִילִין שֶׁנַּעֲשׂוּ וְנִבְרְאוּ
וְנוֹצְרוּ עַל יְדֵי אֱלֹהֵי הַטְּפוֹת שְׁיֵצְאוּ מִמֶּנִּי לְבִטְלָה, וְתִסִּיר מֵהֶם
חַיּוֹתָם, וְתוֹצִיא וְתַגְזֹל מֵהֶם חַיּוֹת דְּקִדְשָׁה, וְכָל הַנִּיצוּצוֹת
הַקְּדוּשִׁים שֶׁבָּלְעוּ:

רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֵל חַי וְקַיִם חַי הַחַיִּים מָלֵא רַחֲמִים, הִדֵּן
אֶת כָּל הָעוֹלָם לְכַף זְכוּת תָּמִיד, הַחֲפִץ חֶסֶד וּמִרְכָּה
לְהִיטִיב. אָבִי אָבִי, גּוֹאֲלִי וּפּוֹדִי, יִדְּעֵתִי יְהוָה יִדְּעֵתִי כִּי אֲנִי
בַּעֲצָמֵי הַחַיִּב וְהַפּוֹשֵׁעַ אֶפְלוּ בְּהַמְּקָרוֹת שֶׁנִּזְדַּמְּנוּ לִי בְּשׁוּגָג,
כִּי לֹא שָׁמַרְתִּי אֶת הַמַּחֲשָׁבָה כָּלָל, וְהִתְהַרְתִּי בַּיּוֹם, עַד
שֶׁבִּאתִי לְיָדֶי טִמְאָה בַּלַּיְלָה, וְעַל יְדֵי זֶה קִלְקַלְתִּי מֵהַ
שֶׁקֶלְקַלְתִּי וְגִרְמַתִּי מֵהַ שְׁגָרְמַתִּי וְשַׁחַתְתִּי מֵהַ שְׁשַׁחַתְתִּי. אוֹי
אוֹי אוֹי, אוֹיָה עַל גִּפְשִׁי, אוֹי לְנַפְשִׁי כִּי גִמַּלְתִּי לִי רָעָה. מָה

אמר, מה אדבר, מה אצטדק. מה אמר, מה אדבר, מה אצטדק. האלהים מצא את עוני. הנני לפניך באשמה רבה, הנני לפניך מלא בושה וכלמה, מלא טנופים ולכלוכים, מלא תועבות רעות, ואין שום לשון בעולם שאוכל לבנות בו עצם הרחמנות שיש עלי. כי רע ומר, כי נגע עד הנפש, מר לי מאוד אבי שבשמים, מר לי מאוד רבון כל העולמים. ראה אנחתי ואנקתי, כי נפשי מרה לי מאוד, עד אשר איני יודע איך אני יכול לחיות מעצם מרירות נפשי אשר עד גבהי שמים יגיע, כי קצתי בחיי, למה לי חיים כאלה, חיים מרים ומרורים ממות, את קבעת כום התרעלה שתית מצית, נפשי:

רבוננו של עולם, אתה לבד ידעת רבוי ועצם הפגמים הגדולים העצומים והנוראים שנעשים על ידי זה בכל העולמות, ועתה איך אוכל לתקן זאת, ובמה יזכה נער כמוני לתקן את אשר שחתתי. אך אף על פי כן ידעתי, ואני מאמין באמונה שלמה, כי אין שום יאוש בעולם כלל, ועדין יש לי תקווה, ועדין לא אבדה תוחלתי מיהוה, כי חסדי יהוה כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו. על כן פאתי לפניך יהוה אלהי ואלהי אבותי, אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב, ואלהי כל הצדיקים והחסידים האמתיים, ואלהי כל ישראל, אלהי הראשונים והאחרונים, שתרחם

תיקון הכללי

עלי ותעשה את אשר בחקיך אלך ואת משפטיך אשמר,
 ותכף את יצרי להשתעבד לך, ותגעור בהיצר הרע ותגרשו
 ממני מעתה ועד עולם, ותשמרני ותצילני ותפלטני מעתה
 מכל מיני הרהורים רעים וממחשבות רעות ומפגם הראות
 ומפגם הדבור, ותצילנו מעתה מכל מיני פגם הברית
 שבעולם במחשבה דבור ומעשה, ותהיה עמי תמיד,
 ותשמרני ותצילני ממקרה בין ביום ובין בלילה, מעתה ועד
 עולם:

אבינו מלך אל חי וקיים, גואל חזק, שטחתי אליך כפי.
 הצל הצל, הושיעה הושיעה, הצל לקחים לפנות,
 הצל נרדף וחיב כמוני, הצילני מן השאול תחתיות. תן לי
 תקוה ולא אבד חס ושלום, כי מה בצע בדמי ברדתי אל
 שחת, היודך עפר היגיד אמתך, דלו עיני למרום אדני
 עשקה לי ערבני, ערב עבדך לטוב אל יעשקני ידים. כי אין
 לי שום כח אלא בפי, אין לי שום מנום ומבטח כי אם עליך
 לבד, על חסדיך העצומים לבד, על רחמיך הגדולים, על
 חמלתך האמתית על חנינותיך הנצחיות, ועל כח וזכות
 הצדיקים ששמרו את הברית בתכלית השלמות שאין
 שלמות אחריו, בהם תמכתי יתדותי בהם אשען ואפמך,
 בזכותם וכחם אבטח ואקוה כי לא תעזב נפשי לשאול לא
 תתן חסידך לראות שחת. אהה יהוה מלטיני, אהה יהוה

פִּדְנִי, רֵאֵה מִסְכָּן כְּמוֹנֵי טֶרֶף בְּלֵב יָמִים, תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם
 קוֹרֵא לְקוֹל צְנוּרִיךְ, כָּל מִשְׁכָּרֶיךְ וְגִלְיֶיךָ עָלַי עֲבְרוּ. צוּד צְדוֹנֵי
 כִּצְפוֹר אֵיבֵי חָנָם, צָמְתוּ בַּבּוֹר חַיֵּי וַיְדוּ אֶבֶן בִּי, צָפוּ מַיִם עַל
 רֹאשִׁי אֲמַרְתִּי נִגְזַרְתִּי. קְרֹאתִי שְׁמֶךָ יְהוָה מְבוֹר תַּחֲתִיּוֹת,
 קְרֹאתִי שְׁמֶךָ יְהוָה מְבוֹר תַּחֲתִיּוֹת:

רְבוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, רְבוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מָלֵא רַחֲמִים מָלֵא חֶסֶד
 חָנָם, מָלֵא חֲנִינּוֹת מָלֵא רַחֲמָנוּת, מָלֵא טוֹב מָלֵא
 רְצוֹן. כָּכָר קִבְּלֵנוּ עָלֵינוּ לְקֹרֵא אֵלֶיךָ תָּמִיד, וְהִנְנִי מְקִיִּם
 קִבְּלָתֵנוּ, וְהִנְנִי קוֹרֵא אֵלֶיךָ מִמְּקוֹם שָׁפֵל כְּזֶה, מִמְּקוֹמוֹת
 מְגֻנִים פְּאֻלָּה. מִמַּעַמְקִים קְרֹאתֶיךָ יְהוָה, מִעַמְקֵי עַמְּקִים, מִן
 הַמַּצַּר קְרֹאתִי יְהִי, עֲנֵנִי בְּמֶרְחֵב יְהִי. וְאִם בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הִרְבִּים
 יִרְדְּנוּ לְמָקוֹם שִׁירְדָנוּ, וַיִּרְדְּנוּ עֲכָשׁוּ בְּעֻקְבוֹת מְשִׁיחָא
 לְמָקוֹמוֹת נְמוּכִים וְשָׁפְלִים מְאֹד מְאֹד שְׁלֹא יִרְדּוּ יִשְׂרָאֵל
 לְתוֹכָם מֵעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וַתִּרְדּוּ פְּלָאִים אֵין עוֹזֵר לָהֶם",
 אֵף עַל פִּי בֵן אֵין אָנוּ מִיֵּאֲשִׁים עֲצִמְנוּ חֵם וְשָׁלוֹם בְּשׁוּם אִפֵּן
 בְּעוֹלָם כָּלֵל, כִּי כָכָר הִבְטַחְתָּנוּ לְהַשִּׁיבֵנוּ מִמַּצּוּלוֹת יָם, כְּמוֹ
 שֶׁכָּתוּב: "אָמַר אֲדֹנִי מִבֶּשֶׁן אָשִׁיב, אָשִׁיב מִמַּצּוּלוֹת יָם".
 וּכְתִיב: "וְאֵף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֲיִבֵיהֶם, לֹא מֵאֲסָתִים
 וְלֹא גִעְלָתִים לְכַלָּתָם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם, כִּי אֲנִי יְהוָה
 אֱלֹהֵיהֶם":

תיקון הכללי

רבונו של עולם, פתח פִּיךָ לְאֵלִים כְּמוֹנִי, וְתִשְׁלַח לִי
 דְבוּרִים מִמַּעוֹן קִדְשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם, בְּאִפֶּן שְׂאוּכַל
 לְנַצַּח אוֹתְךָ, לְרַצוֹת וּלְפַיֵּם אוֹתְךָ, שֶׁתִּקְבַּל בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים
 וּבְחֶסֶדְךָ הָעֲצוּמִים אֶת אֱלֹהֵי הָעֶשְׂרָה קְפִיטֵל תְּהִלִּים
 שְׁאַמְרֵתִי לְפָנֶיךָ, בְּאֵלֹהֵי אֱמָרָם דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם
 בְּעֶצְמוֹ. וְאַף עַל פִּי שְׂאִינִי יוֹדֵעַ לְכוֹן שׁוֹם כּוֹנֵה מִהַכּוֹנֵה
 הָעֲצוּמוֹת וְהַנּוֹרְאוֹת שֵׁישׁ בְּאֵלֹהֵי הָעֶשְׂרָה מְזֻמּוּרִים. יְהִי רָצוֹן
 מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵי, שֶׁתִּהְיֶה חֲשׁוּבָה לְפָנֶיךָ
 הָאֱמִירָה בְּפֶה לְבָד, בְּאֵלֹהֵי הַשִּׁגְתִּי וְכוֹנֵנִתִּי כָּל הַסּוּדוֹת
 וְהַכּוֹנֵנֹת שֵׁישׁ בָּהֶם, וַיְהִיו אֱמָרֵי לְרָצוֹן לְפָנֶי אֲדוֹן כָּל. וְהִנְנִי
 מִשְׁלִיךְ יְהִי עָלֶיךָ, וְהִנְנִי מִקְשֵׁר עֲצָמִי לְכָל הַצְּדִיקִים
 הָאֱמֵתִיִּים שְׁבֻדוֹרְנוּ, וּלְכָל הַצְּדִיקִים הָאֱמֵתִיִּים שׁוֹכְנֵי עֶפְרַיִם
 קְדוּשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הַמָּה, וּבִפְרֹט לְהַצְדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, נַחֵל
 נִבְעֵי מְקוֹר חֲכָמָה, רִבְנוּ נַחֲמֵן בֶּן פִּינְיָא זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ אָמֵן,
 וְעַל דַּעְתָּם וְעַל כּוֹנֵנָתָם אֱמָרֵתִי כָּל אֱלֹהֵי הָעֶשְׂרָה קְפִיטֵל
 תְּהִלִּים, וּבְזֻכוּתָם וּכְחֵם אֲזָכָה לְעוֹרֵר וּלְגַלּוֹת כָּל הָעֶשְׂרָה
 מִיָּנִי נְגִינָה שְׁנֵאֵמַר בָּהֶם סֵפֶר תְּהִלִּים, שֶׁהֵם: שִׁיר פְּשׁוּט,
 כְּפוּל, מִשְׁלֵשׁ, מְרַבֵּעַ, שֶׁהֵם כְּלוּלִים בְּשִׁמּוֹךְ הַמִּיחָד הַגָּדוֹל
 וְהַקְדוּשׁ. וּבְזֻכוּת וּכְחַ הַשְּׁנֵי שִׁמּוֹת הַקְדוּשִׁים הָאֵלֹהִים בְּמִלּוּאָם,
 שֶׁהֵם "אֵל אֱלֹהִים", כָּזֶה: אֵל"ף לַמ"ד, אֵל"ף לַמ"ד ה"י יו"ד
 מ"ם, שֶׁהֵם עוֹלָם בְּמִסְפָּר תפ"ה [אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁמוֹנִים

וְחִמְשׁ] בְּמִסְפַּר תְּהִלָּי"ם, בְּכַח אֱלֹהֵי הַשְּׁמוֹת תִּזְכְּנִי לְהוֹצִיא
כָּל הַטּוֹת קָרִי לְבַטֵּלָהּ מִבִּטָּן הַקְּלָפָה שְׂבָלָעָם, אֲשֶׁר מִסְפַּר
שְׁמָה עִם הָאוֹתִיּוֹת עוֹלָה תַּפ"ה, שֶׁהִיא בְּקְלָפָה בְּנֶגֶד קִדְשֵׁת
סֵפֶר תְּהִלָּים. וּבְכַח אֱלֹהֵי הָעֶשְׂרָה מְזֻמּוֹרֵי תְּהִלָּים תִּעוֹרֵר
הַשְּׁנֵי הַשְּׁמוֹת הַקְּדוּשִׁים "אֵל אֱלֹהִים", וְתִהְרַג, וְתִשָּׁבֵר
וְתִכְנִיעַ, וְתִעָקֵר וְתִכָּלֶה וְתִבָּטֵל אֶת הַקְּלָפָה הַזֹּאת שְׂבָלָעָם,
וְתִכְרִיחַ אוֹתָהּ לְהַפְלִיט כָּל הַטּוֹת הַקְּדוּשׁוֹת מִבִּטָּנָהּ
וְקִרְבָּהּ, וְתִמְחָה שְׁמָהּ וְזִכְרָהּ מִן הָעוֹלָם, וְתִקְנֶה מִקְרָא
שְׂפָתוֹב: "חֵיל בָּלַע וַיִּקְאֶנּוּ מִבִּטָּנוֹ יִרְשָׁנוּ אֵל". וְתִהְרַג כָּל
הַקְּלָפּוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ עַל יְדֵי אֱלֹהֵי הַטּוֹת, וְתוֹצִיא וְתִגְזֹל מֵהֶם
הַחַיּוֹת וְקִדְשָׁהּ וְכָל הַנִּיצוּצוֹת הַקְּדוּשׁוֹת שְׂבָלָעוּ עַל יְדֵי פֶגֶם
חֲטָא זֶה, כָּלֵם תּוֹצִיאֵם וְתִחְזֹר וְתִקְבְּצֵם בְּקִדְשָׁהּ שְׁנִית,
וְתִזְכְּנִי לְקַבֵּל עָלֵינוּ עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּאַהֲבָה תָּמִיד, וְנִזְכָּה
לְעֶסֶק כָּל יְמֵינוּ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּאַמֶּת וּבִלְב
שָׁלֵם, בְּאִפֶּן שְׁנִזְכָּה לְבָרָא גּוֹפִים וְכֵלִים קְדוּשִׁים לְכָל
הַנְּשָׁמוֹת דְּאִזְלִין עֲרִטִילָאִין עַל יְדֵי עֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, עַל יְדֵי
פֶגֶם הַטּוֹת קָרִי שֶׁיִּצְאוּ מִמֶּנִּי לְבַטֵּלָהּ:

רְבוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲמִיץ כַּח וְרַב אוֹנִים, עֲשֵׂה מַה שֶׁתַּעֲשֶׂה
בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, בְּאִפֶּן שְׁנִזְכָּה לְתִקּוֹן פֶּגֶם הַבְּרִית
פֶּגֶם טְפִי הַמַּח, בֵּין מַה שֶׁפִּגְמָנוּ בָּזָה בְּשׁוּגָה, בֵּין בְּמִזִּיד, בֵּין
בְּאִנּוּס, בֵּין בְּרָצוֹן – עַל הַכֹּל תִּמְחָל וְתִסָּלַח לִי אֱלֹהֵי

תיקון הכללי

סליחות, חנון המרבה לסלח, ונזכה לתקן כל הפגמים
 בשלמות בתינו בזכות הצדיקים הקדושים אשר בארץ
 הטהרה, (ואם יהיה על קברו הקדוש יאמר זה: ובזכות הצדיק
 הזה השוכן פה, צדיק יסוד עולם, נחל נביע מקור חכמה,
 אשר אני מכתת רגלי וטלטלתי עצמי בטלטול הקשה
 בשביל לבא הנה להשתטח על קבר הצדיק האמת הקדוש
 הזה, אשר הבטיחנו בתינו הקדושים לעמוד בעזרתנו סלה
 תמיד, בשנבא על קברו הקדוש ונתן פרוטה לצדקה ונאמר
 אלו העשרה קפיטל תהלים. והנה עשיתי מה שפטר עלי,
 עשה מה שצריך) ומחל לי וסלח לי, וכפר לי על כל
 החטאים והעונות והפשעים, שחטאתי ושעויתי ושפשעתי
 לפניך ברמ"ח איברי ושם"ה גידי במחשבה דבור ומעשה,
 ובחמשה חושים ובשאר כחות הגוף, ובפרט מה שחטאתי
 ופשעתי ופגמתי נגדך בפגם הברית שהוא כלל כל התורה
 כלה, והרע בעיניך עשיתי מנעורי עד היום הזה. על הכל
 תמחל ותסלח ותכפר מלא רחמים, ותמלא כל השמות
 שפגמתי בשמך הגדול. הקרב בבסי מעוני ומחטאתי טהרני,
 תחטאני באזוב ואטהר תכבסני ומשגל אלבין, תשמיעני
 ששון ושמחה תגלגל עצמות דפית, הסתר פניך מחטאי וכל
 עונתי מחה. מחה פשעי למענך, באמור: "אנכי אנכי הוא
 מחה פשעיך למעני וחטאתיך לא אזכר:"

וְתַמְלֵא עָלַי בְּרַחֲמִים, וְתִהְיֶה בְּעֶזְרִי תָמִיד בְּזָכוֹת וְכַח
הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וְתִשְׁמְרֵנִי וְתִצִּילֵנִי תָמִיד,
וְתִתֵּן לִי כֹחַ לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרִי וְלִכְפֹּף וּלְשַׁבֵּר אֶת תְּאוֹתַי, וְלֹא
אֶפְגֵּם עוֹד מֵה שֶׁפָּגַמְתִּי, וְלֹא אֶעֱשֶׂה עוֹד הָרַע בְּעֵינֶיךָ, וְלֹא
אֶשׁוּב עוֹד לְכַסְלָה. אִם אֲנִי פָעַלְתִּי לֹא אוֹסִיף, כִּי כָּבֹד
הַבְּטָחְתָּנוּ, שָׁגַם עַל זֶה מוֹעִיל תִּפְלָה וּבִקְשָׁה לְהִנָּצֵל לְהִבָּא
בְּרַחֲמֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים מִן הַיֵּצֵר הָרַע וְכַת דִּילָה. (אם יִהְיֶה עַל
קִבְרוֹ הַקְדוֹשׁ יֹאמֵר זֶה: וּבִפְרָט עַל מְקוֹם צִיּוֹן הַקְדוֹשׁ הַזֶּה,
עֶזְרֵנִי בְּזָכוֹת הַצַּדִּיקִים הַגְּנוּזִים פֹּה) וְרַחֵם עָלַי, וְתֵן לִי כֹחַ
וּגְבוּרָה מֵאַתָּה שְׁאֵזְכָּה לְהִתְגַּבֵּר וְלִכְבֹּשׁ אֶת יִצְרִי תָמִיד, עַד
שְׁאֵזְכָּה בְּרַחֲמֶיךָ לְגַרְשׁוֹ וּלְסַלְקוֹ וּלְבַטְלוֹ מֵעָלַי לְגַמְרֵי מַעֲתָה
וְעַד עוֹלָם, כִּי כָּבֹד כָּלוּ בִּיגוֹן חַיִּי וְשָׁנוּתִי בְּאַנְחָה, כָּשָׁל בְּעוֹנֵי
כַּחֲסִי וְעֲצָמִי עָשִׂשׁוּ, עַד אֲשֶׁר כָּשָׁל כֹּחַ הַסִּפֵּל:

רַחֵם עָלַי אָבִי אֲב הָרַחֲמָן, רַחֵם עָלַי שׁוֹמֵעַ תִּפְלָה, חוּם
וְחֶמֶל עָלַי שׁוֹמֵעַ צָעָקָה, שׁוֹמֵעַ אֲנָחָה, שׁוֹמֵעַ אֲנָקָה.
רַחֵם רַחֵם, הִצֵּל הִצֵּל, הוֹשִׁיעָה הוֹשִׁיעָה, אֵל יִפְלֵ דָמִי אֶרְצָה
לְפָנֶיךָ, אֵל תִּתֵּן לְשַׁחַת גִּפְשִׁי, הִצִּילֵנִי מִדְּמִים אֱלֹהִים אֱלֹהֵי
תְּשׁוּעָתִי, תִּרְגֵּן לְשׁוֹנֵי צִדְקָתְךָ. חוּסָה עָלַי כָּרֹב רַחֲמֶיךָ כָּרֹב
חֶסֶדֶיךָ, יִהְיֶמוּ נָא מַעֲיָךְ וְחִנּוּתֶיךָ עַל עֲלוֹב נֶפֶשׁ כְּמוֹנִי, עַל
גִּרְדָּף כְּמוֹנִי, עַל מְלַכְלָךְ בַּחֲטָאִים כְּמוֹנִי, עַל חֶסֶר דַּעַה חֶסֶר
עֲצָה כְּמוֹנִי. כִּי לֹךְ לְבַד עֵינֵינוּ תְּלוּיוֹת, לֹךְ לְבַד רַעִיוֹנֵי

תיקון הכללי

רחצ

צופיות, דלו עיני למרום, עזר נא, הושיעה נא, חוס וחסל
נא עלי, והושיעני לשוב אליך בתשובה שלמה באמת וכלב
שלם, ואזכה להיות תמיד בראצונך הטוב מעתה ועד עולם.
בחסדך חייני ואשמרה עדות פיה, לב טהור ברא לי אלהים
ורוח נכון חדש בקרבי:

ובכן, יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, אדון
השמחה והחדוה, אשר לפניך אין שום עצבות כלל
לעולם, כמו שכתוב: "הוד והדר לפני עז וחדוה במקמו",
שתעזרני ברחמיך העצומים, ותזכני להיות בשמחה תמיד.
משמח נפשות עגומים, שמח נפשי האמללה מאד, העלובה
מאד, העיפה והצמאה והרעבה אליך מאד, הסר ממני יגון
ואנחה, שמח נפש עבדך כי אליך אדני נפשי אשא. תודיעני
ארח חיים, שבע שמחות את פניך, נעמות בימיך נצח.
השיבה לי ששון ישעך, ורוח נדיבה תסמיני. שבעני מטובך,
ושמח נפשי בישועתך, וטהר לבי לעבדך באמת. עזרה
כבודי, עזרה הנבל וכנור, אעירה שחר. זכנו לכל העשרה
מיני נגינה דקדושה, שהם מכניעים ומתקנים פגם הברית,
פאמור: "אברך את יהוה אשר יעצני, אף לילות יסרוני
כליותי. לדוד משכיל, אשרי נשוי פשע כסוי חטאה. בית
והון נחלת אבות, ומיהוה אשה משכלת. יומם יצוה יהוה
חסדו, ובלילה שירה עמי תפלה לאל חיי. למנצח אל

תִּשְׁחַת לְדֹד מִכֶּתֶם, בְּשִׁלַּח שְׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ אֶת הַבַּיִת
לְהַמִּיתוֹ. אֲזָכְרָה נִגִּינָתִי בַּלַּיְלָה, עִם לִבִּי אֲשִׁיחָה וַיִּחַפֵּשׂ
רוּחִי. הֵיאָכֵל תִּפֹּל מִבְּלִי מַלְּחָה, אִם יֵשׁ טַעַם בְּרִיר חַלְמוֹת.
כֵּן תִּתֵּן לְאַחֲרֵים הוֹדֶךָ וּשְׁנֵיתֶיךָ לְאַכְזָרִי. וְלֹא אֶמַר אֵיחָה אֱלֹהִים
עָשִׂי הַנִּתֵּן זְמֵרוֹת בַּלַּיְלָה. שֶׁקֶר הַחֵן וְהַכֹּל הַיָּפִי אֲשֶׁה יֵרָאֵת
יְהוָה הִיא תִתְהַלֵּל". וַנֹּאמֶר: "הַלְלוּיָהּ, הִלְלוּ אֵל בְּקֹדֶשׁוֹ,
הִלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֶזֶו. הִלְלוּהוּ בְּגִבּוֹרָתוֹ, הִלְלוּהוּ בְּרֹב גְּדֻלּוֹ.
הִלְלוּהוּ בְּתִקְעַ שׁוֹפָר, הִלְלוּהוּ בְּנֶגֶב וּבְנֹר. הִלְלוּהוּ בְּתֹף
וּמַחּוֹל, הִלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֶגְב. הִלְלוּהוּ בְּצִלְצָלִי שָׁמַע, הִלְלוּהוּ
בְּצִלְצָלִי תְרוּעָה. כֹּל הַנְּשָׁמָה תִּתְהַלֵּל יְהוָה, הַלְלוּיָהּ":

רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תִּקַּע בְּשׁוֹפָר גְּדוֹל לְחֵרוּתֵנוּ, וְשֵׂא גַם
לְקַבֵּץ גָּלִיּוֹתֵינוּ, וְקָרַב פְּזוּרֵנוּ מִבֵּין הַגּוֹיִם, וּנְפִוצוֹתֵינוּ
כִּינִם מִיִּרְכַּתִּי אֶרֶץ. וְקַבֵּץ נִדְחֵנוּ יַחַד מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ
לְאַרְצֵנוּ, וְקוּיִם כָּנוּ מִקְרָא שְׁכָתוֹב: "וְשָׁב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת
שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶךָ, וְשָׁב וְקִבְּצֶךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה. אִם יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם, מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ. וְהֵבִיֵּאֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ
אֲשֶׁר יִרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וִירִשְׁתָּהּ, וְהִיטִבְךָ וְהִרְבֶּךָ מֵאֲבֹתֶיךָ".
וַנֹּאמֶר: "נֹא אֲדָנִי אֱלֹהִים מִקַּבֵּץ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל, עוֹד אֶקַּבֵּץ
עָלָיו לְנִקְבְּצוֹ". וַנֹּאמֶר: "בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם יְהוָה, נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל
יָכִינִם". וְתִמְהַר וְתַחֲיֵשׁ לְגֵאֲלָנוּ, וְתָבִיא לָנוּ אֶת מְשִׁיחַ צְדִקְנוּ,

תיקון הכללי

וְתִבְנֶה אֶת בֵּית קִדְשֵׁנוּ וְתִפְאֲרֵתֵנוּ, וְהִבִּיאֵנוּ לְצִיּוֹן עִירָךְ
 בְּרָנָה, וְלִירוּשָׁלַיִם בֵּית מִקְדָּשְׁךָ בְּשִׂמְחַת עוֹלָם. כִּמּוֹ שְׂכַת־טוֹב:
 "וּפְדוּיֵי יְהוָה יֵשְׁבוּן וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרָנָה, וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל
 רֹאשָׁם, שְׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יִשְׁיגוּ וְנָסוּ יָגוֹן וְאַנְחָה". וְנֹאמַר: "כִּי
 בְּשִׂמְחָה תֵּצֵאוּ וּבְשָׁלוֹם תּוּבְלוּן, הַהָרִים וְהַגְּבָעוֹת יִפְצְחוּ
 לְפָנֵיכֶם רָנָה, וְכָל עֵצֵי הַשָּׁדָה יִמְחֲאוּ כָף". וְנֹאמַר: "כִּי נַחֵם
 יְהוָה צִיּוֹן נַחֵם כָּל חֲרֻבְתֶּיהָ, וַיֵּשֶׁם מִדְבָּרָה כְּעֵדֶן וְעֶרְבָתָהּ
 כִּגְן יְהוָה, שְׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יִמָּצֵא בָּהּ, תּוֹדָה וְקוֹל זִמְרָה".
 שְׂמֹחוּ בִיהוָה וְגִילוּ צְדִיקִים, וְהִרְנִינוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לַב. אֹר זֶרַע
 לְצַדִּיק, וּלְיִשְׂרָאֵל לֵב שְׂמֹחָה. שְׂמֹחוּ צְדִיקִים בִּיהוָה, וְהוֹדוּ לְזִכֹּר
 קִדְשׁוֹ. אָמֵן נִצַּח סֶלָה וְעַד:

מכתב נדיר שהרה"ג ר' משה פינשטיין זצ"ל
כתב ונתן לר' ישראל דב אודסר זצ"ל:

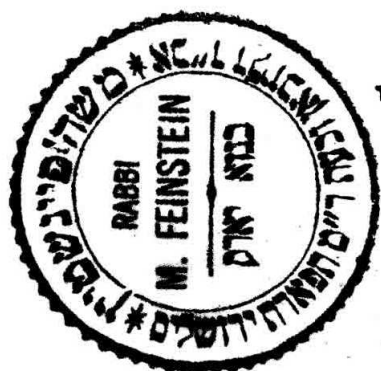
לכבוד אחינו בני ישראל, בברכת שלום
וברכה

באתי להמליץ בזה על הגאון ר' ישראל דב
אודסר שליט"א, שבא לכאן (ארצות הברית)
מארצנו הקדושה, ופגשתי עימו לפני חג
הפסח, וראיתי פתק סודי שיש לו, דבר
נפלא מאוד.

הוא איש חשוב מאוד, ויש לו ידיעות
בחכמת הקבלה, וכדאי לכבדו בכבוד
הראוי, ולתומכו כפי שאפשר.

בפרט, ברצונו להדפיס מספרי האדמו"ר
רבנו נחמן מברסלב זצ"ל

וכל אלו שיעזרו, יתברכו בכל הברכות
ועל זה באתי על החתום לכבוד התורה

משה פינשטיין

משה פינשטיין

דיבורים מר' ישראל בער אודסר זצ"ל על מעלת ההדפסה

רבי נתן אמר לפני ההסתלקות, ביום שישי, בעשרה בטבת, אמר: "דף אחד מספרי רבנו, יעקור כל הרע מן העולם". ובכן תהיו חזקים, בכסף, בטרחה, בכל העניינים - להדפיס, למכור ספרים, להדפיס. ככה ציווה רבנו, זה מקובל באמת. רבנו ציווה להדפיס כל כך, שיהיה מלא כל העולם, כל בית, כל מקום עם ספרי רבינו. ורבי נתן, וכן כל אנשי רבנו הם מסרו נפשם על זה.

אנחנו צריכים למסור כל נפשנו על זה, ושיהיה בכל מקום ספרי רבינו ז"ל, אז יהיה הגאולה השלימה. כל אחד שיש לו איזה כסף - רק על זה - להדפיס ספרי רבנו. ולמלא את כל העולם, כל בית, כל ילד וכל ילדה בספרי רבנו, אז יהיה עולם אחר לגמרי. אוי, אוי וי, וי, כל אחד שיש לו איזה כסף, רק על זה, להדפיס ספרי רבינו ולמלא בכל מקום, כל הבתים, כל הדירות וכל מקום, רק ספרי רבינו. אוי, מה שיש עכשיו בעולם, אור כזה, שהעולם, לא אותו עולם, יהיה עולם חדש, עולם אחר לגמרי... מה חושבים העולם, 'הנני בעולם בשביל, בשביל כסף', בשביל זה נברא העולם? אוי, אוי וי, וי, וי... אני יכול לגווע, מגודל האור שעתיד לבוא לעולם על ידי רבינו, אוי, אוי, אוי, אוי, אוי,

..רק להדפיס ולהדפיס, להדפיס...

פדיון

ראה זה מצאנו בכתב יד רבינו ז"ל, והוא ראשי פרקים מענין פדיון [עיי' בלקוטי מוהר"ן סי' ק"פ] עם תפילה קצרה בסופו וראוי להציגה כאן:

מַעוֹת, וְאֵת הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם. צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ.
צֶדֶק מַלְכוּתָא קַדִּישָׁא. דִּינָא דְמַלְכוּתָא דִּינָא. שׁוֹרֵשׁ
הַדִּינִים בִּינָה. אֲנִי בִינָה לִי גְבוּרָה. אֵין הַדִּין גְּמָתֵק אֵלָא
בְּשֶׁרֶשׁוֹ. שְׁלֵשָׁה יָדִים בְּבִינָה: יַד הַגְּדוּלָּה, יַד הַחֲזָקָה,
יַד הַרְמָה. ג' פְּעָמִים יַד גִּימְטְרִיא שֵׁם שֶׁל מ"ב. מ"ב
שְׁבִיצִירָה שֵׁם שֶׁל אָנָּה בְּכַח. מ"ב שְׁבִבְרִיאָה שְׁנֵי
פְּעָמִים אֲקִי"ק. מ"ב שְׁבִאֲצִילוֹת הוּי"ה [פשוט] בְּמִלּוּאוֹ
וּמִלּוּי דְּמִלּוּי:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שְׂיִמְתְּקוּ הַדִּינִים וְהַגְּבוּרֹת הַקָּשׁוֹת
מֵעַל [פלוני בן פלוני] עַל יְדֵי פֶלֶא עֲלִיוֹן שֶׁהוּא חֲסָדִים
גְּדוּלִּים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים וּפְשׁוּטִים שְׂאִין בּוֹ תַעֲרוּכַת דִּין
כָּלֵל אָמֵן:

ראוי להרגיל את עצמו לתן בכל פעם על פדיון, כְּדִי לְהַמְתִּיק הַדִּינִים
מֵעַלָּיו בְּכָל פֶּעַם. וְאִפְלוּ כְּשֶׁאֵין לוֹ שׁוּם חוֹלָה וְשׁוּם צַעַר בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ,
טוֹב לַעֲשׂוֹת פְּדִיוְנוֹת בְּכָל פֶּעַם, כְּדִי שְׁלֹא יָבוֹא לְיָדֵי צַעַר וְחֹלָאֵת חָם
וְשָׁלוֹם. (לקוטי עצות פדיון ד')

פדיון הוא המתקת הדינים, והוא מושיע מכל הצרות, כי עיקר הרפואה
על ידי פדיון דוקא, 'ורפא ירפא' מספר (עם שני התיבות) "פדיון נפש".
(ליקוטי מוהר"ן ח"ב תורה ג)

תפילת הדרך

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ,
שְׁתּוּלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַדְרִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם,
וְתַסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגְיַעֲנוּ לְמַחֲזוֹ חֲפָצֵנוּ לְחַיִּים לְשִׂמְחָה
[וְלִנְחָת] וְלְשָׁלוֹם, (אם דעתו לחזור מיד אומר וְתַחֲזִירֵנוּ
לְשָׁלוֹם) וְתַצִּילֵנוּ מִכָּף כָּל אוֹיֵב וְאוֹרֵב וְלִסְטִים וְחַיּוֹת
רָעוֹת בַּדֶּרֶךְ, וּמִכָּל מִינֵי פְרַעְנִיּוֹת הַמְתַּרְגְּשׁוֹת וּבָאוֹת
לְעוֹלָם וְתַשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ,
וְתַתִּיבֵנוּ לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רְאִינוֹ,
וְתַגְמִלֵנוּ חֲסִדִּים טוֹבִים וְתַשְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ, כִּי אֵל
שׁוֹמֵעַ תִּפְלָה וְתַחֲנוּן אַתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, שׁוֹמֵעַ
תִּפְלָה:

וַיַּעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים:
וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב בְּאֵשׁ רָאִם (ר"ת רפאל אוריאל מיכאל), מַחֲנֶה
אֱלֹהִים (גבריאל) זֶה, וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנֵם:
כִּי מַלְאֲכָיו יֵצְאוּ לָךְ לְשִׁמְרָךְ בְּכָל דְּרָכֶיךָ: יְהוָה יִשְׁמַר
צֵאתְךָ וּבואְךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:
וּבְרַכְךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֶנֶךָ: יֵשֶׁא
יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לָךְ שָׁלוֹם: